

BIBLIOTHEQUE F. RENARD
EX
LIBRIS

IOANNIS AB INDAGINE

INTRODVCTIONES APOTELESMATICÆ IN

Physiognomiam, *Complexiones hominum,* *Astrologiam naturalem,* *Naturas Planetarum.*

CVM PERIAXIOMATIBVS DE FACIEBVS SIGNORVM ET CANONIBVS DE ægritudinibus hominum:

OMNIA NVSQVAM FERE EIVSMODI tractata compendio.

Quibus ob similem materiam accessit

GVLIELMI GRATAROLI BERGOMATIS OPVSCVLA

De Memoria reparanda, augenda, conseruanda:
De Prædictione morum naturarumq; hominum:
De Mutatione temporum, eiusq; signis perpetuis.

ET POMPONII GAVRICI NEAPOLITANI Tractatus

De Symmetriis, Lineamentis & Physiognomia, eiusq́; speciebus, &c.

URSELLIS,

Apud Cornelium Sutorium, Impensis Lazari Zetzneri.

M. DCIII.

a.1

1

INTRODVCTIONIS IOAN. INDAGINE LIBER PRIMVS.

DE CHYROMANTIA.

De Manus distinctione.

CAP. I.

GRAECI Chyromantiam vocant diuinationem, quæ ex Manus inspectione colligitur. Etiam diu, atque adeò apud veteres quoque in vsu fuisse, antiquissimus ipsius vocabuli vsus arguit. Scripturus autem eius rei obseruationes, necessarium puto ipsam primum hominis manum describere, eiusque partes designare, quo deinde faciliùs cognoscantur ea quæ de vaticinio (vt ita dicam) manuario præcipiemus.

Et manus quidem passæ (sic enim appellabimus extensam, ac complanatam) interior illa planicies, palma est. In cuius medio relictum concauum, vola dicitur. Inde manant digiti quinque, quorum primus grossior ac robustior, quòd cæteris præpolleat, pollex, vnde pollicare, quod ad pollicem pertinet. Proximus Index vocatur: quòd indicando aliquid extenso eo vtamur. Qui deinde sequitur, ab eo quòd inter quinque medius est, medietatis vocabulo censetur. Vocaturque alio nomine Medicus: quoniam eo vtuntur medici locis infamibus. Et verpus, àverrendo: qua deinde voce Iudæos infamandi studio, & qui sic crebrò vtantur, eo digito notamus, Verpos dicendo. Vt Iuuenalis.

Manus passa *Palma.* *Pollex.* *Vola.* *Index.* *Medius.*

Eadem nisi sacra colepti,
Quæsitum ad frontem solos deducere verpos.

Etiam contemnentes aliquem, medium plærunque digitum exerimus. Vnde & prouerbio locus factus, cùm aliquem despicientes, medium illi digitum ostendere dicimur. Post hunc à minimo proximus Annularis est, sic dictus, quod aureo annulo circundari soleat, præsertim is qui in sinistra manu est. Cuius rei eruditi homines rationem scripserunt, quòd in sectis humanis corporibus inuentum sit, neruum quendam tenuissimum, ab eo digito ad cor hominis protendi: vnde visum antiquis, eum digitum annulo quasi corona circundari. Vel certè ab auri ipsius natura, quo cor vegetari ac confortari aiunt medici. Omnium minimus, ac vltimus à quibusdam Auricularis, vel auricularius, quòd eo veluti auriscalpio emungendis auribus vti solemus. Et de digitis hactenus.

Annularis.

Auricularis.

Pugnus.

Porrò clausam manũ ac compressam, digitis conuolutis, pugnum vocamus, cuius summum iuxta pollicem est, infimum è regione. Quam manus partẽ, quia percutiẽndo corpori alicui admouemus, percussionem manus dici à Chyromanticis iam prope receptum est.

Percussio manus.

Tum manus vbi ea iungitur brachio, iuncturam manus, vel quia ibi restringatur, ac in arctius exit, restrictam manum dicimus.

Restricta.

Montes.

Habent deinde singula tubera singuli digiti, quæ à radicibus digitorum insurgunt, ac à nonnullis Montes vocantur, inditis planetarum nominibus. Quibus additur prominens illa caro, quæ ad pugni infimum, id est, ad manus percussionem est. Quo fit vt planetis in manu hominis locus sit omnibus. Vnde & vaticinia colliguntur. Nam pollicis tuber Veneris est, & hac nota signatur. ♀ Tametsi secus placuit alijs: verùm nos à priscorum tramite minimè discedemus, quos antea polliciti sumus nos imitaturos; τὴν πρᾶξιν suo loco dicemus. Indicis, Iouis. Et signum habet ♃. Medij, Saturni, hac nota ♄. Annularis, Solis, quod hic character indicat ☉. Auricularis,

Planetarum situs

Mercurij, sub hac nota ☿. Quòd verò in manus percussione tuber est, Luna occupat; idque sic scribimus ☽. Iam Mars quem locum habeat, paulopost dicemus. Sed prius sectiones manus, quas antiqui incissuras, nostrates lineas appellant, describemus.

Sunt autem præcipuæ & principales hæ. Restricta, quæ ibi est vbi restrictam vocari manũ diximus, ac à brachio manum diuidit, nam in ipsa penè iuncta est linea vitæ, vel cordis, quæ sub tubere Indicis, aut iuxta, quasi inter pollicem ac indicem orta, manum secat, ad restrictam tendens. In eadem manus regione, id est, ad indicis tuber, oritur linea quæ per transuersam manum ad Lunæ tuber protenditur: vocaturque linea media naturalis. Atque hæ duæ sic ortæ, atque in diuersum euntes, trianguli formam incipiunt. Quam deinde, si fuerit (nam in quibusdam non apparet) linea tabellaris, vel hepatis, aut linea stomachi (nam ijs nominibus eadem sectio denotatur) perficit: vt sit quasi basis trianguli. Oriturq; iuxta Restrictam sub tubere pollicis, & præter mediã naturalẽ perfluit ad Lunæ montem. His lineis conclusum spatiũ Marti damus: vocamusque triangulum Martis, hoc adscripto signo ♂. Est & linea Mensalis, quæ sub auriculari, ea parte qua Lunæ tuber exit, orta, Indicem petit, hoc sortita vocabulum, quòd inter eam & mediam naturalem, relictum spaciũ, mensę figurã arguat. Nam omnino vocatur spaciũ illud Mensa manus: vel quòd faciat quadrã, quadrangulus; appellaturque præterea fortunæ linea. Atque hæ fere potiores sunt manus sectiones, ad quas reliquæ minutiores, tanquam ad principes lineas colliguntur. Sed iam omnes, vt fieri potest describemus, ac quantum ex ipsa arte est, de earum significatione exponemus. At primo de eis dicendum arbitror lineis, quæ à tribus nobilissimis humani corporis membris, denominationem accipiunt, Cordis, Cerebri, & Hepatis. Vt autem in ijs corporum partibus, quicquid præcipuum hominis est vertitur,

Linea Vitæ.

Linea media naturalis

Triãgulus Martis.

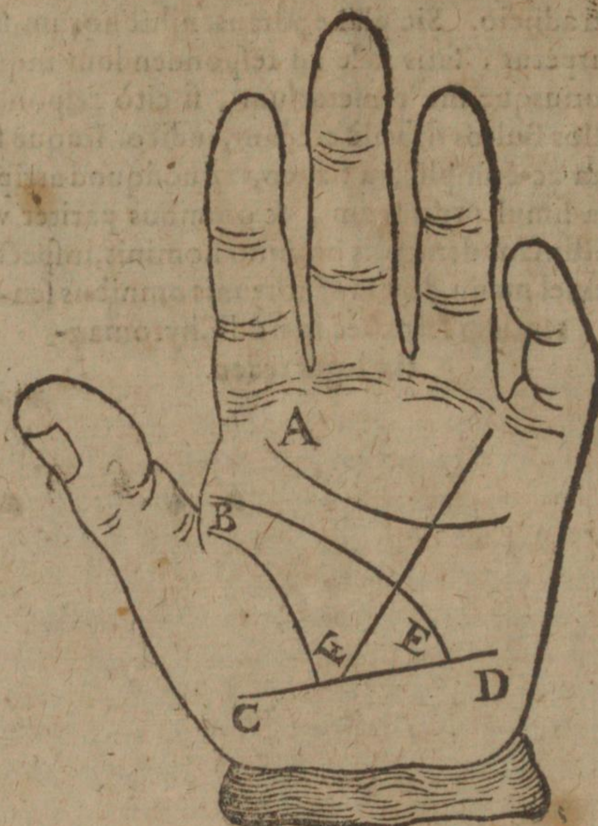
Linea Mensalis.

ita ab ipsis tribus incissuris seu lineis, de hominis salute, ac pernicie, & quicquid præter necessariumilli accidere potest, vaticinari licet. Quod si cui leuiusculum videtur, meminerit & antiquos Pythagoricos, præsertim à lineamentis corporũ humanorum mores hominum coniecisse, ac plerunque quod cui euenturum fuerit, prædixisse. Nam de Socrate quid fertur?quem cum quidam ex physionomia descripsisset, ac hominum omnium qui viuunt impurissimum, ac planè perditum libidine dixisset, ob idque à discipulis eius, tanquam flagitiosè mentitus reprehenderetur. Respondit Socrates, hæc quidẽ ita sibi naturaliter inesse, verùm se naturæ vitia, rationis norma correxisse, innuens, ea quoque, quæ à natura nobis insunt, consuetudine emendari, & contra ipsum quodammodo fatum obluctari hominem posse. Et Peripateticorum princeps Aristoteles, ait manum hominis à natura factam, tanquam instrumentorum instrumentum in humano corpore, & organorum organum. Cùm igitur illius officium sit omnibus humani corporis partibus inseruire, & omnium membrorum virtus in humana generatione concurrat: valdè consentaneum est, humanæ qualitatis (quam vocant Complexionem) signa quædam ac indicia in hominis manu conspici. Ea est omnium inter se membrorum proportio sic in singulis omnia conueniunt. Quid quod Plinij ætate fuisse iam dum in vsu Chyromantiam, ipse Plinius asserit? Officij tamen mei arbitror, interim admonere, quatenus arti concedendum sit, & quid aliunde præterea adsciscendum, ne quis putet iuxta tam angustos terminos, tam magnæ rei cognitionem includi. Vbi quid ego consueuerim, non absurdum arbitror ostendere. Quoties enim percontantibus respõdendũ est, ipsam quidẽ primùm manũ (vt assolet) intueor: sed interim vniuersum iuxta corpus, ac omnia eius lineamenta accurate perspicio: physionomiam (quæ vocatur, & de qua in sequenti libello agam) cum Chyromantia coniungens. Deinde natiuitatis horam, vel mensem, diem, ac annum. Quo scito, ad Astrologiam naturalẽ cu-

Socratis natura.

Cautela.

ius infraſcriptis à me libellis rationes pertractabuntur, animum adijcio. Sic plane putans, nihil horum, ſi ſeorſum vſurpetur, ſatis eſſe ad reſpondendum inquirentibus potiusque me temerarium, ſi citò reſpondeam, quàm illos ſtultos ſi facilè credant, iudico. Itaque ſic iſta contenta ac complicata habeo, vt quodquod arripuero, reliqua ſimul protraham, & omnibus pariter vtar. Exiſtimans dementis omnino hominis, inſpecta ſemel manu, de vita ac fortunis omnibus ſententiam ferre. Sed iam ad Chyromantiæ leges redeo.

A Linea menſalis, vel fortunæ.
B Linea vitæ vel cordis.
C Reſtricta mulieris.
D Percuſſio manus.
E Linea media naturalis.
F Linea hepatis vel ſtomachi.

A Linea Menſalis.
B Percuſſio manus.
C Reſtricta manus viri.
D Linea Hepatis.
E Menſa, vel quadrangulus.
G Mons pollicis.
H Linea vitæ, vel cordis.
I Triangulus.
K Linea media naturalis.

Nomina digitorum secundum Planetas.

A Mensalis imperfecta.
B Soror lineæ vitæ.
C Hepatis & stomachi.
D Soror lineæ naturalis.
E Linea vitæ.

De

De linea vitæ CAP. II.

LINEA vitæ, quæ & Cordis linea appelllatur, incipit, vt dictum est, à mõte Indicis per palmæ medium, tenditque eò, vbi restrictã manum appellari voluimus. Quæ si longa fuerit, recta, ac viuo quodam colore perlucida, vitam longam, & paucis ægritudinibus obnoxiam præsagit. Ipso hoc Plinio adserente qui ait: Contra longæ esse vitæ incuruos humeros, & in manu vna duas incissuras longas habentes, quod de linea vitæ, & media naturali licet intelligere. Quòd si virtus naturalis fuerit imbecillis, tunc & discolor, variegata, tenuis, & sæpe obuersis rimulis scissa, & breuis apparet linea, vitæ breuitatem, ac aduersam valetudinem arguit, & virium parum, ipsumq; hominem denotans rarò aliquid ad optatum finem perducere. Quemadmodum illa crassior, ac longa, & indistincta, omnia cõtraria pollicetur. Cuius rei si quis à nobis rationem exigat, dicemus hoc sanguinem ipsum, qui cor vegetat, & quem aliqui animi sedem esse putauerũt, præstare. Certum hoc enim est, vt ille purus, vel impurus fuerit, ita lineam hanc colorem sortitam, obscurum, aut clarum, adeò vt rubicunda ac splendida sit ea, quoties in homine sanguis abundat: & è contra pallens ac liuida, vbi ille defecerit. Vnde & imminutus calor naturalis ostẽditur, & firmatum corpus, & contrà robustum ac vigens. Tunc si hæc linea fuerit stricta, subtilis, & bene colorata, ac mediam naturalem versus processerit: significat hominem boni consilii, subtilis intellectus, magni ac plane regalis animi. Et si fuerit lata, & malè colorata, vel pallida, contrarium denotat. Hoc autem semper notandum est, in omnibus lineis principalibus, Quòd si sint rectæ, ac indistinctæ, & bene coloratæ, semper bonitatem complexionis ostendunt. Si verò contrà dispositæ fuerint, contrarium semper arguunt. Item si linea vitæ sit grossa & profunda, & diuersi coloris, id est, per puncta rubra pallens, ac liuida: malitiam, calliditatem, inuidiam, ipsum

Longa. *Breuis.* *Crassa.* *Rubea.* *Pallida.* *Stricta.* *Lata.* *Grossa.*

alioqui

alioqui hominem garrulum, iactabundum, ac ſibiipſi placentem. Si eadem linea ſit groſſa, & valde rubicunda, fallacem hominem, impurum, inconſtantem denotat. Si verò liuida cum quadam rubedine permixta fuerit, iracundum, & quaſi ex ira furioſum virum demonſtrat. Si verò valde rubea, cum quadã plumbea liuiditate permixta, inconſtantem, inuerecũdum, vagum, proditorem, diſcordias ac lites ſerentem, iracundum, & qui ſæpe ad malum incitet. Iam ſi hæc linea fuerit rubea ea parte qua ad Reſtrictam protenditur, crudelitatem denotat. Sæpe & bifurcata ea in angulo ſupremo, inſtabilem, vagabundum, & in omnibus agendis virum mirabilem oſtendit. Quæ ſi fuerit flexuoſa ac contorta mediam naturalem verſus, ſed rubra, deceptorem, ſubdolum, petulantem, & peruerſi animi innuit. Aliquando & crucis ſignum à linea vitæ tendens ad angulum ſupremum, cum tribus paruis lineis, in muliebri manu ſi comparuerit, ſalacẽ, pudoris prodigam, ac extremè improbam ſignat.

Si quando in linea vitæ inueniatur quædam crux parua circa angulum dextrum, & hæc crux ſit inciſa, in manu mulieris, nephariam, ſceleroſam, ac vltimo aliquando ſupplicio propter ſcelus afficiendam. Nam talis crux in prædicta linea vitæ ſemper malum ſignificat, tam in viro, quam muliere. Si duæ lineæ fuerint iuxta lineam vitæ repertæ, in fine tuberis pollicaris, quaſi ad latus iacentes, eum hominem breui moriturum hoc ſigno coniicio. Si linea vitæ habens ramos extenſos verſus mediam naturalem in modum hîc in margine ſignatum * diuitias & honores, ac perfectionis ſignum eſſe dicitur. Si verò iam dictos ramuſculos extendit inferius, verſus reſtrictam, hoc ſcilicet modo * paupertatem, & à ſeruis & domeſticis deceptionem, ac eorum infidelitatem ſemper indicat. Si autem tales ramuſculi vadunt directè ad mediam naturalem per triangulum, ſignificat hominem poſt multa diſcrimina, & varias fortunæ iactationes, diuitias, & bona habiturum. Si verò multæ paruæ lineæ ſecent lineam vitæ, multas ægritudines prædicunt. Si in linea vitæ ſpar-

ſim

ſim ſunt quædam grana, ſiue puncta: ſalacem, impudicum, fornicatorem, præterea & contentioſum oſtendit. Eritque homo ille in diſcrimine vitæ, propter ſanguinis effuſionem in ſeditione, cuius ipſe autor fuerit: omnino grauiter aliquando vulnerabitur.

Vbi in principio lineæ vitæ oriuntur tres paruæ lineæ tortuoſæ eam interſecantes, hoc modo * ſignum video futuræ lepræ. Nam peruerſum hepatis calorem oſtẽdit.

Vnde ex iam dictis colligitur, quod ſi linea vitæ, vel cordis fuerit longa, alta, bene colorata, bonam habens cum linea media naturali ac hepatis & ſtomachi proportionem, & quòd eædem lineæ etiam fuerint quantitatis & longitudinis debitæ, & coloris boni, ſperandam eſſe dicunt longitudinem vitæ, & bonitatem naturæ, ingenii, & complexionis. Nonnunquã in linea vitæ vel capitis vnum ʘ vel ʘ ʘ inueniuntur, & vnius vel duorum oculorum amiſſionem ſignificant. Quod licet perrarò inueniatur, in meipſo tamen, quòd ita ſit, expertus ſum. Nam in præfatæ meæ manus loco, huiuſmodi ſignum ineſt. Quod cùm video, reminiſcor quemadmodũ olim in maximum alterius oculi diſcrimen deueni. Quippe ad ignem ſedens hyeme, procidi, ac ſiniſtro oculo in flammam conuolutus ſum, cruciabarque vehementer. Quanquam non ſolùm hoc mihi ſignum illud malum prædixiſſe inuenio, verumetiã quòd in natiuitate Martis ac Lunæ oppoſitio apparet. Reperioque ortus mei tempore, Martem fuiſſe in ſigno humano, in Vndecima, ac ſimiliter Lunam in quinta domibus. Quæ conſtellatio tale aliquid portendere ab Aſtrologis obſeruatum eſt. Quo verius hoc comperi, quod prius dixi, has artes quadam inter ſe neceſſitudine coniunctas, parumque ſine alia aliam poſſe. Sanè inferiora hæc à ſuperioribus illis gubernari, ac à cœleſtibus vires influere, rurſum defectus inferri certum eſt. Vbi cõſiderare licet, quàm ſollicita fuerit circa creationem humani corporis rerum opifex natura, quæ de nobilioribus hominis partibus, multis paſſim iudiciis cognoſcere homini

Experimentum authoris.

mini

mini dedit. De reliquis non perinde. Nam cordis, cerebri, ac hepatis certa sunt in hominis manu signa: quòd in iis maxima sit hominis vita. Oculorum, aurium, oris, manus, ac pedum non ita: quamquam hæc ad decorem magis quàm necessitatem facta videantur. Ob idque, tres has lineas omnis semper manus habet, reliquas multæ non habent. Rusticis, propter continuos labores exceptis, quæ ex iis exterminantur. Proinde sæpius à me repetendum est: ita has artes coniungi inter se, vt semper ferè mutuo indigeant adminiculo. Quod vt faciamus palam, velut postliminio ex Astrologia repetamus, & hoc de natura signorum erraticorum, id est, de Planetis, quos sic Græci appellant. Sunt enim illi, qui non solùm corpora hominum, verumetiam ingenia fingunt.

Ingeniorum discrimina.

Nam Saturnus facit maturos, prouidos, remissos, cupidos, pauciloquos, sibimetipsis placentes. Iupiter placidos, benignos, tranquillos, sobrios, & loquendo comptos. Contrà Mars truculentos, immanes, mendaces. Sol pios, ingenuos, faustos, atque elatos. Venus incontinentes, libidinosos, decoros, & gratiæ splendore fulgentes. Mercurius callidos, versutos, doctos, scientificos, agiles. Luna acutos quidem, & splendidos, verùm instabiles, & inertes ac pigros. Id in genere dictum de varietate ingeniorum.

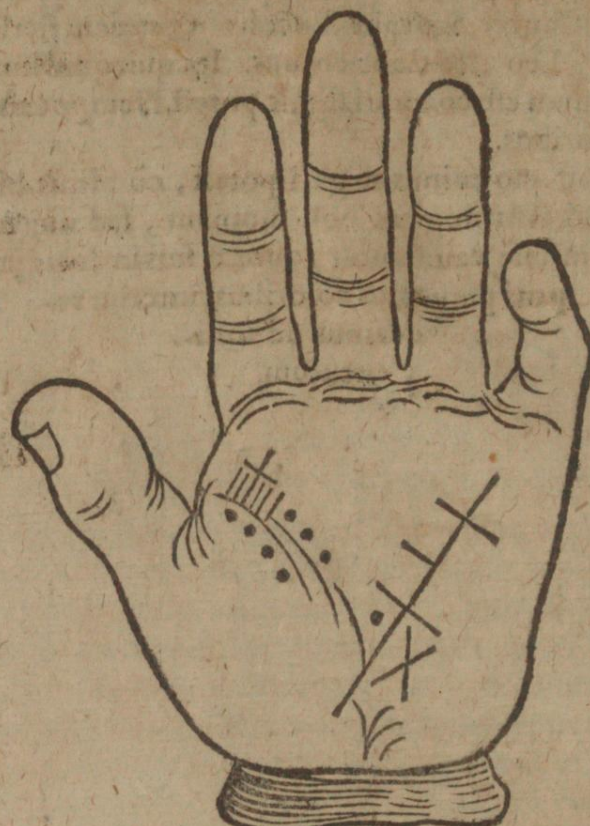
Vocum iudicia.

Nunc quò perspicacius videas, quàm longè inter sese dissideant, atque diuersos producant effectus, de voce subinferam aliquid. Saturnus tardam dat, atque obstreperam. Mars stridentem. Iupiter sonoram, resonantem, lenem. Venus eneruatam, mollem, fœminiuiram, suauem. Idem faciunt Sol, & Mercurius. Habent & signa suas voces. Nam quæ bonos ex illis tinnitus edunt, sunt Virgo, Gemini, Libra, Aquarius.

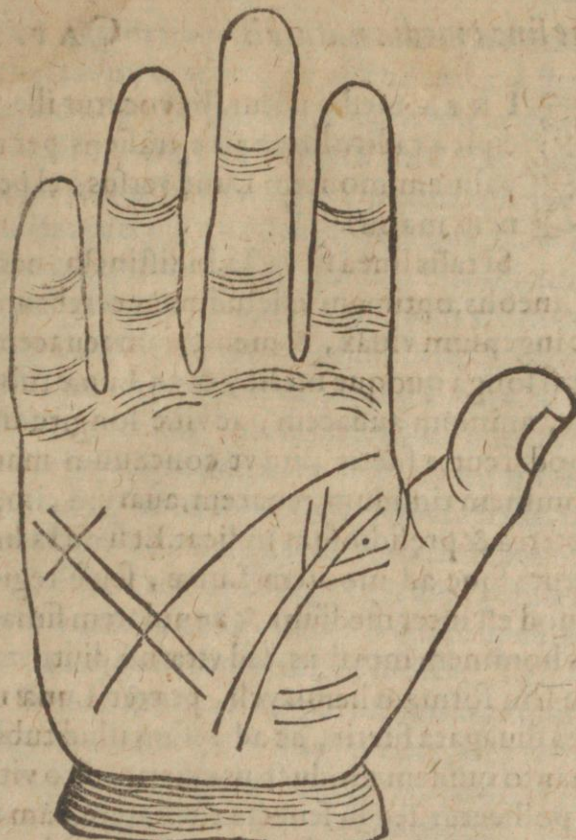
Quæ mediocres, Aries, Taurus, Leo, Capricornus, & vltima pars Sagittarii. ἄφτωνα, Cancer, Scorpius, & Pisces. Et quidem hoc de voce tantùm. Sunt quæ partum

rum & fœtus fœcundant, atque fœcunda appellantur. Ea ſunt, Cancer, Scorpius, Piſces. Quædam ſterilia, vt Gemini, Leo, & Capricornus. Ita quicquid humanorum actuum eſt, coaptari ſignis poteſt. Nempe earundem promotoribus.

Quod quo minus negari poteſt, eò altiùs blaſphemant, qui Aſtrologiam non diuinam, ſed nugatoriam artem eſſe cauillantur, quos & ſuis in locis proprijs pingemus coloribus, interim redeamus ad inſtitutum.

Si hoc modo crux circa angulum ſupremum inuenta fuerit, procedens ex linea vitæ, & à parte inferiori tres lineæ paruæ, à ſuperiori duæ, vt hîc, in muliere libidinoſam, ac impudicam arguit. Si verò in fine lineæ vitæ, receptam verſus hæ tres lineæ inuentæ fuerint, mulierem ob ſcelus ſupplicio puniendam extremo.

Quando paruæ quædam ſuperius lineæ ſcindunt, aut certè tangunt lineam vitæ, in præſcriptum modum, corporis infirmitatem, ac ægritudines prædicunt. Si verò ab alia parte lineæ media naturalis habuerit huiuſcemodi ſectiones ab inferiori parte lineæ directè quaſi iacentes, ac ſurſum erectas: malum coniicio, vt dolorem capitis: qui exhalantibus à ſtomacho fumis proueniat, aut talem genuinum morbum aliquem. Tres illæ in fine lineæ repertæ, malum denotant, vt infrà patebit.

De linea media naturali. Cap. III.

Linea media. LINEA media naturalis vocatur illa, quæ incipit à radice lineæ vitæ trãſiens per mediam palmam, montem Lunę verſus, vel percuſsionem manus.

Recta. Si talis linea ſit recta, indiſtincta, nec obuerſis ſciſſa lineolis, optimam valetudinem, cerebrumque ſanum, ac ingenium viuax, & memoriam tenacem oſtendit. *Longa.* Quæ ſi longa quoque fuerit, & ad Lunæ tuber vſque porrecta, animum audacem, ac vitæ longitudinem arguit. *Curta.* Quòd ſi curta fuerit, ita vt concauum manus non exeat, hominem timidum, tenacem, auarum, imprudentem, præterea & pręfidioſum indicat. Et ſi dicta linea non extendatur vſque ad montem Lunæ, ſeu è regione eius ſpacij, quod eſt inter medium & annularem finiatur, deprauatis hominem moribus, ſed vitæ nõ diuturnæ oſtendit. *Hemicyclaris.* Tum ſi in formam hemicycli, præter Lunæ montem hæc linea diuagata fuerit, ac ad ipſum illud tuber recuruata, quanto quidem product us exierit, tãto vitam longiorem pollicetur, ſed in ſenecta egeſtatem. Iam ſi eadem linea qua parte deſinit, ſurſum, ac ad digitos ſe erigat, impudentem virum, & malitioſum oſtendit. Quòd ſi multum aſcendat ad digitos, ſtultum & inſipientem demonſtrat. Econtra inferius tendens, ac penè ad receptam manus ſe demittat, cupidum & impurũ denotat hominem. *Recuruata.* Si autem ex altera parte recuruata ſit, & tangat lineam menſalem, damnum aliquod, & aduerſam fortunam oſtendit. *Tortuoſa.* Eadem ſi fuerit tortuoſa, non ſibi conſtans, & inæqualis, ac diuerſi coloris: ſignum fit prauitatis animi, & nonnunquam furti. Recta autem, & æqualis ſi fuerit, colorisq́, lucidi, & quædam lineæ moueantur ab ea, ſignum eſt bonæ conſcientiæ & iuſtitiæ. Sed quando media naturalis eſt lata & groſſa, cum quadam rubedine permixta: *Lata & groſſa.* ruditatem ingenij, & prudentiæ inopiam arguit. Si quãdo autem nec anguſta nimis, nec vltra modum larga & bene colorata: lætum, hilarem, ac etiam fortem hominem

nem

nem signat. Quinetiam subtilis & tenuis, & liuida, vel pallens: debilitatem cerebri, ac ascendentes à stomacho in caput vapores. Et si hæc linea compareat grossa & alta nimis, quædam paruæ lineæ iuxta eam sint, cum rubeo colore: iratum, furibundumque hominem ostendit. Rursum si habeat intra se quædam spacia nodosa continua in hac forma, o, quot ibi fuerint nodi, tot homicidia vel iam admissa, vel post admittenda. Qui nodi vbi non omnino reuoluti ac clausi videbuntur: grassatoris quidem indicia sunt, non tamen homicidæ: & qui cedat ac vulneret, non planè tamen occidat. In eadem linea puncta quædam crassa ac pinguia, inconditos mores, ac hominem insulsum, & insuauem ostendunt. Quæ puncta si fuerint rubea valde, crudelem ac præferocem hominem demonstrant. Si hæc linea fuerit tortuosa, & per gyrum faciens semicirculum cum quadam obscuritate: a quadrupedibus periculum, vel a feris interemptum iri indicat. Et si iuxta sæpefatam lineam fuerint duæ paruæ lineæ coniunctæ (vt infrà in figura manus videbitur) vulnera, non ferro. Item si in eadem linea crux parua è regione medij reperiatur: hominem intrà annum moriturum designat. Si quis hāc lineam restrictam versus bifurcatam habuerit, cum quibusdam sectionibus minusculis, is omnes cogitatus suos ad pessima retorquet, ac neque Deum, neque hominem timere videtur.

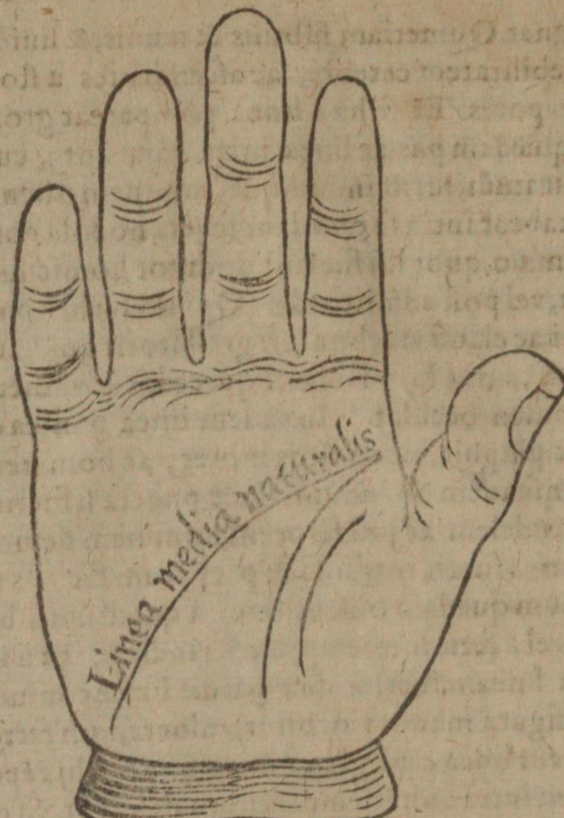
Subtilis & pallens

Nodosa

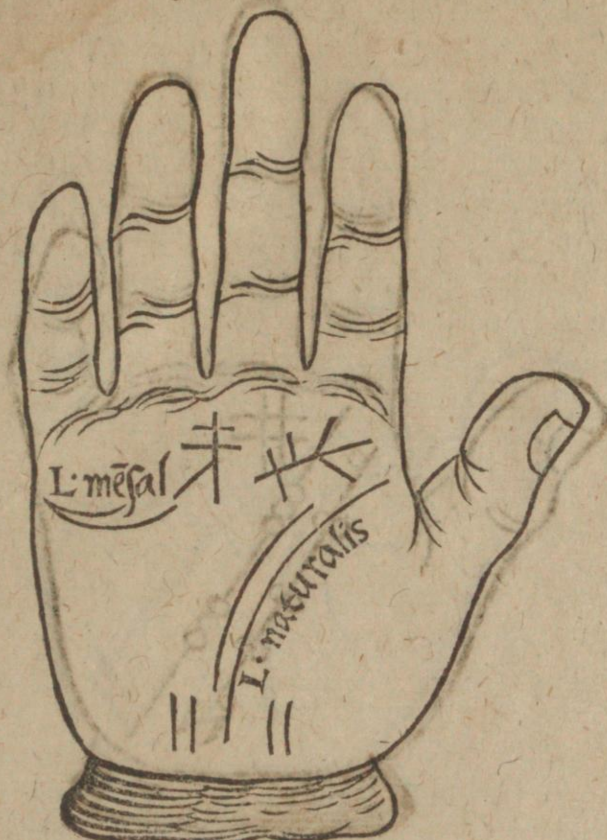
Punctata.

Tortuosa.

Crux signata.

Hæc antepicta manus figura, cum linea media naturali, vt est, incipiens scilicet a radice lineæ vitæ, ac directè per mediam manum transiens absque incisionibus, significat bonum corporis statum, ac cerebri incolumitatem. Et cùm fecerit angulum acutum cum linea vitæ: tenacitatem memoriæ, & æqualitatem ac animi rectitudinem. Si autem fuerit vt in Canone scribitur inæqualis, non exiens manus concauum: virum timidum, auarum, tenacem, & labilem omnino memoriam præsagit.

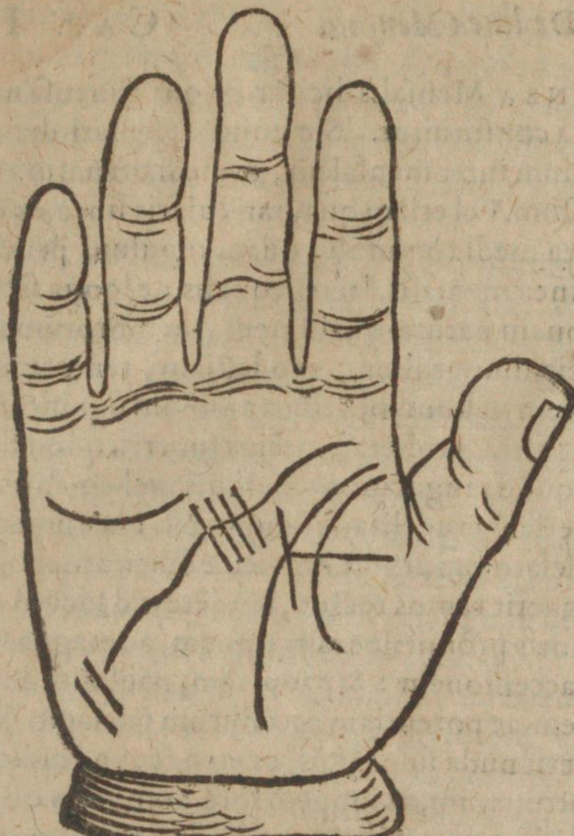

Si ſuprà depicta linea media naturalis per gyrum facit quaſi ſemicirculum cum obſcuritate quadam, à quadrupedibus malum, & interdum mortem minatur. Si verò in fine huius ſint duæ lineæ paruæ, ab vtraque parte apparentes, vulnera tantum, ac ea ferro inferenda. Si crux parua, paruis ſecta lineis appareat è regione digiti Saturni, breuitatem vitæ, & corporis imbecillitatem demonſtrat. Et magis ſi quadrangulus in manu defuerit.

Si iam picta manus figura, in linea media naturali hos habuerit nodulos: quot quidem nodi fuerint, tot homicidia admissa, ita tamen quòd nodi illi palleant. Qui si rubicundi sint, homicidam & latronem futurum prænunciant. Si autem tortuosæ incisiones inuentæ fuerint in præfata linea naturali, infelicem, & infortunatum hominem auguror. Si crux illa ibi reperiatur, contentiosum, litigatorem, ac discordiæ studiosum eum existimo.

Quando

Quando hæc linea media naturalis tendit ad lineam mensalem, & in fine sit tortuosa, modo præscripto, maledicum, prauum, sanguinis effusorem, & qui circa hæc sæpius periclitetur, & aliquando fortè succumbat. Si autem hæc dicta linea habeat clàm incisiones, superbum, loquacem, iracundumque virum denotat Si crux inueniatur in angulo supremo, ita vt recta sit à tubere pollicis, denunciat probum, & in omne bonum procliue ingenium arguit, & è contra.

De linea Menſali. Cap. IIII.

Linea menſalis quadrāgularis.

LINEA Menſalis dicitur,eo quòd menſa manus ab ea conſtituitur. Sic enim appellari diximus ſpacium inter menſalem, & mediam naturalem relictum. Vel etiam quadrangularis linea,ex eo ,quia cum linea media naturali, quadrangulum penè perficit. Si hæc linea menſalis,fuerit æqualis,ac longa ſatis,alta & recta,bonam naturæ qualitatem, membrorum in homine principalium robur, modeſtiam, temperantiam, & conſtantem in bonis operibus animum ſignificat,Et ſi extendatur vltra medietatem eius tuberis, quod ſub indice eſt, ita quòd tangat montem Iouis, vehementis iracundiæ,aut etiam crudelitatis ſignum eſt. Hæc ſuperius rubicunda,delatorem arguit,ac alienæ felicitatis inuidentem. Et ſi habuerit ramos rectos, tendētes ad locum digiti Iouis,honoris promittit exaltationem, ac magnarum diuitiarum acceſſionem ; & pauperem, paulatim ad dignitatis apicem,ac potentiam acceſſurum præſagit. Sed ſi hæc linea fuerit nuda ſine ramis, protendens ad radicem indicis,infortunatum,ac inopem fore hominem oſtendit. Si autem habuerit tres lineas vel in fine quoſdam ramuſculos,videlicet circa montem Iouis, directè protendentes ad angulum ſupremum, fortunatum hominem,lætum, iocundum, liberalem, nobilem, modeſtum,æqui ac honeſti cultorem, qui ſe veſtitu oblectet decenti ; omnis mundiciei ſtudioſum, ac ſaporum odorumque varietate gaudentem. In cuius hominis geneſi qui conſiderauerit horoſcopum (nempe vbi inueniet Thaurum,vel Libram, quibus præeſt Venus ; aut Sagittarium ; aut Piſces, quorum Iupiter dominus:aut quiſquis ibi planeta erit) rationem huius rei facilè cognoſcet.Et ſi crux parua in eodem loco reperiatur,virum liberalem,veritatis amatorem,benignum,affabilem,ac omni quodammodo virtute ornatum ſignificat. Et ſi fuerit iuuenis, præcocem barbam. Quòd ſi hæc linea è regione tuberis,quod ſub medio eſt, exeat,& ſine ramis fuerit, mendacem, ſibiipſi placentem, incon-

Æqualis & longa.

Ramoſa.

Nuda.

Cruce ſignata.

inconſtantem, fallacem, inuerecundum, lites ac diſcordias ſeminantem virum demonſtrat. Quando autem hæc linea coniungitur cum media naturali, ita quod ambæ faciunt angulum acutum, talis ad multa animi & corporis pericula perueniet, ita quòd aliquando vitæ tædeat ſuæ.

Et ſi deſit media naturalis, hæc verò coniungitur cum linea vitæ, ita quod Menſalis & Vitæ faciant angulum, eum hominem aliquando capite truncatum iri puto, vel certè mortaliter vulneratum: quicquid erit, ad optatum finem nunquam deueniet. Sed vbi hæc linea diuiditur, & vna pars reſpicit lineam mediam naturalem, alia autem montem Saturni, indicium eſt, hominem eum de vita ſæpe periclitaturum: quamquam & ſeruatum iri ex tot diſcriminibus perſpiciam. Eadem linea recta & ſubtilis circa montem Iouis, id eſt, loco exitus ſui, ſignificat familiæ ſuæ gubernatorem, & ſuper æquales, fratres, ac propinquos aliquando eleuatur, vt iis dominetur. Si autem habuerit inciſiones è regione medij, adulatorem, bilinguẽ, & quem pauci amabunt. Si quædã linea interſecans menſalem, veniet à quadrangulo, & directè aſcendat ad montem Saturni, atque ibi aliquam paruam crucem faciat, mortem coactam minatur. Tam magnæ felicitatis indicium eſt hæc linea, ſi præter medij tuber, vltra indicis mõtem progrediatur: quemadmodum & ſi nõ attigerit mẽdium, ſed iuxta eius tuber exeat, extremæ penè egeſtatis, ac pluribus paſſim periculis & calamitatibus obnoxium hominem prodit. Tum ſi hæc linea habuerit aliquas interruptiones, vel ſparſim inciſa fuerit, ineptum & inconſtantem, ac libidine fractum hominem, & cuius ſtudium erit variè cum mulieribus conflictari, ita vt eas nunc amanter accipiat, nunc iracundè expellat, ſæpe etiam verbis obiurget, ac verberibus affligat.

Diuiſa.

Recta & ſubtilis.

Inciſa.

Et quoniam hæc linea aliquando reperitur alta, ſubtilis, & pallida, ad eundem quem dixi finem, pudicum & caſtum virum: ſed imbecillem, & morbis ac ęgritudinibus obnoxium. Interim peſſimi argumentum eſt, linea ad me-

diam naturalem orta, quæ ita petat medij tuber, vt prius mensam manus, ac mensalem ipsam rumpat, in fineq́, bifurcata sit. Præsertim in mulieribus ea displicet Quæ verò à vitæ linea venerit sectio, ac eodem quo dixi tetenderit: cui mulieri ea inest, aliquãdo partũ necasse proprium autumo. Quæ tamen sectio ex obliquo ad montem Iouis deuoluta, ei mulieri plurimas hæreditates prænunciat. Et si magis quàm aliæ rubicunda ea fuerit dolorem intestinorum, & torsiones circa vmbilicum ostendit.

Rursum si veniat à linea vitæ sectio & fuerit duplicata, scindens mensalem, hominem significat misera morte vitam finiturum. Nam siue in viro, siue in muliere fuerit hæc, mali exitus indicium est. Quandoque etiam eadem mensalis versus montem Saturni, vel Iouis bifurcata cernitur, & hominem denotat multos in vita labores obiturum, & qui grauibus aliquando fatigationibus implicabitur. Hæc si rubicunda sit, quo magis rubor elucescit, eo magis iracundum portendit. Quando in eadem mensali videntur lineæ quædam paruæ, seu rimæ potius, gradatim altera post alterã ascendente, quo hæ plures fuerint, eo magis honoratum ac potentem arguunt, ac illi quidem magnarum rerum dominia polliceor.

Carens mensali. Porrò in cuius manu nulla omnino mẽsalis est, vtriusque sexus homo, maleuolus, contentiosus, iracundus, suspectæ fidei, ac parum constantis animi, & qui in omne facile malum procliuis sit inuenitur. Item si inter mensalem & locum Mercurij, id est Auricularẽ, linea aliqua apparuerit, quæ à mensali veniens digitũ versus auricularẽ tendat: obseruatum est, nec bonum eum virum, nec fortunatum esse, sed video auaritiam, iracundiam, ac odiosam plenè tristitiam notari. Deinde sordidum quoque, & malignum, quique alieni aliquando sceleris socius fuerit prospicio. Et si aliquæ lineæ, inter mensalem & Auricularem apparuerint, si fuerint rubicundæ, numero sibi pares, nuptias portendunt. Si obliquæ & pallidæ, tot iam præteritas demonstrant. Si verò sub radice Mensalis obliquæ cruces reperiantur, quotquot hæ fuerint repertæ,

tot

ot inimicos capitales denunciant. Vbi verò quædam linea interſecat menſalē, veniens a quadrangulo vel menſa manus, ad montem Saturni, quæ conſtituat in fine eiuſdem paruam crucem, ſignum eſſe dicitur violentæ mortis.

Ægritudinum cauſa ex menſali.

Et dicunt aliqui huius artis prudentes, quòd ſi quædam lineæ paruæ iuxta finem menſalis repertæ fuerint, ægritudines in prima ætate. Si iuxta medium, in media ætate. Si iuxta finem, in vltima ætate denunciari. Et ſi tales lineæ deſcendāt deſuper, erit ægritudo ex cholera. Si à parte inferiori aſcendant, ex phlegmate. Si autem è medio tendant ſupra, ex ſanguine. Et ſi è medio quidem veniant, magis tamen imum verſus, ex melancholia, iuxta eorum conſpicuum, aut obſcurum colorem magis ac minus.

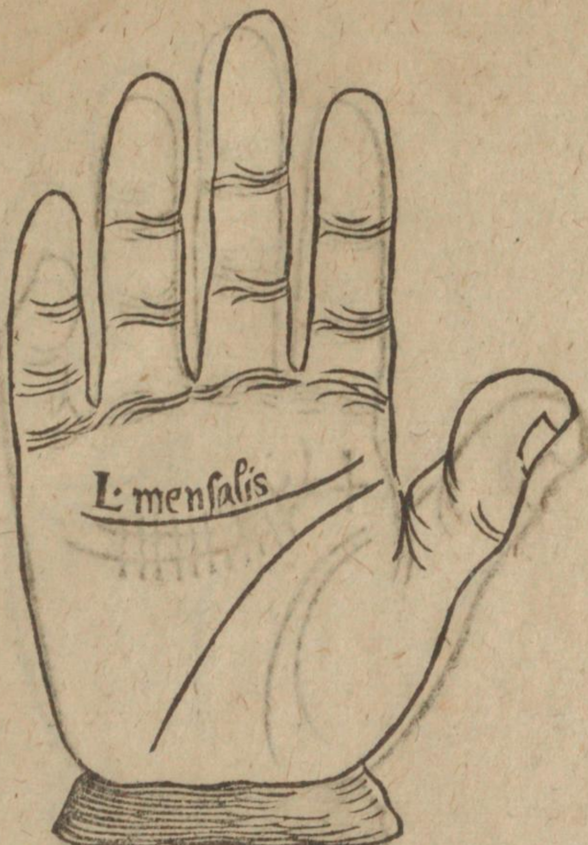
Hîc conſiderandum veniet, quòd Cancer, & Scorpio, ac Piſces dominantur phlegmati ſalſo, Saturnus morbis phlegmaticis, viſcoſis, vnde morphea, lepra, cancer, vel podagra oritur. Thaurus, Virgo & Capricornus eiuſdē naturæ ſunt frigida & ſicca, melancholiæ præſunt. Et ideo Venus in morbos frigidos & humidos, in gutture & genitalibus. Similiter & Luna in guttam, epilentiam, apoplexiā. Aries, Leo, & Sagittarius in cholerā, febres ex ſanguine, & puſtulas. Similiter & Mars in febres calidas, phrenesim, ſerpiginem, & vermem in capite dominia exercēt. Ioui aduſtum ſanguinē damus, quemadmodum in Mercurio mentis ægritudines, amaras cogitationes, ac conſcientiæ morſu. Sol calidos ac ſiccos inducit morbos. Quæ omnia perpulchrè infra patebunt, vbi agetur de naturis planetarum & ſignorum.

Notandum etiam erit, quòd rubedo linearum ex calore Martis procedit. Ideo ſemper in iudiciis Chyromanticæ artis ac vaticiniis, ad naturas planetarum recurrendum moneo, & ad naturas ſignorum, in quibus Sol natiuitatis tempore fuerit inuentus. Similiter in iudiciis phyſiognomia hominis diligenter contemplanda erit, & in iis prudens iudex experientiam deportabit non modicam & laudem.

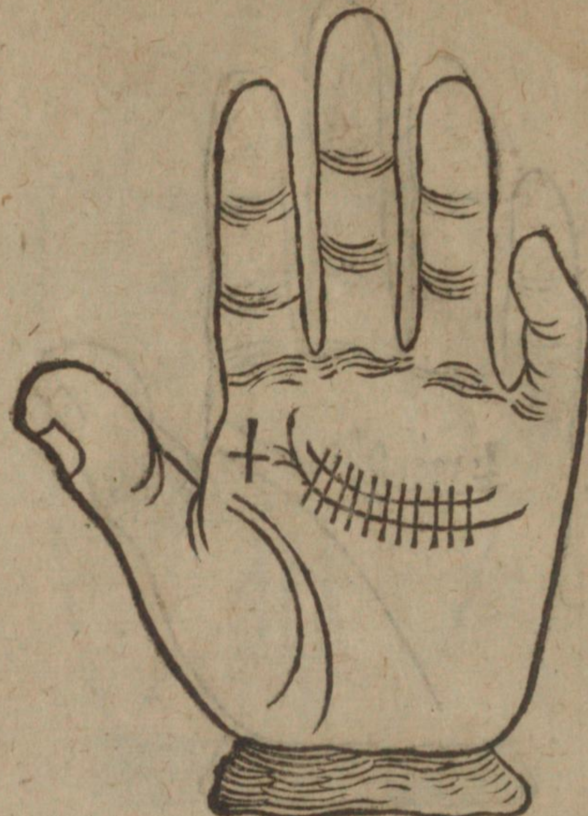
Linea prosperitatis. Si inuenti fuerint tres ramusculi in linea fortunæ (quæ etiam prosperitatis dicitur) & coniungitur cum linea vitæ, & cum hoc restrictam inscindit: bonum ac acutum ingenium ostendit. Si verò cum eisdem lineis coniungatur, vt hîc pingitur Mensalis, cum quadam tamen tortuositate: malum, peruersum, iniquũ, malitiosum, & calumniatorem, & qui semper auidus sit humanum effundere sanguinem indicat. Et semper cum has easdem lineas denotaueris, ad Martis naturam recurrendum est.

Linea

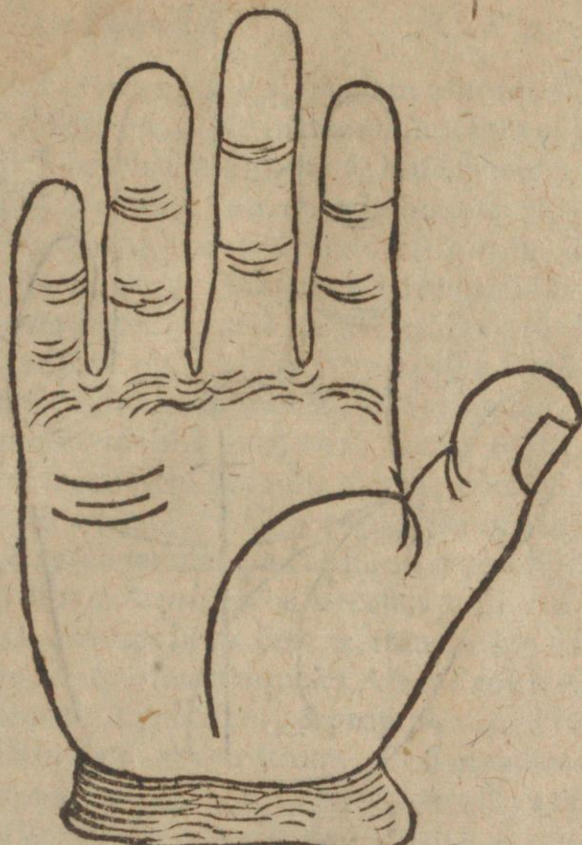

Linea Mensalis sic disposita, vt debito loco & modo incipiat & terminetur, bonam corporis qualitatem, & in membris quæ vocantur generatiua vigorem. Si autem èeontra, vt sit nuda sine ramusculis, breuis & grossa, vltraque indicis montem progrediatur, malignum denotat, & qui non facilè discet.

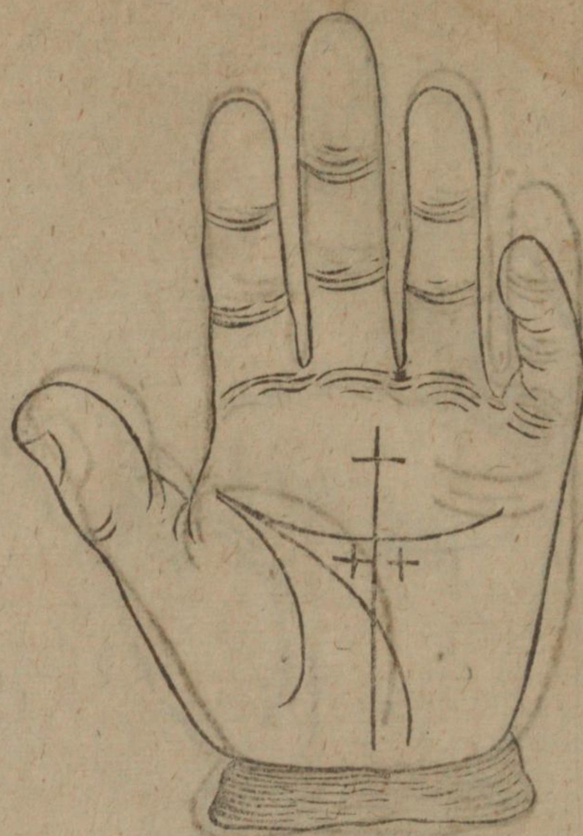
Isti

Isti tres ramusculi in fine circa montem Indicis, respicientes directè angulum supremum, bonum tam in viro quàm in muliere signum esse ferunt. Si verò crux parua in eodem loco reperta fuerit, bonum & ipsum portendit. Qua de re canonem superius consule. Linea verò Mensalis si habuerit incisiones, à principibus & potentibus inimicitias, & infestationes habiturum demonstrat. Si verò discretæ fuerint in iam dicta Mensali plures paruæ incisiones, variam ac diuersam fortunam iudicabis.

Si linea Mensalis, in manibus virorum, siue mulierum non reperitur, pessimum signum est. Nam hominem in omne malum propensum suspicor, malaque morte periturum. Vbi & respiciendum ad eas lineas circa Mercurij montem: quia ibi nuptiæ iudicantur. Ibi enim colligitur iudicium de iis qui Mercurium planetam agnoscunt.

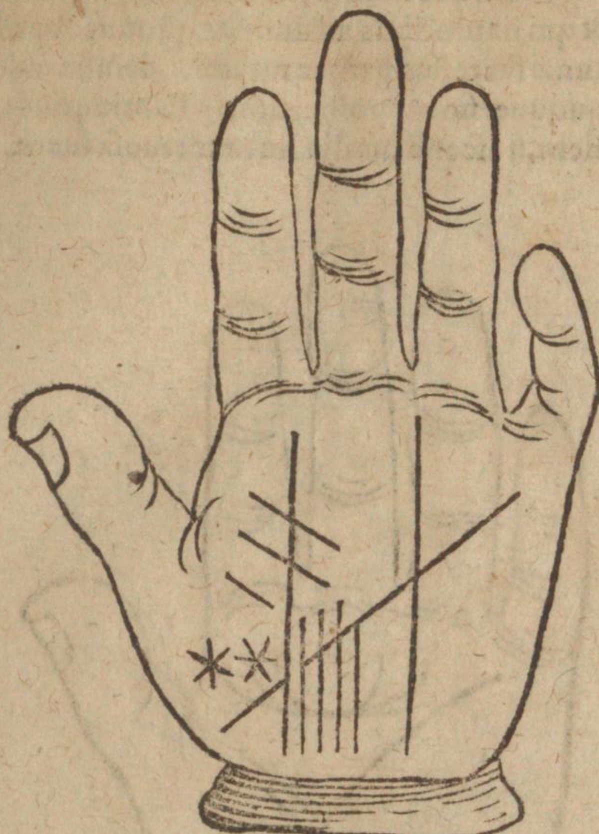
Si menſalis linea contentæ tangat lineam naturalem, ita vt cum eadem faciat angulum acutum, vt à tergo vides, malum portendit. Tanta enim huic pericula immi-nere putantur, vt poſſit eum non iniuria pœnitere, quòd vnquam natus ſit. Si verò omnino deſit linea naturalis, & menſalis tangat lineam cordis (niſi me omnia fallant) capite truncabitur homo ille, aut vtcunque malè peribit. Vbi quædam linea (vt hîc vides) interſecat Menſalem, faciens in ſuperiori parte paruã crucem, mortem violentã indicat. Quæ linea ſi directè aſcendat, interſeçans menſalẽ, mulieribus malũ portendit. De qua re vide Canonem. Si quædã crux pura ſit circa lineã menſalẽ, dignitates ſpirituales: & fortius, ſi duę cruces appareãt (prout ſæpius experti fuimus) ſcilicet beneficia eccleſiaſtica habiturum denotat.

De Restricta. CAP. V.

VT DIXIMVS, ſpacium omnino illud Reſtrictæ eſt, quod in manus iunctura apparet, qua brachio iungitur. Si illud ſpacium ſit purum & viui, & boni coloris, bonam corporis videtur qualitatem ſignificare. Si econtra, malam. Et notandum, vt plurimum duas apparere in huiuſmodi iunctura lineas, quæ veluti dirimunt à brachio manum. Et ſi duæ fuerint: tunc ea quæ manui propior eſt ſi fuerit æqualis, recta, boni coloris, ac ſuprà tendat, diuitias huic promitto. Atque etiamſi valde inops ſit, rerum augmentum, & fortuitam felicitatem. Sed tunc magis, cùm fuerint rami recti & non inciſi. Quòd ſi linea quędam oriatur à radice brachij, & extendatur vſq; ad radicem medij digiti, optimam fortunam, & proſperos ſucceſſus promittit. In hac iunctura ſi quatuor lineæ fuerint, tranſuerſim ſcindentes brachium, ſintque lineæ æquales, & bene coniunctæ: ecce tibi honoris dignitatem, & propinquorum hæreditates ſucceſſionemque promittunt. Et ſi in radice brachij, prope montem pollicis, iuxta lineam vitæ (ſi ea tantum ſe demiſerit) reperiantur tres lineæ aut ſtellæ, vel etiam plures: cui hæc inſunt, eum aliquando delatum iri à mulieribus præuideo, ac forte aliquam ſubiturum ob id infamiam. Tum ſi linea quædam à media Reſtricta, ex radice brachij, montem Lunæ verſus eat, multas hominis fortunæ aduerſitates, & occultas interim inimicitias oſtendit. Quæ item linea ſic orta, ſi torta ſit, ac inæqualis, perpetuę iuxta ſeruitutis indicium eſt, nec eum hominem oſtendit vnquam aut ad honores, aut diuitias emerſurũ. Si autem nonnullæ lineæ diſpergantur à reſtricta, & aſcendant ad montem pollicis, ac in infima eius parte iaceant: qui hoc ſignum habent, periculum eſt, ne aliquando à propinquis ſuis, & iis quos charos habuit affligatur, vulneretur, ſpolietur, aut etiam in vincula coniiciatur. Interim ſi quædam lineæ oriantur à brachio, & ſcindant reſtrictam, ac in ſuperiori parte coniungantur, is homo in pa-

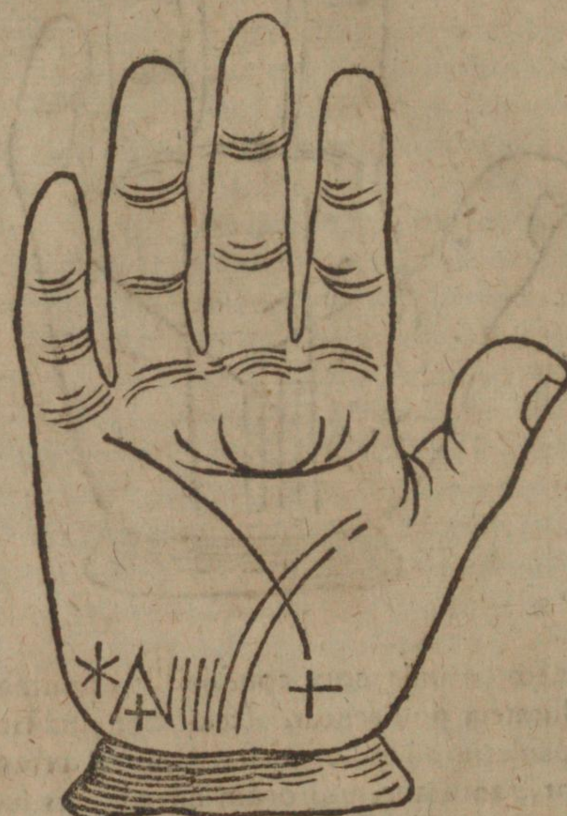
in patria proculdubio exilio morietur. Quæ tamē lineæ, si non continenter iungantur, sed separatim distent: procul à patria apud externas nationes vitam finiet. Eædem lineæ si ad percussionem manus tendant, longas nauigationes & itinera maritima, ac vitam omnimodo vagam, & quæ in diuersis nauigationibus & peregrinationibus teratur præsagiunt. Et vbi quædam linea directa per restrictam vsque ad montem indicis tendit: hominem peregrè abiturum, ac difficulter in patriam rediturum ostendit. Item si quæpiam linea ad restrictam orta in volam manus incidat iuxta lineam vitæ, ac rubicunda fuerit, corporis imbecillitatem, atque ægritudines arguit. Si verò palleat ea coitio, non iam instare ista, aut euentura, sed præteriisse, ac completa, vt iam timenda non sint. Si autem quidam triangulus moueatur à restricta, tendens ad montem Lunæ, si quidem mulieris sexus manui insit, certum est, in prima statim adolescentia, atque adeò in flore ætatis corruptam eam ac improbam factam. Tum si cui mulieri hoc insit, vt prope restrictam habeat paruulam crucem, honestam hanc, probam, prudentem, ac omnis pudicitiæ sibi consciam iudico. Ecce optimæ qualitatis in corpore hominis indicia. Spacium illud in restricta manu versus, atque alterum iuxta brachij iuncturam, boni vtrunque, ac viui coloris, tum quatuor hę incisiones quid non boni portendunt? Rursum tres stellulæ, quàm odibiles, periculum ex accusationibus, ac infamiam quoque minantes. Vide autem lineam à restricta in manus percussionem progressam, malæ fortunæ, ac alicuius infelicitatis argumentum. Tum illa per restrictam ad Iouis vsque tuber dilapsa, peregrè agendam vitam. Et altera rectè ascendens, diuitias ac propitiam fortunam significat. Quæ verò in Iouis tubere signa vides, honores, opes, ac dignitatis accessus & ipsa ostēdunt. In hunc modū quatuor lineæ repertæ in infra depicta manu, ipsum pene cingentes brachiū, longæ ætati documentū fiunt. Tū lineæ quædam à brachii radice euntes, quæ acutū faciunt angulum,

iuxta

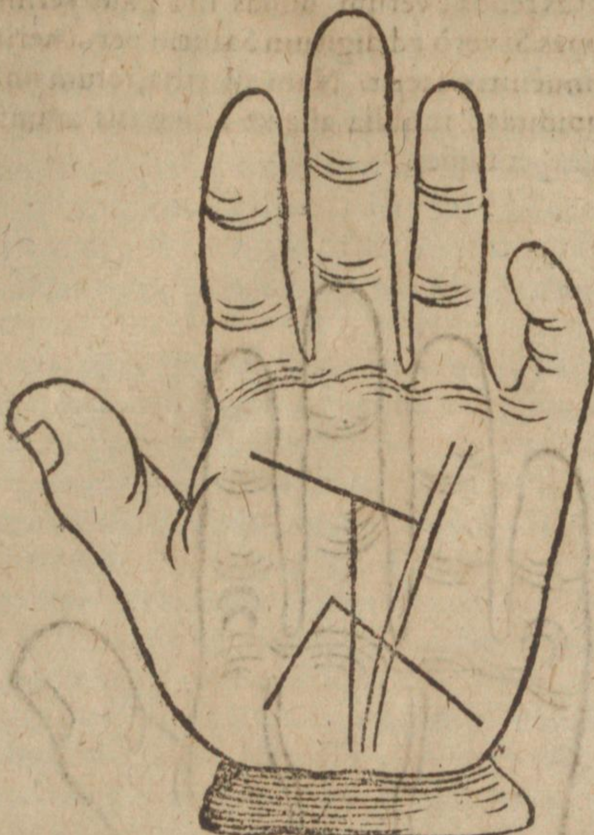

Iuxta quem paruula crux conspicitur, summam vitæ tranquillitatem pollicentur. Item læta eius vitæ tempora, & paulatim ad honores ascensum. Crux tamen illa si abfuerit, tantum in multorum hæreditates successionem video promitti. Quòd si crux, aut stellula quæpiam adsint: nihil huic homini ad vitæ necessaria deerit. Si duas lineas in restricta inuenerimus esse latiores, & vnam inferiorem, subtilem, diuitias vsque ad ætatis medium prospicio, & honores: per reliquam deinde ætatem, de die in diem successu omnia minora. Si verò duæ lineæ paruæ ab eisdem oriantur quasi mutuò se sustentantes, & quædam aliæ lineæ directæ per palmam vsque ad lineam naturalem ascendant: indicium erit summæ

integritatis, cumque hominem ostendunt optimæ conscientiæ, & qui iis moribus ad diuitias quoque & prosperrimæ fortunæ successus peruenturus sit. deinde eidem optatum quoque finem pollicentur. Diminutius tamen hæc euenient, si ascendens illa linea tortuosa fuerit.

Si duæ lineæ per palmam manus à restricta originem sumentes, ad montem Solis, qui etiam annularis dicitur, vsque ascenderint, & si idem Mons duabus lineis ex transuerso scissus sit, magnarum rerum gestorem & regiis negotiis officiisque exequendis præficiendum. Atque inde honores pariter ac diuitias accipiat video.

Si in restricta manus visa fuerit quædam linea grossa, deinde alia subtilior, & rursum tertia grossior & profundior, prima ætate diuitiis abundantem. Vbi ad medium vitæ peruenerit, infeliciorem & inopem magis. Tertia verò ætate, omnibus quæ paulo ante amiserat recuperatis, vitam in honorum ac diuitiarum augmento tranquillam, ad extremum vsque finem portendunt. Si duæ lineæ tortuosæ ad Iouis montem ascenderint, & supra primam iuncturam eiusdem, duæ aliæ lineæ ex transuerso apparuerint, vagam peregrè vitam, ac magna itinera, sed vnde honores ac rei familiaris incrementa eueniant significandum dico. Si autem ad Mercurij digitum vsque transierins

rint hæ lineæ, qui sic scissam manum habet, homo erit multis aptus rebus, verùm nullas hic, aut permodicas colliget opes. Si verò ad digitum Saturni peruenerint, nihil peius inueniri poterit. Nam auaritia, rerum immodicarum cupiditas, inuidia alienæ felicitatis animum ad pessima semper rapiet.

De Trian-

De Triangulo. CAP. VI.

TRIANGVLVS in manu, ſunt tres lineæ, ſcilicet vitæ, mediæ naturalis, & hepatis & ſtomachi, quæ ita diſpoſitæ ſunt, vt trianguli ſpeciem præbeant. Porrò ſpacium iis lineis incluſum, tres in partes diuiditur, qui ſunt tres illi anguli. Quorum primus conſtituitur, vt diximus, à linea vitæ, & media naturali, & dicitur angulus ſupremus. Is autem qui fit à linea vitæ, & baſe trianguli, angulus ſiniſter appellatur.

Angulus ſupremus.

Siniſter.

Triangulus autem æqualium angulorum, habens lineas pulchras & bono colore nitentes, ac rectas, bonam naturæ ac corporis qualitatem refert, & cum integra valetudine, mentis quoque ſecuritatem, deinde & famæ celebritatem, & vitæ longitudinem oſtendit. Qui ſi contrà fuerit lineis ſubobſcuris, & inæqualibus, & qui non conſpicuè referant triangulum, diuerſum omnino iudicandum eſt. Spacium huius trianguli ſi amplum fuerit, & patens, animum arguit liberalem & magnificum, ac audacem. Contrà anguſtum & breue, auaritiam, tenacitatem, & pauiditatem prodit. Idem ille campus ſi palleat ac in liuorem declinet, ſignificat iracundum & deceptorem. Si fuerit hæc manus pars rugis conſciſſa, malam corporis qualitatem opinor eſſe.

Amplus.

Anguſtus.

Angulus ſupremus trifariam clauditur à linea vitæ, & media naturali. Primò in ipſa penè vola è regione eius vallis q̃ eſt inter duo, inter indicis, & medii tubera. Vnde iudicamus ærumnoſam vitã, calamitatibus, ac captiuitati etiam obnoxiam, animum anxietate & ſollicitudine plenum, frequentiq; e commerſum, idque ob pecuniæ vt plurimum ſtudium. Secundò ſub medio indicis tubere, fitque angulus ipſe acutus, & bene clauſus: prædicit optimam ineſſe ei homini naturam, ingenium acutum, bonam hominis qualitatem, ſecundos etiam ac proſperos ſucceſſus, integritatem morum, atque hæc omnia eò profectiora, quò magis fuerit angulus clauſus arctè ac cõſpicuè. Tertio non coeuntibus [illegible] duabus, ſed quodam interreli-

Angulus ſupremus trifarium.

cto ſpacio, quo argumento hominem accipimus ambi-
tioſum, ſibi placentem, impurum, moroſum ac difficilem,
obloquutorem, truculentum, præterea mendacem, ac ſi-
ne laude omnino viuentem. Qui ſi in ſeruitutem, aut ca-
ptiuitatem deuenerit aliquando, nunquam inde reuoca-
bitur in libertatem. Sed & liber ſi ſit, miſerè peribit. Iam
ſpacium illud triangulo incluſum, ſi calloſius fuerit & du-
rum, iracundiam hominis arguit, ac interim aſtutiam &
dolos. Si rugis exaſperum, inuidentiam & inſidias, ac ob-
locutiones. Quando autem quædam linea apparuerit in-
ter duas iſtas, ita propinquè quod tangat vtranque, & de-
ſcenderit ad triangulum, ſignificat hominem veneno, aut
percuſſione aliqua moriturum. Quandoque quatuor li-
neæ ſeipſas interſecantes ad formam crucis, & in eodem
ſpacio ſuperiori apparentes, inuidiam, detractionem, &
inſidias, ac alios opprimendi ſtudium oſtendunt. Quippe
duæ lineæ hæ bene coniunctæ, & acutæ, totius hominis
bonitatem demonſtrant. Si in concauo autem manus,
precisè è regione digiti Saturni ſe coniunxerint, ibi an-
gulum facientes, multam ac variis modis ſanguinis effu-
ſionem, vulnera capitis, ventris fluxum, diarriam, aut ſi in
mulieribus hoc fuerit, inceſſanter menſtruorum fluxus,
& etiam in partu periclitationem denotat. Si quædam fi-
gura ad modum ſtellæ in triangulo apparuerit, adulterã,
& proculcati pudoris mulierem, ac iracundam oſtendit,
quæ etiam ad tantam mentis inſaniam aliquando pro-
pter ſuam irrefrænabilem iram perueniet, vt ſeipſam cu-
piat iugulare. Quòd ſi eodem loco ſtella apparuerit,
quandam à ſe longam dimittens rimam (vt paulo poſt
in figura videbitur) cui hoc inierit mulieri, quatuor mari-
tos habebit. Vbi tamen à prudenti coniectore animad-
uertendum, an ea ſit ætas, quæ hoc ferat. huiuſmodi enim
in negotio multa ex nobis ipſis ſumimus. Si in eodem
ſpacio apparuerit crux ſine aliqua inciſione, bonum in
viro & muliere portendit. Nam quibus hoc adeſt ſignum,
optimè geſta vita, in fama bona morietur. Angulus ve-
rò dexter

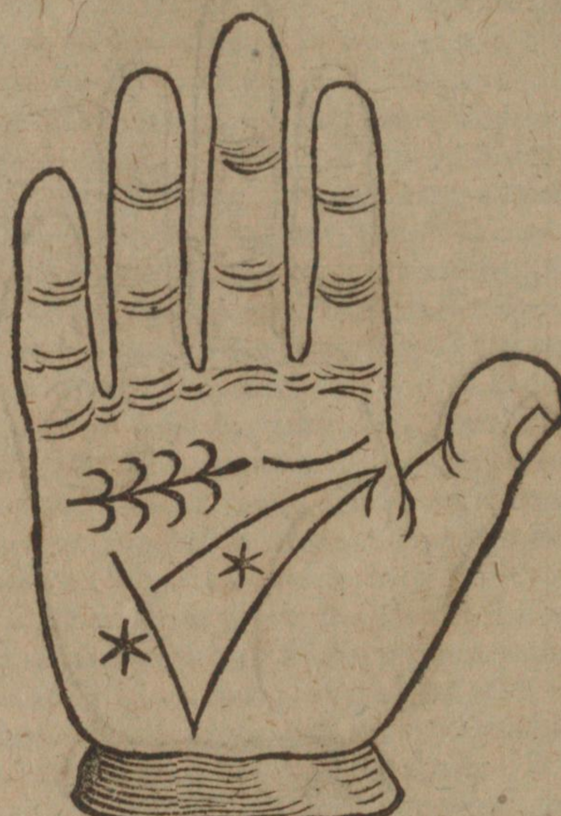
ô dexter, si fuerit multum acutus, prouidum, sagacem, & parcum virum præsagit. Idem si fuerit obscurus, & grossus, signum est ruditatis, ignauiæ, & somnolentiæ. Angulus sinister si fuerit acutus, loquacem, & cauillosum hominem ostendit, acutum tamen, & industrium. Idque sic esse puto. Si autem angulus supremus non fuerit acutus, & signum quoddam ad modum characteris Saturni eo loco reperiatur, malæ, & planè Saturninæ indicium est naturæ. Vt in scripto triangulo apparebit.

Cuius digiti sic fuerint compositi, vt singulis artu-

bus ſingula ſint intermedia, ac quaſi tubera quædam & verrucæ ipſæ omnino tortuoſæ ac inæquales appareant: pauperem eum futurum ac ærumnosè victurum dico. Quòd ſi in ſuperiori parte, id eſt, in tertio articulo vtriuſque manus, præcipua quædam, ac euidens tortuoſitas inſit: inuidentiæ, fraudis, malitiæ, ac mali omnino animi ſignum video: quem tamen hominem miſerè ac ærumnis vitam acturum puto.

Triangulus verò in manu inuentus, tam in viris quàm mulieribus, boni nonnihil pollicetur. Quo in triangulo ſi ad formam ſtellæ fuerit inuentum ſignum: ſi mulier ha-

beat,

beat, impudicam, adulteram, & libidinosam ostendit. Quinetiam in viro malum portendit. Si verò circa angulum dextrum, euidenter expressa stella in manu viri fuerit: perfidum, turbulentum, deceptorem, obloquentem aliis, maledicum, furem, raptorem, & qui per fas & nefas omnia agat, & ad deterius semper incliner, quique in malis eruditus sit, atque hîc malè aliquando peribit.

Ramusculi in principio lineæ vitæ, vel mensalis, rei familiaris incrementum & abundantiam præsagiunt.

Si

Si ſtella quam dixi, quandam à ſe rimam, ceu virgulã demittens in triãgulo muliebris manus ſit, prædicit mulierem plures viros habituram. Quoties ſupremi anguli duæ lineæ interpoſito ſpacio diſtãt, mali hominis indicium (ut prius ſcripſi) concipio. Quatuor lineæ ſeipſas interſecantes in modum crucis in ſpacio ſuperioris anguli: inuidum, detractorem, & peſſimæ famæ virum demonſtrant. Tum figura quaſi characteris Saturni, malum finem homini pronunciat. Sed menſalis linea ſic formata vt vides, infortunatum, & alioqui gulę ſtudioſum virum arguit. Si figura ad formam furcæ in dicto triangulo, ſurſum, vel deorſum apparuerit, inconſtantem, & libidinoſum virum oſtendit.

De

De *Quadrangulo*. CAP. VII.

SPACIVM illud Quadrangulus appellatur, quod est inter lineam Mensalem, & mediam naturalem. Si ergo istius quadranguli incisuræ viui ac lucidi coloris sint, æquitatem ac vitæ rectitudinem pollicentur. Si contra, iniquum, ac minimè bonum interpretor. Hoc spacium latum & amplum est in homine liberali, ac magnanimo. In quorum manu crux est hoc loco lucidè ac clarè apparẽs, bene fortunati erunt augendis censibus ecclesiasticis. Idque amplius, si talis figura duplicata, aut etiam triplicata fit instar cancellorum.

Contur-

Conturbant hoc autem, & euertunt, si quæ lineæ aut incisuræ figuram hanc obliquò secuerint, aut ipsa illa crux tortuosa sit: tunc enim contraria omnia euentura opinor. Ibidem apparens stella, virum arguit magnanimum, æquum, apertum, verum, ac optimæ conscientiæ. Et qui aliquando fortunæ aduersitate ad rerum penuriam dilapsus, suapte rursum virtute emerget. Mulierosum tamen video, & aliquando mulierum causa nonnihil sinistri de se rumoris laturum.

Tota aliquando illa quæ appellatur manus mensa deest. Sed mensalis linea si cum naturali concurrens triangulum incipit, tunc à multis insidias, ac sanguinem quoque profusum iri, aiunt portendi. Si verò in fine mensæ, circa percussionem manus reperiatur manifesta crux, multas peregrinationes, & variam locorum mutationem concipio, sed prosperam inibi fortunã. Quoties multum inter se distant, amplissimo interrelicto spacio duæ hæ lineæ quæ mensam constituunt: calorem superfluum, & male temperatos humores inesse ei corpori putare debemus. Contrà, quoties ille in manu campus arctè clausus fuerit, iudicium erit hominis auari, & qui nimis circa pecuniæ studium sollicitus sit, crudelis interim ac truculentus.

Hæc ferè de principalibus manus incisuris, & iis partibus, quæ intra ipsam sunt manum, dixisse satis sit. In sequentibus de digitorum tuberibus, ac ipsis etiam digitis & planetarum stationibus, & si quid præterea supererit, dicendum venit.

Hi characteres, lineæ, siue cruces in mensa manus & quadrangulo, quid significent paulo ante in canone expositum est. Stella in medio mensæ posita, virum omnis æqui ac boni studiosum, & ob id venerabilem indicat, ac dignitate plurima prędìtum. In communi dictum sit: quibus & natura cõtremiscunt manus (nam multis casu hoc euenit, aliquibus ex ægritudine) vt iracundos, rixosos, impuros, ac ebrios indicari.

De

De Montibus digitorum. Et primùm de pollicari, qui Veneris apud vetustiores dicitur. CAP. VIII.

ET QVIA satis dictum est de principalibus manuum lineis. Nunc de particularibus digitorum lineis, & eorum montibus scribendum est, eorumque significationes subiiciendæ oculis sunt, adiunctis septem planetarum naturis: quomodo cognoscere liceat inter illos, quid conueniat, vel contra in discrimine quid noceat.

Mons pollicis, tuber illud est qđ vitæ linea ab ortu suo statim ad manũ restrictã descendens præterit. Vocaturq́, mons Veneris. Qui si lenis & planus, nihil rugarũ aut sectionũ, aut admodum parũ habeat, coloreque sit viuo & rubente: bonã primùm corporis qualitatem, deinde mulierum quoq; amatorẽ ostẽdit, hominemq; circa vestitus cuiusdam lautitiam occupatum, & qui mundiciis studeat.

Mons pollicis

Quod

Quod si in eo breuiuscula alia linea secundum vitæ illam rectè deuoluta (cuius ob id soror vocatur) procurrat: signum est hominis venereis sese oblectantem. Quin etiam perpetuas diuitias promittit eadem illa soror, si longior fuerit, nec abrupta statim, comiteturque vitæ lineam cõtinuò. Iam si non in summo statim tubere incipiat hæc, sed in medio forte, aut non longè ab imo: tenuitatem quidem rerum in prima ætate, in sequentibus copiam significat. Nonnunquam plano tubere, quatuor æquo interuallo à montis summo ad restrictam manum lineæ procurrunt: pollicenturque diuitias & honores in prima statim ætate. Quæ item si non summo monte oriantur, sed ab ipsa pollicis iunctura: eosdem quidem successus, verùm serius fortasse euenturos denotãt, ac omnino tardè, & in suprema senectute iuxta. Si extremum pollicis articulum paulo infrà vnguem scindant, aut prope ipsam contiguè iuncturam sint, ferunt, quòd si longissimæ sint hæ lineæ, ac claræ & lucidæ, diuitias & honores statim id præsagire. Alioquin tanto id minutius, quanto obscuriores fuerint. Proinde & Imperium iis successibus portendi aiunt, si aliæ diuersim obambulantes, illas interruperint quatuor lineas. Plærumque subtilis quædam incisio à supremo pollicis monte, lineam vitæ versus it, significatque ferro interiturum hominem. Alias quædam lucidè iuxta indicem ortæ secant lineam vitæ, multarum peregrinationum, & longarum per diuersas mundi regiones viarum iudices sunt. In quibusdam eodem ortæ loco incisiones ad vitæ aut cordis lineam, superius vbi illa oritur, procedunt: in manibus hominum iactatorum & ambitiosorum, quique luxu & libidine adfluunt. In aliis signis quædam linea & rubicunda eodem in loco, montem pollicis peragrans, cognatorum incestum & concubitum ostendit.

Quamquam non ita fidem habendam arti huic iudico, vt sola inspecta manu, hæc compertum iri credam. Sed vbi dico, cum propinquis coiturum eam, sic accipiendum moneo, adeò ardere hominem libidine, adeoque perdi-

tum

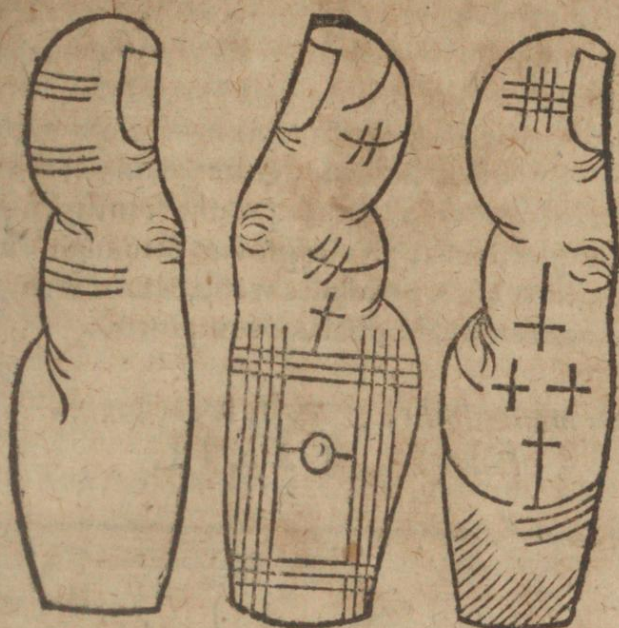
uum esse, vt ne à cognatis quidem abstinere eum sperari debeat. Neque enim fieri potest, vt huiusmodi planè intelligantur, sed coniectura assequi licet. Ad quod multum facit, ipsam hominis faciem intueri, totumque eum contemplari: vt videatur quomodo inter se omnia conueniant, & quòd eius adminiculo occultam hominis naturam & futuræ vitæ sortem prodat. Id quod semel hoc dictum loco, in futurum vbique obseruari debet.

Qui suaues sunt moribus, & vitæ iocundæ, viuuntque lætè, & hilariter conuersantur, ac facti sunt, & iocos miscent, musicis gaudentes: stellulas habent hoc in monte. est enim Veneris planè regio hæc cuius hoc est studium, & frequenter sic morati montem eum habent compluribus discussum paruulis, sed claris sectionibus. Quales si quidem intuita fuerit celsitudo tua, pater ac princeps clementissime ac omnium colendissime, inspiciat faciem eius hominis, videbitque vt plurimum colore candidum, alioqui compagine corporis decentissima, oculis nigris & præfulgidis, ac omnino venustis, læto intuitu, ore honesto & per omnia venereum, ob idque lasciuientem impensè, & luxui deditū, ac libidine accensum, aleæ studentem, & in iocis assiduum, ducentem choreas, oblectantem se floribus, rosis & odoribus, ac iucunda omnia appetentem, ornatusque omnes circa vestitum pręsertim amantem: quem auri, argenti, & gemmarum desiderium tentat, qui frequenter rideat, qui conuicia sectetur: compotiones & ludos studiosè frequentet: salacem, ebrium, venustum, & procacem, qui mulieribus cōuersari soleat, & circa venerea affici cupidissimè, qui addiscendis eis artibus quæ huic naturæ conueniunt, docilis admodum sit, ad reliqua perdiscenda ingenio tardo, & hebeti intellectu. Qui facilè credat, facilè decipiatur, liberalē, æquum & lenem ac misericordem, naturæq; minimè malæ. pium enim & iustum, quique in amicitia integra sit, & fidus. Quem musicæ studium teneat, ardua & seria non perinde sollicitum habeant. Qui delectatur pictis tabulis, & pingat ipse, & statuarum pulcritudine & artificio capiatur,

Venereorum natura.

tur, & sciat ipse quoque fingere. Quique in iis quæ hu-iusmodi sunt fortuna vtitur secunda, in contrariis non feliciter admodum experiatur. Cuius vita sit splendida, res mediocris, lucri nullus valde ardor, neq; auaritiæ studium. Amabilem, & cuius desiderio teneantur multi. Qui alios exhilaret, delitiis affluat, voluptatem colat, luxui, deliciis ac lætitiæ deditus sit. Quem nulla facilè res permoueat, nullum adeò arduum negotium perturbatum aut sollicitum reddat, minimè cogitabundum, sed præsentibus contentum, & anxietatem omnem posterganrem. In summa, qui sic viuat, sic moriatur. Neque in iis magis, quam in omnibus aliis considerãda hominis natura, non ex manus inspectione tantum, sed a totius habitudinis contemplatione venit. Quare id ipsum quod de vno hîc exposuimus, de omnibus alibi esse exempli vice poterit.

Præterea in pollicis monte qui fissuras habent nimium multas, nullo ordine, nec ita pari interuallo, sed sparsim inter se diuersas, eos haud dubiè libidinosos, & impuros, sed interim amarulentos, etiã iurgiosos, & qui cum mulieribus lites facilè conserant, ac morosi & difficiles habeantur. Cumque libidine in tantum æstuent, vt satiari etiam facilè non possint, exquirãtque ibi genera insuti vsus & monstro simillima, conuersationis tamen sunt minimè iucundæ, & vitæ insuauis. Tenet eos ferè nullum sapientiæ studium, nec in doctrinis proficiunt, sed ad alia capaciores sunt, sciteque exercent ea quæ manuario opere fiunt. Et quæ ad luxum sunt omnia ingeniosè excogitant. Cuius rei adsigno rationem, quod qui tales sunt, & sic aptam manum habent, eorum ferè genitura Venerem in sexta, aut octaua domo ostendit. Vides igitur, vt complexæ inuicem sibi sunt, atque genuinæ scientiæ Astrologia & Chyromantia & neutra sine altera addisci ritè potest, sed quæ suo loco dicemus vberius.

Si quando annuli in morem iuxta primam eius iun-
turam secet pollicem rimula quædam, ita vt totam cir-
undet ac includat, video multos obstinatè arbitrari, o-
mnino eum hominem & necessariò suspendio interitu-
um. Atque ipse in vno quodam id euenisse expertus sum.
ed cùm multos qui ad suspendium ducebãtur, inspectis
orum manibus carere hac nota viderim, pro incerto re-
nquam.

Experimentum.

Qui tribus quibusdam, aut quatuor in latum sectio-
ibus conscissum sub prima iunctura pollicẽ habent, eos
ico iuuenes statim diuitiis & honoribus amplificatos iri.
i verò supra eam, in prouectiori ætate accessura hæc: tan
emque in senecta, si propè secundam iuncturam sint hæ
ctiones. Si qua mulier autem sic insignitum superius
ollicem (vt est qui secundo hîc loco pingitur) habeat: eã
t fraudulentam & minimè bonam fugiendam moneo.
cce autẽ libidinosam tibi, & perditè moratam, adulterã,
t prostituentẽ se vltrò, ac mirè intemperantẽ, nec in coi-
u satiabilem, quæ hoc signo quod hîc adscriptum vides,
edium Veneris montem impressum habuerit ⊙ ferunt.

Cuius nuptæ, primam in pollice iuncturam tres sectiones parum impari interuallo secant, ei à proprio marito vulnerationis, aut necis etiam imminere periculum. Eamque, cui subtus secundam ibidem iuncturam paruulæ quædam & multæ cruces sint: insigniter piam, & religionibus deditam denotant. Rursumque duas tantum huiusmodi notas quæ habeat: vt litigiosam & infidam, locacemq;. Inuenire est & petulantem esse, & procacem, quæ eodem in loco ramusculos habeat complures.

De monte Indicis & digito eo, ac Iouialibus. CAP. IX.

PLANETARVM omnium beneficentissimus est Iupiter, isque locum habet in manu ipsum quod sub Indice digito tuber est. Quare si ad planum id & leuigatum conspexeris, honestatem vitæ, ac bonitatem naturæ significari tibi arbitrare. Idque magis etiam si à digito ipso paruulæ quædam & sub-

subobscuræ eædem rimulæ incedant: maximeque, si hæc non ita magno inter se spacio destiterint. tunc enim honores & dignitates à principibus portendunt. Ausiq; sunt quidam certius definire hoc, dicentes, tot illum gradus honorum, aut ecclesiasticarum dignitatum percursurum, quot huiusmodi hoc in loco sectiones habuerit.

Quorum in manu est recta quædam & clara sectio, in ipsa manu ad indicis radicem orta, & à media prope naturali ad tuberis eius angulum transuersum se mouens, hos animi magnitudine, & rerum maximarum cura suspiciendos habe, famamque petentes, & gloria insigniri conantes & audacia dimicandos. Verum hoc postremum itidem denotat à mensali ad indicis montem proficiscens paruula quædam linea. Atque has iam dictas sectiones, si transuersæ quædam rimulæ interscindant, capitis vulnera portendi ferunt.

Sæpe indicem à medio dirimit sectio quædam crassius elucescens, ac rubicunda, & intestinorum vitia arguit, eorumque imbecillitatem in viris. nam mulieres hanc habentes, in partu periclitaturas præsagi, tuncque magis, quando ea valde rubescit. Aiunt violenta morte interiturum, cuius in manu à mensalis fine orta sectio, ipsum Iouis tuber recta petat. Cruces item in Iouis monte apparentes, honorum accessiones, & dignitatum incrementa præsagiunt tot gradibus, quot ea fuerint signa: compertumque sæpe est, sacerdotia adsecutos huiusmodi, & ecclesiasticas dignitates abundè.

Iouialium natura.

Sic insigniti, Iouiales in primis vocantur, & in talibus fortunæ successibus felicissimè vt plurimum agunt. Quos alioqui videre licet corpus habere modicè compactum, sed forma admodum grata, nec inuenustum, coloris candidi, capillo spisso, oculisque decenter compositis, mundos, & lætitiæ deditos. Ipsorum verò natura hæc est, animi magnitudo, & elatio, magnorum appetens; liberalior aliquando supra quam facultates sinant, cupiunt regnare, aut imperare aliis, in summis occupantur, infimorum impatientes, ac mediocritatis contemptores, honesti, no-

biles, gloriæ cupidi, & famæ captatores, læti interim, & iucunditati ac delectationi dediti. Sæpenumero inflati & turgidi, magnis apti negotiis, ac ad regium planè fastigium anhelantes, fidei opinione clari, amicitiarum studiosi, simplices, & à fraudibus abhorrētes, pacis studentes, per omnia probi, vt plurimū sapientiæ etiā dediti, semper verò ciuili prudētia insigniter prędìti, & consilio pollētes, nec eloquentiæ expertes. Eorū incessus neq; citus est nimiū, neq; tardus. Constantiā animi quoq; ibi promittūt. Nulli hominū feliciores sunt, nulli votorū facilius compotes. Contingitq; iis præcipuè, vt magnorū virorum patrocinio tuti sint, & Principū testimonio cōmendentur. Amant vxores, amant prolē, ac suos piè diligūt. Videre est in successibus quoque, & posteritate fortunatos eos. Prætereà cibi appetentes suos facit Iupiter, & ob id plerunq; laborantes ex stomachi cruditate, aut circa hepar adfectos. Nam & valetudinem iis crapula turbat. Alioqui diuturniori vitæ aptiores sint. Rarò videas Iouialem quempiā qui non claram vocē habeat, & dentes superius priores duos eminentes, citò paupertatem & pubertatē egredientes. Hæc in summa de iis quorum in genitura Iupiter absque alterius mali commixtione dominus est.

Cæterùm si qua mulier in extremo Indicis articulo circa manum, complures quasdam lineas transuersim & in latum euntes habeat: ei ex demortuis propinquis, aut adfinibus hæreditates amplas aiunt accessuras. Quod si in medio articulo easdem præferat, vt inuidam & mendacem, ac fraudulentam arguunt. Item eisdem signis, montem Iouis si concissum habeat: iracundiæ, amarulentis morositatis, & iurgij suspicione infamant eam. Hoc ipsi mihi compertū est prolis numerositatē pariēdi, si qua in medio articulo habeat tres dilucidas sectiones secundum digiti longitudinē descendentes, quarū media breuis, & vna parte obtusior sit, perq; eas transuersim & in latū sectionē aliam clariorē, duasq; obscuras, quæ mediā illam breuiusculam non attingant. Habent improbæ & impudicæ mulieres stellulas cum hemicyclo in Iouis monte.

Tres

Tres variæ ſe curuantes lineæ, penè æquo interuallo in latum extrema parte infra vltimam iuncturam, indicē per latum ſecantes, mulieris impuritatem arguunt. Contra, ſi cuius medium articulum ſcindant in longum ſectiones quarū in medio ſtella aliquando ſit: caſtitatis & pudoris argumento cenſenda venit. Promittimus amplā hæreditatem, & diuitias abundè ſucceſſuras, planeq; locupletandas forè, ſiue ex hæreditatum ſucceſſione cōtingat hoc, ſiue ex ſacerdotiorū, & cenſuum eccleſiaſticorū promentu ſit, eum qui in tubere Iouiali crucē, aut ſtellulā habeat claram, & viui coloris, quamque nullæ interſecent,

aut confundant aliæ ſectiones aut rugæ. Vidi imbecilles quoſdam, meticuloſos, puſillanimes, ſed inuidos interim & auaros, lineam quandam à medij tubere ad reſtrictam euntem habere. Alij ferunt, qui hanc lineam conſciſſam ea parte manus habeat: ſi aliquando capi, & in cuſtodia vel carcere poni contingat, aut moriturum ibi, aut ſupplicio affici, vel difficulter fore vt liberetur.

De Monte

De Monte medij qui Saturni est, & digito eo, ac de Saturnijs hominibus. CAP. X.

DIXIMVS in præcedentibus, medium manus digitum Saturno dari hac in arte, eiusque ob id nomine censeri: quare & tuber quod sub eo est, mons Saturni vocatur. Quòd si planũ penitus, lene, & sine rugis, sine sectionibus fuerit: simplicitatem ostendit hominis, ipsum laboriosum, sedulum, fraudis expertem. Si verò à linea mensali veniens rima Saturni hunc montem secet, hominem denotat mirificè anxium, & qui quotidianis commordeatur curis, quem sollicitudines inquietum agant, qui assiduè meditetur aliquid, seque conficiat intra: & quamquã hæc agat, nunquam tamen, aut perrarò locupletur.

Inibi complures huiusmodi sectiones, vitam significãt cum inopia anxiam, & in magna rerum penuria laboriosam, atque carceres: & in iis tormenta dicunt portendere hæc. Vbi à radice annularis ad Saturnium tuber, quædam

se recuruat sectio: hominis iudicium concipio pigri, torpentis, ignaui, ac desidis: præterea stolidi, insipiẽtis, temerarij, & stupidi, qui nihil vnquam scitè agat aliquid nonnunquam imprudenter audeat, rudi intellectu, mente stolida.

Aiunt, quæ mulier plures habeat inter Solis & Saturni digitos sectiones in longum descendentes, item inter Solis & Mercurii, cùm ibi quoq; habeat quasdã, generationi aptam esse, & masculos concipere facillimum. Quo de promittere nihil ausim. Imo verò neminem latére volo, ex Chyromantia nunquam potuisse de prole inuestigantem certũ aliquid comperire me. Adeò semper fefellit ibi ars ea, vnde ad alia recursus mihi est. Hoc scitè exploratũ habeo, si quæ à principibus manus lineis, paruæ sectiones ad Saturni montem se deriuent, malæ hominẽ eum qualitatis, nec vitæ admodum esse probæ. Ferunt & in prima digiti huius iunctura, muliebri manu, si crux, aut stellula conspiciatur, sterilitatis hanc argumentum esse.

Saturninorum natura.

Qui montem hunc plurimis variè rimis inscissum habet, aliorum haud perinde digitorum rimosis tuberibus, eum Saturninum planè iudicato. Quo loco referre arbitror eius planetæ habitudines vt explanem, quibus eos quorum genituræ præest instruit. Pallent ij plurimum & inuenusta facie sunt, ac defixis in terram oculis tardiusculè incedunt, macilenti, & interdum recuruo etiam tergo. Moribus verò sunt magna ex parte improbis. Nam malitiosus facit Saturnus, subdolos, & fraudulentos. Gaudent esse soli, ac sibi viuunt: nec ferè aliis operam dant, aut amicis vacant. Circa cibum non admodum sibi indulgent. Potatores verò sunt strennui, quamquam sæpe edunt, & nonnunquam voraces sint etiam. Agitantur miseris continuò curarum inquietudinibus, neque vnquam à solicitudine liberi sunt, & anxiè affliguntur amarissimis intra cogitationibus, semper tristia, semper meticulosa agitantes animo. Vita est eis apud paludes & stagna. Sordidè viuunt per omnia, loquuntur & tardè & pauca. Nonnunquã propter assiduam cõtemplationem auscultare

tare alios non possunt. Frigent natura, imbecilli sunt corpore, valetudinarij, hyrcum olentes, & alopitii. Vox est obscura, & raucum quiddam submurmurant, ac impedita sunt lingua. Inuident aliis facilè. Suntque vt nulli præterea affectionum omniũ tenacissimi. Itaq; & quos odio persequi decreuerunt, odere infensissimè, & irremissibiliter: neq; infirmius quos volũt amãt. Cogitationes sunt, velle ædificare, velle arbores plãtare, agros colere, & quiddam diuturnè mansurum incipere. Non admodũ amant mulieres, itaq; & proli raro dant operã, plerunq; steriles moriendo. Sensibus obtusis, & intellectu habeti. Qui cùm tales sint, libertatis sunt tamen mirabiliter tenaces, eamque contumacissimè tuentur: nec ferunt dominos, &

seruire

seruire in extremis iudicant malis, regnorum vt nulli hominum impatientissimi. Gaudent nigro, itaq; sic vestiunt, & omnia colore eo infecta circum se volunt. Suspicantur facilè, facileque metuunt. Atque hi somniorum etiam curam habent: vt humilia alias omnia cogitant. Sed de Saturnijs hactenus.

Præterea signum in prima medii iunctura impressum si quidem mulieris fuerit, bonum: sin viri, contrarium portendit. Mulier quoque in cuius ea iunctura fuerint quinque vel sex lineæ seorsum in digiti longum demissæ: significant filium parituram, qui aliquando sacerdos futurus sit. Interfecturum dicunt, qui stellam habet in eadem Saturnii iunctura.

De monte & Digito annulari, & significatione solarium. CAP. II.

EST

EST autem annularis mons, qui inter digitũ & mensalem lineam quadam intercapedine prominet, à vulgò doctis, solaris appellatus. Ab illius igitur radice ad mensalem vsque si protendantur lineæ minusculæ, idem perinde faciũt quòd apud Astrologos Mercurius: hominem acri, feliciique ingenio, variis deditum disciplinis: præterea arrogantem, & cum quodam supercilio eloquẽtem, ad hoc capacem dignitatum tam prophanatum, quam spiritualium. Fit interdum, quo geminatim in modum parallelorum distent æquè: id vide ne quid imponat tibi. Nihil ferè distat à prioribus, nisi quod magniloquentiam adimit, præbet verò sobrietatem & honestatem. Secus si aliundè in illas ducatur aliæ, vel altrinsecus secuerint se: vbi prorsus ab opposito diuinatur. Nisi fortasse vel non pertigerint, vel non inciderint has: id apprimè faustum ominosúmque habetur, quòd inimicos omnes vincet, prosternetque sub se. Iam si neque contigerint digitum, neque æqualiter locentur à mensali, verùm propenderint ad eum qui iuxta est digitum, iuxta alterationem linearum, etiam status & vitæ mutationem notat. Item si plusculæ rubicundæ tenues per eundem montem ducantur, iucundum, hilarem, prudentem. Quæ tamen si tortuosæ fuerint, ac perinde rubicundæ, dolores indicant quibus iam actu affligitur quis. Pallidæ identidem cruciatus, verùm præteritos iam. Intersecantes se in modum crucis, quòd vocant Andreæ, protractæ verò à mensali per montem Solis ad primam iuncturam, prouidum, res suas prudenter moderantem. Pulchrè verò digitos huiuscemodi solares venamur, estque id certissimum indicium, si variegatus lineis fuerit ornatus.

Est & aliud signum, videlicet lineæ duæ tortuosæ parallelæ protensæ a restricta quòd vbi in manu perspexeris, felicissima prænunciat, præcipuè in dignitatibus acquirendis, & quicquid ad optimas virtutes spectat, scientiam, prudentiam, liberalitatem. Eius typum quendam subiecimus in hunc modum.

Item

Item si inuicem concurrerint minutæ lineæ suprà iuncturam primam, sitque fœmina quæ has habeat, idem indicat prorsus. Hoc adiecto, quod ea ab maritis locupletabitur, habebiturque in honore. Præter hæc etiam deuotam, nisi quòd monasticam vitam non feret. Ita si in secunda iunctura fuerint, semper in honore futuram, verùm inter eos, qui de eodẽ sunt stemmate. Vbique enim tam in maribus quàm in fœminis diuitias notant, pessimum verò, si ad solarem vsque processerint.

De

De Monte & digito Mercuriali, & de natura Mercurij. CAP. XII.

MONS Auricularis, vel rectius Mercurij, inter digitum minimum est, & lineam Mensalem. Hunc permagni refert planus sit, & neruis minimè perplexus: an obductus lineis, vel coloratior. Repurgatus enim à verrucis, à squaloribus, à neruis, decenter coloratus constanti animo virum indicat, in Virgine verò integritatem. Vbi linea à mensa exoriens, gracilis, picturataque descenderit, ad radicem montis diametro procedens, liberalitatem. Eædem per plures similiter inter mensam & auricularem sumentes exordia, tot nuptias præ se ferunt quot illuc trahuntur lineæ. Tametsi longitudinem & contractionem, exilitatem, & colorem animaduerti hic velint Chyromantici. Pallidæ prædictas nuptias significant, verùm peractas iam. Oblongæ atque optimo tinctæ colore, contrahendas in futurum. Euenit verò haud raro, vt ex eisdem crassiores sint aliquæ ad hoc etiam rubicundæ: iudicabis

dicabis inde mendaciloquum, ſubuerſorem, furem, ra-ptorem, deniqueomnium flagitiorum genere contami-natum. Atque hucuſque de parallelis & rectis lineis.

Iam ſi recurua vel circularis aliqua demiſſa ſit ex eo-dem digito, decliuis ad medium, præclaram indolem de-notat, de quo multa ſit ſpes, vt ad omnem tandem fortu-nam futurus ſit idoneus.

De mulieribus hoc habe. Si cui paruulas atque eaſdem retortas habere contigerit è ſuperiori parte auricularis, vt plurimum conditionem indicat, quæ fermè totæ fœmi-narum cohorti familiaris eſt, nempe inſolentiam, garru-litatem, inconſtantiam.

Mercu-rialium natura.

Phyſioguomia omnium Mercurialium hæc fermè eſt. Color medius inter album & nigrum, frons eleuata, ro-tunda facies, oculi perpulchri, in feliũ morem, nõ omni-no nigri, barbitium nigrum, ſed rarum. corpuſculum gra-cile, ſtatura decens, labia tenuia, naſus præacutus, vox gracilis, & eadem prompta, motus velox.

Et ſi ex monte etiam id prædicere velis, monticulus plurimis lineis rectis eſt variegatus. ſecundum conuerſa-tionem etiam docilis ingenij, audax, ſcortator, fidelis, procliuis ad mendacia, ſui ingenii, ſectarum amator, oſor ſuperſtitionis, templis & oraculis non multum tribuens, ad nullam artem ferè non idoneus, præcipuè verò ad Matheſim, & Geometriam. In ſumma, omnium horarum homo. Doctor, Poëta, Mathematicus, præditus ſcientia linguarum, ſcrutator arcanorum. Philoſophus cordatus, modeſtus, alioqui verboſus etiam, ſed neminem lædens: ex mœchanicis artibus eis ſtudens quæ politiores ſunt & mundiores, vtputa picturis, & huiuſmodi. In ægritudini-bus paulo plus tamen infortunatus, & infeſtatione phan-taſmatum quàm cæteri homines.

De perſpectione verò iuncturarum, id etiam ſummo-pere auſcultandum eſt. Sunt certa quædam cauteria cu-ius primi quidem figura ſi eſt hæc in prima iunctura, ho-minem iudica ſtudioſum, in primis Rhetoricæ, arrogan-tem & ſuperciliosum, ingenij procacis. Alterum in ſecun-

da

da iunctura, quod tametsi figura abludat à primo, ipsa tamen re vt primum, concionatorem præsignem ostendit. Rursum si obuersum sit, variis obnoxium passionibus, horribilibus somniis, & quicquid malorum phantasmatum est. Sic in tertia iunctura si crucem videris, signum certum paupertatis, inediæ, tenuitatis. Idque admodum satis de Mercurio. Hæc in figura latius. Quæ si etiam tam locuples non sit vt omnia signa complectatur, certè tamē potiora curauimus adscribere. Quis enim tam multifarias lineas, tam vanorum ingeniorum indicia, in tam exili spaciolo comprehenderit? In canonibus tamen nihil omisimus quod ad rem nobis facere videbatur.

De Base triangulari, & iis quibus prædominatur Luna. CAP. XIII.

IN iudmis explicandum est, quã vocent triangularem basim Chyromantici. Ea est quæ protrito vocabulo dicitur linea hepatis & stomachi, protenditur à cauda lineæ vitæ, contingens verò lineã mediam naturalẽ, quæ simul iunctæ, efficiunt triangulũ, modò nihil obstiterit natiuitati aduersum. Quanquã sciam hãc à quibusdã minimè cõminisci, quòd sui non semper similis est, sed nõ video cur ideo omitti debeat, cum palam compertum sit, nihil minus posse hanc quam omnes alias, maximè si ex æquo angulum perfecerit cum media naturali & linea vitæ. Nam indicat sanitatem, incolumitatem, florentem non solum corpore sed etiam animo. Quòd si cõtigerint se, vel obscurata sit, aut circum se habeat puncturam, nihilo secius de stomacho & hepate prognosticat, nempe indigestionem, morpheam, torturam, spasmum, phlegma, constrictionem alui, dolorem stomachi & castarum, præcipuè si pallida extiterit. Porrò bene obducta cute & rubea,

bea, rubor tamen ille sit ad lineam vitæ propensior quam ad lineam naturalē, dolorem capitis. Et è diuerso, pneuripimoniam, tussim ethicā, squallorem oris, si ad naturalē rubor ille diuerterit.

Id quoq; scitu dignum est, quod si in loco Lunæ figuram illā videris circularē ⊙, tametsi videatur fortasse ridiculum tibi, tamē amissionem significat vnius oculi: & binæ si sint notulæ ⊙ ⊙, amborum oculorū. Id non tam certum esse, quam omnium certissimum à doctis viris comperimus, quin & nostropre didicimus malo. Simile est & illud, si eodē in loco Lunæ stellula compareat: quæ nefariū & sceleratissimū significat. Physiognomiam si scire voles facie quidē albus est modico perfusus rubore, coniuncta supercilia sunt, facies & maxillæ inflatæ, oculi inæquales,

Lunaticorum natura.

quales, subnigri, fortasse etiam signati notula aliqua in facie. Nullius frugi, vt plurimum languidus, instabilis, piger, insipiens, inops, atque id in prima ætate. In secunda ditior paulò euadet. In tertia rursus miser, delirus, infortunatus, natus ad peragrādum perpetuò terras. Quo ad ægritudines, addictus epilentiæ, paralisi, guttæ caducæ, torturæ vultus. Nisi Luna in radice natiuitatis Solem, vel Iouem habeat sibi benè propitium.

De loco Martis, & natura Martialistarum. CAP. XIIII.

OPERE precium est, antequam de Marte sermonem faciamus, scire cur hunc in vola voluerint constitui in ipso triangulo iuxta lineā naturalē. Verùm id alibi dicemus: iam lineæ nobis discutiendæ sunt. In triangulo, si sit alius triangulus consummatus, secundū omnes proprietates Martialiū pronosticandū est, & quo maior ac maior est, eo amplificandus & vitiis catalogus: præsertim si latus atq; benè collocatus lineis physiognomia illi accedat: quæ mihi quidem videtur

ñon esse posthabenda in hoc negotio: quamque ob id introducimus hîc, vt Chyromantiæ Physiognomia suffragetur: alioqui fieri non potest, vt tam exactè quispiam omnia perspiciat.

Est autem secundum faciem rubei coloris qui Martis cognomine gaudet, velut ab Sole combustus, pauci capillitij & eodem Crispo, minutis oculis, corpore aliquantum incuruo, & acri seueroque aspectu. Secundum animam audax, auarus, fraudulentus, peculator, raptor, infidelis, insignis nugator, inuerecundus, leuis, inconstans, iracundus, seditiosus, suspiciosus, impatiens, homicida, iactabundus, derisor, periurus, falsarius rerum omnium quæ adulterari possunt.

Martialium natura.

Conclusio operis Chyromantici.

HIs breuibus, lector optime, finem esse volumus Chyromantiæ nostræ, ne quando pluribus ambagibus simus molesti tibi. vbi si rem ipsam acu (quod aiunt) tetigimus, id est quod conabamur. Sin aliter, id vel maximè donandum mihi puto, quòd ausus fuerim. In magnis siquidem vel voluisse sat est. In summa, sic tractauimus omnia, quo & posteris etiam colligere spicas permittatur. Neque ego ita absolutam volui esse hanc artem, vt nihil superaddi possit, vel debet. Imo rem mihi faciet gratissimam, qui sic nostra emendauerit, vt adferat probatiora: tantum abest vt feramus ægrè. Vale felix qui hæc legeris. Ex ecclesia nostra Steynheim, kalend. Nouembris Anno salutis 1 5 2 2.

Prognostica Chyromantiæ quantum ad locos Planetarum septem.

PRæter characteres & lineas quæ passim in manibus sunt, interdum & notæ peregrinæ comparent: quæ nescio quid magni præ se ferunt. Hæ nam quid velint sibi, curæ nobis fuit adscribere laconissimo nostro quo solemus. Naturas signorum iam alibi diximus, & quis planetarum cuiusque dominus sit: nunc periculum faciamus, quid in planetis suspecta signa, non ea dico quæ in cœlestibus sunt, sed quæ digitis sunt notulæ planetarum, valeant.

De

De loco Martis.

LOCVS Martis in triangulo est. Si igitur illic conspexeris signa huiusmodi ducta in hunc modum, hic Martialis est, & præfocabitur laqueo. Reliqua tria iuxta mensam manus, audaciam, pertinaciã, seueritatem, præterea & patrimonii dissipationem, oppressorem affinium & cognatorum suorum significant.

De digito Veneris.

VENVS pollicem occupat vna cum muſculo, qui propter contiguitatem appellatur mons Veneris. Si itaq; in prima iunctura extare videris ſignum tale, hic pleraq; in rebus omnibus proſperabitur. In ſecunda iunctura, pauperem. Iuxta vnguem, leproſam habiturum ſobolem. Alioqui ſemper in loco Veneris venereum indicat, & inceſtuoſum, adulterum, percuſſorem vxoris, in primis ſi in monticulo conſpiciantur hæc ſigna.

De di-

De digito Iouis.

HABET & suas notulas Iupiter, qui Indicem possidet, eas subscripsimus. In prima iunctura adulterium significant. In superioribus opes præcipuè in senecta. Cætera vt multum nihil præsagiunt mali.

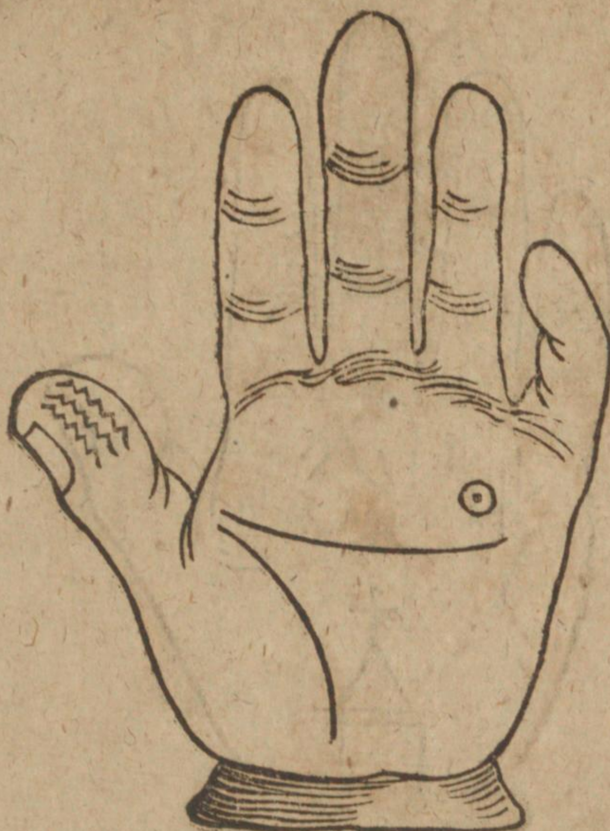
De digito Saturni.

SATVRNVS in cæteris extremus, hîc medium digitum obtinet, priuatas suas notulas habet: eas sic annotauimus. Ostenduntque Saturnicum hominem, cuius naturam partim ex præcedentibus nosti, partim dicemus in sequenti bus.

D

De digito Solis.

IN ANNVLARI, qui propriè Solis dicitur, in eum modum picta linea, longæuam vitam & prosperitatem significat. Quicquid aliud apparet, à malo est.

De

De digito Mercurij.

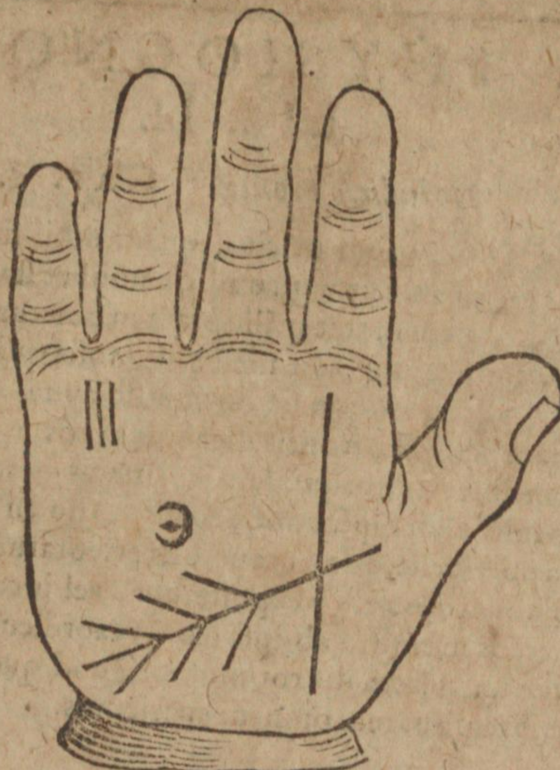

MINIMVM Mercurio deputarunt, & cum hoc Mercurialibus certas lineas, quibus cognosci Mercurialis potest: has breuiter accipe. Notant enim quædam beneficia vel officia. Alia tristitiam, melancholiam & angustias.

De loco Lunæ.

LVNÆ locus à percussione manus est, vel altero musculo. Exinde si a restricta ascendant suprascriptæ lineæ quas vides, ignauiam indicant. Alioqui in loco Iouis bardum & stultum, maximè si fœmina sit, quæ natura ipsa non multum sapiunt.

CON-

CONCLVSIO.

Habes breuiter Lector optime signa planetarum, quibus extra Astrologiam etiam cui quisque planetæ subiectus sit, discere potes. Opellam hanc nostram boni consule, atque pertentare rem ipsam opere aggredi: ne omnino frustra hîc sudasse videamur. Iudicio tantum opus. Labor tam nullus est, vt vel vna saltem, & altera lectione rem omnem adsequare.

FINIS LIBRI I.

DE

DE PHYSIOGNOMIA LIB. II.

De iudicio Frontis. CAP. I.

Frons perfricta.

NON ſum neſcius, quàm nihil fidendum in fronte ſit, quæ ad quamlibet ſtatim paſſionem mutatur. Illud tamen obſeruatum video, plærosq; non melius dignoſci quàm ex fronte: adeoque ſic obtinuiſſe apud vulgum, vt quoſdam perfrictæ frontis, dicamus in eos, qui pudorem omnem abiecerunt: quòd nullibi magis quàm in fronte, & in oculis pudor ipſe conſpiciatur. Quod ſi damus: neq; fruſtra poteſt eſſe, quod prouerbiis celebratur, & prophetiis palam fit: non eſſe præpoſterum, vel inconueniens, ſi præ cæteris membris ab ipſa fronte exordiemur. Eſt autem alia ratio latæ, alia rotundæ. Quod, quo fiat perſpicacius, breuibus rem omnem aperiemus.

Frons eleuata. Rotunda.

Quæ in gyrum eleuata eſt, a quibuſdam probatur: maximè ſi capiti bene reſpondeat. Sin autem temporum prominentias occupet rotunditas illa, ſitq; ſubinde depilis, indicat præſtantiam ingenii, cupiditatem honoris, arrogan-

rogantiam, & quæ magnanimos omnes consequuntur. Glabra & complanata cuticula, nisi intra supernam superficiem nasi, prophanum, fallacem, iracundumque significat. Caperata, & rugis contracta, in medio tamen decliuior, vna cum duabus optimis virtutibus, videlicet magnanimitate, & ingenio, pessimum vitium habet crudelitatem. Prægrandis, rotunda, depilis, audacem, & mendacem. Oblonga, cum oblonga facie mento tenui, crudelitatem & tyrannidem. Confusa & tumida nimia vultus pinguedine instabilem, phlegmaticum, crassum, hebetem. Hæc summatim & sub compendio, quantum ad Astrologiam, satis est.

Glabra. *Caperata.* *Prægrandis.* *Oblonga.* *Confusa.*

De iudicio Superciliorum. CAP. II.

ET supercilia ipsa in prouerbium abierunt, vt qui cristas erigit, volueritque super alios efferre se, superciliosus dicatur, quod non multum abludit à vero. Indicat enim reuera, si complicata & dura, vel rubea fuerint supercilia, hominem inuerecundum impudentem, inuidum. Alba verò, fœmininuirum, citò credulum, stolidum. Quam quam pessima omnium sint concreta, & quæ contingunt se: notantque maleficum, plagiarium, maleficis artibus deditum. Id quod palàm ipse vidi in vetulis sagis, quæ iam ad incendium ductæ, huiusce modi præferebant supercilia. Quibusdam titillant, videnturque modicum subagitare se: quod similiter audacitatis, & animositatis inditium est. Hirsutiora, simplicem: molliuscula plana, atque inuicem respondẽtia ex æquo sibi nigrantibus pilis, connotant temperatam complexionem, & probum.

Supercilia rubea. *Alba.* *Concreta.* *Experimentum.* *Hirsuta.* *Mollia & plana.*

De iudicio Oculorum. CAP. III.

SIMILI modo & probitatem oculi, & improbitatem arguunt, vel Seruatoris nostri testimonio sic in Euangelio loquentis. En quia oculus tuus nequã est, quia ego bonus sum? & rursum, Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit.

Oculi bene decori.

Eſt autem coniectura talis. Sic vbi videris quempiam benedecentibus oculis præditum, atque iis vigilantibus, apertis, lucidis, claris, mediocribus, neque rotundis ad-

modum: ex ipſa proportione animus metiendus integer & ſanus. Quibus verò in morem vitellorum propendent extra foramina (vt in paucis hoc conſpicere licet) ita inſigniter delirantem portendunt, craſſum, & hebetem: ad hoc etiam luxurioſum, pigrum, mendacem, ſimplicem. Similiter ſi vel nimis ampli ſint, aut prodigioſæ aperturæ. E diuerſo profundi, inuidum, malicioſum, ſtructorē malorum, iracundum, ſuſpicioſum. Sic quibus compreſſi ſunt, & velut ad ſcopum intendentibus, crudeles, tyrannos. Vbi verò deflacceſcunt, voluunturque vltrò citroque (qui mos eſt eorum qui iam frontem & pudorē omnem abiecerunt) impudicos, arrogantes, inſtabiles, mendaces, peſſimè autem omnium ſi citrinati fuerint atque fucati.

Propenduli. *Profundi.* *Compreſſi.*

Quibuſdam diſtillant atque rubeſcunt, quod non naturam indicat, ſed humiditatem cerebri, & phlegmatis abundantiam.

De iis ſatis.

Diſtillantes rubei.

De

De iudicio Nasi. CAP. IIII.

DE NASO Rhinocerotis prouerbium in eos qui alios rident. Habent enim hoc qui naſo ſunt adunco, vt & ipſi facilè alios rideant. Quanquam alioqui apud Perſas decori hoc ſit magno, atque eodem adunco præditum eſſe. Sicut illum ſuum Xerxen habuiſſe memorant hiſtoriæ Xenophontis & Plutarchi, & vſque in hanc etiam diem, neminem ſubrogant ad id faſtigij, niſi adprime fuerit naſutus. Ferunt & hunc fuiſſe audacem, deriſorem, & magnanimum. Vnde augurantur, deriſores & audaces eſſe qui huiusmodi habent, impoſtores, proditores, rapaces, auaros. Hoc de iis, qui recuruos habent naſos, vt accipitres & aquilæ. Qui verò cum curuitate supernè prominentiam habent, remiſſa nonnihil curuitudine, de iis aliud iudicium eſt. Hi vt plurimum liberales & magnanimi ſunt, eloquentes & ſuperbi. Niſi vbi illius apex fuerit exacuatus vel acuminatus, qui quo magis exacuitur, hoc amplius reddit iracundum, ſeuerum, tergiuerſatorem.

Xerxes. Naſus aduncus.

Curuè prominens.

Maximi[illegible]anus. Acuminatus.

Eſt autem hîc maxima varietas, vt fermè non ſit alia diſtinctio facierum quam per naſum, potiſſimum tamen diſcrimen in longitudine, denſitate, & curuitate. De incuruis

Oblongi. curuis iam diximus. Oblongi, si admodum in lateribus prominentes fuerint sinceritatem præferunt animi, sed corpore atque castitate parum potentem continere, adprobè mentulathum, appetentem coitus. Crassicies & amplitudo narium hebetudinem adiicit, stoliditatem, amentiam, derisionem, dolum atque immoderatum appetitum ad coitum. In medio latus, atque nonnihil compressus, in summitate verò eleuatus: mendacem, proteruum, crudelem loquacem petulantem. Longus & vndecunque rotundus, rapacem, & cœlitus fato quodam procliuem ad malum.

Nares ampla.

Latus. *Longè rotũdus.* *Liuidè rubeus.* Et est in colore discrimen. Vbi si liuidus sit, vel rubeus, aut sanè rubeis fibris intertextus, vel punctulis: egregium inde potorem elice, ebrium, siticulosum, calido hepate, deditum luxuriæ, ex ægritudinibus verò morpheæ.

Corruptionis indicia. Illud obiter adnotamus, de corruptis iuuenibus, & iuuenculis si quis scire cupiat. Nam illud præcipuè ex naso cognoscitur. Carthilago quæ in apice nasi est, si secare se permiserit, atque perinde attactu findi digitulo potest: indicium est corruptum, vel corruptam esse. Sunt & alia pleraque, quæ quoniam ad præsens negotium minimè promouent, lubens prætereo.

De Oris Physiognomia, & quid ex illius aspectu diuinandum sit. CAP. V.

Os patulum. ORIS physiognomiam & labiorum vno sermone explicabimus. Os aut magnum est & patulum: aut angustũ. Patens, quo præcipuè videmus insignitos Francoslabrones, audacẽ, obstreperum, impudicum, mendacem, impostorem, luxuriosum significat, neq; me vnquã hîc fefellit iudicium. E contra angustũ, retentorem arcanorũ, modestum, sobrium, pudicũ, timidum & largum. Fetulentiã anhelitus vel dentiũ, medicorũ scholæ dimittimus, quæ ab illis & copiosius & eruditius explicantur. Illud experientia compertum est: tenuibus labiis loquaces esse, & eloquentes

Angustum. *Labia tenuia.*

quentes, garrulos, ſagaces, prudentes, & ingenioſos. Prægrandibus autem labris, & quibus dependet labium inferius, adeò vt emineant dentes, bardos, ſtupidos, indociles, impuros, luxurioſos, inconſtantes, & malos.

Prægrandia.

De Phyſiognomia Linguæ & Dentium.
CAP. VI.

LINGVA puſillum quidem membrum, ſed magna iactans, incurabile malum, plena veneno mortifero & eò peſtilentior, quòd neque ex phyſiognomia, neque aliunde perueſtigari ſatis poteſt. Vtcunque animaduertatur in eam, rarò ſui ſimilis eſt, niſi quantum ad balbutiem attinet & eloquentiam. Balbutiẽ efficiũt groſſæ, immoderatæ, prælongæ. Eregione tenues, acuminatæ, limatæ viperarum more, eloquentiam, aſtutiam, & calliditatem præ ſe ferunt. Tametſi hîc aliud fingant Aſtrologi, non linguæ vitio tribuentes balbutiem, ſed Mercurio euerſo, & eo retrogrado. Sed hæc alias.

Lingua groſſa.

Tenuis.

Dentiũ eadem ratio eſt. Hi ſi ſpiſſi ſint & canini: ex ipſo robore vitam longam præſagiunt. Neque video, quid hîc multis ſit opus: cernere enim eſt decrepitos iam, qui nihil vnquam moleſtiæ perpeſſi in dentibus ſunt. Econuerſo marcidi, minuti, breuitatem vitæ, caloris abundantiã, noxium humorem: cuiuſmodi ſunt fermè cholericorum. Alioqui quoad animum nihil videntur mutare, quod

Dentes ſpiſſi.

Marcidi.

Dislocati. quidem obseruatum sit. Vbi dislocati fuerint, aut extra seriem stantes, videntur nebulonem indicare, loquutuleium, insolentem, pomposum, & instabilem.

De Mento. CAP. VII.

DE Mento video conuenire Philosophos: vt sicut nasus recuruus, siue aduncus, vel præacutus semper iram, audaciam, & tyrannidem notat: ita & mentum significare aiunt acutum. Illud verò non possum non exponere in lucem, qui membris aliquibus mutilati sunt, quo ab illorũ cõmercio temperemus, ab iis inquã qui membris aliquot orbati sunt per naturam, non arte vel maleficio. Et quanquam fortasse curiosum vel superstitiosum id esse videatur, proditum tamen est ab sapientissimis viris, è quibus hæc decerpsimus, à Galeno, Hippocrate, & ab his etiam quibus malè propitia fortuna est: verbi gratia, quibus mutilati sunt oculi, nares, os, pedes, manus, & altero claudicant pede: vel de quibus constat, quod Saturnici sunt. Superstitiosum inquam videbitur quod dico: sed tamen quod verum est dico, & audacter dico. Dissentiunt sibi inuicem Saturnici & Iouiales, Martiales & Venerei. videas id in hominum conuentibus, & conciliabulis. Videtur autem nescio quid

Natura vitiati.

aliud

aliud interuenire, cum reuera nihil sit aliud, quàm planetarum repugnantia, & aspectuum infelicitas. Frigidus est Saturnus & siccus, Iupiter calidus & humidus. Atqui iam potest fieri, caliditas & frigiditas vt sibi non repugnent? Rursum Saturnus pigros efficit, & tenaces, & tardos, solitarios, malos, intractabiles. Iupiter humanos, flebiles, dociles, benignos. Quod igitur in planetarum qualitatibus est, id pro rerum & ingeniorum inclinatione atque influentia, efficit in illis planetarum qualitas. Quis horum ingenia componet? aut quis hîc extricabit se? Atqui id iam ex Astrologia didicit, nouit quid cuique donandum sit, vt quisque tractandus est, poteritque ex suis affectibus remittere interdum aliquid, vt Venus quæ ipsa natura cum Marte non stat, sua tamen mollicie alterius temperat sæuitiam. De signatis illud nullibi non celebratissimum est quod Aristoteli tribuunt, cauendum esse ab his quos natura signauit. Saturnicorum meminit & eleganter doctissimus Marsilius Ficinus libro 3. de vita cœlitus comparanda, eius verba sic habent: Saturnini euadunt immundi quidem, ignari, inuidi, tristes, dæmonibus immundis expositi: quorum commercium procul effugito. Nam Saturni quidem venenum alibi sopitum latet, ceu sulphur à flamma remotum: in viuentibus verò corporibus sæpe flagrat, atque vt sulphur accensum, non combu-

Aristoteles. *Marsilius Ficinus.*

rit solùm, sed etiam vapore noxio omnia circumimplet, atque inficit appropinquantes, &c. Ita etiam Iouiales præsente tali aliquo signato infelices euadunt. Hactenus Marsilius. Apollonium Thianeum fama est, in Ephesio deprehendisse Saturnium senem, qui sola præsentia sua totam vrbem infecerit pestilentia. Hæc cum copiose ab eodem viro sapientissimo tractata sint, cætera solicito lectori relinquimus, nobis sat est indicasse autorem.

Apollonius Thianeus.

De Capillis, & aliis accidentibus. CAP. VIII.

CAPILLORVM physiognomiã ita rectè describemus, si primum illorum naturam adsignauerimus. Nõ sunt aliud capilli, quam vapor calidus & siccus ab aëre circumstante inspissatus & siccatus. Qua finitione id in primis palam fit, senes & saturnicos depiles esse ideo, ob perpetuum in viribus gelu. Cholericos item hirsutos, comatos, propter ca-

Capilli.

Depiles saturnici.

lorem, & adustos humores. Nisi in quibus nimium calor ille abundat. Quod autem crispi sunt quidam & retorti, id potis adscribunt medici, qui præfracti comam quoque sic disponunt: subinde feramus nunc iudicium. Cæsaries plana,

Capilli plani.

plana, mollicula, tenuis, mollem, tenuem, timidum, remissum, pacificum indicat. Tenax & grossa: audacem, robustum, fallacem, fortunatum. Sunt quibus frons capilli-tior est, & tempora hirsuta, iis tribuemus luxuriam, vanitatem, arrogantiam. Crispitudini tamen si accedat duricies, semper ignauiam ingenii præ se fert. Quæ verò in angulis temporum in morem cornu effertur crispa, & galeata, vel cristata, præ cæteris hominibus graui alicui vitio implexum & deditum: rubeam habentem similiter, sed quod nemini non compertum habetur. Illa optima est, quæ candenti quodam nigrore nigrescit. De his pronunciandum, quod prudentes sunt, & cogitabundi, fideles, probi: pariter & alba, flaua, glauca, vel subalbida. Illud ex medicorum decretis obiter etiam adiiciendum censemus, quibus præmaturi subcrescunt cani, in iuuenta esse incontinentes, impudicos, & instabiles. Præterea & illud traditum ab Alexandro Aphrodiseo, quod humor ille qui masculis in comam resoluitur, mulieribus conuertitur in menstruum, vel in lac, si conceperint. Et quibus barbitium succrescit, has quoq; viragines dicimus, certi quòd coitus sunt appetentissimi.

Tenaces.

Fons capillitior.

De Physiognomia faciei. CAP. IX.

F 4 B2

EXtot hominum faciebus an non mirum videtur tibi, quòd vix duo sibi co͂ueniunt? Quo fit etiam, vt ne hîc tradi certa coniectura possit. Quis enim poterit omnium animos scrutari? Siquis tamen curiosior fuerit, habeat id colorem & proportionem. Colorem extrema vel temperamenta vt in picturis præstant, ita in faciebus vel bonitatem arguunt, vel malitiam. Rubeus nullibi non suspectus est, etiam ex prouerbio, complexionem indicans calidam. Illaudatus & liuidus vel plumbeus præter saturnicam inclinationem & atram bilem, etiam pessimas animi affectiones significans: vtputa inuidiam, iram, rancorem, machinationes, insidias. Albus fœmineus, mollis, frigidus, frigidum quoque & mollem efficit. Præterquam vbi albedini quædam rubedo sanguinea interposita est, eam cernere est in sanguineis: hic inter omnes non solùm laudatissimus est, sed honestis etiam rebus occupatum efficit, & ad omnia idoneum.

Facies rubea.
Liuida.
Alba.

Oblonga. De ipsa verò proportione hoc tene. Aut oblonga facies est, prominentibus hinc inde maxillarum ossibus: & hominem

hominem diuinabis audacem, ſuperbum, iniurioſum, rixoſum, fallacem. Aut mediocris, non macilenta admodum, neque præpinguis, aptum ſignificat ad omnia. Carnoſa, pigrum, phlegmaticum, tardum, lentum, timidum, venereum, inſtabilem, præſumptuoſum: & quo maior acceſſerit craſſicies, hoc hebetiorem reddit, & intractabilem. Macilenta verò mediocris, ingenioſum, ſtudioſum, prudentem. Inflationes verò maxillarum, non accedente carne, aliud præſagiunt. Nempe epilentiam, & regium morbum. Pallida nuſquam probatur. Crocea, quæ tamen ex natura crocea non eſt, aut icteritiam, aut opilationem ſplenis, aut inundationem fellis & choleræ. Medicorum ſententia, nunquam ad ſexageſimum annum prouehuntur huiuſmodi. Cætera quia triuialia ſunt, libenter diſſimulamus.

Mediocris. *Carnoſa.* *Macilenta.* *Pallida.*

De Phyſiognomia Aurium. CAP. X.

AVRES tametſi ad proſpectum non veniant quibuſdam, tamen patulæ, oblongæ, & aſininæ ſunt, & ex naturis potius animalis metiuntur quàm aliunde. Auriti in morem aſinorum

Auriti.

Succincti, norum ignauos significant, & asininis moribus. Succincti & minusculis auribus vt simiæ, instabiles & fallaces.

De Physiognomia Capitis. CAP. XI.

IAM omnia illa si sumas inuicem, os, mētum, labia, capillos, frontem, oculos, tempora, caput constituunt: aut prodigiosæ magnitudinis, aut exile. Supernè acuminatum, instabilem, bardum, indocilem, hebetem, inuidum significat. Rotundum mediocri mole, ingeniosum, sagacem, astutum, bonæ memoriæ. Rursum exile, & gurgulione non admodum oblonga, sensatum, prudentem, doctum. Vel exiguum caput & prælongum collum, infortunatum, debilem, insipientem.

Caput acuminatum. *Rotundũ.* *Exile.*

De colore totius capitis & corporis. CAP. XII.

ET quod de membris diximus, idem de toto corpore sentiendum putamus. Corpusculum ipsum si tactu expenderis, licebit in promptu dignoscere qualitatem vel complexionem. Delicata & gracilia, bene curata cuticula, & carne molli, maximè si ruboris nonnihil accedat in genis, sanguinis dominium significat. Alba, carnosa, mollia: phlegma. Fusca, subrubicunda: choleram. Nigra, subnigra, pallida, vel subpallida: melancholiam, vel adustam choleram. Sic si rugosa, neruosa & callosa cutis sit, identidem choleram. Gracilia, tenuia, alba: phlegma, imbecillitatem, & huiusmodi.

Corpora delicata. *Alba.* *Fusca.* *Nigra.* *Rugosa.* *Gracilia.*

De Brachiis. CAP. XIII.

DE brachiis nullum negotium est, neminem tam esse crassæ Mineruæ puto, qui non protinus robustos ac fortes iudicet, quibus neruosa vel carnosa sunt brachia: cum his potissimum constent robur & vires corporis. Prætterquam vbi carnosa cute, nerui non adeò varij & multiplices sunt: huiusmodi sunt phlegmatici, & sanguinei, procliues ad ignauiam. Portentosè prolixa, audaciā, fortitudinem,

tudinem, ignobilitatem, & cum hoc vitam breuem signi- *Prolixa.* ficant. Curua respectu staturæ, vel molis corporeæ, ingra- *Curua.* tos, impudentes, auaros, obtrectatores, inuidos, superbos, haud multum discrepantes ab iis quibus pilosa brachia sunt: quos similiter petulantes, venereos, vafros, astutos, instabiles, & verbosos pronunciare oportebit.

De pectore & costis. CAP. XIIII.

LEONIS non robur modò, sed & audaciam ex pectore maximè diiudicant qui naturas animalium descripserunt. Ex eadem coniectura, & fortem hominem & audacẽ dicimus cui pectus sit prominẽs, & luxuriosum, procacem, lasciuientem in verbis, superbum, iracundum, tenacem. *Pectus prominens.* Cui verò hirsutum & quadam pilorum silua obductum est, cholericũ indicat hominem, cum suis proprietatibus. *Hirsutũ.* Recaluum, frigus & phlegma significat. *Recaluũ.* Vnde quibus in gibbum eleuatum inæquale erat pectus, altera parte hos deprehẽdimus fallaces, insidiatores, & ad pessima procliues, martiales, vanos, hypocritas. *Pectus rubeũ.* Ita quibus supernè vsq; guttur rubet pectus, comperimus iracundos, contentiosos, præsumptuosos, arrogantes, inconstantes, timidos tamẽ. Illud tamen optimũ esse decernũt, ꝙ planum, quodq; carnosum, mediocre, & depile est. *Planum carnosum, & depile.*

Nam

Nam est indicium hoc discreti, prudentis, & bonorum naturalium. Et ne quid etiam, quod ad medicinam spectat relinquamus intactum, aliud quoque non indignum scitu est, quibus minuta sunt corda, cæteris esse cordatiores, quòd spiritus illi impellẽtes vitales, in minuto membro præsentiores sibi sunt, quàm in prægrandibus, vbi facilè disperguntur.

De Physiognomia manus. Cap. XV.

MANVVM Physiognomiam, quoniam abundè descripsimus in libro nostro de Chyromantia, istuc remittimus lectorem.

De ventre, dorso, & ilijs. Cap. XVI.

NON multum negotium est, etiam è ventre iudicare qualis quisque sit, atque item, è tergo, & iliis. Sunt enim hæc non minima corporis membra. Sed quæ hæc sint audiamus.

Venter pilosus. Venter pilosus, & vmbilico tenus hirsutus, cum primis luxuriosum significat, deinde audacem, atque magnanimum, prudentem, intelligentem, studiosum, solertem, alioqui tardè fortunatum. *Macer.* Macer & tenuis, calidam atq; cholericam complexionem, nonnunquam etiam melancholicam indicant complexionem. *Adiposus.* Vt plurimum qui adiposos habẽt & crassos ventres, ingenio quoque non multum valent. Illud iam crebra experientia compertum est.

Tergum amplum. Tergum illud laudatius est, quod amplũ & robustum est, indicium etiam fortis & robusti hominis. *Gibbosum.* A gibbosis & recuruis quidam cauendum suadent, quòd præ cæteris insigni aliquo scelere præstant, maximè detractione & inuidia.

Coxæ crassæ. Crura. Pedes. Coxæ idẽ indicant ferme, si crassæ sint & carnosæ, quod carnosæ suræ & pedes: nempe audacem, & fortem.

Eadem

Eadem ratio quorũ crura neruosa sunt, macra, tenuia, exilia, nemo non videt imbecillitatis esse indicia. Impotentiæ illud vel maximum argumentum existimant, si depiles sint pedes: ediuerso incontinentiæ, audaciæ, si quàm maximè hirsuti sint. Ita quibus duri sunt, hebetes & obtusos: quibus verò molles, leues, leuia atque mollia quoque ingenia.

De mulieribus hoc obseruatum habent: vt quibus prælongi sunt pedes, hæ ad procreationem liberorum sint aptiores. Aiunt enim generandi appetitum potissimum decerni in pedibus, & in muliere vuluæ signum esse pedem, id quod asserere videtur Albertus in libro quem inscripsit, de Arcanis mulierum, videlicet mensuram medij pedis, neque omnino etiam malè. Lego enim apud alios scriptum, qui è medicorum sunt cohorte, nisi calefactis pedibus, vix quempiam posse concumbere.

Mulierũ pedes.

De tota hominis statura. CAP. XVII.

LICEBIT & ex statura iudicare. Sic enim proditum ex historiis legimus de Maximino, qui ob insignem ac bene portentosam longitudinem pro bardo habitus est. Vnde etiam illud dimanauit prouerbium. Climacis ægyptia, & caliga Maximini. Quanquam quid de hoc attinet citare aliquid? cùm passim videamus omnes eos qui tam prodigiosæ longitudinis sunt, parum vel nihil omnino sapere, atque id potissimum si macro fuerint & oblongo corpore, extento & ciconiano collo. Huiusmodi animaduertimus quosdam in aula Friderici tertii, & Caroli imperatorum ad miraculum macilentos & proceros, suspiciendæ amentiæ & stoliditatis. Neque multum ab iis etiam distant, qui curuiter incedunt. Vnde illud irrorauit fortasse veteris prouerbii: Raro vidi procerum sapientem, & paruum humilem. Quæ veò mediocris est, decenter obesa, simulatque qualitatibus aliis probè instructa,

Maximinus.

ſtructa, ingenioſum, prudentem, & in rebus omnibus expeditum denotat.

Epilogus & recapitulatio totius Phyſiognomicæ artis.

HÆC quaſi præfati, vt ad ſummam reducamus omnia, tametſi & ipſa quæ diximus ſufficientia videri poſſint. Ad ſummam igitur ſi metiantur à vertice vſq; ad talos omnia membra, ſic pronunciandum eſt de ſingulis, de oculis in primis. Hi quibus contigerint humidi, lucidi, hilares, vibrantes, huiuſmodi etiam mores indicant, nempe hilares. Sed hæc perſpicacius videri poſſunt, ſi velut in tabula è regione ſubiiciamus, quid quodlibet membrum ſignificet. id enim intendebamus. Porrò ſitum ipſum locauimus talem.

OCVLI humidi, lucidi, hilares, probos mores, vitam conſpicuam. Obſtipi, defixi, ſubruffi, prægrandes, voracitatem. Parui defixi, auaritiam. Glauci, inſidiatorem. Defixi, doloſum. Mobiles, ſeditioſum, ſuſpicioſum, infidum, oſtentatorem. Ampli, ſegnes. Trementes, ignauos. Micantes, vinolentos. Parui, impudentes. Subtremuli, iniquos. Varij & parui, doloſos, adulatores. Ad naſum vergentes, venereos. Ampli, ſtillãtes, mobili aſpectu, furentes. Aridiores, verſutos. Tremuli, impudentes. Nigri, & clari, iuſtum, ſolertem, libidinoſum, ſcitum. Ambitus eorum viridis, doloſum, iniquum, furem. Humidi, mentis magnitudinem, integrum eloquium, rectum conſilium. Magni vibrantes, dementes, leues, guloſos. Sinuoſi, caui, & aridi, perfidos, proditores. Excelſi, ampli, lucidi, puri, humidi, ſolertes, ſtudioſos, amatores. Fluidi, lacrymoſi non ex ægritudine, ſtultos. Caligantes & aridos, perfidos. Vibrantes, ampli, humidi, lucidi, intelligentes, ſublimes, violentos, magnanimos, iactabundos. Nigri & reſplendentes, timidos, peſſimos. Circumturgentes, crudos, guloſos, inamabiles Puſilli & caui, cupidos, inſidiatores. Hilares, iuſtos. Procliues ad riſum, humanos, pios. Humidi, boni conſilij. Triſtes & humiles, vel humidi, ſtudioſos. Cum ciliis recedenti-

cedentibus amabiles. Conniuentes, insidiatores, fures. Lippi, libidinosos. Protensis superciliis, effœminatos. Lusitantes ciliis, adulteros.

FRONS angusta, stolidum. Longa, docilem. Sublata, turgida, rotunda, versutum, tergiuersum. Rugosa, curis oneratum. Rotunda, inuidum & dolosum. Ampla, largum liberalem.

SVPERCILIA pilosa, balbutiem. Protensa ad tempora, immundiciem.

FACIES plana, litigiosum. Carens tumore, iniuriosum, immundum. Macilentior, sapientem. Carnosa, docilem. Tristis, stultum prudentiam.

AVRES patulæ, insensatum. Vastæ, imprudentem. Paruæ, stultum. Quadrangulæ, eruditum.

NASVS acutus, iracundum. Crassus & humilis, malis moribus. Vergens ad os, honestum, fortem, docilem. Magnus, bonum. Paruus, deceptorem. Simus, libidinosum.

NARES solidæ, fortitudinem. Rotundæ, timorem. Diductæ, alacrem. Angustæ & rotundæ stultum.

OS latum, bellicosum, audacem. Vastum prominente labio superiore, voracem, impium, loquacem, temerarium, ineptum, crudum.

LABRA exilia, tenuia, subtilia, eloquentem. Subtilia in ore minuto, effœminatum. Carnosa, stultum. Quibus canini dentes labra extollunt, contumeliosos, parum fidos.

GVRGVLIO asper, nugacem, inanem.

CERVIX longa, exilis, timidum, malis moribus. Crassa, longa furiosum, timidum, pertinacem. Mediocris, docilem, robustum, virtuosum. Crassa, rudes, barbaros, difficiles. Aspera, contumeliosum. Curta, temerarium. Incurua, incuriosum, auarum. Flexa in dextrum, temperatum. In sinistrum flexa, ganeonem, stultum.

PECTVS ingens, laudatum. Amplum, magnanimitatem, audaciam, probitatem. Paruum, timidum. Corpulentum, inhumanum, crudelem.

MAM-

MAMMÆ pendentes à pectore, violentum.

VENTER magnus, indiſcretum, ſtolidum, ſuperbum, luxurioſum. Strictus amplo pectore, intelligentem, conſiliarium.

TERGVM latum, generoſum. Mediocritas tergi & pectoris, laudabilem. Incuruum, parcum, auarum.

BRACHIA prælonga, audaciam, probitatem, robur. Succincta, ſeminarium diſcordiæ, libidinem.

MANVS curtæ admodum, craſſum, rudem. Pingues cum digitis, furaces. Paruæ, verſutos.

PEDES carnoſi, fatuitatem. Parui, leues, duriciem.

TIBIÆ ſubtiles, ignorantiam. Groſſæ, audaciam, fortitudinem. Latæ, fortitudinem. Neruoſæ, robur. Curtæ & pingues, immanitatem. Gibboſæ & cauæ infernè, malos homines oſtendunt. Molles, turgidæ, moratos.

SVRÆ craſſæ & curtæ, aſperum calcaneum, pinguia crura, futuram inſaniam oſtendunt.

HÆC ſunt in phyſiognomicam artem introductiones breuiuſculæ, quibus adiutus quilibet, ingenia hominum diiudicare poteſt. Neque me fugit, eandem fermè fabulam egiſſe Ariſtotelem, medicos, Vallam, atque alios quamplures. Non minuit hoc noſtrum conatum vel honorem. Id præſtitimus quod potuimus, vel illorum etiam adiuti opera. Quòd ſi dentibus ſuis roſerit nos caninis quiſpiam: ſciat non commentarios ſcripſiſſe nos, ſed compendium: atque ita finis eſto.

PERIA-

PERIAXIOMATA DE FACIEBVS SIGNORVM, QVID IN VNAQVAQVE DOMO EFficiat in natis Sol. Liber ordine III.

*

PRÆFATIO.

CVM in disciplinas Astrologicas inducere atque imbuere decreuerimus studiosos, sintque multa quæ circa hæc obseruari oporteat: post domorum situm, & iudicia horoscoporum, id iam reliquum est, de faciebus cognoscere signorum, quid singulis in gradibus efficiant. Nam aliam ac aliam Sol, atque cæteri planetæ in gradibus & faciebus habent operationẽ. diuisa enim aliud in prima, aliud in secunda, aliud in tertia agunt facie. Quod vt intelligas, quodlibet signum in triginta gradus partitur. Triginta hi gradus si in tres partes secentur. Prima series vsque ad decem, primam faciem tenet. Deinde ab decem vsque ad viginti, quicquid interuenit secunda dicitur. Residuum vsque ad triginta tertia: atque in hunc modum supputandum est cum reliquis signis. Hi gradus, quo magis ac magis augescunt, tanto in vigore, præcipuè in vltimis faciebus decrescunt, fiuntque remissiores in fine quàm vel initio vel medio extiterunt. Hæc atque alia breuiter adnotauimus ex Abraham Hali, Alcabitio, Firmico, &c. Quod si iterum Zoïlus quispiam obgãniat nobis, cur hæc ad nostra trahamus. Huic respondemus, viros illos doctissimos, non omnia edocenter scripsisse, quæ consummatum possint efficere Astrologum, verùm magis sui admonendi quàm aliorum docendi gratia. Atque his ita prælibatis, ad Arietem progredimur.

Signa in gradus.

Sol in Ariete. ♈

SOl igitur in Ariete, quod primum signum est inter re-liqua signa duodecim, in primis decem gradibus editos in lucem, facit communiter subruffos, simios, ventre exili & angusto, macilentos, atque signatos in sinistro pede vel cubito, micos habentes plurimos, odientes malum, prosequentes quod optimum est.

In secunda facie, id est, à decimo gradu Arietis, vsque ad vigesimum, facit nigrum, qui nigor tamen non in vitium reputatur, sed in venustatem & maximam ciuilitatem. Temperatæ quoque qualitatis, & iracundum, suspiciosum, fraudulentum, cordatum, septum inimicis pluribus qui hunc venantur ad mortem.

In tertia facie, interdum ruffum, croceo permixtũ colore, solitarium, meditantẽ insidias, & fraudes frequentes.

Sol in prima facie Tauri. ♉

NATVM in prima facie, nauum facit, & prægrandibus aliquando oculis, labronem, signatum in ceruice, verum festiuum admodum, in delitiis semper occupatum.

In secunda facie lasciuum, libidinosum, sed non vsque adeo vt in prima signi facie, vagabundum tamen atque mutabilem.

In tertia facie frigidiorẽ in complexione: propter Saturnum, qui hanc vltimam faciem possidet. Gignit & aurium, ventris, ac crurium dolores.

Sol in prima Geminorum facie. ♊

SI cui in prima facie Geminorum ceciderit natiuitas faciũt moderatæ staturæ, corpore pulchro, membris omnibus bene compositis: signatum in capite, vel genubus: mansuetum etiam, laboriosum, & ab mulieribus diffortunatum, ac communiter sterilem.

In secunda facie minuunt staturam, addunt nigredinẽ, signant in cubitu, in genitalibus: & quod in aliis diminutum videtur, in eloquentia reparatur.

In tertia deficientibus gradibus, decrescere faciunt & in natis probitatem & debitam membrorum proportionem: faciunt insensatum, & nugarum disseminatorem.

Sol

Sol in Cancro. ♋

NATVM in decem gradibus primis, corpore & pilis decentem facit, strictis superciliis, eruditi ingenii, signatum in brachio dextro, & cruribus: præterea animam influit bonam, & amicorum copiam.

In secunda autem facie ruffo capillitio, breui statura, imberbem, signatum in oculis

In tertia facie crassum, hebetem, pilosum superciliis, pruriginosum, facie quasi insufflatum.

Sol in Leone. ♌

SIC in prima facie vitæ donatum, corpusculo venusto facit, rubicundo colore, modico permixto albore, variegatis oculis, corpore recto, pedibus autem morbidis, præcipuè in senio, fama atq; egregiis factis agnitum puribus, simplicem, dilectum ab regibus & principibus terræ.

In secunda facie pectore lato; testiculis & membris gracilibus, cordatum, & honorabilem.

In tertia facie statura breuem, colore rosco permixto etiam albore, obnoxium etiam multis ægritudinibus, scortatorem, & mulierum amatorem.

Sol in Virgine. ♍

FACIT natum decenti statura Sol, possidente virgine primam faciem, corpore procero, facie pulchra, sciolum, acutum, prudentem, crispo capillitio, cinœdum, comatulum, arguta & sonora voce, multarum artium peritum, sed infœcundum in procreandis liberis.

Sub secunda facie, similiter facie venusta, paruis oculis, pulchro naso, religiosum, doctum, probum, integrum, & laudis cupidissimum.

Sub tertia tamen facie simplicem, pulcrum, docilem, sensatum, prudentem, bonum.

Sol in prima facie Libræ. ♎

NATVM facit (cùm sit signum humanæ formæ) pulchra facie, simplicem, laboriosum, modestum, sauciandum aliquando in capite.

In secunda facie similiter facie pulchra, sed oculis lippis interdum, vel petis. nam vitium aliquod illis inerit.

In tertia facie honorabilem, obſeruandum, pulcrum in extremo verò nullius, vel certe vtriuſque ſexus, cauea ne toxicum quippiam accipiat.

Sol in Scorpione. ♏

Sol in Scorpione facit difformem, in capite vel ſcapulis ſignatum, vel in ſiniſtro pede vel brachio, amplo pectore in proferendis ſalibus lepidum, ſobrium, vel diſcretum.

In ſecunda facie, capite magno, multiloquum, ſignatum in genubus, vel tergo.

In tertia ſtatura puſillum, contortis oculis, comedonem & ſcortatorem.

Sol in Sagittario. ♐

Facit decorum aſpectu, proceræ ſtaturæ, aulicum, ſtudioſum bonarum rerum.

In ſecunda facie ſtatura decenti, aſpectu pulchro, croceoque, ſuperciliis conſperſis, ſignatum in pectore.

In tertia facie, procerum, pulchrum, lato & patenti pectore, ſignatum in pectore & pede.

Sol in prima facie Capricorni. ♑

Facit pectore aliquando amplo, tenerem, ſtatura competenti, ſed aliquantulum nigra, ſignatum notula in cubito vel pectore, aſtutum.

In ſecunda facie pulchrum, ſignatum brachio ſiniſtro, ſi natiuitas fuerit nocturna, maliciosum, naribus prælongis, ingenio acuto.

In tertia facie corpore venuſto, facie citrina, ſignatum in brachio, vel genu. Iracundum, amabilem, amatorem mulierum.

Sol in Aquario. ♒

Sol in prima facie Aquarij facit corpore & facie formoſum, ſignatum, vel in pectore, vel in ſiniſtro pede, benignum, affabilem, tractabilem apud homines.

Sub ſecunda facie facit oblongum, rubea facie, ſignatum in tergo, vel in cubito, tribulationibus variis obnoxium.

Sub tertia facie ſtatura breui, vultu roſeo, ſignatũ ſub cubito, amatorem mulierum. Qui autem in poſtremo gradu

gradu natus fuerit, hunc non solùm in proportione corporis, sed in omnibus etiam actibus cæteris faciet disconuenientem.

Sol in piscibus ♓

Sol in prima facie piscium facit corpore mollem, albũ, pectore amplo, barbitio decenti, pulchra fronte, clara cute, oculis patentibus & pulchris, carnosum atque honestum.

In secunda facie statura breui, æquali, nigranti barba, parum hirsutum, agilem, lætum.

In tertia facie in membris omnibus decorum, venustum: dat & vocis clangorem.

Significantia signorũ.

Hoc dignum item notatu iudicauimus: quòd certa signa sunt, siue formæ, quæ ad magnitudinem etiam in artificiali Astrologia tendunt, vt Leo, Virgo, & Sagittarius. Quædam ad diminutionem, vt Pisces, Cancer, & Capricornus. Et quod est a principio signorum Arietis, Leonis & Tauri, faciunt tendere corpora ad grossiciem & fortitudinem: & fines eorum ad macredinem tendunt & debilitatem Similiter Gemini, Scorpio, & Sagittarij principia ad macredinem & debilitatem, & fines iam dictorum signorum ad grossitiem & fortitudinem.

Sed & Virgo, Libra & Sagittarius ad æqualitatem ac bonam proportionem. Taurus verò, Scorpius & Pisces (vt Hali inquit) tendere faciunt ad diuersam proportionem corporis. Nati etiam in die limpidiores sunt illis qui in nocte nascuntur. nox nanque adiuuat planetas nigredinem & obscuritatem significantes: imò Epilentici erũt, in quorum natiuitatibus Luna cum Mercurio est, nec vnus ex illis complectitur ascendens in hora natiuitatis: & si cum hoc Saturnus fuerit in angulo in diurna, vel Mars in nocturna natiuitate. Amentes autem eodem modo sunt, propter Saturnum in angulis in nocturna, & in diurna. Et maximè cùm Cancer, Virgo vel Pisces in angulis reperti fuerint. Et cùm Saturnus in domo luminarium, id est, Cancro, vel Leone fuerit, passionem oculorum semper inuenit.

Signa significantia pustulas, lepram, maculas rubeas, prurigines, impetigines, surditatem, balbutiem, caluiciem, paucam barbam, sunt Aries, Cancer, Scorpius, Capricornus, & Pisces.

Signa multorũ filiorũ sunt Cancer, Scorpius, & Pisces.

Signa significantia honestatem mulierum & religionum, & eorum probitatẽ, sunt Taurus, Leo, & Aquarius.

Signa rationabilia sunt, Gemini, Virgo, Libra, prima pars Sagittarii, & omnes partes Aquarii.

Iracundiæ signa sunt & acuitatis, Aries, Leo, Scorpio.

Signa vociferantia & fortes voces habentia sunt, Gemini, Virgo, & Libra. Voce verò carentia sunt, Cancer, Scorpius, & Pisces.

Planetarũ significantia. Planetæ quæ dant diuitias sunt tres. s. Iupiter, Sol, atque Venus. Sol etiam prudentiam, Mercurius eloquentiam, largitur, Venus verò loquelæ ornatum.

Tria sunt signa orientalia. Aries est cor orientis. Leo secunda eius triplicitas & sinistra pars orientis, Sagittarius est dextra pars orientis.

Capricornus est cor meridiei, Taurus sinistra, Virgo dextra pars Meridiei.

Libra est cor occidentis, Aquarius sinistra, Gemini verò dextra pars occidentis.

Cancer est cor Septentrionis, Scorpius sinistra, Pisces postremò dextra pars Septentrionis. Ex iis si iam scire volueris, ad quid nam conferat talis signorum respectus & dispositio, id breuiter sic accipe. Diximus tria esse signa Orientalia. Tria ad meridiem, ad Aquilonem tria, & tria ad Occidentem. Orientia conferunt nobis, si iis iam oriẽbus & persistente in iis Sole, ad eam partem locemus, constituamus, dirigamusque, ea quæ facturi sumus, nempe, lectus, grabata. Veluti si vitam velimus viuere sanam, leuiter indormire, prosperari in liberis, si adfuerit vxor. Item si succedere cupimus empturi aliquid, vel vendituri, contractus: si honoris, aut commodi speramus quippiam, aut si quid est huiusmodi: totum ad eam plagam faciamus, qua signa ad prædicta respicitur. Sicut è conuerso, si formidamus

midamus ne malè ſuccedat aliquid illorum, vitanda ſunt ſigna contraria. In hunc modum iudicare licebit de reliquis. Verumetiam id obiter deſcripſimus quando mentionem fecimus de qualitate & natura domorum.

Sic copioſè, & non minus tamen ſuccinctè habes facierum atque aliorum ſignorum ſiue imaginum naturas. Neque video, quomodo aliquis ſuccinctius has tradere poſſit: & ſi prolixis ambagibus hîc diu immoremur, non vſque adeò magnus fructus eſt. Vtcunq; enim ad Aſtrologiã promouent, non ſic tamen magna ſunt, vt in ijs prora ſit conſtituenda & puppis. Neſciri commodè nõ poſſunt, ſed ſic tamen cum moderamine diſcenda ſunt, ne ijs iam ſcitis, protinus Aſtrologum eſſe ſe quis exiſtimet: vt ij etiam perſuadẽt qui eius ſcientiæ principes ſunt. Quamobrem de modeſtia commonefacio te quicunque es, qui ad eam artem videris eſſe propenſior, ne quid hîc præcipitanter agas, neque actutum relata in medium alicuius natiuitate iudicium proferas. Tam multa ſunt quæ fallere nos poſſunt. Nempe hominis prudentia, diſpenſatio Dei, fallax iudicium. Verbi cauſa: fieri poteſt vt in Ariete natus aliquis vehementer iracundus ſit, atque idem liberata ſecum vitij turpitudine, iram ipſam moderetur & ſupprimat, ego verò hunc iudicarem iracundum, quis nõ hîc me rideret? Inclinent licet natura & fatum, ita tamen temperanda ſententia eſt, vt niſi proſpectis adamuſſim omnibus, facilè hanc non præcipites. Si quid aliud agis, ſcito non ſolùm veri nihil prędicere te, ſed etiam ludibrio futurum omnibus hominibus. Hæc paſſim inculco, quòd ſciam quoſdam turpiſſimè hîc lapſos, quod veluti ſecuri iam ſedecim pedibus, quod aiunt, figebant à ſcopo.

Commonitio autoris.

FINIS LIBRI III.

CANONES QVIDAM SVPER ÆGRITVDINIBVS, QVIbus modis succurrendum ægris sit ex aspectu signorum. Liber ordine quartus.

PRÆFATIO.

STVLTVM hoc medicorum vulgus, quod nostro seculo sic videmus insolescere, atque imponere nobis purpura sua, cùm sibi ab autoribus suis præceptum sciant, vt absque Astrorum cōsilio nulli medicetur: & tam longè à medicina est, qui Astrologiæ ignarus est, vt non medicus dici debeat, sed impostor. Tamen eo nunc ventum est: vt è centum vix vnum aut alterum reperias, qui verè sciat diiudicare, quo tempore quælibet medicina adhibenda sit. Quod fortasse mirum non est. Quid enim illis ocium esset, in Astrologia occupare se, quibus ocium non est vt Galenum suum legant & Hippocratem, sed ex tumultu agunt omnia: ac præscriptis quibusdam receptulis? Vidimus quendam apud Moguntiacos non vulgarem, dixisses tertium Catonem, vel Galenum alterum, si quid ad artem faceret purpura. Hic cùm esset longè crassissimus, duobus vtebatur receptis: quæ nescio è quibus exsuxerat chartis. inerat illis ellebori 3. ʒ. vel tantundem scamoneæ, ad laxandam aluum. Hæc alternatim ministrabat, non habita ratione vel complexionis, vel ægritudinis: atque iis nugis tantum ad se corrasit nummorum, vt functus iam vita aureorum relinqueret post se tria millia. Summam artis in eo collocabat, vt solueret aluum. Tantum in re medica valet purpura, & caperata frons. Hos neque monebimus, neque in viam reuocabimus homines crassos, & qui contemnunt etiam discere. Cæterùm

aliis,

aliis, qui futuri medici sunt, iis regulas præscribemus aliquot: vt missis veteribus nugis, discant è supernis consulere ægrotis. Compertum est enim quàm sæpissimè, quod plures medici cum maximis ac potentissimis pharmacis non potuerunt, id simplici herbula perfecisse Astrologũ, obseruata signorum accessu & recessu. Totum hoc, quicquid est, in Canones partiti sumus.

CANONES.

CANON primus. Quatuor signa sunt quæ interiora respiciunt hominis. medici hæc spiritualia vocant membra. Ea sunt Cancer, Leo, Virgo, Libra. Ex iis autem Cancer hepar, pulmonem, & præcordia respicit. Leo stomachum & eius orificium. Virgo ima stomachi, ventrem, diafragma, & intestina. Libra lumbos, inferiora ventris, vmbilicum.

Canon secundus. Cancer qui respicit pulmonem, ex ægritudinibus facit tussim, ptisim, pleurisim. Leo apostemata, icteritiam, febres, pestilentiam. Virgo tumorem ventris, hydropisim, lienteriam, colicam. Libra dissenteriam, dolorem ventris: & circa spinam dorsi. Idque si prædicta signa in eas inciderint domos quę natura malę sunt. Sunt autem hæ. Sexta, octaua & duodecima ab ascendente vel horoscopo.

Canon tertius. Natus in Tauro vt plurimum veneno succumbit, maleficio, vel colica passione. Idque in annis fatalibus, scilicet, sexto, octauo, decimooctauo, vigesimo, trigesimosecundo, quadragesimoquarto, iuxta reuolutionem anni duodecimi ab octauo natiuitatis supputando. Cæterùm quoniam guttur respicit Taurus, hunc etiam ad squinantiam referunt, & apostemata omnia, vel vlcera quæ in gutture contingunt: quod vbi bene resciuerit medicus, videat ne quid inconsulto, vel indiscretè exhibeat. Est enim hoc canonicum pene, vt peragrante signum aliquod Sole, vel potius Luna, quod signum membrum respicit, quod tunc languet in ea reuolutione, medicina

dicina ad hoc membrum nõ adhibeatur: aut sic adhibeatur, non vt sanet, sed vt foueat, ne in hoc peiorem in statum recidat, donec euolatus ex hoc signo fuerit Sol.

Canon quartus. Quibus stranguria molesta frequenter est, vel calculus, hi communiter nati sunt Sole in Ariete, vel Geminis, talemq; ægritudinem sortiuntur.

Canon quintus. Qui Pisces habuerint in exortu natiuitatis, vel in piscibus nati sunt, ijs timendæ infirmitates calidæ: vtputa febres calentes, torsiones ventris, venena, propter libram dominum eius in octaua domo. Imminebunt tales ægritudines, partim ab scortis vel malis mulieribus, vel aliunde, maximè in annis 44. 56. 68. quibus non longè etiam erit ab extremo die. Hæc multa sollicitudine obseruare oportebit diligentem medicum. Sunt & anni Scalares & climacterici: vnde & septimus quisq; annus iudiciarius etiam est. Tu igitur si vitam producere velis ad senectutem, quoties septimo vel nouenno cuilibet propinquas anno, si Marsilio Ficino, vel Firmico credis, consule diligenter Astrologum, vnde immineat tibi discrimen edíscito, deinde vel addito medicũ, vel prudentiam & temperantiam accersito: sic obitum etiam naturalem differri posse, cùm Astrologiæ machinis, tum præsidiis medicorum. Neque te pigeat perquirere ab expertis medicis, quæ naturaliter tua sit dieta, & ab Astrologis, quæ stella vitæ faueat, & eam ad Lunam compone. Idem, in principio ægritudinis respicias solem in die, vel Lunam in nocte. Si impediti fuerint maxima cura habenda est super ægroto. Idem timetur in ægritudinibus, cum Luna, & dominus ascendentis fuerint in octaua, quæ mortis dicitur, impediti. Nam hic desperandum erit, nisi diligentia experti medici notetur. Hæc & multa alia sollicitudine obseruare oportebit diligentem & solertem medicum.

Anni scalares & Climacterici.

Canon sextus. Nato in Capricorno infirmitates parit leo in octaua, videlicet torsiones stomachi, pleuresim, tussim, & hepatis incensionẽ, apostemata stomachi. Quod si in Iulio accidant hæ infirmitates, id est, quando in Leone versatur Sol & Luna, malum ipsum conduplicat. Porrò in curatio-

curatione hîc euitandi sunt dies Mercurij, propter Geminos in sexta: dies solis, propter Leonem in octaua: dies Iouis, propter Sagittarium in duodecima domibus.

Canon septimus. Pneuripimoniam facit Cancer, Sole existente in Sagittario, similiter & ethicam, & inflationẽ pulmonis. Et si Saturnus in Sagittario repertus fuerit, pedum inflationes, podagram. Saturnus in Cancro, dolorem mentulæ & genitalium, ac testiculorum.

Canon octauus. Scorpius chyragram, sciaticam, & dolorem capitis aliquando facit. Si Saturnus in eodem, in cauillis cruciatum. Præstabitur igitur dieta talis. Non abluant capita diebus Martis: neque balneis vtantur calidis Sole in Ariete existente, ne incidãt cephaliam: quòd tum capitale periculum imminet, nempe phrenesis, vel maniç. Et quia semper dies menses, & anni mali obseruandi sunt, his potissimùm a calidis temperent. Ad subuentionem hypocondriorum dies auspicati sunt Iouis, Lunæ, & Solis. infelices Martis & Mercurij. Respicit autem verenda Scorpius, neque illis ergo medicandum est Sole existente in Scorpione.

Canon nonus. Qui in Virgine habent horoscopum, aut in virgine nati sunt, frequenter naturalem infirmitatem habent crurium, aut pure repletos pedes, aut crura saniam profluentia, seu genas, vomicis obsitas, vel maxillas Similiter & vehementes capitis dolores, humoribus ex pedibus exhalantibus ad caput: qui tamen mox sedantur, inciso tumore, & hoc plus Saturno in Virgine natiuitatis tempore. Id si diligenter obserues, videbis naturalem esse ægritudinem, & plærumque ineuitabilẽ, & propterea naturali signorum obseruatione depellenda est. Arcendi igitur huiusmodi a balneis sunt, siue aqueis, siue sudatoriis. Quod si omnino vitari non potest, ipsi tamen dies vitentur Saturni, & Martis, & prædicti Menses & anni mali, fortius tunc, quam alio tempore sua effutientibus venena. Temperent etiam à fructibus autumnalibus.

Canon decimus. In Leone natis, infausti dies sunt Saturni & Iouis: quod in dieta obseruandum est. Obsunt omnia

acuta

acuta & piperata illis. Insuper & nullæ propinandæ potiones sunt. Vbi verò ex leone venerit Sol ad Capricornum, vel ad Pisces, rursum vitandi sunt saliti pisces, & diminutio sanguinis.

Canon vndecimus. Sole in Ariete existente, ægrotare si cœperit quis, atque medicus fueris adhibitus (solet hîc in primis gignere capitis dolores, & scotomiam) vide ne balnea adhibeas calētia, vel æstuaria calida, propter Martem, & id multo amplius in Octobre cum Scorpium possederit Sol. Neque in dieta carnes adhibebis mutonum, arietum, & agnorum. Sed neque caput ablui permittes die Martis, & Mercurii.] quod Mercurius sit dominus domus sextæ, id est Virginis, & Mars occultè. cùm ibi gaudeat & Scorpius in octaua: tunc ægritudinem promouent, non solùm quia infirmitatis mansio est sexta, sed quia Virgo etiam est signum frigidum, siccum, terreum, & melancholicum Spes tamen est, quia non decedet ægrotus. Et si Scorpius, vt iam dictū est, occupauerit octauam, id est mortis: & quia Mars est dominus eiusdem signi, nihil efficit: quia nullus Planeta malus nocet in domo propria: maximè verò ne gladio pereat qui huiusmodi est. Post conualescentiam præcipiendum est ægroto, ne Sole existente in Piscibus, quæ duodecima est ab horoscopo, itineri se committat: neque negotium sibi faciat cum notariis, scribis, sculptoribus, aurifabris. Item ab virginibus & equis temperet. Sunt enim hæc omnia à quibus infirmitas expectatur, propter domum sextam, quæ est infirmitatis, maximè in Augusto, Sole Virginem peragrante.

Canon duodecimus. Summopere etiam obseruandus est annorum ordo ipsius ægroti. Semper enim septenarius & nouenarius annorum numerus exitialis est. & vocantur ab Astrologis, vt præscriptum est, ij anni Hebdomatici, Enneatici, vel Climacterici, quod Latinè potest dici Scalares. Horum ratio hæc est, quòd semper iis annis magna fit mutatio corporis. Saturnus enim, cùm aliis annis remotus à nobis sit, tunc Lunæ copulatur Planeta-

Anni hebdomatici.

rum infimo. Reſpiciendus in annorum reuolutione igitur huiuſmodi planetarum aſpectus, vtrum diſcrimen immineat, an maliciam ſuam exercere poſſint Saturnus & Mars, qui & nouennum reſpicit annum, an quoſdam alios habent bene propitios ſibi. Sic fiet, vt non ſolùm ipſam ægritudinem, ſed futuram etiam mortem fatalem Aſtrologiæ machinamentis depellas.

Canon decimustertius. Semper perquirenda eſt dieta ægroti. Deinde horoſcopus natiuitatis. Poſtremò erigenda figura. Ex figura proſpiciendus ſtatus Planetarum, ex ſtatu & collatione eorundē in domibus effectus, item infirmitatis cauſa, & genituræ dominus: atq; ſic ex oppoſitis qualitatibus ſignorum depellenda ægritudo. Id paulo pòſt exemplis demonſtrabimus.

Canon decimusquartus. Ex diebus etiam obſeruandus ſeptimus, & criſis, & exinde vita vel mors diuinanda. Verùm Critici dies qui ſint, ex medicorum ſchola petendum duximus. Exempla ipſa quoniam magis erudiunt, typum vnum ſubiecimus. Contingat forte fortuna, quod in exordio ægritudinis Luna verſetur in Ariete, quod calidum ſignum eſt, & ſiccum futurum eſt, vt pro ſigni ſui natura ſuccendat ægritudinem Aries. Hìc ægrotum monere potes, vt patiens ſit, remiſſius hunc habiturum in die ſeptima: qua in Cancrum demigrabit Luna. Niſi ægritudo ſit furioſa. Porrò cancer frigidus eſt & humidus, & quartus adſpectus ad Arietem: temperabit igitur infirmitatem gelu ſuo & humore. Id ſi diligenter attenderis, notanter deprehendes, atque ſic etiam operari potes in reliquis ſignis, quomodo confortantur ex ſimilibus ſignis ægritudines, & ex contrariis curantur.

Canon decimusquintus. Ita ſecundus dierum numerus, id eſt dies decimusquartus certum iudiciū facit: quòd tunc plena eſt Luna, non tam propter criſim, quàm Lunę etiam influentiam, quæ hìc eſt oppoſita, quemadmodum Aries & Libra, Taurus & Scorpio.

Medicinarum administratio.

Canon decimusſextus. Habent & ſua ſigna medicinæ ipſæ. Neque enim indifferenter quolibet tempore quæq;

mini-

ministranda sunt, sed alia gargarismatum, alia suffumigiorum, alia potionum tempora sunt, & ne prolixior sim singula in vnum canonem comprehendam. Luna si fuerit in Ariete, Leone, & Sagittario, corroborare licebit quæ in homine est virtutem attrahendi, recentiuam in Virgine & Tauro, digestiuam verò in Geminis, Libra, & Capricorno. Gargarismata vomitiua, suffumigia ministranda sunt Luna existente in Ariete: & fortasse etiam in Tauro gargarismata tantum. Et solutiua in Scorpione per potionē, per electuarium in Cancro per pillulas (si placet) in Piscibus. In Geminis & Aquario trifera, ac medicina confortatiua. In Libra etiam vel Scorpione enemata, siue clisteria.

Canon decimusoctauus. In purgationibus etiam Lunæ respectus est habendus & aspectus illius. Eadem enim existente in Cancro, & habente aspectum trinum vel sextilem cum Venere, licebit purgare Choleram. Cum Sole phlegma, & cum Ioue Melancholiam, atque hoc si vel bolos administraueris, vel pillulas. Si autem per potionem volueris purgare, eisdem vtere aspectibus in Scorpione. Idem fac in Piscibus per pillulas. Et si duæ planetæ eodem tempore ijs aspectibus fuerint cum Luna, poterunt propinari duæ purgationes. Exempli causa. Si Luna cum Venere & Sole per trinum vel sextilem fuerit, simul cholera, etiam phlegma repurgari poterit.

Cholerici infirmitates.

Canon decimusnonus. Quibus Mars in radice natiuitatis in Ariete, vel eius triplicitate est, cholerici sunt: his vt plurimum febres imminent calidæ, ex abundantia choleræ, phrenesis, pustulæ sanguineæ, impetigo, antrax, & quæ carnē absorbent ac glutiunt, sacer ignis. Quæ si vitari prorsus nō possunt, sanè adhibenda medico siue chirurgico cura est, vt per regulas quas dixi de signorū qualitatibus, abigat ægritudinem.

Mercurianorum.

Canon vigesimus. Par ratio eorum qui Mercurium habent perperam locatum in domo Martis: id vbi deprehenderis in natiuitate, elicies inde febres calidas, vomicas, sanguineas, cancrum, morbum regium, ignem sacrum,

etum, caliginem oculorum præmaturam, præterea cogitationes, & conturbationes horrendas : nisi Lunæ accesserit temperamentum, vel venereis in dictis signis vel locis, idque in cholericis.

Canon vigesimussecundus. Phlegmaticorum aliæ infirmitates sunt. His accidunt frequenter febres, quas vocant quotidianas, plurimum molestantur frigore. Quod ipsum ex vrina perspicitur: quæ si spissa ac cruda frequenter est, ijs indicendum exercitium est: vtque caueant à carnibus pinguibus & porcinis, seruent se à caseo, à lacte, medulla, & cerebro animalium.

Phlegmaticorum.

Canon vigesimustertius. Saturnus ex ægritudinibus facit cum Luna epilentiam, atram bilem, lepram, fistulam, morpheam, podagram, & frequenter passiones cronicas. Quæ vbi acciderint, tractim ac remissè agendum est, nec in huiusmodi reluctari astris debes, nisi talis medicina sit, quæ omnibus viribus nitatur expellere ægritudinem, atque hanc radicitus euellat. Item si quis nascitur in coniũctione Solis & Lunæ, semper illa natiuitas censetur mala. nam facit periculosos in senio, spaticos, valetudinarios, caducos, aut mentis insaniam, & tales ægritudines quæ à medicis difficulter curari possunt.

Melancholicorum.

Canon vigesimusquartus. Licebit ex cursu Solis diuinari ægritudinem, si mensem attendamus in quo natus est quis. Verbi causa. Natus est aliquis in Scorpione, iminebit illi ęgritudo scapularum, Chiragra, manuum seu digitorum contractio. Si mulier sit, dolor splenis & stomachi. His qui in Cancro nati sunt, impetigo, vlcera, pustulæ : maximè etiam si ascendentem habeant cancrum. Fœminis tormina intestinorum, & pericula ex aquis. Habentibus Taurũ, infirmitates circa guttur, plæraq; etiam alia corporis tormenta: & hoc præcipuè in annis & mensibus præscriptis malis. Sic Leonẽ habentibus, stomachi dolores. Et Aquariũ, quos interdũ febres diuexabunt diuturnæ: id quod etiam in præcedentibus obiter tetigimus.

Canon vigesimusquintus. Illud etiam præcipuum est, non tam ægroto conferens, quàm Medico, videlicet. Si

ægrotus in ſeptima habet Saturnum, vel Martem : conuenit hîc prorſus neque medicum adhibere, neque medicinam: & ſi etiam infelix ſit dominus eius domus. Sic placitum eſt Galeno. Item ſi Saturnicus ſit, vel Martialis medicus ipſe, qualis tandem ægrotus ſit: compertum eſt huiuſmodi in perniciem eſſe natos humani generis. Impoſſibile enim eſt, vt vnquam ſanent, vel proſperè agant aliquid niſi in prophanis & ruſticis fortaſſe hominibus. Talem nouimus virum ſanè doctum, & apud Principes celeberrimum: quantum ad artem quidē ſpectabat, nihil illi deerat: verùm ſacerdotibus, nobilibus, principibus eccleſiaſticis adhibitus, nihil vnquam probè egit, ſemper arte ſua fruſtrabatur, ac magnam eorum partem peremit. apud prophanos verò nullum illi negotium erat. Vides igitur quid in his atque alijs valeant aſtra. Id auſim polliceri: ſi quis Martem habeat cum Venere in ſexta, hunc futurum medicum præſtantiſſimum, neque ſe alio artificio occupare debet huiuſmodi. Poſſem eius rei etiam teſtes citare tibi viros graues & medicos, quibus quidem procliue eſt ſanare, & citra omnem operam : quibuſdam tam graue, vt vix omnibus conatibus aliquid poſſint. quorum nomina ideo ſubticemus : ne cuiquam obtrectari videamur. Hæc dicta ſummatim ſint, non quò hîc ſingulatim exponamus omnia. Quis hoc tam breuibus poſſet? Sed quò anſam præbeamus medicis, vt perſpecta vtilitate Aſtologiæ, hanc incipiant ambabus, quod aiunt, manibus complecti, & non ſolùm è præſcriptis hominum præceptiunculis diſcant opem languentibus ferre, ſed ſuo ipſorum ingenio diſpenſare ſciant quæque, abſque etiam medicina. Non omnes tales ægroti ſunt, qui perferre pharmaca poſſunt. Plærique dieta, plærique obſeruatione ſignorum adduci poſſunt eo vt reualeſcant. Rideant nos qui velint, maximè ἀμουσότατοι illi, nos ſanè ſincero animo hæc ſcripſimus, exhibituri propediem maiora. Sic placitū erat primo exponere generalia, poſtmodum ea ex quibus ſumma rei propendet.

Nati medici.

EPITO-

EPITOME, QVID QVISQVE Planetarum in naturis & hominum qualitatibus agat.

HACTENVS ex membrorum dispositionibus conati sumus venerari hominum ingenia, nunc penitius rem ipsam scrutantes, ad Planetas diuertimus, vt si quid fortè in antecedentibus vel prætermissum est, vel frigidè & oscitanter dictum, id liquere possit ex consideratione planetarum. Si cui tam varium est (vt inquit propheta) humanum cor, atque plæraque inscrutabile, quanto magis neruis omnibus conandum, omnis tentanda via est, vt peruium fiat tandem, simulatque scrutari possit. Addit ad conatum aliquid, dum alia atque alia via tẽtatur id quod in manibus est: si enim vnum non successerit, alterum sanè vix potest non euenire. Sic quod Physionomia non quiuimus, id pro viribus præstabimus in Astrologia naturali, atque id succinctissimè. Neque me clam est, quod & ab aliis hæc tractata dudũ, & fusius dicta sunt. Sed quod illi prolixis ambagibus, id nos per compendium absoluimus. Aequa autem laus est, primum rei alicuius esse autorem, atque sic tradere inuentum, vt ab pluribus succinctè possit, & per compendium intelligi. Et ne verbosior sim dum vitare volo multiloquium, precium operæ est, cuiusnam naturæ sit quilibet planeta explicare. Sol natura sua calidus. Luna minus calida, sed humectior. Saturnus frigidus & siccus. Iupiter calidus & humidus.

Natura Planetarum.

Mars calidus & siccus. Mercurius anceps est. Et ne quid hîc immoremur diu, Mars semper calidus quidem, interdum minus, interdum acrius, alioqui tamen semper siccus. Id quod procliue est cernere in circulo augis in signo humido, &c. tunc enim solus humidus est, iuxta quod vel plura habuerit testimonia humectationis. In qualitatibus verò actiuis vigoratur, cùm fuerit ascendens in circulo augis. Iupiter & Venus temperatè calefaciunt & hu-

 mectant:

mectant: Venus tamen cum temperata frigiditate. Sin autem fuerint ascendentes, roboratur temperamentum caloris vtriusque naturalis vicissim: si descendentes sint, humiditas eorũ vigoratur naturalis. Idem de Sole. De Mercurio secus sentiendum. hic cùm neq; siccus admodũ sit, neq, multũ etiam gelidus, ascendens tamen calidior efficitur, & grauitate & siccitate siccus. E diuerso descendens, humidior, pauco permixtus frigore: alioqui tamen plus omnibus aliis mobilior, iuxta naturã signi, & loci in quo est. Iam si iudicium ferre volueris, planetam ipsum specta dominum natiuitatis. Verbi causa. Demus Solem esse in Leone tempore natiuitatis Petri: vbi nulli refragari licebit, quoniam futurus calidus sit Petrus: & aliquantisper siccus, atq; ideò prudentem, sapientẽ, honestum, superbũ facit, gloriam & imperiũ communiter consequentem. Et cæterorum planetarũ dominus est Sol, & in medio locatus tanquã rex eorum. Aliud. Sit Lunaticus quispiam. Luna humida est, modicũ calefacit, erit igitur natus ille huiuscemodi obnoxius, epilentiæ, morbo caduco. Ita si Saturno fuerit subiectus aliquis, hic infrigidat, simul atque exsiccat: facit ob hoc contemptibilem, cogitabundũ, tristem, deiectũ, solitarium, timidum, suspiciosum, inuidũ, & infœcundum. Iupiter, quia temperatè calefacit, & humectat: largitur itaq; prudentiã, concordiam, religionẽ, honestatem, benignitatẽ. Mars simul & exsiccans & comburens, succendit choleram, furorẽ, præbet audaciam, robur, superbiam, importunitatem, insolẽtiam. Venus quia parum calefaciens, sed plus æquo humectans, efficit potorem, ociosum, venereum, mansuetũ, lusorem, &c. Solus Mercurius, vt diximus, vti Vertumnus quispiam, nunc siccus, nunc humidus & frigidus, instabilia operatur, atq; ideò interdum pessima. Porrò dominum ipsum natiuitatis, qualitercunq; hunc deprehendere oporteat, in sequentibus trademus. Hæc vt non commentarios scribamus, sed rudimenta, per compendium dicta sufficiant.

Iudicium quomodo ferendũ.

*

FINIS LIBRI IIII.

IN

IN ASTROLOGIAM NATVRALEM IOANNIS INDAGINE,

*

PRÆFATIO.

TEMERARIVS fortaſſe videri poſſem, ſi id conarer ego quod ante me pauci fecerunt in diſcutienda Aſtrologia naturali. Video enim omnes aliò deflexiſſe animum, ad theoricem videlicet, quòd ciuilior paulo illa ſit: paucos qui naturam, ac temporum mutationes ſequuti, naturalibus veſtigiis inceſſerunt. Iulius enim Firmicus cùm in hac, atque artificiali arte adeò primus, & poſt ſe reliquerit neminem præſtantiorem, non tam obiter tractauit, quàm etiam data opera diſſimulauit: fortaſſe quòd non adeò multi negotij ſit, naturalem Aſtrologum euadere, maxima verò laus præſtare in artificiali. Cùm reuera (pace dixerim doctiſſimi viri) maior naturali laus debeatur, quàm artificiali, partim quòd fidelior eſt, & ſuperſtitioſa minus: partim quòd non adeò facilè imponere poteſt nobis. Nam quid attinet curioſa ſectari, quando vix ea quæ in proſpectu ſunt peruestigare poſſumus, etiam quæ nullis neque principiis firmantur, neque certum eſt, vera ne ſint, an ficta? Cuiuſmodi eſſe videtur artificialis, non vſque adeò peruia humano iudicio. At naturalis, tametſi à quibuſdam temerariè abnegatur, tamen experientia eò prouehit: vt non poſſit non mentis inops eſſe, qui hanc fruſtraneam eſſe dixerit: de qua conſtat, quòd multò præclariora per eam agnita ſunt, quàm per artificialem. Eius rei teſtem vnum citamus Ioannem Liechtemberg, hominem neque Phtolemæo inferiorem. Hunc enim quis non eſt vehementer admiratus? cui illo non fuit ſuſpiciendus? vt etiam à quibuſdam vates habitus eſt. At is palam mihi conceſſit, Aſtrologiæ naturali

Iulius Firmicus.

Aſtrologia naturalis præſtantior.

debere omnia se, artificiali verò nihil vnquam tribuisse: adiutus nimirum etiam Physionomia, & Chyromantia. Non quòd inde suggillare Firmicum velim, aut cęteros eius artis summates, Albumasarem, Aboali, Abraham, Dorotheum, & qui tandem illi sunt: sed quòd artificiali hanc meam longè præfero, quantum præstant ea quæ à natura sunt iis quæ sunt ab artificio. Et quamuis multis suspectum sit hoc nomen, atque præterea etiam damnatum à Romanis pontificibus (qui nihil probare solẽt quod quæstum illorum diminuere solet) tamẽ nihil est aliud, quàm naturalis philosophiæ absoluta cõsummatio. Quid enim aliud videtur tibi agere Astrologus dum futura prædicit, quàm quòd quæ secretiora sunt naturæ, ac soli Deo nota, hominibus insinuat per propheticam Dei voluntatem, & consilium nobis insinuans. Vt Mosen illum, & Abrahamum Astrologos fuisse, ferunt Iosephus, Eusebius, Dicearchus, Theodotus, & cæteri autores Græci: quos contra Appionem Grammaticum citat Iosephus. Quanquam quid hos necesse est citare? cùm palàm id fateatur scriptura. Sic enim de Mose Stephanus inquit. Et eruditus est Moses omni sapientia Ægyptiorum, & erat potens in factis & in dictis. Præterea Ioseph patriarcha, audi quid de seipso dicat ad fratres suos. An ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia? Quid iis testimoniis clarius? Cesso interim Origenem adferre, autorem Christianissimũ, qui cisternas effossas ab Isaac, philosophiam extitisse ait: sic à studioso patriarcha erutam atque professam. Non ideo tamẽ illam extruimus, quam leges omnes, omnes respublicæ damnarunt; neque sanctos homines ei vacasse credendum est, sed illam quę ex certis principiis constat, quam omnes sapientes, omnes cœlestium rerum studiosi approbant & sectantur, altiorem, sanctioremque omni Philosophia, nempe Philosophiæ apicem & scopum. Alioqui quorsum spectaret tam curiosè syderum & cœlorum motus perquirere per Philosophiam, si nihil omnino est quod per suum motum efficiunt astra? Quid tamen motiones illæ proderunt, quando pro maximo firma-

Astrologi officium.

Act. 7.

Gene. 44.

firmamento id ratum habent, nihil agere naturam frustra? Quid, quod in crescentiis, in graminibus herbescentibus, in fluxu & refluxu maris, in vernantibus temporibus, in quibus verò ab initio influxu syderum noua creãtur omnia? Id negare omnino non possunt. Quod ergo rebus omnibus tribuunt, solis humanis corporibus non tribuent, cùm æquè ex elementis sint vt nihil aliorum? Quid hoc est portenti? Dicamus & aliud: ne hanc nostram cum prohibita existimet conuenire aliquis. Superstitiosam illam, nemo vnquam palam professus est, quòd in autoris vergeret ignominiam: istam professi sunt optimi viri, idque maxima cum laude. Prohibitæ nullam dedisse fidem Pythagoram, earum artium ferè antesignanum, autor est Diogenes Laertius in illius vita, & idem Plutarchus. Ridetur eadem à Seneca, exploditur à Cicerone, neglecta est ab Aristotele Platone. Videbatur enim indigna de qua vnquam facerent vel verbum quidem. In summa, vt nullis probatur rationibus, ita nec certis firmatur autoribus. Nostra hæc, à clarissimis viris inuẽta & illustrata, hos præcipuè habuit autores, Xalmolsidem, Zoroasten (non qui forte creditur, sed hunc Soromasti filium) Damigeronta, Apollonium, Hostanem, Dardanum, Eudoxum, Alchindum, Rogerium, qui iidem & Magiæ fuerunt autores. Ex nostris autem Liechtembergium, naturæ miraculum. Altissimis plena mysteriis, profundissimam rerum sacratissimarum contemplationem, & donum totius naturæ complectitur: & non tam facit miranda, quàm facienti naturæ sedulò subfamulatur. Et quemadmodum prohibita Dei hostibus mancipans, auocat à Deo, ita illa in eam operum admirationem excitat: & quemadmodum agricula vlmos vitibus, ita terram cœlo, id est, inferiora superioribus virtutibus maritat. Neque enim ad cultum Dei quicquam promouet magis, quam assidua contemplatio mirabilium Dei. Verùm quoniam in huiuscemodi narrationibus nonnihil etiam mouent doctissimorum virorum auctaria, illud παρέργως monemus etiam Marsilii Ficini, hominis citra contentionem

Astrologia artificialis superstitiosa.

Autores Astrologiæ naturalis.

Marsilius Ficinus.

grauissimi, tertium librum legat de vita cœlitus comparanda, intelliget proculdubio, ne minimam adhuc partem dixisse nos eius scientiæ, modis omnibus diuinissimæ. Sed neque dici posse, vt nunquam satis cõmendantur quæ diuina sunt. Idcirco autem tam obiter hæc præfamur: propter eos, qui semper ignota damnant: proclamantes statim hæreticum esse quicquid ipsi vel non intelligunt, vel damnatum vident ab indoctissimis sophistis. Quasi ideo mala vel hæretica sit Astrologia, quod hanc calumniatus est Thomas Aquinas, homo nusquam sibi constans. Sed clamitent interim illi, atque hallucinentur multa: nos quod polliciti sumus, præstabimus. Si prius id fuerimus præfati, viam tantummodo nos moniturus: quæ sic tamen aperta erit, vt qui hanc ingressus sit semel, huic promptum sit ex iis paruis magna, ex minimis iis cognoscere maxima. Ne quid igitur agamus obscurius, & quo minus imponamus iis qui in ea arte adhuc rudes sunt, quando tam crebra de domibus mentio fit, de signis, de horoscopo, de ascendente, de dominis genituræ vel signorum, succinctè quid vnum quodque illorum, diffiniemus ex Iulio Firmico.

Thomas Aquinas.

NATV-

NATVRALIS ASTROLOGIAE COMPENDIOSA DESCRIptio, per Ioannem Indagine Sacerdotem, nusquam anteà simili tractata compendio. Liber ordine quintus.

IN primus autem hoc refellere oportebit de Planetis, si quis forte homo mathematicus calumniari velit, quòd præter Solem & Lunam reliquis Planetis nō tantum tribuimus, atque summam rei in iis collocamus tantum duobus. Sciat tantum inesse iis virium quantum reliquis omnibus, deberique interdiu Soli regnum, noctu verò Lunæ, neque opus est quemquam respicere cæterorum, atque ea differentia est qua ab se inuicem distant Naturalis & Artificialis Astrologia. Quod enim speciatim atq; seorsum de singulis Planetis, de obseruatione horoscoporum decernit artificialis, id naturalis efficit vna tantum obseruantia motus Solis & Lunæ. Alioqui tamen adeò affines inuicem sibi, vt neutra sine altera addisci rite possit. Non male locabit operam, qui vtranque coniunxerit, non tam propter scientiam quam etiam voluptatem, habet enim nescio quid amplius leporis naturalis quàm artificialis, tametsi præstantior videatur altera. Porrò Domus quid sit audiamus.

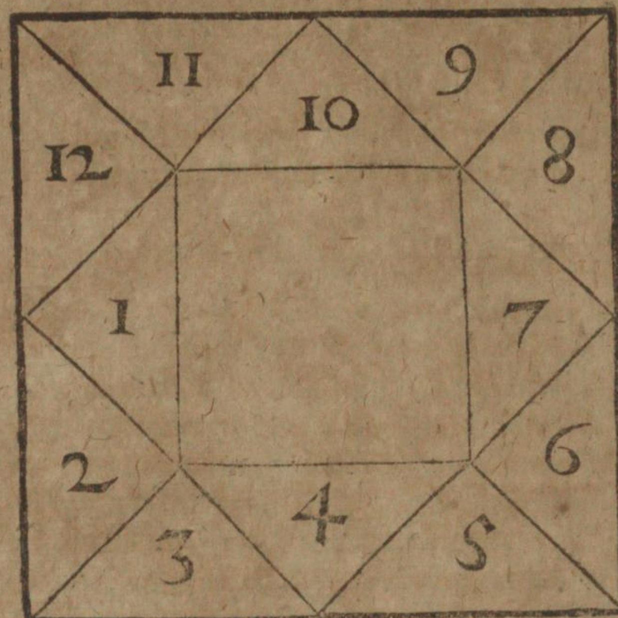
Quid sit Ast. Nat.

Quid sit domus.

DOMVS, est firmamenti spacium quoddam, gradibus emensum certis, per quod planetę mouentur. Sic per metaphoram dicta, vt enim in domo mansio est, ita Planetæ sua in cœlo, scilicet firmamento, loca habent, per quæ mouentur, & in quibus resident. Ea vocant descriptionem signorum per gradus 30. nam quælibet domus vel signum triginta gradus habet.

Domus quid.

De numero domorum.

SVNT autẽ domus duodecim, quas vulgaris rhythmis memorauerunt Aſtrologi hactenus. Neque nos admodum erubeſcimus adſcribere, quòd videntur memoriam iuuare nonnihil, & ſunt ii. Natus, vincit, fratrem, pater, filium, Infirmus, vxorem, mors, ambulat, regnat, fortuna, incarcerat. Horum interpretatio hæc eſt.

Nomina domorũ.

Prima domus, eſt domus vitæ, hebraicè dicta Bethchai. Græcè Τοῦ βιοῦ.

Secunda ſuccedens, facultatum, vel ſubſtantiæ. Græcè ἀνάφορα, ab aliis dicta ob loci importunitatem, porta inferni.

Tertia cadens, θέα, manſio fratrum.

Quarta profundum cœli, angulus terræ, domus parentum.

Quinta ſuccedens gaudium Veneris. Græcè ἀγαθα, domus filiorum.

Sexta cadens, aduerſæ fortunæ, ſeruorum, infirmitatis, gaudium Martis.

Septima

Septima respondens ex diametro primo κλίσις, nuptiarum, inimicorum apertorum.

Octaua succedens, mortis.

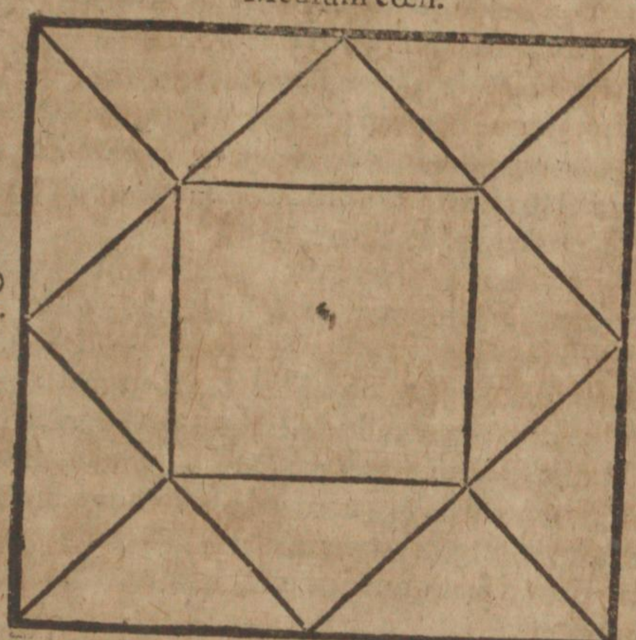
Nona cadens, θεός, religionis, vel itinerum magnorum, Gaudium Solis.

Decima medium cœli regnorum siue Magisterij.

Vndecima succedens, fortunæ maioris, Gaudium Iouis.

Duodecima carceris, Gaudium Saturni. Græcè κακοδαίμον.

Sequitur de Cardinibus cœli.

Ex his duodecim quædam Cardines cœli vocantur, Prima, Decima, Septima, & Quarta. Primus angulus Orientis, ea est domus Arietis, natalitii horoscopus. Secundus medium cœli occupat, domus Capricorni. Tertius

De Cardinibus cœli.

occubitus, vel angulus Occidentis per diametrum. ♎ Quartus, ab Firmico Imum cœli vocatur. In iis ferè totũ iudicium pendet, suntque principales anguli, & Planetæ maiorem in iis quàm in aliis efficaciam habent.

De exordio natiuitatis sumendo.

SVPERSTITIOSVM existimo, de exordio natiuitatis multa inutiliter cauillari, cùm magis ad artificialem hoc spectat Astrologiam, videlicet de casu spermatis in matricem, de horoscopo natiuitatis, &c. alterius, vt prætactum, speculationis est. Nos quidem ad Solem, & ad signum in quo est Sol die natiuitatis, intentionem dirigimus. Nam tot insunt Soli virtutes, quot omnium stellarum. Ptho. teste. Et quæ iam ipsa natura & longæua experientia comperta nobis sunt, ea faciemus in palam, ad superstitiosa quæque conniuentes.

Soli virtutes.

De effectibus Planetarum.

ID tractare conuenit in primis, de Planetarum naturis & effectibus, quid in vnaquaque domo efficiãt. Quod tametsi in Octocedronte nostro fecerimus, non pudet tamen & secundo hîc adscribere obiter.

Natura Planetarum.

Si quis nascitur à decima, vel vndecima die Martij, vbi communiter Sol intrat Arietem, duratque per tres decanos vel facies in iam dicto signo. Sic vsque ad decimum vel vndecimum diem Aprilis, Mars repertus in die natiuitatis, cùm natura igneus sit, Aries similiter, augmentat calorem & iracundiam, cæterasq; omnino prauas affectiones magis quàm si in aquatico vel terreo signo fuerit.

Saturnus vbiubi, & præcipuè in sexta, octaua, vel duodecima, ærumnarum, miseriarum, laborum & ægritudinum autor est.

Venus temperata, amantem facit mulierum, ludorum, cantorum, conuiuiorum, & alia ad lætitiam pertinentia.

Mercurius sapientiæ & eloquentiæ dator, legum, rhetoricæ, operum subtilium, mercantiarum & huiusmodi.

Luna amentiam gignit, instabilitatem, humiditatem, ignauiam.

Iupiter

Iupiter in angulis pulchritudinis, diuitiarum, honorum, administrationum autor est.

Sol in ascendente, vel angulis, magnum, honoratum, & inter principes nominatum reddit.

Signa quoque pulchritudinis sunt Gemini, Libra, Virgo, & prima pars Sagittarij.

Mediocris pulchritudinis Scorpius, Capricornus, & Pisces.

Sterilia Gemini, Leo, Virgo.

Facientia defectionem & inopiam liberorum Aries, Taurus, Libra, Sagittarius, Capricornus, Aquarius.

Media & sine voce, Cancer, Scorpio, Pisces.

Rationabilia, Virgo, Libra, Aquarius, & Gemini.

Qualitates Signorum existimo notas esse.

CALIDA, sicca, ignea: Aries, Leo, Sagittarius.

Frigida, sicca, terrea, melancholica: Taurus, Virgo, Capricornus.

Frigida, humida, & aquosa: Cancer, Scorpius, Pisces.

Calida, humida, aerea: Gemini, Libra, & Aquarius.

Et sic tria semper signa in vna natura conueniunt, & triplicitatem faciunt.

Habent quoque planetæ potestates quasdam in propriis domiciliis.

Aries & Scorpius domus Martis sunt.

Taurus & Libra Veneris.

Gemini & Virgo Mercurij.

Sagittarius & Pisces Iouis.

Capricornus & Aquarius Saturni sunt.

Sol vnum domicilium occupat, Leonem scilicet.

Luna Cancrum possidet.

Habent etiam signa suas proprias significationes in humanis corporibus ex creatione membrorum.

Aries habet ex corpore hominis, caput & faciem.

Taurus, collum, & gutturis nodum.

Gemini, humeros, brachia ac manus.

Cancer, pectus, cor, stomachum, costas, splenem, pulmonem.

Leo, inferiorem partem stomachi, dorsum & latera.
Virgo, ventrem, diafragma & intestina.
Libra, lumbos, & inferiora ventris, vmbilicum, &c.
Scorpius, verenda, testiculos, vesicam & femora.
Sagittarius, nates, & succedentia.
Capricornus, genua.
Aquarius crura.
Pisces verò pedes & talos, quos cauillas dicimus.

De Sole & Luna quædam notatu digna.

Id verò ne cuiquam imponat prætereundum, consilij non est. de Sole & Luna, qui licet Planetarum principes sint, nullius tamen natiuitatis dominia sortiuntur. Verbi causa. Si Luna in Geminis sit tempore quo puer nascitur, vel etiam in Cancro, quæ est domus sua, non illic dominium sortitur, sed Planeta domus sequentis in dominium computatur. Sic si Sole in Leone aliquis natus sit, tametsi Leonis dominus est Sol, hîc tamen dominium amittit, deriuaturque ad Mercurium patronum sequentis mansionis, id est, virginis. Virgo enim sequens post Leonem signum est, & Mercurius dominus Virginis. Item si Luna reperiatur in Virgine, tunc Venus est domina genituræ, propter Libram sequentem, cuius signi Venus domina est. Non erat inutile, & hoc monere (de quo ambigi passim video) dominos vel planetas malos, veluti Saturnum & Martem, non adeò perniciosos esse in propriis domibus, ceu iam aliorum occupātes castra. Exemplum vnum proferam de primo signo, quo simul & præcedentia fiant clariora. Ponamus Solem tempore natiuitatis alicuius esse in Ariete. iam antea nosti cuiusmodi sit Aries: præterea quid in iis agat, quorum horoscopum tenet. Iunge deinde etiam dominum signi, hic est Mars. Loca igitur in erectione figuræ Martem cum Ariete, feresque subinde iudicium, longissimè superuicturum sic natum. Non obstante Marte, qui tametsi malus est, non vsque adeò tamen maliciam diffundit suam velut in alia domo: nisi quòd pro gladio repentinas etiam ægritudines minatur, propter Scorpionem, & Martem in octaua. Non enim noce-

Sol & Luna nullius natiuitatis domini.

Saturnus & Mars in proprijs domibus nō vsq; adeo mali.

Exemplū Natiuitatum.

nocebit sic ad mortem ægritudo. Hæc ad superficiem dicta sint. Et idem de Saturno in Capricorno vel Aquario intelligendum esse censemus. Ne videamur omnino posthabere artificialem, quam non inficiamur, necessariam etiam ad naturalem. Vnde quia signorum explicanda nobis vis est, id in primis faciemus de artificiali, vt si cui desit fortasse Firmicus, & tabulæ: habeat autem Astrolabium planum, in quo prospecto ad horam natiuitatis ascendente, possit ex minutis illis proferre iudicium, post hæc ordine quodam, atque aliis verbis idem agemus negotium Astrologiæ naturalis, sed quæ vicissim adminiculabuntur etiam artificiali.

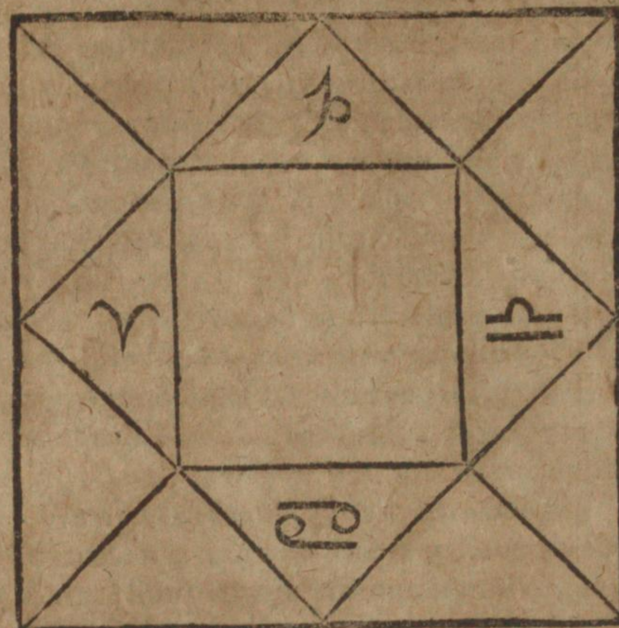
De prima domo & horoscopo in Ariete.

QVÆRIS autē, quatenus in nobis operetur in Ariete horoscopus? Primum omniū moneo, quod & antea, nihil vrgere in nos astra, sed iam procliues trahere, qui sic tamen liberi sunt, vt si ducem sequantur rationem, nihil efficiant. Sin verò naturam, id agere quod in brutis fere.

Sic editum in lucem facit iuuenta floridum, orbum fratribus, vsque ad vnum fortasse, si tamē bene cadat fortuna. Hæreditatem mutabilem, quæ parta mox disperge-tur, mox dispersa reparabitur, propensum ad capitis dolores, magis quàm ad alias ægritudines (respicit enim caput in primis Aries) locantem vt plurimum operam suam ingratis hominibus, atque hoc si Aries in horoscopo sit. Post horoscopum perspiciendi anguli sunt, de quibus diximus, quod signorum habeat quisque id ratiocinari statim in procliue est ex digitulis, vel erecta figura. Exempli gratia. Primam habente Ariete, fit aliquando vt Cancer possideat ima cœli, Capricornus medium cœli, Occasum verò Libra. Nunc quid singuli cardines promittant dicendum est.

Capricornus in medio cœli, honores decernit, facultatesque, & sumptus maximos, eminentiam, arcana religionis, versutiam ingenij.

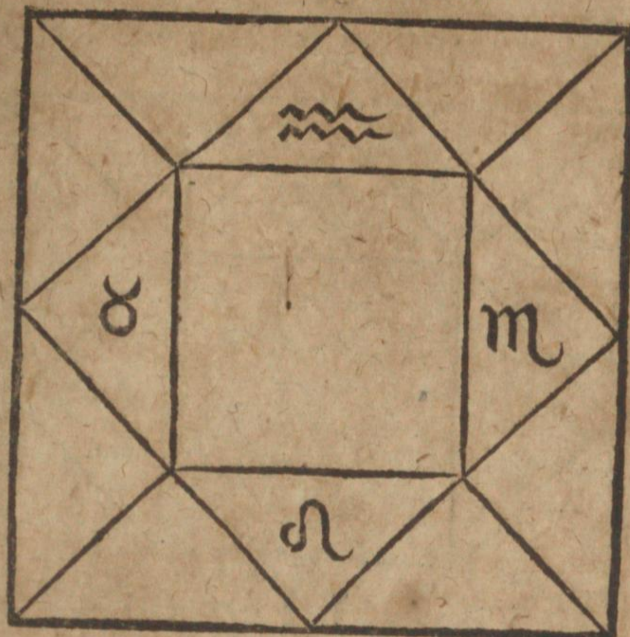
Libra

Libra in Occaſu, vitam & aulicos mores: quæ vita vt à paucis probatur, eſtque inconſtans, ita & hunc deiiciet de gradu, iamque pauloante reſidentem in capite, mox pòſt conſtituet in cauda, iam afflante hunc fortuna, & hilariter acclamante, ſtatim variis calamitatibus affliget. adeò nullam commoditatem feret ſolam ſine incommodis, atque ſine appendice iacturam, eo hunc promouebit conſodalium inuidia peſſimum malum, verùm totum illud damnum quicquid eſt, Cancer reſarcit in imo cœli. Figuram, qua velut in tabula perſpicias ad vnguem omnia, hîc adneximus.

De ſecunda Domo & horoſcopo in Tauro.

Post Arietem ſequitur Taurus in ordine ſignorum regulariter, & locatur in figura ad ſecundam domum, quæ vt diximus, facultatum & ſubſtantiæ eſt. Si quis igitur noſſe velit num in prima, ſecunda, vel tertia ætate locupletabitur, iuxta triplices dominos & eorundem collo-

collocationem iudicabit : verùm idipſum in poſteriori-bus,nunc generalia tantummodo dicemus.

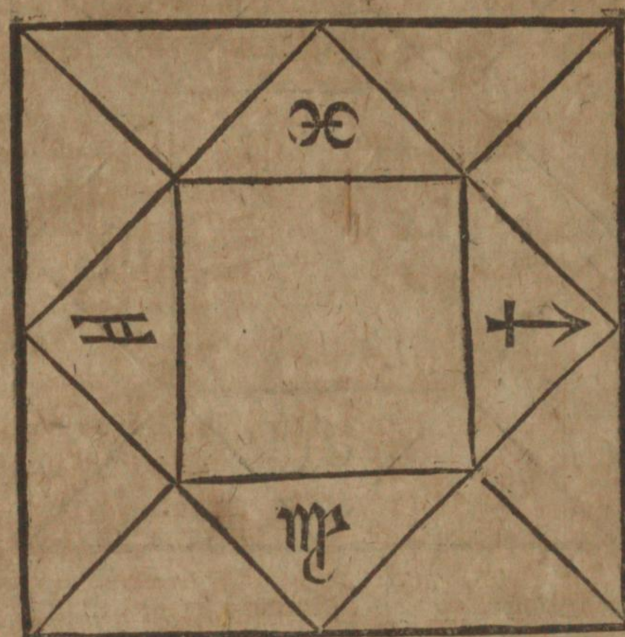
Horoſcopus ſi fuerit in Tauro , ratiocinandum erit in hunc modum , videlicet fore eum hominem laborioſum,anxium,atque variis diſpunctum curis in opibus acquirendis, facilem ad diuitias, & item procliuem ad eaſdem amittendas, fortunatum , triumphatorem de ſuis hoſtibus.

Hunc acceptũ Principibus facit in medio cœli Aquarius,atque actibus præſtituet,& publicis officiis, fortaſſe etiam negotiis quæ ex aquis ſunt , quod aquæ naturæ videtur eſſe deditior.

Scorpius in Occidente cordatum,officioſum,qui vxorem amittet,ſi maſculus ſit:ſin autem mulier,quæ marito & filio priuabitur.

Leo in imo cœli ſi fuerit , patrimonium vendicabit: quod non obſtantibus omnibus inſidiis , & agnatorum conatibus,conſequetur.

De horoscopo Geminorum.

In his si horoscopum habeat aliquis, hunc pronunciant prosperatum iri, à parentibus, fratribus, amicis, cognatis, magnatibus habere fortunam.

Iuxta Firmicum, si medium cœli in Piscibus habeant natum, victurum ex humidis & aquosis: quanquam ad tempus aliunde, non è suo alimenta illi ministrabuntur, vnde & stipendium adsequetur vel principis cuiusdam, vel ciuitatis.

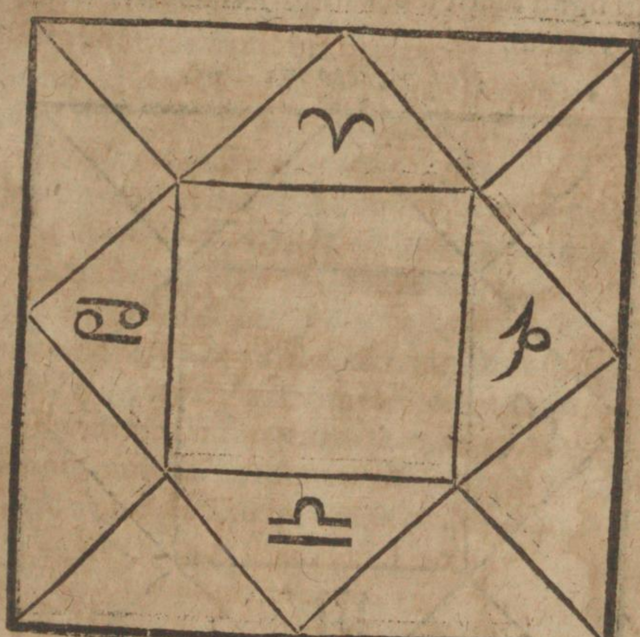
Sagittarius in Occidente, econuerso exitium minatur illius germanis & propinquis: quo fiet vt variis sollicitudinibus distractus animo, tempore multo cruciabitur. Hinc sturmatim irruentibus atque frementibus in eum hostibus suis, inde τω τάλασω malorum ingruente, quo linquere etiam paternum solum cogatur: vnde exulabit, agetúrque profugus vt Cain, donec tandem Dei præsidio in pristinum restituatur statum.

Idem comminatur & Virgo in imo cœli. Sed temporum varietate & incremento, iuxta conditionem incommodo-

odorum, sic & in abundantiam augebit & fortunam. guram qui nosse velit, hîc videat.

De horoscopo in Cancro.

QVANTVM ad naturalia & omnem fortunam, sic in roscopo Cancer disponit. Hominem efficit acri subtique ingenio, quanquam tardiusculum paulò, suauem, acidum, quietum, iracundum, & cum stomacho insetantem malos quosque, sed cuius ira tamē citissimè platur: fortem, moderatum, grauem: quibus donis eò prouebitur, vt publicis quibusdam officiis prælatus, ex ils & victum habeat. Deiicient illi se, atq; coacti adblanantur quidam, verum simulatè, & non ex animo. Saturum habet infestum sibi, si vel cum horoscopo coeat, aut mis respectauerit saltem. Prædicit autem mortem non olum violentam, sed grauem etiam valetudinem, & neem fratrum suorum.

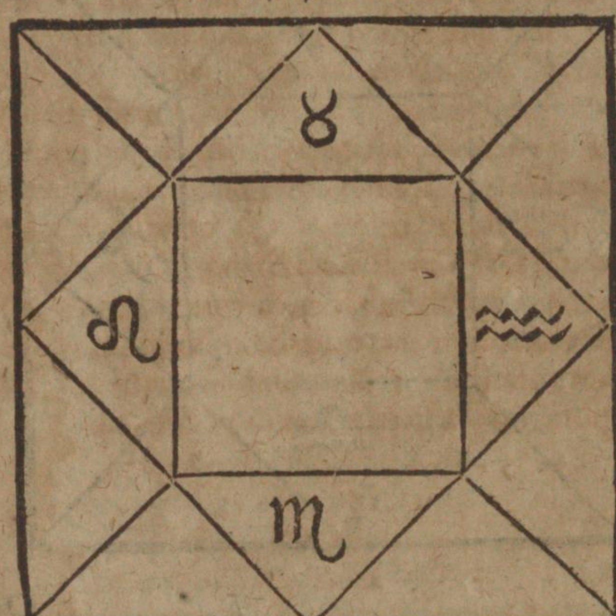
I Quan-

Quanquam pro virili obſiſtat illi (ſi adeſt) in medio cœli Aries: qui gratum Principibus & magnatibus viri facit, & bonarum rerum ſtudioſum, ſimul & diſſipantem & recuperantem patrimonium.

Eadem clementia Capricornus in Occidente notam inuret infamiæ, quam paulopoſt diluet poſt multa diffortunia, facietque reſtitui hunc in priſtinum gradum. Addet & impetum & calcar ad perueſtiganda abſconſa & arcana ſecretorum, non ſine tamen anxietate multa & labore.

Libra ſi in imo cœli, doloribus dolorem addens diſſipat patrimonium, idq; ſtatim pòſt inſtaurat: proſtratum quoque iam publicis functionibus popularibus vel ciuilibus præficiens eundem, adeò vt concredantur ſecreta illi, & negotia maxima, quæ non niſi optimis viris dari conſueuerunt. Et quod ſuperius Saturnus in horoſcopo de mala morte interminabatur, id leuius rurſum Libra honeſta morte & ſepultura hunc decorabit. Et ſi Iupiter in ſequenti ſigno fuerit repertus, primum facit inter omnes maſculos filium.

De horoſcopo in Leone.

QVIBVS

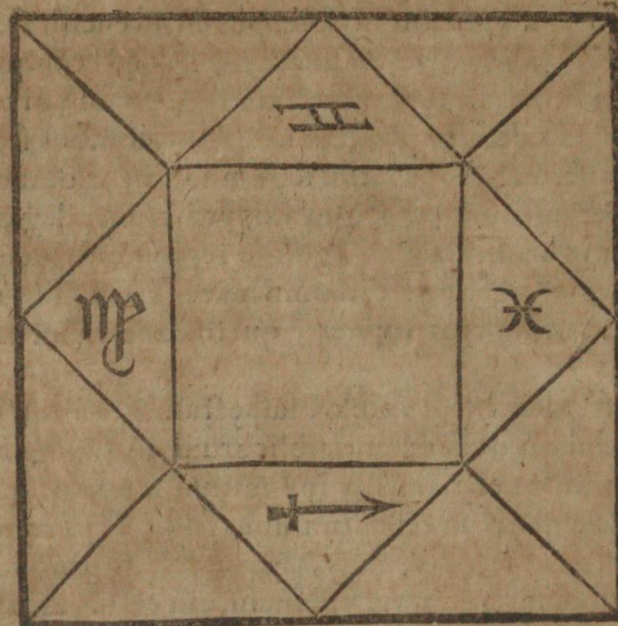
QVIBVS in Leone horoſcopus eſt, id euenit frequenter, vt multis negotiis implicentur, & plærunque ad ſe non pertinẽtibus. Quamobrẽ, nomina etiam ſibi pariunt immortalia, deferuntque etiam aliis nationibus ſe, libertatem aſſerunt, neque facilè iugum ſuſtinent, omnem autem operam inſumentes quo aliis præſcribant leges. Marspiter ſi in artificiali cœli figura è regione atq; ex diametro reſpexerit Leonem, in omnem euentum filios negat: niſi hunc demulceat Iupiter, qui fortaſſe vnam dabit filiam.

Taurus ſi in medio cœlo, ſuſpectum viris Principibus facit, ducem officiorum publicorum & anteſignanum, vel dignitate quapiam alia inſignitum à potentibus. Omnia ſcientem, in rebus omnibus felicem: præterquam in vxoribus ducendis, ex quibus reiectis formoſioribus atque honeſtis, anum vel infamem, aut certè viduam copulabit ſibi.

Occaſus in Aquario, & incrementa pariter & damna largitur. Scorpius in imo cœli principem ordinabit negotiorum quorundam, & ij Taurum etiam in medio cœli habent. Quem ex aduerſo proſpiciens Mars carcerem minatur illi & mortem in peregrinis locis.

De horoſcopo in Virgine.

IN Virgine ſi ſit horoſcopus, vehementiſſimè accendit ad luxuriam neruos, facitque natum deperire mulierculas in tantum, vt omnibus velit abuti. Cum petulantia etiam diuitias ſubminiſtrat & religionem: præficiet enim a reſponſis, à ſortibus, ab oraculis magiſtrum, vt è numero videatur delapſus diuorum, callentem omnia, nihil nõ explorantem, omnia percallentem, omnium habentem ſcientiam, omnium artificẽ, abundè etiam diuitem, ſiue ex religione, ſiue ex literis, ſiue ex negotiatione.

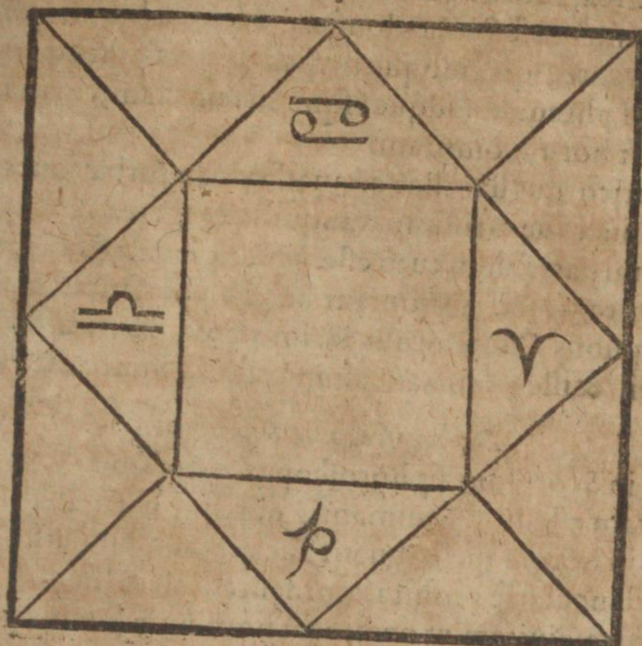
Idem pollicentur fermè in medio cœli Gemini, si ad[illegible] sint, nisi quòd non tam præmaturè decernunt easdem[illegible] cæterùm in scrutandis rebus arcanis, in præstituendis præ[illegible]ceptis viuendi aliis, ingenium impellunt.

Quod ipsum & Pisces faciunt vergentes ad occiduum[illegible] atque non eadem præsagiunt solùm, verumetiam lætiora[illegible] Nempe venustatem, largitatem, ingenuitatem, teneritudinem, fauorem & clementiam apud omnes homines.

Addit iis etiam diuorum gratiam Sagittarius, præterea & felicitatem, & rerum omnium copiam, filios, regnum sacrorum, agilitatem quoque ad gerenda hæc omnia. Hoc fatum eius qui in Virgine habuerit horoscopum, in eum modum colatis etiam aliis tribus signis, vt[illegible] diximus.

De[illegible]

De horoscopo in Libra.

PORRO si in Libra horoscopus sit, causat ægritudines, pericula, hostes, lites: attamen semper post pericula triumphum decernit. Ad hæc etiam dignitates, religionem, & iudicii sinceritatem, integritatemque. In nulla prorsus re infelicem facit, quam in liberis procreandis, quorum cùm aliquot iam procrearit sibi, atq; in iis omnē fiduciam suam locare cœperit, statim numerus ille deficiet, decedentque in quibus proram videbatur collocasse & puppim.

Si quis autem scire cupiat quibus dignitatibus præfulgere debeat, & quo in loco: pulchrè id deprehenditur ex ascensu Cancri in medio cœli. Hîc in religione vel sacrato loco, ecclesiasticum mihi videtur stipendium polliceri, id est, eum ferè, ex publicis habere victum. Eódem referenda existimo pecuniam, gnatos, nobilitatem, facultates, quæ in senecta contingent affluentissimè. Quanquam in successu filiorum non adeò erit felix, nisi iucunda aliqua, atque fatali irradiatione hunc aspexerit Iupiter.

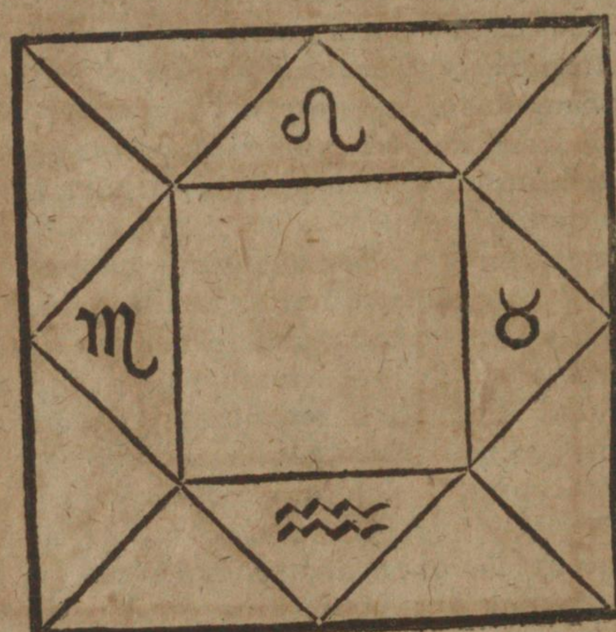
Et hæc omnia Aries in occidente tribuet in aquosis lo-

cis vel circa, aut ex aqua adducet. Præterea in discrimini maxima, in profectiones longas, in deserta loca, in pericu la cum vxore, quandoque in maniacam destituet passio nem, vel phrenesim: idque vsque ad senectam, vbi tandem finis erit horum omnium.

Capricornus hac illac cõquassabit in turbationes plu rimas, sinetque rarissimè tranquillum agere. Neq; patri monium patietur in tuto esse. Nunc labefactabit, nunc rursum restituet. Quoniam autem petulantes multum sunt quibus Capricornus in imo cœli est, ita & hic ex ignobili & illegitima, aut aliunde sane filium tribuet.

De horoscopo in Scorpione.

Si in Scorpione sit horoscopus, naturam arbitror ma nifestam esse, iuxta animantis ductum naturalem. Qui hunc in horoscopo habuerit, facit iracundum, diffunden tem clanculariè aconita, mordentem clàm lingua sua pe stilentica: diuitem, vt neminem hominum fluctuantem in periculis variis, vt desperare etiam possit: verùm iis ali quantisper in tranquillum redactis, pacatissimum fru ctum percipientem gloriæ, dignitatum, obsequiorum

longa

longanimitatis, religionis. Indit & viuacem ſpiritum, vigorem animi, politiemque ſermonis. Proinde non obſtante priori damno, filios multiplicabit: qui omnem anteactam amaritudinem ſua felicitate compenſabit.

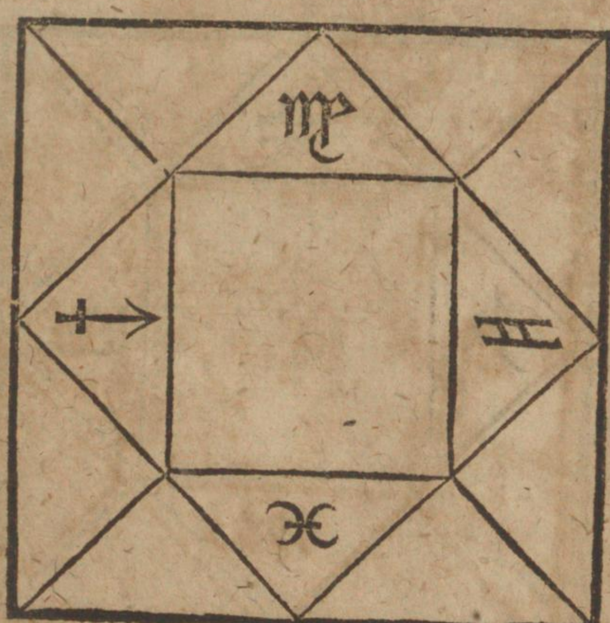
Quoniam autem perrarò fit, vt quod aſcendens ipſe præſtat, id etiam cæteri cardines cœli non ſpondeant, ita ex Leone medium tenente cœlum, eadem illi ſperanda ſunt. Sed & fortitudinem addit & robur, quibus perfici hæc poſſint. Poſtremò omnium & dignitatem tribuens, & virtutum omnium præmium immortale.

Taurus in occidente tam clam, & in palam illius graſſantes opprimet hoſtes. Quod contingere quidem illi poſſunt. Modica tantum infamia conſperget, ob veneream rem: & tamen & ipſa expirabit paulatim, & patrimonium nunc locupletat, nunc diſpergit rurſum.

Aquarius in imo cœli, diſcrimen ex aquis minatur, & ingratitudinem illorum de quibus ipſe benemeritus eſt.

De horoſcopo in Sagittario.

HOROSCOPVS in Sagittario ex iis eſt, qui multis

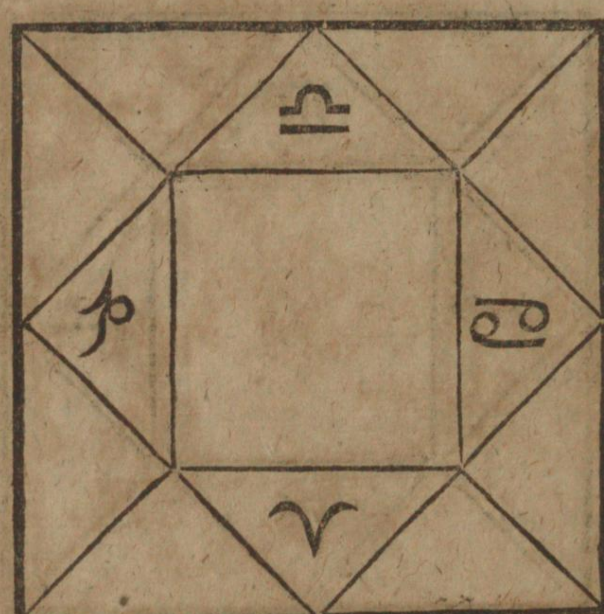
ac variis periculis se implicant, vbi ascendens fuerit. Alli[...] cit atque trahit sub eo natum ad peregrinandum, tentan[...] daque maria, & fluuios maximos. Ingenium quoque la[...] gitur natura ipsa idoneum ad omnes, & ad eas quiden[...] optimas disciplinas, modò hanc sequutus ductricem na[...] turam fuerit.

Quod si fecerit, Virgo in medio cœli augmentabit for[...] tunam, compensabitque habitos ingenij labores insign[...] aliqua potestate, qua cæteris antestet, qua & liberalissim[...] fungetur: necessaria præstiturus aliis hominibus, tamet[...] ingratis.

Liberos & nepotes Gemini dabunt in occidente, idque[...] vbi in decliue abierit iuuenilis ætatula, Facient, & a libel[...] lis vel arcanis rebus eum hominem.

Pisces in imo cœli, ex humidis locis dabunt subsidia[...] Facient & fidum, cui arcana concredi possint, sanguine[...] vel ingenuitate nobilem. Quòd si modica radiatione hos[...] respexerit Iupiter, vxorem obtrudet, verùm constupratam[...] prius, vel alteram.

De horoscopo in Capricorno.

CAPRI-

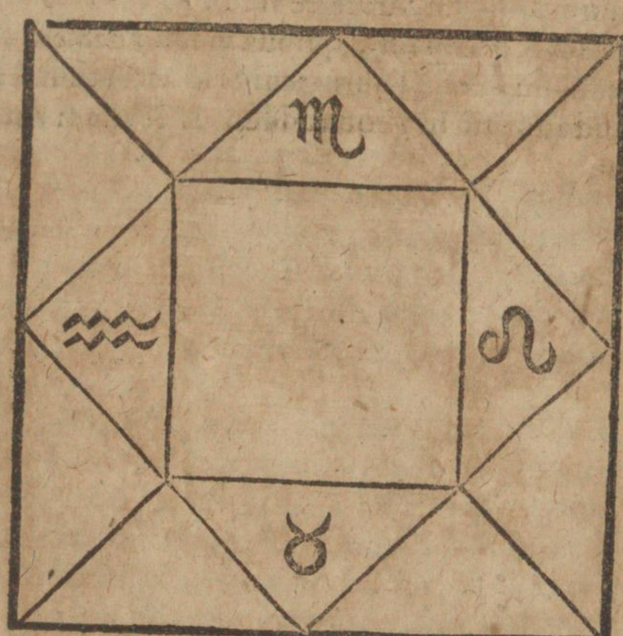
CAPRICORNVS non omnino malum ſignum, ſi in ſe horoſcopum habeat, natum facit amabilem, lætum, fidum, ſubdolum, abundantem, ſed puſillanimem, & in offerendis Deo preculis ſuperſtitioſum nimis, inſuper etiam libidinoſum, ſed ſtatim peracta voluptate, mox peſſimè tractantem mulieres. Alienæ vitæ ſecretum cenſorem, maximè verò religionis, aut ſimilis alicuius rei.

Libra in medio cœli, aliena damna, & mortes alienorum illi lucrum ſuum facit, proinde etiam honeſtum, piũ, acceptum, eloquentem, eruditum, vouentem in neceſſitate vota Deo, quo fiet, vt tandem mala omnia felix & proſpera ſenecta comitetur.

Cancer in occaſu, infenſos illi faciet amicos, periculis etiam innumeris implicans.

Quod ipſum & Aries comminatur in imo cœli. Fluctuabunt illius omnia, ſubſtantia, dignitates, officia, ferẽturq; nunc ſurſum, nũc deorſum. Tandẽ vt diximus, moderabitur omnia Libra. Filium tamen intantũ præſeruare non poterit, quin non in grauem incidat valetudinem.

De horoſcopo in Aquario.

In hoc ſigno vis horoſcopi talis eſt. Moderatè diui-tem facit:effert etiam, atque apud potentes promouet: coniicit in pericula: è quibus veluti deſperatus iam, exi-metur rurſum diuorum præſidio. Facit etiam hoſpitalem, munificum, prodigum, patronum eorum qui è bonis at-que melioribus artibus, præ cæteris videntur attigiſſe ali-quid, tractantem atque diſſipantem ſacra: & in tali con-ſtellatione:

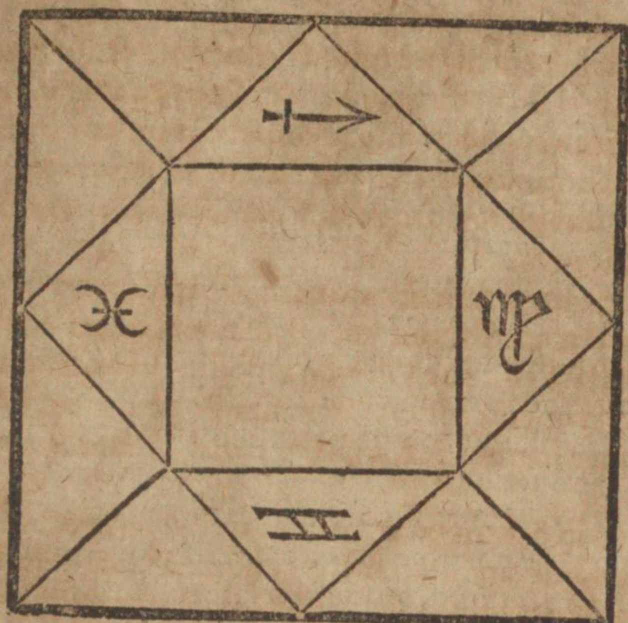
Si medium cœli occupauerit Scorpius, vires largitur & vitam tetricam ac duram. Ad itinera impellet frequen-ter, vt ſtare vno loco diu non poſſit. In vxoribus fortu-nam experietur aduerſantem ſibi. Poſtremò omnium bo-norum virorum ſuffragiis ex malis omnibus extricabi-tur.

Leo in occaſu vxorem illi dabit, vel concubinam, quæ cum variis ſimultatibus diſſentiet. Dabit & anum: quæ ore quidem adblandietur ſibi, ingentia illi promittens, verùm in animo alios amabit. Inimici illius erunt dome-ſtici eius: & illorum adiutorio freti hoſtes alii, conabun-tur collidere hominem. De alieno thoro copulabit in ma-trimonium aliquam, aut certè viduam.

Gloriam & pompam, quibus videtur deditus eſſe, illi adauget in imo cœli Taurus: cui & id acceptum ferre de-bet, quòd aliorum ſibi bona adduntur: & vitam viuet diu-turnam.

De ho-

De horoscopo in Piscibus.

EGREGIE ingeniosum faciunt Pisces, animatum, cordatum, fidum, amicabilem, paulatim sublimatum, donec tandem ad fastigium hunc prouehant.

Sagittarius in medio cœli, deiiciet in pericula multa, in multos errores: alioqui habilem facit, & qui potentibus etiam audeat lites mouere: de alio quodam in discrimen adducet, facietq; possidere non sua.

Virgo in Occidente facit cordatum, hospitalem, tenentem secreta, œconomum, amantem vxorem immodicè sed quem vicissim illa non amat, vt cæteri quoque in quos ille officia collocat illi ingrati sunt. Vnde fiet, vt crebris laboribus & molestiis angetur, propter vxorem & liberos.

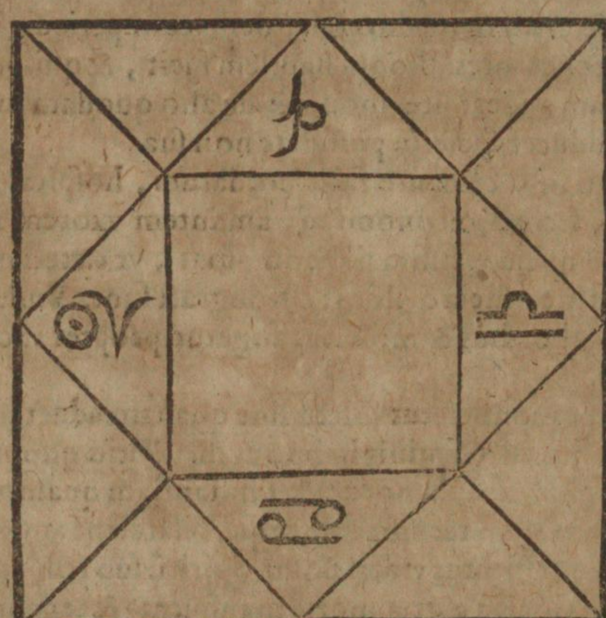
Insuper conficietur valetudine quadam aduersa, procurantibus id Geminis in imo cœli. Vitio quopiam laborabit sibi tantùm noto: & substantiam quam amittet fortasse, rursum recuperabit, atque resarcient amici, vt ne sic quidẽ destitutus videri possit. Spiritũ suo reddet autori in alienis locis à patria, morte inauspicata & repentina.

De

De iudiciis naturalibus, iuxta reuolutionem Solis per duodecim signa Zodiaci.

HVCVSQVE triuialia diximus de horoſcoporum iudicio, dicta etiam ab aliis, ſed cuius furti nos non adeò pudet, ac piget. Sed enim anteà præfati ſumus, per compendium tantummodo acturos nos ea quæ ab aliis prolixis commentariis ſunt præcepta. Cùm enim vbique reprehenſibile furtum ſit, in ſolis tamen literis non vitio tribuitur, ſed laudi: maximè ſi quid ab aliis dictum obſcurius eſt, quiſpiam cupiat elucidare. Earum inquam cauillationum nos non piget. Id dictum volumus ad eos, qui omnia faſtidiunt, barbari ex triuio: cùm ipſi ad nullam artem idonei ſint, & tamen omnia cenſere lingua ſua ſparciſſima volunt Tu quiſquis es qui hæc legis, magis animum noſtrum expende quam verba, qui parati fuimus ad docendũ, nihilq; omnino celare te. Si quid aliter ceſſit, præter noſtram ſententiam factum eſt. Ad iudicia nũc properamus naturalia, vbi ſummatim de Ariete ſic habet.

De Sole exiſtente in Ariete.

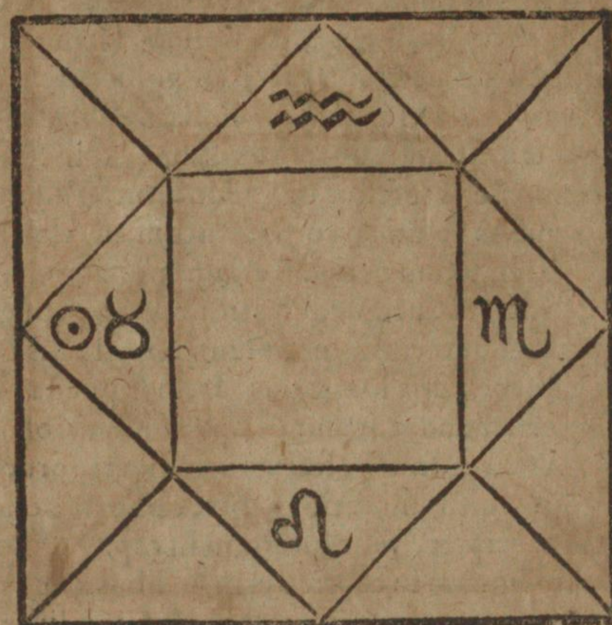

OCCVPANTE Arietem Sole, natum neque diuitem facit, neque admodum extenuat, vel exhaurit. Item iracundum, sed citò placabilem, studiosum, facundum, vanum, elatum, mendacem, luxuriosum pollicentem (vt ille inquit) aureos montes, sed promissa non reddentem, male audientem ab affinibus: ab hostibus, quos habebit non contemnendos infestos sibi, adducetur in discrimen. A quadrupedibus, veluti ab equis futurum est, vt deiectus cicatrices accipiat, cum periculo etiam mortis: adeò non cedent illi prosperè aucupia, piscationes, venationes, status equestris, & quæ eius generis sunt: in alienis tamen semper felicior erit, etiã longæuus. Item si puella sit quæ sic nascitur, erit mendax, iracunda, venusta, curiosa, cupida nouarum rerum, inuida, fœcunda in liberis procreandis, sed primogenitus illi extinguetur, obnoxia periculis, vnde notam accipiet, vel cauterium in capite: alioqui ex natura etiam signata in capite, vel in pedibus. Illud etiam ex autotibus deprehendimus, Arietis filios diurnales, vt sic dicam, id est, in die genitos, fortunatos esse, & magni nominis apud Primores, vel Principes, è contra nocturnales, disfortunatos & ignobiles.

(.·.)

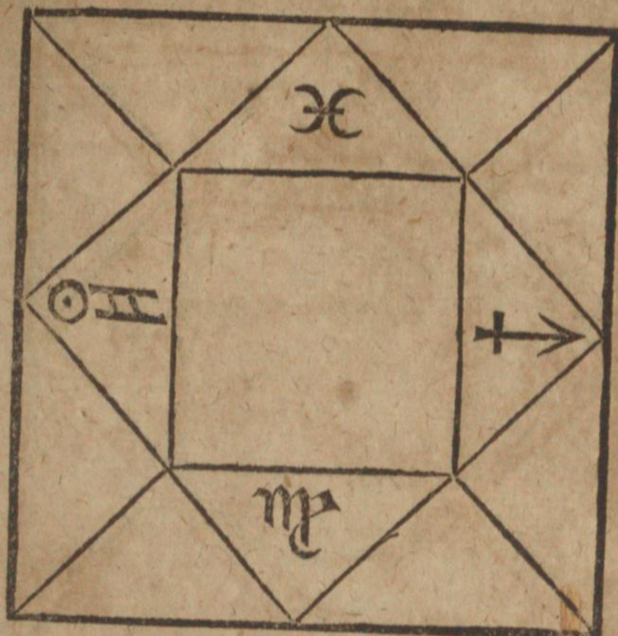
De

De Sole in Tauro.

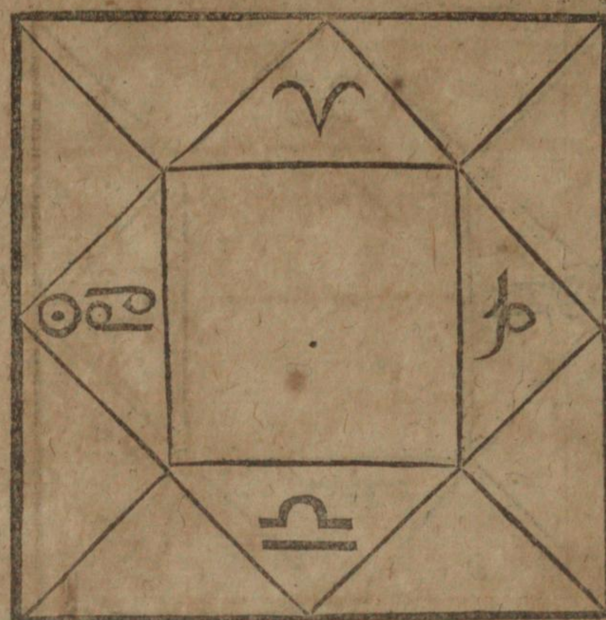
ITA audacem facit Taurus, & faustum in aggrediendis vel pertentandis negotiis vel facinoribus arduis, victorem hostium suorum, peregrinum, & à paterno ostio exulem, seruilem, familiarem, iracundum: feruentius tamen in iuuenta quàm in senecta. Tollit nempe incommoda senectus, addetque diuitias, & vxorem, atque hoc medio exhilarabit tandem. Nam in prima ætate, si quæ illi nupserit, vix hanc ducet. Solas ægritudines non adimit: apponitque tristitiam, melancholiam, morsum canis, atram bilem, idque circa annum ætatis suæ 28. vel 35. his sedatis, iam rursum florebit, proficietque in longissimam senectam, aut Nestoreos, vel Hesiodos annos. Non paulo aliter fœminas facit petulantes, laboriosas, obsequentes, dicaces, ob amissum pudorem infames: quæ infamia labescet paulatim, atque euanescet, vbi ad annum peruenerit vicesimumprimum. Maritis nubet plurimis, procreabitque liberos. Erit quæ consulere aliis potest prudens, circunspecta & diues.

De Sole in Geminis.

GEMINI natura formoſi, formoſum faciunt, & miſericordem, ſapientem, ingenuum, liberum, iactabundum, curſorem, peregrinum, ſuarum rerum parum curioſum: quo fiet, vt neque diues euadet, neque penuria premetur, verùm medio modo incedet: eius tamen fidei, vt ærario publico præficiatur. Animo hilaris, intelligens, aſtutus, ingenioſus, affabilis, natura quadam hominibus gratus: veluti ij qui Venerem habent in radice natiuitatis. Pulchra quoque facie, pulchris & idoneis artibus imbutus, nempe mathematica, legibus, arithmetica. Id præ cæteris habet inſigne, vt cùm iraſcitur, celare tamen iram atque diſſimulare poteſt. Imminebit illi periculum vbi ad annum pertigerit 32. aut ex morſu canis, aut ex igne, vel ferro.

De Sole in Cancro.

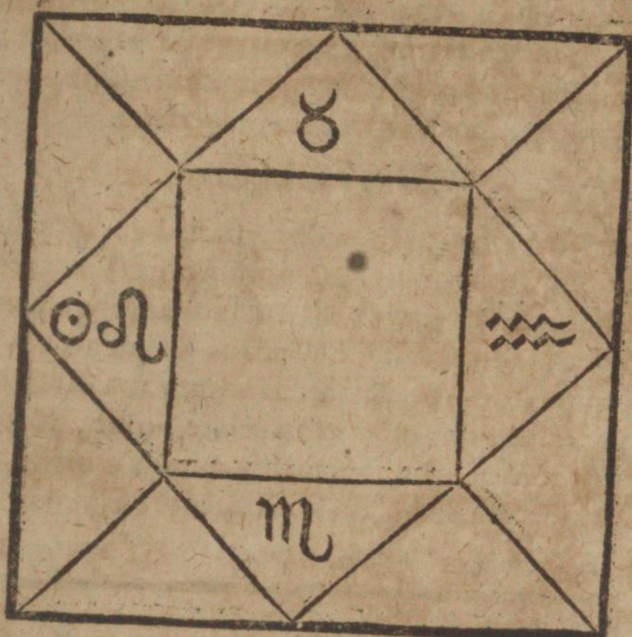

CANCER frigidus & humidus, carnem inſpiſſat, allicit ad amorem mulierum, extimulat ad coitum. Alioqui ſemper ingenium præſtat, humilitatem quoque & ſapientiam, implicans litibus & bellis variis, vt multum tamen victorem hoſtium decernens: qui multa tentabit, præcipuè maria. In multis periclitabitur, variis quatietur incommodis, in multa paupertate & miſeria, & ſi etiam lucri cauſa ſit, nihil tamen inde habitior fiet; theſaurum effodiet, aut reperiet minimè ſperatum. Verùm ſi puella ſit huiuſmodi, pinguicula fiet, formoſa, agilis, iracunda, placabilis, officioſa, prudens, ciuilis, verecunda, ſagax, fallax, aſtuta, ingrata: aliud dicens, aliud faciens & habens in pectore, anxia, laborioſa, expoſita pluribus periculis, periculis in aqua, periculis in caſu, periculis in partu, in cholica paſſione, primum fœtum edens imbecillem, alterum validiorem. Porrò infamiæ ſi quid contraxerit, id quicquid eſt poſt annum diluetur 26. Vtrobique inimicorum victoria eſt, ſiue in fœminis, ſiue in maribus, atque proſperabuntur in annis ſequentibus,

bene

bene comati,modeſti,fideles, laborioſi, auidi cibi & po-
tus,noti magnatibus, bene fortunati in agricultura.

De Sole in Leone.

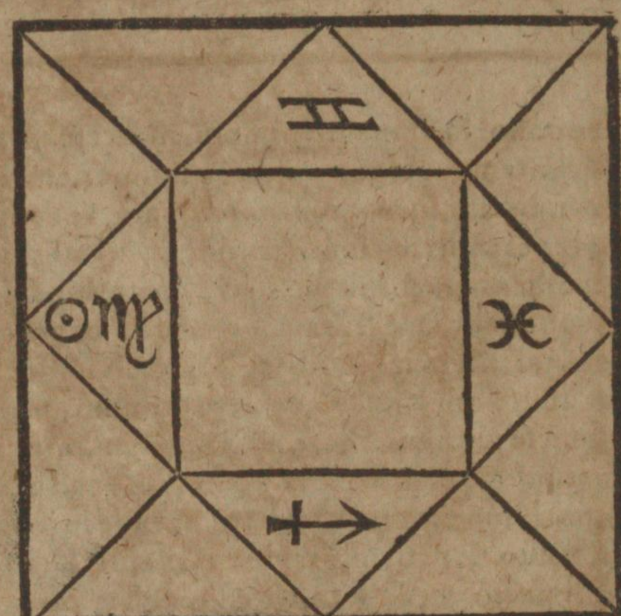

In Leone Sol facit magnanimum,audacem,arrogan-
tem,eloquentem,ſuperbum,deriſorem,immitem, immi-
ſericordem,durum,inexorabilem,tetricum, vndequaque
anguſtiis & periculis maximis ſeptum. E periculis rurſum
eximit, & officiis præſtituit publicis, centurionem facit
vel pentacontarchum, è tribus magnatibus beneficia ex-
pectantem,infelicem in prolibus, & pro iis ſuſtinentem
labores & afflictiones multas,ad iram pronum, periculis
exponentem ſe plurimis. Succendit choleram,interim et-
iam ad dignitates prouehit & honores, vocat ad pericula
incendij,ferri,impetitionem beſtiarum, vnde in loco ſuc-
cumbet non ſuo. E periculis tamen elabetur Dei præſi-
dio. Simili pacto puella ſi fuerit,animabitur, facietque
hanc magno & amplo pectore, gracilibus cruribus, quæ
animoſitatis & audaciæ ſunt indicia, atque item iracun-

diæ, contumeliarum, loquacitatis: sed tamen cum moderamine, remittit enim in omnibus iis muliebris clementia nonnihil. Pericula quæ illi imminent, sunt aqua feruens, vel ignis: ab iis custodire se oportebit. Ex infirmitatibus, stomachi torsiones. Cæterùm ab anno 20. vel 21. fortunam sentiet in diuitiis, quas conquiret potentum opera, in vsufructu rerum alienarum, in familia, pulchritudine, amore: filios tamen habebit paucos.

De Sole in Virgine.

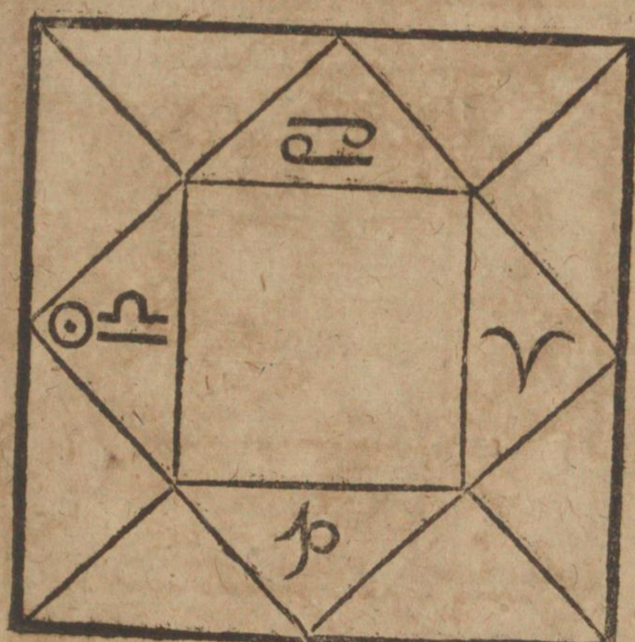
SIC Virgo facit rebus domesticis bene præfectum, ingeniosum, veracem, magnanimum, affectantem honores. Auferet, & vxorem illi ductam antequam cognoscat, tollentur illius quædam, atque diripientur, vlciscetur in aduersarios, & adeò archanorum malè retentiuus est, vt ne secretissima etiam sua celare possit, fortè quia iactātiæ deditior est, nitida facie, comptis moribus, amatorem mulierum, in aulam se recipientē Regum & Princi-

pum. Præterea etiam iustum, sapientem, bonum, honorabilem, consultorem, patronum amicorum, pium, misericordem, venustum, candido & mundo corpore, stipatum amicorum maxima cohorte. Puella eius natiuitatis erit ingeniosa, verecunda, pudica, beneuola, officiosa, prouida, iracunda, viro nubet circa annum 16. primogenitum parturiet eleganti forma, periculis implicabuntur plurimis, siue viri, siue mulieres fuerint.

De Sole in Libra.

SOL in Libra natum facit libidinosum; negotiosum, benefortunatum, præcipuè in aquis, aut in ijs quæ ex aquis sunt, præterea quæ ex aromatibus sunt, preciosis lapidibus vel huiusmodi, in obeundis itineribus prolixis & remotis. Corpore verò facit pulchro, agili, sermone comptum, optimæ famæ, rimantem arcana multa, sed in promissis rarissimè stabilem, tametsi aliud præsefetat verbis ipsis. Exponet se insidiis & machinamētis plurimis malitiosis. Vxore prima non diu fungetur. Accedet & hæreditas illi ex rebus mortuorū, & partim ex ingenio

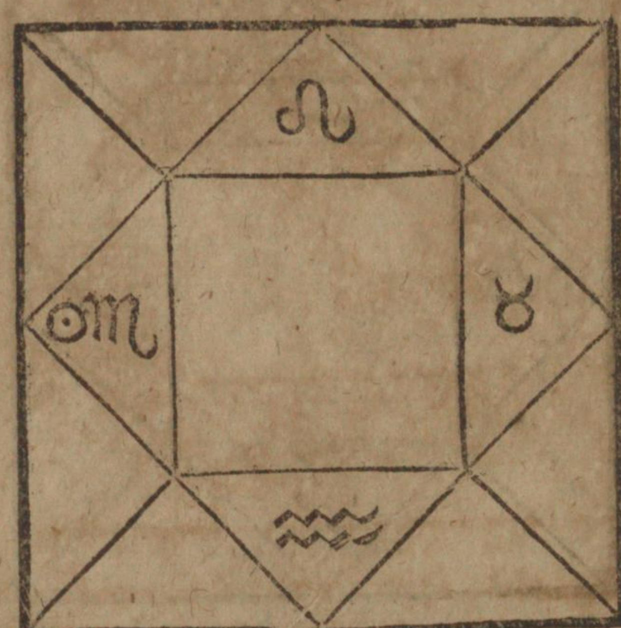

 & pro-

& proprio sudore: alioqui tamen non facilè credit. In quadrupedibus animantibus non omnino erit dissortunatus. Propter mulieres verò plura & ingentia sustinebit, impinget in turpitudine coitus illiciti, & somniorum interpres futurus est longè optimus, siue diurna fuerit generatio, siue nocturna. Puellam facit amicabilem, hilarem, iucundam, quæ varia oblectamenta ex pratis & herbulis capiet, quibus potissimùm gaudet. Ad loca propellit ignota, viro nubet circa annum vigesimumtertium, cuius & matrimonium secundabitur. Efferet hanc forma corporis egregia, eloquium dulce, gestus vrbani. Neque omnino etiam inhabiles sunt quicunque sub Libra sunt, ad literarum studia & artes meliores. Cauebunt autem sibi aut ab incendio, aut aqua feruenti: ex iis lædentur, nisi cautissimè sibi prospiciant.

De Sole in Scorpione.

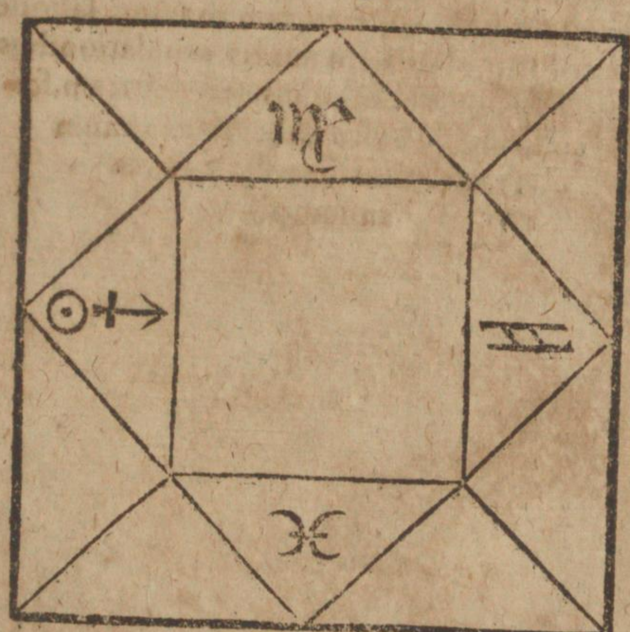
In Scorpione Sol augmentat hæreditatem nato, addit audaciam & frontem, & blandiloquentiam, qua fre-

tus

tus pluribus imponet, vna manu panem ostentans (quòd aiunt) altera lapidem celãs, semper melle permiscens venenum, ferè nihil eorũ faciens, quæ dicit: aliàs tamẽ facetosus, ioculator, credulus, triumphator de inimicis. Sic si puella fuerit, facit amicabilem, solertem, fallacem, quæ primo suo sponso fraudabitur, altero fruetur hilariter, quæ vincet aduersarios suos. Laborabit ex dolore splenis, atque cauteriũ accipiet in capite, aut scapulis, vel lacertis. Alioqui vtriusq; sexus audaces facit & temerarios, ad prædandũ, ad peruestigãda quæ prohibita sunt, ad ineundum pacta, ad contrahenda mercimonia, præterea etiã petulãtes, fornicatores, instabiles, male cogitabundos, loquaces, iracundos, interdum iuxta ac vehementer mœstos atque afflictos. Cæterùm non deerunt qui hos magnifaciant, qui hos ad se vocant principes homines, ex plæbeis etiam qui in illis assententur: quî fiet vt multò fiãt spectatissimi.

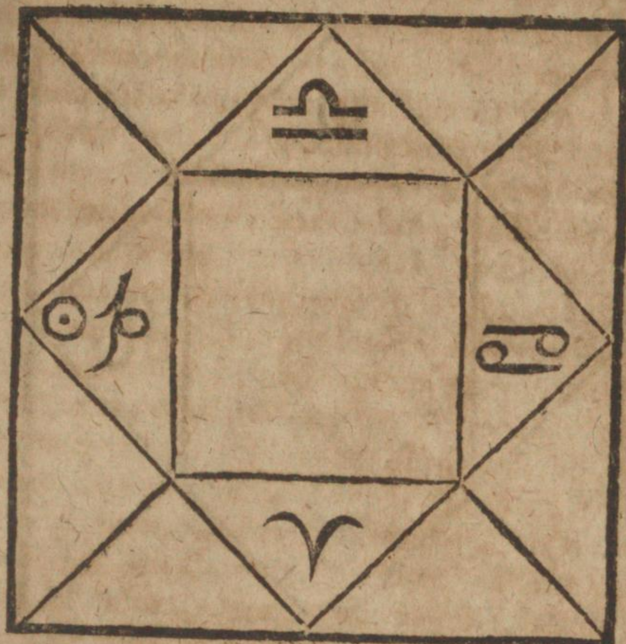
De Sole in Sagittario.

SAGITTARIVS non omnino malum signum est, manente in eo Sole, fortunam largitur, subministratque

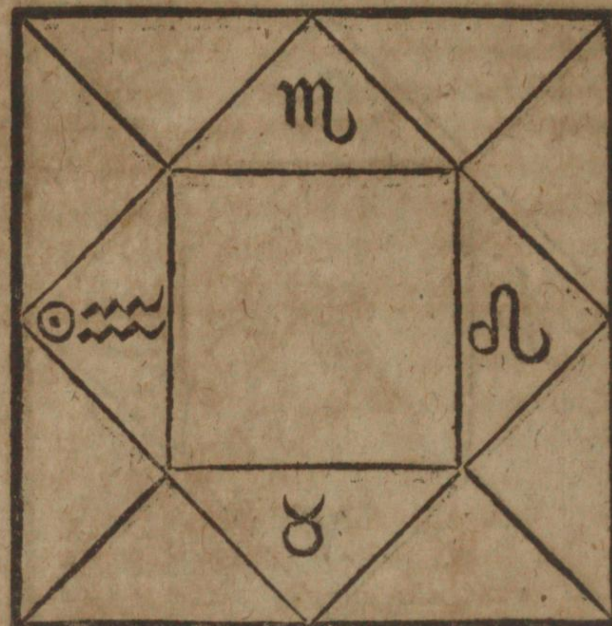
animum ad quiduis tentandum: quod instituerit animabit, in primis ad permeandas alienas terras, ad tranānda æquora, inde non sine quæstu reuertetur qui huiusmodi fuerit. Conciliabit quoque amicos sibi, vt ad principum adsciscatur domicilia & aulas, non quadras quidem colligens, & lingens paropsides, vt viles illi solent aulici, sed subrogatus ad maiora officia, alienam pecuniam dispensabit. Ad quod magnopere hunc promouebit, atque potissimum conseruabit in aula, quod natura agilis & fortis est. Insuper equitatui, aucupiis, venationibus, saltationibus, pugnis, iocis, lusibus, conflictibus plane deditissimus est. Quamobrem etiam aduersarios habebit, qui hæc atque alia inuideant, atque acerrimè hunc impugnabunt, sed quos collidet tamen, atque peruincet. Et paternam hæreditatem adsequetur, quod non cuiuis contingit. Frequenter etiam iustos facit, sciolos, tacitos, cordatos, ingeniosos, fidos, mites, stabiles, firmos, laboriosos, iactabundos. Quòd si puella fuerit, non multum etiam differet, facit eam anxiam, laboriosam, misericordem, obnoxiam multis æmulationibus & insidiis à malis hominibus, sed victricem, fœcundam: quæ viro nubet circa annum 17. vel si non successerit, circa annum 28.

De Sole in Capricorno.

CAPRICORNVS facit iracundum, leuem, atque vilibus ſeſe aſſociantem perſonis, ſuſpicioſum, laborioſum, diſtractum variis litigiis, quæ illi aliunde prouenient, ſed audacter ſuſtinentem aduerſaria, eritque cordatus. Deperiet puellas, & eas pauperculas & ſimplices, quæ tādem deducent hunc in ægritudinem. Facit etiam mediocriter diuitem, beneuolum, alacrem, facetum: veruntamen inſtabilem, ſi nocturna fuerit natiuitas Idque ferè in omnibus rebus. In ſenecta vbi viderit accedi ſibi diuitias, incipiet amare pecunias, declinabitque à prima largitate in auaritiam. Nam in iuuenta tractari quidem vtcunq; poterit. Proſperabitur in nauigationibus, maximè ſi ad Orientem fuerit. Ab Oriente etiam fortuna illi imminebit à magnis viris. Phyſiognomia ſic natorum talis eſt. Caput communiter habent paruum, compreſſos oculos, moderatā loquelam. Proderunt illis balnea vbi ægrotauerint. Porrò puellæ timoroſæ erunt, citoq; erubeſcent. Dominabuntur inimicis ſuis, & ad aliena loca peregre proficiſcentur.

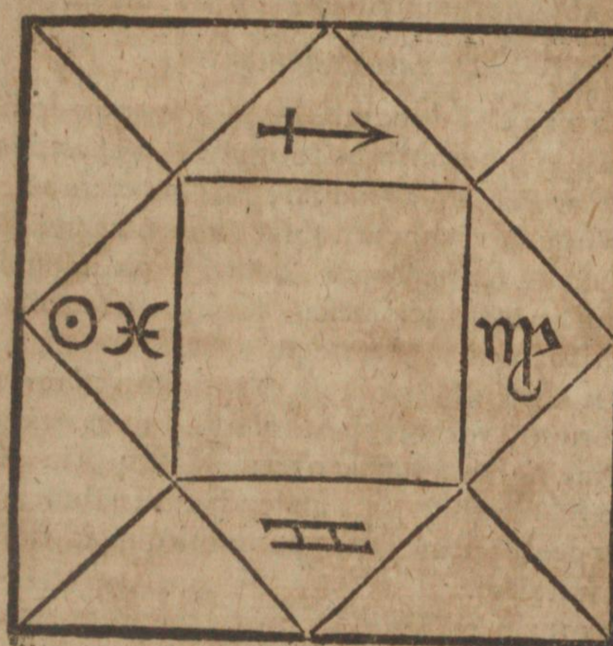
De Sole in Aquario.

AQVARIVS natum facit amicabilem, cupidum, procliuem ad febres diuturnas, difffortunatum etiam circa aquas, quas & natura abhorrebit. Crescet autem illi fortuna circa annum 35. & 36. ex quo tempore incipiet peregrinari, peruagarique loca varia, & paulatim etiam ditari. Sed quæ diuitiæ nunquam ad extremum peruenient, neq; cumulabuntur in immensum, sed partitæ rursum dispergentur: nisi vbi anni aduenerint postremi, ij resarcient quicquid largius expensum est in primis. Neque profectiones illæ ad longinquas regiones magnopere illi ad cumulandas opes cedent. Aliunde ab alienis fermè maiora sperabit, atque consequetur. Interim variis incommodis, iacturis, periculis distringetur, atque omnium maximè cum vxore & mulieribus. Ducta illi vxor in paralisim soluetur, sed neq; cum aliis etiam prosperabitur mulieribus. Vxore prima non diu fungetur: verùm hac resoluta in tabem, mox felicius succedent omnia. Puella etiam sic in Aquario nata, similiter delitiosa erit, verax, constans, iis tribus masculum ferè excedens. Subinde ditabitur

tur alienis bonis. Consuletur illi de liberis, variis quatietur aduersitatibus, tentabit aliena loca. Vsque ad vigesimum secundum annum humiliata incedet, ad 22. verò annum incipiet paulatim illi arridere fortuna. Mediocres diuitias obtinebit. Frequenter omnes, siue mares, siue fœminæ taciti sunt, sapientes, ingeniosi, fideles, faceti, infesti inimicis.

De Sole in Piscibus.

PISCES in primis quidem annis multa suis obturbant mala idque præter meritum interdum, faciunt etiam auaros, iocosos, officiosos, lusores, negligentes fortunæ, probæ indolis, amantes bonorum consortia, procacis linguæ, audaces, sibi placentes, fortunatos in peruestigandis thesauris: nam omnino illud eis euenit, vt & ipsi præter spem inuenient aliquid. Partim etiam ab alienis ditabuntur. Non diu viuent nisi annum excesserint 35. tunc spes est longæuitatis: non nimium tamen ditabuntur, sed moderate, alioqui animo & opinione Cresi diuitias possidentes, obtumultuantes & nullibi non impor-

tunas cogitationes. Ob mulierẽ in captiuitatem venient & pauca illorum prosperè cedent in pueritia & iuuentute. Signum habent in cubito, vel in pede, & fortuna illorum ad meridiem. Puella sic nata erit feruida, audax, insolentis linguæ, contumeliosa, litigiosa, multis etiam vndique circundata periculis, pudorem abiiciet, & relicto marito suo, adultero se (nisi cohibeatur) copulabit, molestabitur torminibus ventris & stomachi. Et hoc iam secundò de signorum influentia dixisse satis est.

De naturis domorum.

SVPEREST vt de naturis quoque agamus domorum & signorum, in quibus rebus nostris faueant cœptis, quid in vnoquoque signo agendum, quî temperare actus nostros possimus, vt cuncta nobis eueniant secunda & prospera. Nam hic ferme scopus est Astrologiæ naturalis: ad quem nisi pertigerimus, nescio ad quid tandem illa possit nobis (Alchabitio inquiente) prodesse.

PRIMA domus Arietis est. Et primum etiam in ordine signorum, vocatur ab Astrologis domus vitæ, & ferè semper initia illis significat operũ, id est, quæ in ipso vitæ exordio vel delectant, vel male afficiunt natum, item & robur & debilitatem. Denique omnia quæ ad vitam spectant naturalem.

SECVNDA est Tauri Domus facultatum, victus, ministrorum, seruorum, significans finem iuuentæ. In eam, si forte fortuna inciderint Iupiter, vel Venus, planetæ, cęteris nobiliores, promouebunt ea in primis quæ ex bonis mobilia ab iureperitis vocantur: vel etiam immobilia, vt hortos, agros, vineas, redditus annuos & quicquid est, quod durare potest diu. Mancipia si quis conduxerit in hoc signo, rem domesticam fideliter dispensabunt.

TERTIA domus. Successum cum fratribus, sororibus, propinquis, & minoris itineris, in tertia locant domo, id est, in Geminis. Si quis igitur in v horoscopum habeat, hunc pronunciant prosperatum iri à fratribus, à cognatis, à magnatibus & propinquis. Conducit & in hoc

ſignō, ſcribere, ac mittere epiſtolas, ambulare iter breue, contrahere amicitiam inire fraternitatem, & huiuſmodi.

QVARTA, manſionis inſcriptio eſt patrum, hæreditatum, theſaurorum, & archanorum. In ea bonum eſt contrahere, emere, vendere, cambire vineas, agros, poſſeſſiones, erigere ſtructuras & machinas, iacere fundamenta, effodere terram, quærere theſauros, teſtari, deligere ſepulturam: proſperatur hæc omnia Cancer.

QVINTA eſt domus filiorum & dilectionis, legationum, donationum, & eorum quæ poſt defunctionem vitæ ad laudem vel vituperium pertinent. Expedit Sole hanc occupante tractare omnia quæ in mentem veniunt, indulgere genio, pergræcari, helluari, peregrinari, inire pacta & amicitiam, propter gaudium Veneris illic, diffundente lætitiā. Conuenit & veſtibus nouis veſtire ſe, ſcribere epiſtolas, iocari, ludere, cōquirere ſibi amicos qui fidi ſunt quiq; poſſint in neceſſitate ꝓpugnare vel defendere.

SEXTA domus Virginis. Si quid autem ad triſtitiam ſpectat, ad ægritudinem, id ſextæ deputatur domui: & vocatur infirmitatis, ægritudinis, triſtitiæ, ſeruorum, gaudium Martis. Nulla hîc emptio probatur vel venditio, propter perfidiam, laborem, & dolorē: præſertim à Mercurialibus & Virginibus, quos vitare oportebit. Exaggerat hæc in nos falſos teſtes, latrunculatores, & qui vitę noſtræ inſidiantur homicidas ſanguinarios. Præterea & tumultus bellicos, ſeditionem, factiones. Omnia hæc ab Virginiſtis in ſexta, & Mercurialibus: propterea quòd Mars (vt dictum eſt) in hac gaudet.

SEPTIMA domus in Libra. Sunt deinde poſt ægritudines, nuptiæ, coniugia, & ea quę circa mediam vitam velut in directa iam Libra trutinantur. In ea valet inſtaurare amiſſa, reparare deſperata: & quia habitatio conſummatæ inimicitiæ eſt, committere quoque cum hoſtibus, vndique immittere ſe guerris & litibus, iis præcipuè qui Arietem habent aſcendentem.

OCTAVA ab Oriente manſio eſt Scorpionis. Domus vel pars mortis, timoris, pauoris, hęreditatis, mortuorū, &

eorum quæ post mortem fiunt. Commorante in ea Sole vide ne quid auspiceris, neque iter arripias, non aquis credas te: facile hîc impingitur. Quamobrem vitanda omnino sunt bella, contentiones iniustæ causæ, inimicitiæ, mulieres malæ, maximè si ex parte hæreditatis hæc oriantur.

NONA domus in Sagittario. Habent & fides, religio, prolixa itinera, sapientia, Philosophia, Mathesis, libri, epistolæ, narrationes, legationes, somnia, rumores, suas in cœlo stellas. Quo fit, vt peragrante hanc domum Sole vel Luna, ea tractari debent, quæ ad prædicta iam spectant, nam citius sortiuntur effectum, quàm alio tempore. est enim hoc tempus consummatæ amicitiæ complementum.

DECIMA domus in Capricorno. Non omnino etiam frustra est, quod hîc in regem asciscitur, ille verò præficitur potius. E cœlo est hoc, atque decima domo, vocaturque domus regni, dictaturæ, magistratus: tribunitij, præfecturæ Imperij, & quicquid potestatis est. Si quid igitur præcipiendum est, si qua in ditionem redigenda prouincia vel vrbs, si quod adipiscendum magnificum regnum, si quis adoriendus iudex, si patrocinandum egenis, si conferendum cum magnatibus & præpotentibus, faustè atque feliciter fieri potest, manente in ea domo Sole vel Luna. Vulgato nomine vocatur domus Capricorni ordine regulari, si Aries fuerit prima.

VNDECIMA domus Sole in Aquario. Hæc est domus laudis, fortunæ maioris, gaudium Iouis, ministrorum, auxiliatorum. Licebit in ea adoriri aduersarios, conquirere amicos sibi, laudare alios à quibus præmij quippiam speratur, denique tractari possunt omnia quæ optamus vt fortunatè eueniant.

OMNIVM pestilentissima fermè est Duodecima. Nempe habitaculum inimicorum, carceris, laboris, ærumnarum, inuidiæ, susurrationum, bestiarum, termini vitæ, nihil in ea frugi auspicabitur. Cauendaque in primis vincula & carceres, in quos si quis inciderit in hoc signo, maximo cum negotio liberabitur, & mortem operatur,

& omne

& omne malum, residente nimirum illic Saturno domino illius signi, vel Marte. Et sic de reliquis successiuè signis, & domibus succedentibus.

ATQVE huc vsque de natura & effectibus signorum, quid promoueant in iis qui hæc habuerint ascendentia, id est qui nati sunt in talibus. De planetis res ipsa postulat, vt vel obiter in memoriam reducamus, quæ de iis in præcedentibus dicta sunt. Cæterùm nolui vt fucum hîc quærat aliquis in re omnino leui, vbi si iactare etiam nos velimus, res ipsa prohibet: ne circa hanc magnopere luxuriemus, atq; ex musca (quod aiunt) faciamus elephantem.

De Saturno domino genituræ.

SATVRNVS vbi dominus genituræ fuerit, habet id quod trahit natorum animos vbi illi concesserint habenas, nempe ad elationem, ad tumorem, peruicaciam, malitiam, ad calamitates & ærumnas multas. Largitur alioqui fidem, & in persuadendo consilium, & decernendum quod iustum est; nisi in propriis rebus, in quibus non adeò sapit, vbique sui ingenij, atque sibi vacantem facit, cibi parci, verùm potus largioris, ad vxorem & liberos non multum affectus. Præterea quantum ad corpus emacerat, exsiccat, infrigidat, noxios indit humores, ministrat pallorem, maturè accersit ægritudines, morbos omnes in vnum exaggerat: videlicet, pneuripomoniam, hydropisim, podagram, morbum regium, siue caducum, vlcera, alopitiam, cæcitatem, & quæ ex vitiosis humoribus sunt malorum omnium mare. Præscindit etiam vitam aut in loco humectiore, aut certè extra paternum solum ignoto, aut derelicto, atque eodem succulento. Malum est, si illius in mansionem inciderit Mercurius. facit enim incantatorem, magum, ariolum, fœdifragum, hostem parentum & fratrum (ne dicam) omnium etiam hominum.

De Ioue domino genituræ.

IVPITER nusquam atrum calculum meretur, nul-

lum est consilij, prudentiæ, scientiæ, eloquentiæ, & pulchritudinis donum quod ille non magnificè præstet, vt si vir quispiam bonus delinjendus nobis fuerit, hunc oporteat fingere Iouianum. Nihil est quod multis agam, frugi & virtutes omnes optimas illi vendicato, non errabis. Summatim habent omnia Iouiales, tantum abest vt in illis virtutis aliquid desideres. Quorsum enim opus est, commendare in iis magnanimitatem, honores longè amplissimos, atq; cæteras mundi dotes? cùm dixerim, nihil esse in illis quod desideretur.

De Marte domino genituræ.

CONTRA Mars vt natura pessimus, ita ingenia suggerit omnium pessima: & quemadmodum de iouialibus diximus, nihil esse de quo in controuersiam quidem vocari possint, ita de Martialibus pronunciamus nihil esse scelerum quod audacter illi non audeant, nullum esse tam fœdum crimen quo illi contaminati non sint. Apud hos virtuti studere, piaculare est. Virtus maxima, latrunculari, grassari, cædere, succendere ignes, mentiri, imponere, deludere. Et quid dicam? genuinum est illis, omnia patrare nefanda, & si quid sceleribus sceleratius, aut scelestius est, illud impunè & citra frontem, illis facere summa licentia est.

De Venere domino genituræ.

VENERIS proprietates notiores etiam sunt, quàm vt multis ambagibus has conueniat retractari. Neque video, quomodo non cum Ioue coincidat nisi quòd operibus ac factis omnibus, virtutibus omnibus, scientiis omnibus, denique quicquid boni præstat Iupiter splendorem addit Venus ad luxuriam, non eam tamen dico quæ in inguine est, maximè si Iupiter illi accesserit, aut hunc respectauerit benignius, vel certè cum Mercurio coeat. Cum Saturno & Marte, nota est significatio.

De Mercurio domino genituræ.

QVIBVSDAM Mercurius ambiguus videtur, cum bo-

nis

ais bonus, cum malis malus. Hoc interim donemus: alioqui seorsum optimus est, tum maximè in dotibus ingenij ministrandis, quibus Iouem & Venerem præcellit. Porrò artium & disciplinarum genera, quæ ille largitur, notiora sunt, quam vt repeti hîc debeant.

De Sole cum genituræ domino.

TOTVM illud quod de bonis diximus planetis, & de Sole dictum volumus. Non malum planetam habet qui hunc habet. Non dico, si dominus genituræ fuerit, nunquam enim hoc sortitur. Perinde etiam vt Luna si cum domino genituræ inciderit, mihi medio quodam modo inter Martem & Venerem incedere videtur. Et quemadmodum in ordine medius est, ita & in natura mediocritatem seruat. Quod si cum tribus illis Ioue, Venere, vel Mercurio scilicet, etiam conuenerit, nemo non videt hominem hunc esse felicissimum.

De Luna cum domino genituræ.

LVNA ob hoc solum malè audit, quòd instabilitatem gignit: verùm in homine instabilitas, quid tandem non malorum etiam trahit secum?

Canon super erectione figuræ cœli.

EADEM series est Signorum quæ in artificiali. Quodcunque principatum obtinuerit, semper iuxta ordinem per singulas domus, singuli sunt infartiendi planetæ. Vt si Aries sit signum in quo natus es, loca Arietem in prima domo, deinde Taurum in secunda, Geminos in tertia, Cancrum in quarta. Si autem Sol fuerit in Cancro, tunc locabis Cancrum in prima, Leonem in secunda, Virginem in tertia, Libram in quarta, Scorpionem in quinta, Sagittarium in sexta, Capricornum, in septima, quod est oppositum Cancri &c. ordine suo quem nosti.

PORRO dominium ipsum signorum longè diuersum est, atque ferè præposterum, quam traditum est à Firmico. Hic tantum ascendentis dominus spectatur, post hunc locantur in qualibet domo iuxta eorũ ordinẽ naturalem

cæteri

cæteri planetæ. Et intantum cum artificiali conuenit, quod ascendentis dominus iuxta ascendentem collocatur Cæterorum nullus ordo est nisi naturalis. Verbi causa, ponamus Sole existente in Ariete natum esse aliquem, cupio erigere figuram. Ea statuenda est sic. Scio seriem nunc domorum: pono in prima domo Arietem, in secunda Taurum, in octaua Scorpionem, in nona Sagittariũ, in decima Capricornum, in vndecima Aquarium, in duodecima Pisces, sic inscripta signa sunt, qui mos est etiam eorum fermè qui ex horoscopis iudicant. Reliquum est, quo subscribantur & planetæ domini signorum. Subsigno ad domum Arietis Martem: quia Mars est dominus Arietis & Scorpionis. Deinde ad secundam domum adscribo Solem, ad tertiam Venerem, ad quartam Mercurium, ad quintam Lunam, ad sextam Saturnum, ad septimam Iouem, ad octauam Martem, ad nonam Solem, ad decimam Venerem, ad vndecimam Mercurium, ad duodecimam Lunam. Vides igitur, excepto domino ascendentis, reliquos iuxta ordinem suum locari naturalem. Quando autem de ascendente hîc loquor, nolo quis intelligat de ascendente tempore horoscopi, sed de signo in quo fuerit Sol.

ITEM in secunda reuolutione pones Saturnum ad primam, & erit dominus vitæ 13. anni nati. Deinde ad secundam Iouem, & iudica de substantia nati iuxta naturam eius. Exinde ad tertiam domum locabis Martem: ex illo iudicabis de fratribus & propinquis, breuibus itineribus &c. Ad quartam pones Solem, & iuxta illum parentes, hæreditatem in decimosexto anno iudicabis. Ex typo illo licebit cuilibet fingere similem reuolutionem, & perspicere, quid singulis annis futurum sit cuique. Significat enim hîc domus, non momentaneam illam reuolutionem, qua duabus horis in vnaquaque domo versatur Sol, sed anniuersariam. Vnde reuolutionem vnam subdidimus vergentem ad annos fermè 84. iuxta ascendentem Arietem. Si autem cæterorum aliquod in ascendente fuerit locatum, alia formatur, sed tamen ad eum typum. Si

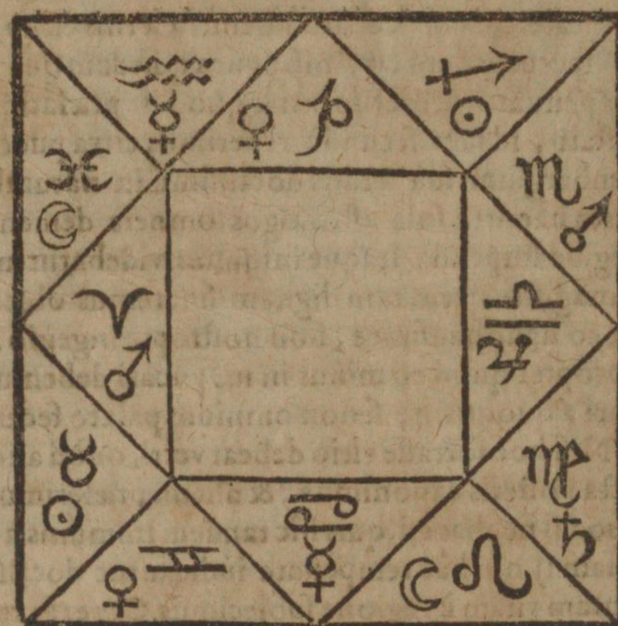
is de prolibus, respice quintam. Si de ægritudine, de pedibus paruis, vel de seruis, vide sextam. De connubialibus, de inimicis manifestis, septimam. De morte, & hæreditate mortuorum, & de generibus eorum, aspice octauam, atque sic de reliquis domibus.

NEQVE video quid vltra possit vel debeat addi. Summa huius artis est, scire naturam Signorum & Planetarũ, deinde erigere figuram, & exercere quod lectum est. Experiatur qui velit, videbit hanc cum artificiali non solùm conuenire sed etiam longissimè excedere, non tam propter facilitatem, quàm certitudinem. Cernis enim, vt nihil inibi speculandum est, nisi pauca quædam quæ ex artificialis penuario proferuntur: & quod in præfatione sumus testati, id iam secundò repetimus citra pudorem, Liechtenbergium suæ ætatis doctissimũ in naturali mathematica hac arte sola astrologos omneis dementasse, ex hac egisse stupenda. Itaque iniquum videbatur nobis, si tanti magistri artem tam dignam sineremus obscurari. Nam ex eo hanc hausimus, non nostropte ingenio finximus, propter quod eo minus in ius vocari debemus, aut criminari à quoquam, si non omnium palato fecerimus satis. Nisi hoc fortasse vitio debeat verti, quòd aliorum benefacta posteris exponimus, & aliena præferimus nostris. Quod si nephas est, quis hîc tandem immunis à vitio erit, etiam ij qui hac tempestate iudicantur doctissimi?

Lieethenbergius.

Figuram vnam è regione subiecimus. Cæteras reuolutiones qui nosse velit, tabulam legat mox sequentem.

Figura reuolutionis Signorum & Planetarum, iuxta Astrologiam naturalem, cuius horoscopus est ♈ & dominus illius ♂.

Conti

Continuatio Figuræ præcedentis, ab horoscopo primi anni ♈ vsque ad annum 84.

♈ 1 ♂	13 ♄	25 ☿	37 ☉	49 ♃	61 ☽	73 ♀
♉ 2 ☉	14 ♃	26 ☽	38 ♀	50 ♂	62 ♄	74 ☿
♊ 3 ♀	15 ♂	27 ♄	39 ☿	51 ☉	63 ♃	75 ☽
♋ 4 ☿	16 ☉	28 ♃	40 ☽	52 ♀	64 ♂	76 ♄
♌ 5 ☽	17 ♀	29 ♂	41 ♄	53 ☿	65 ☉	77 ♃
♍ 6 ♄	18 ☿	30 ☉	42 ♃	54 ☽	66 ♀	78 ♂
♎ 7 ♃	19 ☽	31 ♀	43 ♂	55 ♄	67 ☿	79 ☉
♏ 8 ♂	20 ♄	32 ☿	44 ☉	56 ♃	68 ☽	80 ♀
♐ 9 ☉	21 ♃	33 ☽	45 ♀	57 ♂	69 ♄	81 ☿
♑ 10 ♀	22 ♂	34 ♄	46 ☿	58 ☉	70 ♃	82 ☽
♒ 11 ☿	23 ☉	35 ♃	47 ☽	59 ♀	71 ♂	83 ♄
♓ 12 ☽	24 ♀	36 ♂	48 ♄	60 ☿	72 ☉	84 ♃

Supputationem Lector, si velis, in infinitum exaggera

FINIS LIBRI QVINTI.

IN LIBRVM SEXTVM DE PERNOSCENDIS PLANETIS horoscoporum & Signorum ascendentium ex quatuor complexionibus, Ioannis Indagine.

PRÆFATIO.

SCIO quid hîc dicturi medici sint, si viderint in suam messem falcem misisse me: atque illud mihi opprobrabunt fortasse, Ne sutor vltra crepidam. Quibus nos obgannimus vicissim, Plærumque & holitor oportuna loquitur. Neque etiam protinus doctum facit professio, sed labor atque industria. Quę quoniam moderatè nobis contigerunt, ne modicum etiam illud celare volumus studiosos. Illud in primis obtestantes, ne antè damnent quàm legerint nostra. Subinde si alia dixerimus à Galeno & Auicēna, quàm ipsi scripserint, hactenus condonent licentiam hanc nobis: quamquam pro viribus conati hîc sumus, vt & illis diceremus consentanea; nisi quantum astrorum scientia nos ab illis cogit dissentire. Non enim hîc nostrum negotium agere volebamus, sed iuuare medicos, qui alioqui ex complexionibus omnia diiudicant: vt non tam protritis illis freti manuductionibus, vtputa vrina, physiognomia, & pulsu, ac huiusmodi, quæ imponunt nōnunquam parum sollicitis, quàm etiam ex Astrologia saluare ægrotos possent, atque cognoscere qualitates hominum. Operam nostrā boni consulite, quicunq; Lectores estis, non studium ipsum nostrum metientes, sed conatum. Ad rem ipsam properamus.

Quid

Quid sit complexio.

EST autem complexio, autore Auicenna, qualitas quæ ex actione ad inuicem & passione contrariarum qualitatum in elementis inuentarum resultat. Quam difinitionem qui velit exanclare ad vnguem, actiones illæ & passiones quomodo in se agant mutuò, legat eum autorem libro 1. fen. 1 doctrina. 3. cap. 1. Nos præmittere oportebat: ne quid non diceremus quod ad rem pertineret. Sicut & illud de quaternario numero elementorum, de qualitatibus primis, de illorum actionibus mutuis, quæ petenda ex Philosophia sunt naturali. Neque enim id intendebamus, sed quantum ad stellas & genituras pertinet, adsignare rationem, cùm complexionem alicuius nouerimus: quibus stellis vel Planetis fiat, vt ad hoc vel aliud ille inclinatior est. Exempli causa. Sanguineus aliquis est, sed verbero, raptor, sanguinarius, quæ in sanguineis rarò sunt: coniicio hunc Saturnum, vel Martem habere in horoscopo natiuitatis. Naturam singulorum Planetarum subiecimus. Ad hæc quia magnopere conducit & Physiognomia, & Chyromantia, vtrasque præmisimus: & hic etiam inspersimus, quantum rei præsenti conuenire nobis videbatur.

Complexio quid.

De ijs quæ bonam faciunt vel malam complexionem.

NATVRAM bonæ complexionis, vel malæ, Albertus vir naturalium rerum non imperitus, in tribus ait consistere in debita corporis mole, in eleganti membrorum dispositione, & in venustate coloris. Ex iis licebit coniicere ingenuitatem complexionis, siue ad sanguinem, siue ad phlegma. Rursum habitudinem malam in nimia crassicie, nimia macilentia, in immodica tenuitate, corrugatione & squalore: quæ quem possederint, faciunt melancholicum, cholericum vel phlegmaticum. Crassitudo enim ex immodico frigore & humore est, macilentia ex caliditate & siccitate, squalor ex frigore & humore; quamquam hic secus quibusdam placeat. Porrò gelu & humor

Crassitudo

Macilentia.

phlegma faciunt, caliditas & siccitas choleram, frigiditas & siccitas melancholiam.

De obseruantia complexionis ex colore.

Color trifarius.

HABITVDINI corporali suffragatur & color. Eum trifariam partiuntur. Nam quendam inesse capillis, alium cuticulæ; tertium oculis. De iis admodum plura etiam Aristoteles. Omnes si in vnum computentur, aut ex æqualitate consistunt, vt albus rubeo permixtus, & caussatur ex abundantia humorum. Aut ex inæqualitate, siue ex obliquo conueniunt: verùm nobilior qui ex æqualitate consistit humorum. Differentiam si scire voles, ex senario dependet. Primus, ex albedine & rubedine est. Secundus, niger. Tertius, citrinus. Quartus, glaucus, Quintus, albus Sextus, rubeus. Extremi sunt albus, & niger. Cæteri medij, partim ex albore, partim ex nigrore commixtionem habentes in æqualitate. Optimus tamen, qui ex albedine & nigredine est. Autor Galenus. Notiones hæ sunt, albus consperfus rubore, tumentibus buccis, sanguinem notat: albus phlegma, pallidus melancholiam, fuscus, subniger, niger, choleram.

Colorum differentia.

De complexione pernoscenda ex tinctu capillorum.

NEQVE obstat, quod de capillorum natura autores referunt quidam, datam videlicet ad decorem: quod sic ornatu splendoris nonnihil adfert naturæ. Non ideo tamen obrogatur coniectura: cùm multis argumentis testari possimus, etiam de complexione. Verbi causa. Viros depiles & imberbes, aut eunuchos, aut phlegmaticos: nigros, & nigrantibus capillis, cholericos vt plurimum. Sunt autem quatuor, qui vulgati quidem sunt: niger rubeus, glaucus, & canus. Glaucus ex humore melancholico est, Canicies ex defectione caloris naturalis, & phlegmatis putrescẽtis. Rubedo videtur adserere sanguinem, nigredo cholerã, glaucedo melãcholiã, albedo phlegma. Quæ causa est, quòd rubor nigredini præfertur, quòd nobilior complexio sanguinis est, quàm choleræ, Et illud

Color Glaucus, Canus, Rubeus, Niger.

corpus

orpus optimum eſt(teſte Galeno) quod molliculum ru-
beis capillis ornatum eſt. Tametſi hîc plurimum refrage-
tur Conſtantinus, nigrum ipſum præferens. Tum quòd
fortior atque ſtabilior eſt, tum etiam propter iuuamen-
tum. Quæcunque enim ſuperfluitas magis eſt nociua, e-
ius expulſio præſentius iuuat, Vt cholera ſuccenſa, & ſan-
guis aduſtus magis conficiunt, quàm ſanguis nō aduſtus.
Verùm ad iſtius expulſionem ſequitur generatio capillo-
rum nigrorum, & non rubeorum: præſtat igitur rubedini
nigredo. Aliis aureus magis placet, cum nigrore in oculis.
Quod vtrunque etiam ſinamus. Alberti certè placitum
eſt: optimum colorem optimam deſignare complexio-
nem cerebri, videlicet calidam & humidam. Tametſi in
operationibus naturalibus, magis conueniat caliditas &
ſiccitas, maximè ad apprehendendum aliquid. A calore eſt
enim quod velociter rem aliquam deprehendimus, ab
ſiccitate memoria & firmitas retinendi. A calore motus
eſt & agitatio, à frigore quies & tranquillum. E quibus ra-
tiocinatur, magis cerebri complexioni conuenire ſiccita-
tem, quam humiditatem. Videmus enim quibus cere-
brum eſt humidum, heberis ingenij eſſe, ſomniculoſos &
tardos: ſiccum verò, acres, vigilantes, ſobrios. Quàm plu-
ra igitur ex capillis deprehendi poſſunt, quæ ad comple-
xionem ſpectant. Sed in præſentiarum ſatis.

De complexione Cholerici.

CHOLERICAM complexionē facit caliditas & ſicci-
tas. Vnde q calidi ſunt & ſicci, cholerici vocantur. Agno-
ſcuntur autē ex phyſiognomia, & vrina, & ex horoſcopo
natiuitatis. Quo ad phyſiognomiā, oblonga habent mē-
bra, & ea gracilia, nimirū ſuffocato atq; extincto humore
p caliditatē & ſiccitatē. Capillos habent interdum criſpos
& retortos interdū planos & nigros, nonnunq̄ etiam ru-
beos & duros, totū ex abundantia caloris. Oculos ꝓfun-
dos, naſum acutū, faciē citrinā. Eloquium velox, pectora
ampla, & hirſuta, egeſtiones aduſtas, & vmbilicotenus hir
ſuti ſunt. Vocē argutā, pulſum durū & præuelocem, greſ-

Phyſio-gnomia Choleri-corum.

ſus celeres. Procliues ad ebrietatem: ob ſtomachum, & calidum cerebrum. Inſomnes, proni ad coitum, oculos habentes citrinos, os amarum, linguam aſperam, torſiones in ſtomacho, ſiticuloſi, citò caligãtes in oculis. In ſomnis & viſionibus nocturnis videntes rogos ſuccenſos. Flammas, morticina, ſanguinem, lites, homicidia. Atq; eouſque de phyſiognomia corporali. Cæterùm iuxta animum audaces ſunt, iracundi, & qui reconciliari ſtatim poſſunt, dociles, ingenioſi, fidi, prodigi in dandis rebus, ſynceri, zeloſi, amatores Iuſtitiæ, impingentes in lingua vbi iraſcuntur. Neq, enim feruor ille ſanguinis ſuſtinet, vt ſeriatim verba promant. Tametſi quidam ſint, quos eouſq; perduxit labor & aſſiduus conatus, vt multa huiuſmodi poſſint diſſimulare. Sed non poteſt tamen lana tincta mutare colorem, atque id admodum perſpicuè deprehendi poteſt. Quicquid enim præter naturam accerſitum eſt, vel conquiſitum, diſſimulari diu non poteſt.

Rationes de proprietatibus Cholericorum.

RATIONEM ſi quis popoſcerit dictorum, talem damus. In primis de iraſcentia: quæ quoniam humorem ſupprimit, flagranti velut flamma abſconſa aliquandiu: quæ vbi rimulam adepta fuerit, erumpit in incendium. Idem prodigalitatem cauſat, hac illacq; diffundens ſe per latera, non ſurſum. Similiter & audaciam propter elationem ſpirituum & caloris: vnde interdũ difficillima conantur, & promittũt (ne dicam) impoſſibilia, geſtiente atq; ſaliẽte corde præ nimio æſtu. Eodẽ pertinet exile caput cum amplo pectore: quod ex eodem corde prouenit calido. Quod etiam agiles ſunt & dociles, nemo etiam nõ videt perpolire atq; h bilitare omnia. Sic gracilitas ob defectionem humoris eſt, proceritas ex calore, qui in altum tendit.

Iraſcẽtia cholerici. Prodigalitas. Audacia. Agiles. Dociles.

De Planetis conuenientibus ad complexionem.

PROXIMI nunc planetæ ſunt, qui quando dominia ſuſcipiant operepretium eſt cognoſcere. Ii quando aſcendentes, vel in radice natiuitatis ſunt, licet ex Aſtrologia artificiali diſcatur, tamen hîc citra erectionem figuræ auſcultatur, attenta ſola phyſiognomia & complexione.

De Saturno in radice natiuitatis Cholerici.

A SATVRNO sumamus exordium. Hic in radice natiuitatis collocatus est, si videris hominem subpallidum, defixis oculis, lento gressu & tardiusculo. Reprimit enim nonnihil innatum calorem Saturni frigus: verùm macientiam non adimit. Oculos subministrat minutos nervos & ingenium ad pessima quæque meditanda, sub prætextu honestatis: quod esset alicui bonum, si non tam maligno sydere obscuraretur. In dandis etiam consiliis plusquam dici potest, ad omnia nefaria perpetranda, consultissimũ, videlicet ad expugnanda castra, ciuitates, oppida, ad instituẽdas proditiones, & bellorum acies. Hæc omnia solitarius agit, lugens ac mœrens: adeò nihil est scelestum, & facinorosum quod ille non audeat. Interim tamen omnibus iis plurimum sibi placens. Alioqui parcus in cibo & potu, semper irrequietus, semper sollicitus, semper in laboribus, quasi omnia ad se corradere possit. Obiter de Saturno hæc.

De Ioue in radice natiuitatis Cholerici.

IVPITER benignior est. Facit candida cute, & prolixa barba, recaluastrum in fronte, coma subrussa vel tincta, facilem ad iram, & item facilem ad redeundũ in gratiam. Disponit ad consilia, & ad prudenter dispensanda publica negotia: ratione temperamenti & caloris. Signũ est in radice locatum esse, quibus cõditiones huiusmodi.

De Marte in horoscopo natiuitatis Cholerici.

MARS si dominium in genitura aliqua obtinuerit, facit colore rubeum, veluti ambustum ab Sole, rotunda facie, felinis oculis, atroci aspectu, insolentem, indomitũ, inconstantẽ, nugacem, impostorem. Alioqui in rebus agendis celerem, depilem in vertice, mediocri statura, crasso syncipite, naribus prominentibus: qui cùm graditur, distantes passus locat, atq; hos veloces. Victoriosum, audacem, friuolum, seditiosum, gulonẽ, hostem humani fœderis, & cui ne cum amicis etiã conuenit bene, futurũ ductorem exercituum, aut tribunũ plebis, sanguinariũ rixosum,

ſum, nugatorē inſignem, malitioſum. Nihil admodum à Saturno diſtans, niſi quod ille conſiliis molitur, id ille factis exequitur. Sine Deo, ſine fronte, ſine pudore perſequens eos qui probitatis & virtutis ſtudioſi ſunt: tam ſine mente, vt ſolus ſibi ſapere videatur: tam cæcus, vt nulli vnquā bono precari bene poſſit. Niſi Veneris accedat delinimentum, quæ quia frigida eſt, & humida, ob inſitum natura frigus, remittit nonnihil alterius feruorem. Carnem multiplicat, & blandiorem facit hominibus, pro ferocitate iucunditates participat, & ciuilitatem, oſcula, comeſſationes, voluptates, pulchritudinem, dulcedinem, circunuentiones mulierum. Efficit & peieratorem, fœdifragum, violatorem iuriſiurandi, in ſuiipſius factis parum ſollicitum, quæ Veneris proprietates ſunt. Quanquam enim non adeò malæ ſint, tamen illius bonitatem alterius contaminat malitia. Omnium peſſimè ſeducit vbi domicilium Saturni permigrauerit, id eſt Capricornum, vel Aquarium. Aut ſi Mercurius in domo Martis retrogradus fuerit, hoc eſt in Ariete, vel Scorpione, tunc enim facit impudentem, deſperatum, incorrigibilem, maximè vbi bene potus inebriari cœpit: tunc obbruteſcens, homo eſſe deſinit. In rebus mœchanicis præclaros atque ſpectatos opifices facit, æris aut ferramentorum fuſores, lanios, carnifices, chyrurgicos. Et ſi acceſſerit illi Venus, barbitonſores. Si verò Mercurius, qui malagmatis & emplaſtris occupat ſe, chyrurgicum, vel vnctorem.

♂ a ♄ differt.

♀ temperamentum ♄.

☿ cum ♂ retrogradus.

De Mercurio in radice natiuitatis Cholericorum.

SIN AVTEM in radice fuerit, locatus autem perperam, id eſt, in domo Saturni, vel Martis, & nullum habuerit aſpectum benignum, aut commixtionem Veneris, Iouis, vel Lunæ, ferè peior frequenter Marte eſt. Id verò ex illius factis ſic deprehendes. Facit ſacrilegum, prædonem, violatorem ſacrorum, incendiarium, interfectorem, exulem à patria, oppreſſorem pauperum, pupillorumq;, & viduarum. Neq; id quidē ſatis, quin & hæſitare in fide facit, & ære implicans nunquam ſoluendo, ſemper

semper inuolutum periculis, semper proficientem in peius è charibdi in scyllam, iuxta prouerbium. Hęc si fortasse primo obtutu non omnibus patent, ex raritate capillorum pernosci possunt. Secus si Venerem propitiam habeat, aut Iouem, vel Lunam. Cum Venere argentarios facit, egregios sculptores, in omni opere æris aut ferri, vasorum musicorum opifices, & quanto propius ac vicinius respexerint, hoc diminuitur Mercurij malitia. Fit autem perquam rarissimè, vt statura excedat huiusmodi.

De Sole in radice natiuitatis Cholericorum.

CVM Sole perrarò fit, vt suam commixtionem cholericis impertiat: nempe sanguini additior quàm cholerę. Facit autem alioqui in colore fuscum, modico cum rubore, carnosum, & prægrandibus oculis, barbatum, bene capillatum, capite obeso & rotundo, mediocri statura. Insuper etiam iracundum, sapientem, hypocritam, largum, cupidum laudis, sonora voce. Interdum etiam audacem, vbi probè fuerit adpotus.

De complexione Phlegmaticatorum.

PHLEGMATICORVM complexio frigida & humida est. Nam Græcè φλέγμα humorem significat. Atque hîc multa distinguunt de humorum diuersitate medici: quæ quoniam nota sunt, libenter conniuebimus. Cæterum phlegmaticum vbi ex physiognomia velis pernoscere, vnam faciem contuere qua præditus est præpingui & alba. Est carnosum corpus, pectus depile, venæ strictæ. Eius rei hanc adsignant rationem: quia frigus crassiciei semper causa est & somnolentiæ: propter fluorem permixtum frigido, atque inde etiam esse, quòd coitus appetentes non sunt, nisi vino admodum madidi, aut aliunde calefacti.

De Saturno in radice natiuitatis phlegmaticorum.

NON raro phlegmaticis dominatur Saturnus, & ratione

tione frigiditatis participat cum phlegmate. Id autem o- peratur quod alias ex natura solet: nisi quantum obsti- terit illi complexionis bonitas, perspicuum est enim quòd in natiuitate constitutus hominis sanguinei, non tantum virium habet, quantum in melancholico vel phlegmatico, reluctante nimirum natura complexionis. Sic iam in natiuitate phlegmatici, hominem suapte na- tura obesum, ac circa oculos liuidum facit & tardum, submisso capite & humeris, tristem, odibilem, inuidum, detrectantem optimis quibusque, patronum malorum, & ad machinanda peruersa doctissimum. Et licet inter- dum videatur agere aliud, & conuiuiis lætantium immi- scere se, familiaritatem tamen diu non sustinet, aut certè deiectus mœret. Facit & inciuilem, & agrestem, atque non tam non studentem vrbanitati quàm aliorum etiam mo- ribus & ritibus bonis aduersantem. Ingenio plumbeo, & retuso, capientem vix multa cum industria aliquid: in malis verò tum excogitandis, tum discendis suapte natu- ra industrium. Etiam pauciloquum facit. Porrò immo- dica taciturnitas illa misantropiam gignit, in primis ve- rò mulierum, contra ordinem, contra sexum, contra na- turam. Cui seueritati proprior accedit appetitus vindi- ctæ, ira, inuidia, curiositas rerum alienarum. Cum Marte verò quid faciat, tædet ferme adscribere. Facit hunc au- dacem, temeratorem scelerosum, præcipitem, improui- dum, inobedientem, atque in iis agentem constantissi- mè. Et si Mercurius quoque comes vel socius sit, insidia- torem, infidelem male sentientem de Deo, de superis, de religione: deceptorem amicorum, homicidam, rixosum, sacrilegum, & prædonem sacrarum rerum. Iam vbi talem aliquem videris phlegmaticum, conijce hunc Saturnum male, vel Martem habere in natiuitate: si aliunde hoc ex erecta figura non licet.

De Ioue in radice natiuitatis Phlegmatici.

IVPITER deinceps in ascendēte, calore suo frigidita- tem phlegmatici temperat leniter: temperatū corpus, me- diocre

diocre & molle reddit, non graue, aut carnosum nimis. Ornat etiam perquam venusto capillitio, optimis moribus, optimis gestibus dulci eloquio, pace, religione, sanctimonia, iustitia, veritate, consilio, misericordia, clementia. In vestibus & corporis decore paulo plus facit curiosiorem, atque in huiusmodi etiam felicem & prosperum.

De Marte in radice natiuitatis Phlegmatici.

MARS si malè in natiuitate Phlegmatici, inuentus fuerit, facit in colore subruffum, coactæ atque coagitatæ naturæ, fortem, audacem, loquacem, mẽdacem. Nec tam clemens aliquis aspectus aliorum Planetarum est, quin si dominium nati fuerit consecutus, malitiam suam non exerat in eum. Adurit in vertice capillos, amplificat faciem, & inspissat caput, facit crudelem, & toruum aspectu, audacem, præferocem, alacrem, præpetem, importunum, iracundum, verbosum, iactabundum, proditorem, proteruum, spiculatorem, autorem discordiarum, raptorem, verberonem, paricidam, flagtionem, matricidam, amicorum clanculatium æmulum. Tametsi mitius agat hæc omnia in Phlegmatico, quàm in Melancholico, vel Cholerico, despumante nimirum ac deferuescente calorem Phlegmatico humore. Vitam alioqui incidit, dirumpitq; fatalem illam chordam, aut præcipitio, aut inopinata morte.

De Venere in radice natiuitatis Phlegmatici.

VENVS lasciuientem facit, lubricum & lætum, elegantem & gratum, amabilem, comem, suauem, pium, benignum, iustum, syncerũ, corpore candido, eloquio dulcem, coma densa reflexa molliter, vel crispata, potorem, musicum, cytharœdum, cantorem. Et artibus quæ manu fiunt, pictorem, & earum artium studiosum, quæ absque sordibus sunt. Cum Mercurio poëtam facit, mathematicum, oratorem, gymnosophistam, lanistam, chyrono-

mum,

mum, & in iis omnibus acceptum hominibus, boni tu-moris & celebrem. Mars vbi irrepſerit, commutat pro iis fraudulentiam, vaniloquium, & ea quæ ſuarum virium ſunt.

De Luna in radice natiuitatis Phlegmatici.

LVNA facit album, aſperſo rubore modico, capite denſo, coniunctis ſuperciliis, oculis pulchris, & fortaſſe inæqualibus, laborioſos, maximè in tentandis atque peruagandis itineribus variis, & ſi in ſigno fuerit aquatico, id eſt, in Piſcibus vel Cancro, ſupra modum pingues facit.

De Melancholica complexione.

MELANCHOLICA complexio frigida & ſicca. Naſcitur autem ex humoribus ſuperfluis & aduſtis. Et vt paucis dicam, fæx illa ſanguinis eſt, colata à ſplene. Sapor eius inter dulce & ponticum medius eſt: diriuaturque ab hepate, cuius vna portio mittitur ad ſplen, altera relegatur ad ſingula membra. Qui ad ſplen dimanat, riſum diminuit. Quo fit: vt qui eo humore immodicè abundant, parum rideant. Illorum caluariæ tametſi duriſſimæ ſunt, perquàm facillimè tamen offenduntur à gelu. Quin & hoc illis familiare eſt, quod in iuuenta plus ſapiunt quàm in poſterioribus annis. ſeneſcunt autem quàm citiſſimè, præmatura adhuc ætate erumpunt illis cani, deflacceſcũt capilli, tardiuſculè iraſcuntur, verùm ſemel prouocati acriter, non deſinunt citra conuicia & verbera. Ferè nihil probant earum rerum quæ ab vulgo laudata ſunt, non ſinit enim hoc ſanguinis malitia calore priuatus, præterea venæ illæ reſtrictæ, & ſanguine vacuæ. Sed neque coitum permittunt, niſi ab mulieribus admodum impetantur & ſollicitentur. Oſſa habent dura, corpus aridum, cutem aſperam, quæ omnia corrupti ingenii indiciũ ſunt. Nam præterquàm quòd iudicium illis eſt admodum pingue & obtuſum, etiam immodicè perciti inuidia ſunt, rancore,

tristitia, suspicionibus, impudentia, stoliditate, & si quid iis excogitari potest malignius. Odiunt in hominum cœtu versari, amant secessus & vmbras, subducunt ab omnibus conuentibus se, pauitant vbi timendum minimè est. Obseruant somnia, quæ & contingunt illis semper verissima. Auaritia illis connata est. Inebriati, ac constituti inter musicen & vinum, lachrymantur. Neque statim concredunt etiam amicissimis se, verùm semper latens secum venenum alunt in aliorum perniciem. Hæc generatim dicta sint.

De Saturno in natiuitate Melancholici malè fortunato.

IAM si pessimæ complexioni pessimus Planeta accesserit Saturnus, omnia hæc mala conduplicat, & exaggerat. Facit facie distortum & ineptum, discoloratum, tristem, timidum, desperatum, sordidum, obsoletum, varium, toruis & trucibus oculis, fætulento anhelitu, profundarum & earundem malignarum cogitationum, sui sensus, sine fœdere, sine iugo, grauiter incendentem, ignauum, labiis spissis, scapulis carnosis, signatum in pedibus vel calcaneo. Ex artificiis cerdonicam callentem, & si quæ sunt ex iis viliora. Hoc de Saturno tantum. Fit autem non rarò, vt illi adsocietur & Mars idem ipse malignus. Addit igitur ille malum malo, ægritudines, timores, impostu-ras, rixas, sanguinem, calamitates, pericula, incestum, stupra, impietatem, idololatriam, prophanationem Deorũ, sanctorum, & religionis. Neque est quod leniri ista possint ab aliquo planeta. Si verò contigerit, vt excluso Marte coeat cum Ioue, vel Venere Saturnus (id quod fit rarissimè) excellenter ingenium auget, & quarundam artium inuentorem facit. Cum Luna, peritos molitores, & molendinorum constructores, item pontuum, nauium, fontium, aquæductuum, colonum quoque & agricolam, architectum, è quibus & ditabitur.

♄ cũ ♂

♄ cũ ♃ vel ♀

♄ cũ ☽

De Marte participante in Melancholico.

MARS autem si solus perhibeat testimonium complexioni absque Saturno, semper facit calumniatorem, minaci vultu, mediocriter audacem, signatum in facie lentum, incuruum, fallacem, timidum, procliuem ad furta, ad latrocinia, & quæcunque damna inferenda proximo, etiam non nocenti se. In cuius domicilio si retrogradus fuerit Mercurius, aut impeditus, melancholicum facit mente captum, vitia sectantem paterna, & paternis infectum moribus pessimis: vt si fatuos ille habeat parentes, aut aliunde male morigeratos, nullis neque terroribus ab illorum poterit diuelli peruicacia & semel imbibita consuetudine.

De Mercurio in radice natiuitatis Melancholici.

MERCVRIVS in hac complexione si euersus fuerit, facit incredulum, male sibi conscium, literatum tamen, & vaniloquum, ardelionem & iactabūdum, maximè si quid proferendum ex literis est, aliud tamen semper in ore, aliud in corde habentem, aliis persuadere volentem quod ipse non credit, acutum persuasorem, scrutatorem multarum rerum, felicem quoque in factis suis, male volentem tamen amicis & de se bene meritis. Saturnum si secum habuerit, facit peritum mensurandi agros, vineas, campestria, doctum architecturam.

De Luna in radice natiuitatis Melancholici.

LVNA si dominium in Melancholico assumpserit, facit corpulentos, tenaces, sibiipsis placentes, crapulosos, auaros, anima mala, monachos, sed qui rarissimè seruant institutum. Saturnum secum habens, osorem facit hominum. Martem verò, susurratorem, & disseminatorem malorum. Mercurium, congerronem, obstreperum, nugacē, instabilem, & aliorum interpolantem verba.

De sanguinea complexione.

SVPEREST vt de Sanguinea differamus complexione: quæ omnium censetur esse optima, atque paucioribus contingit. Eius proprietates obiter hæ sunt. Vocem habent acutam Sanguinei, iuxta hilares sunt & læti. Cuius causa est commotio spirituum & sanguinis calidi, subtilis, promanantis a corde ad os & cætera membra exteriora. Vnde carnem habent mollem, vngues tenues, delectanturque cantionibus, & iis quæ extra se rapiunt ac ponunt animum, faciuntque gestire. Salit enim in illis sanguis, neque sinit aliud agere quàm sanguis mouet. Vnde neque diu, neque multum irasci possunt, propter innatam temperiem. Neque nocet illis coitus, propter abundantiam humoris spermatici.

De Saturno in natiuate sanguinei malo.

SATVRNVS aut rarò, aut nunquam sanguini participat. Cùm frigidus sit atque siccus Saturnus, sanguis verò calidus & humidus Plurimum illi in suis effectibus sanguis aduersatur, rarò etiam, propter nimiam caliditatem & siccitatem, Iupiter, Venus & Mercurius illi familiares sunt.

De Ioue participante cum sanguineo.

IN primis Iupiter cùm dominium suscipit, candidum reddit in corpore, & rubedine quadam faciem resplendescere facit, oculos non omnino nigros, dentes candentes facit, & liberalem, mitem, pium, dilectum hominibus, cogitabundum, prælatum, nobilem, splẽdidum, spectatum, tacitum, tranquillum, venustum. Est tamen quo in loco positus sit. Nam si in natiuitate Orientalis fuerit, vincit in eo humiditas. Sin verò occiduus, formosiorem reddit & decorum nimis. Mars tametsi perrarò illi iungitur, iunctus tamen addit audaciam, non eam qua temerè abutuntur Martiales, sed circunspectam & prudentem, qua

cum maxima tractabit, atque prostituet posteris suum nomen factis suis egregiis & celeberrimis, maximè in persecutione malignantium & impiorum hominum. Ita si Venerem habeat secum, decorem decori, virtutem, virtuti, venustatem venustati, prudentiam addit prudentiæ: quin & totum quod boni ab Ioue præstitum est, polit, ornat, vænum exponit, vt magis ac magis placeat, denique vt nihil sit rerum omnium quod illi non donatum videatur.

De Mercurio in radice natiuitatis sanguineorum.

NON minus Mercurius alioqui indifferens, cum Ioue tamen doctum facit, facundum, disertum, præconem, consultorem, acri iudicio, studiosum, disciplinarum amatorem.

CONCLVSIO.

HÆC atque alia tametsi dicta fortasse prius sint in Astrologia naturali, non tamen eo modo, neque in eum finem. Est autem finis (vt diximus) huiusmodi, vt præscita alicuius complexione, ex hominis etiã gestibus ac moribus discamus, quem in horoscopo vel bono, vel malo loco planetam habeat, & ex agnitione planetæ, deinde omnes illius conditiones alias diuinari possimus. Non igitur medicorum hîc scripta damnamus, quæ circa complexiones scripserunt, sed hæc velut iam firmata præsupponimus, iacto fundamento superstruentes ædificium. Legant qui velint, qui non volunt, despiciant. Id enim antea sciebamus, vt qui ædificium vellet construere publicum, ab omnibus opus illius incesseretur.

GVLIEL.

GVLIELMI GRATAROLI BERGOMATIS ARTIVM ET MEDICINÆ DOCTORIS OPVSCVLA,

videlicet.

De memoria reparanda, augenda, conseruandaq́ʒ, ac de Reminiscentia: tutiora omnimoda remedia, præceptiones optimæ.

De prædictione morum naturarumq́ʒ hominum, cum ex inspectione partium corporis, tum aliis modis.

De temporum omnimoda mutatione, perpetua & certissima signa & prognostica.

Omnia ab autore correcta, aucta satis, & vltimò edita.

SERENISSIMO AC PIO BOEMIÆ REGI MAXIMLIANO PERPEtuam felicitatem à domino Deo precatur Gulielmus Gratarolus Doctor medicus.

SVPERIORI anno, Rex optime, libellos tres etsi multis antea mensibus elaboratos, citius quàm voluissem emisi in lucem, amicorum ac typographi coactus instantia: cumque me absente, non pauca inter cudendum errata fuissent commissa, arrepto rursus libro non tantum menda

 correxi,

correxi, sed primariam ac omnem ferè adhibens operam, extremamq́ue (vt vocant) manum, adeò rebus & bonis, & his non paucis auxi, vt veluti nonimensis partus septimestri, aut purum aurum argento, ita editio hæc priori præstat. Dedicaueram priorem Anglorum regi, qui antequam rescire, nedum videre potuerit, vitam cum morte coactus est commutare. Quærendus igitur mihi erat patronus alter, sub cuius augustiori nomine rursus exiret liber nitentior factus. cumque animi oculos huc illuc non parum volutassem, tua Maiestas mihi tandem magis arrisit cùm non nullis de causis, quas in præsentiarum omitto, tum quia inter cæteros principes ac Reges, non tantum apud potentes Germanos, & Hispanos, sed etiam Italos (è quibus vnus sum) benè audiat tua optimæ spei Maiestas: faxitque omnipotens Deus vt indies, quoad fieri iustè potest, vnà cum nomine crescat & res. Huc accedit quod etiam intellexessim, ornatissimam apud T. M. perstrui bibliothecam tali Rege non indignam, in qua, spero, non postremam partem obtinebit liber meus. qui priore sui parte mirum in modum eos iuuabit, qui ex ea vel quacunque alia librorum supellectile proficere in ediscendo voluerint: eorum namque libellorum vnus est De Memoria recuperanda conseruandáque: secundus De Physiognomia: tertius prognostica perpetua certaque continet. Cæterum cùm sapientis & philosophi proprium sit, rationem & causam sui operis reddere, dicam breuissime, quid me potissimum ad hæc mouerit. In tanta librorum ac discentium copia, videbar mihi, ita mouente DEO, rem studiosis non inutilem me facturum, si de Memoria (etsi argumenti talis plura bona aliâs extent opuscula) succinctè præcepta & selectissima remedia indicarem: quam si quis iustis præconiis ornare velit, multas opplebit chartas, actumq́ue aget. quis enim est qui nesciat Memoriam, vniuersorum sensuum communem fore arcam? siquidem quicquid vel oculis conspicimus, vel auribus haurimus, aut denique ipsa mente concipimus, vsui ac medita-

meditationi seruat: de qua Seneca in præfatione libri Declamationum: Memoria, inquit, est res ex omnibus partibus animi maxime delicata & fragilis; in quam primum senectus incurrit, &c. De physiognomia itidem non est quòd multa præfari velim: nam si concesserimus (vt concedere par est) sapientissimum Deum non ab re corporum atque hominum varietatem fecisse, dubio procul fatebimur, hanc diiudicandi facultatem probe tractatam, & vtilem admodum & bonam esse. Cùm enim sine vllius rei adminiculo solus Deus in corde videat, homo tantum in facie & ab extrinsecus intrinseca cognoscit. Quis cordatus princeps seruum in familiam accersat, nisi antè solerti examine ex facie mentis nota, ex oculis animæ fenestris, & ex omni denique corporis situ & specie naturam illius rimetur atque exploret, num frugi & rei familiari vsui futurus sit? Proditum est memoriæ, Pythagoram à principio statim adolescentes prius quàm in disciplinam suam admitterentur, φυσιογνωμονεῖν cõsueuisse, hoc est, indolem ex oris vultus, totiusque corporis serie atque habitu scrutatum, num ad philosophandum apti essent: quòd reluctante genio haud feliciter aliquid cedat. Quamuis autem illud interdum præter communem philosophorum fidem & sententiam longè secus euenire cernas, vt è corpore deformi insignes prodeant virtutes, hoc tamen eatenus fieri existimandum est, quatenus animus diuini numinis afflatu, philosophiæque adminiculis adiutus, externas omnes virtutique contrarias exuit affectiones, & rebus honestis inuigilat: vt Socratis inter cæteros, exemplo notum est. Illorumque opiniones explodendæ sunt, qui cæco quodam iudicio vanam physiognomiæ artem censent, quę iam à priscis illis statim temporibus ad hanc nostram vsque ætatem longissimis obseruationibus, multo rerum vsu, varijsque euentibus comprobata, ex certis & peculiaribus corporis humani indicijs naturam inuestigandam tradidit. Et quamuis non pari modo mortales affectus & detegant & aperiant, nemo tamen ad harum alteram partium tam cautè inclinat animum, quin

tempore procedente deprehendi queat, siue is secunda e-leuetur sorte, siue egestate prematur. id enim quod casu fit, siue virtutis, siue vitii speciem gerat, ordinem minime statuit: sed qua in parte mens affixa maneat speculandum est, indeque actiones nominandæ sunt. Tertium De perpetuis prognosticis adieci, cùm viderem quotannis incertas prædictiones fallacesque (causa equidem difficillimæ astrorum scientiæ, ac humani ingenii caritate atque audacia) inuulgari, volens nimirum ex iis quæ sub sensibus cadunt, ostendere longe certiorem esse prædictionem. Non nouas artes scientiásue propterea me allaturū nunc polliceor, verùm earum quæ à clarissimis viris inuentæ sunt, partem vtiliorē aliquam dilucidare ac facilem reddere augereque nitimur. Neque illud à me expectetur in his opusculis, quò varios adducam sæpius autores, cùm nullam ferè autoritatem expostulem, præterquam experientia ipsa exhibebit. Quod ad stilum spectat, vsus sum (id postulante operis materia) nō latinissimis verbis & abstrusis, sed perspicuitate qua potui, id est, vocabulis plurimum vsitatis, seruata illorum significatione. Nunc serenissime Rex luculentius meæ erga T.M. obseruantię symbolum dare non potui: neq; ego, vt moris est, partem aliquam tuarum laudum attingam, quòd nec idoneus sim tanto muneri, nec hactenus defuerint aut defuturi sint doctissimi viri, qui hoc munus obeant. Quamuis, vtpote qui bonorum principum exemplum iam esse inceperis, humanis laudibus non egeas, satis ex re ipsa commendatus. Me verò tuæ Maiestati humilimè commendo ac dedo: quis sim, si non alii ob locorum distantiam, facilè poterit indicare serenissimæ Reginæ coniugis tuæ medicus excellens ac perspicax Iosephus Salandus, qui me iam diu familiarissimè nouit. Christus Deus optimus maximus M.T. quàm diutissimè incolumem ac florentem suis donis augeat ac seruet. Basileæ Calendis Febr. M.D.LIIII.

PRI-

PRIMVS LIBER DE MEMOria & reminiſcentia diuidetur in capita ſeptem.

Primum caput declarat quid ſit Memoria, vbi vigeat, quàm vtilis & neceſſaria ſit, &c.

Secundum potiſsimas quibus lædatur cauſas, earumq́; notas continet & curationem.

Tertium quomodocunq; memoriæ nocentia præcipua oſtendit.

Quartum ſimiliter iuuantia particularia enumerat.

Quintum nonnulla probatiora ſelectioraq́; medica remedia compoſita continet, ſeruantia multumq́; augentia memoriam.

Sextum philoſophica conſilia, canones, & præcepta reminiſcentiæ narrabit.

Septimum caput breui ſermone de locali vel artificioſa memoria agit.

Dictorum breuis epilogus vltimò ponitur.

CAPVT PRIMVM.

MEMORIA est per quam animus repetit illa quæ fuerũt. Vel, est firma animi rerum & verborum dispositionis perceptio. Aut (vt Aristoteles opinatur) imaginatio est, quæ ab his quæ sensus deprehenderat, remanet. Platonis autem sententia, Memoria est sensus & incolumitas: nam anima sensuum officio adipiscitur quæcunque sub sensum cadunt, indeque opinionis origo est. Sed per mentem ipsam intellectualia animaduertit, & intelligentia fit. At memoria amissa per reminiscentiam denuo resumitur: nam cum obliuio siue memoriæ amissio duplex sit, perpetua videlicet & temporanea, in hac quidem reminiscentia agit, de qua interius suo loco dicetur. Sedem verò habet memoria in occipitio in tertio vocato ventriculo, quem & puppim vocant. Longum esset ac penè superfluum hic (vbi studeo breuitati) cerebri totius anatomē describere, quam in multorum libris videre licet, præsertim doctissimi pariter & diligentissimi Andreæ Vesalii. Dicam tamen aliquid breuissime ad rem nostrã propius faciens. Tres animæ operationes sunt in cerebro, phantasia, ratiocinatio, & memoria. Primæ duæ in duobus vẽtriculis cerebri maioribus, tertia in tertio & minori exercetur. Inter cerebri caua animalis spiritus tenuis, purus, mundissimusq; versatur, atque talis defertur memoriæ: quæ quidem claritate & subtilitate spiritus indiget. Quòd si non aperiatur via illa qua transit spiritus ad puppim cerebri, nihil homo reminiscitur: & contra qui velocem habent huiusce viæ aperitionem, prudentes sunt, & velociter respondent, vt sunt quidam cholerici: qui verò pigram illã & tardam habent, pigri sunt & tardi ad discendum atque respondendum, suntq; tales vtplurimũ phlegmatici vel melancholici, crassisq; ac multis cibis ac potibus vtẽtes. Rari quidem reperiuntur, qui felici ingenio, & fœcunda memoria dotati a natura sint. siquidem ingenium subtilem & mollem cerebri

cerebri substantiam, memoria permanentem indicat. Dicit quoq; Galenus capite duodecimo Artis medicinalis, Ingenium quidem subtilem cerebri substantiam indicat: tarditas verò intellectus crassam, &c. Huic functioni deseruiens spiritus, à corde per arterias ad caput subuolat, & exterius nos cingente aere alitur, diuturnitatemq; consequitur. Et denique, conueniunt physici omnes, Memoriã potissimum pollere ex bona temperatura organi sedisue, in qua hanc functionem anima exercet. Sciẽdumq; quòd sapere fit ex spirituum bonitate: boni verò spiritus sunt qui claritate ac motu temperati sunt & subtilitate. Plato in Theæteto, Non recte, inquit, anima se habet in denso, aut lutulento, aut molli nimis, aut duro. Intemperies autem multifariam contingit: nam ex vtero quis tam validam nõnunquam contrahit, vt non solum memoria, sed & ratio lædatur, atq; ita stultitia fiat: cuius inter cætera signa, vt habet Aristoteles primo De Animalium natura, sunt prægrandes & erectæ aures. Ex prauo item victu frequens est cerebri intemperatura, quandoque ex insalubri ambientis aeris constitutione: nam vetus est dictum, vbi sit siccior aer, ibi ferè etiam animam prudẽtiorem melioremq; seu promptiorem: vt etiam habet Galenus in libro Quòd animi mores. &c. Quinetiam ex casu, ex percussione, ex morbo & aliis id genus iniuriis labefactatur quorum exempla varia & ex Thucydide & ex aliis haberi possunt: quidam ictus lapide, oblitus est tantum literas, ex præalto tecto lapsus, matris, affiniũ & propinquorum cepit obliuionem: sui verò nominis oblitus est Messala Coruinus orator. Ecce igitur quàm fragilis sit omnium preciosissimus hominis thesaurus. Memoria inter humanæ naturæ commoda, teste etiam Seneca, primum sibi locum vendicat: nam multa legere studiosis facile, multaque intelligere bono atq; exercitato ingenio non difficile est: verum ea congerere, & in memoriæ scrinio conseruare, ita vt non effluant, necessarium ac præcipuum est humanæ vitæ bonum. Vt testatur Plinius libro 7. cap. 24. Cyrus Persarum rex omnes suos milites appellabat. Mi-

thridates duarum & viginti gentium rex, totidem linguas absque interprete & audiebat & alloquebatur, nec desunt innumera penè quorumcunque temporum exempla præstantissimæ in hominibus memoriæ. Quibus igitur non est tam excellens memoria, labore vt eam assequantur, opus est, sine qua vix in virum excellentem quisquam emerget: fieri enim solet, vt quantum quisque memoria emineat, tãtum eniteat, & sapientia, nisi sit somnolentus atque ociosus. Et poetæ non ab re sapientiam memoriæ filiam finxerunt: ac de ipsa recte scriptum est, Vsus me genuit, mater peperit memoria. Quo igitur pacto ea acquiri augeriue possit ac seruari, hoc opere differemus. Constat autem cùm pluribus doctis, tum verò Ciceroni, memoriam habere quiddam artificij, & nõ omnem à natura proficisci: Sic igitur & nos prius docebimus quo victus genere, quibusue medicaminibus ea acquiri firmarique possit, breuia, clara, vsuque probata ponentes: postea, de artificiosa memoria, quæ obseruationibus, locis imaginibusque constat, succinctè agemus.

Caput secundum, præcipuas quibus lædatur causas, earumq; notas & curationem continet.

DVÆ sunt causæ principales quæ obsunt memoriæ, frigiditas & humiditas: quæ frigiditas vel sola est, vel cum humiditate coniuncta: omittemus corruptionem quæ fit à calido & sicco intensis. plus tamen nocet frigiditas humiditate: ea siquidẽ confundit naturam, neque eius opus ingreditur nisi tanquam subdominans instrumentum. Humiditas verò retentiuæ contrariatur, quæ sicco proportionato confortatur: nam siccitas superflua nocet præsertim apprehensioni, dum impedit ne insigillentur formæ. Frigidi est sistere, & calidi mouere: ergo frigiditas impedit motum necessarium ad memorandum. Retentionem verò impedit humiditas Denique cum frigiditatis filia sit obliuio, vt & Paulus Ægineta, & reliqui tenent, dicendum ac tenendum est, eam magis obesse memoriæ, quàm noceat humiditas. Propter frigiditatem

ditatem enim quæ humores & ſpiritus cōgelauit, ſpectrum ſeu ſpecies imprimi nō poteſt. Quorum igitur memoria vel intellectus perit, ſomnos etiam obſeruare oportet, vtrum vehementer an modice ſomnolenti ſint, aut omnino non ſomnolenti, ſed ſecundum naturam habeant. Sic enim vincentem inuenies intemperaturam: nam ex multo ac profundo ſomno, humiditatem obeſſe: ex vigilia, ſiccitatem: & ex horum medio æqualitatem & bonam humorum proportionem cognoſces. Adhæc conſiderandum, vtrum excernat quippiam ex naribus vel ex ore quod à capite defluat, an aridæ ex toto vel vt plurimum huiuſmodi partes ſint. atque antecedentium cauſarum & externarum cognitio capitis diſpoſitionem declarabit, quò idoneam diſpoſitioni curationem adhibere poſſis. Vbi dominatur cerebri humiditas, multa ſomni cupiditate tenentur, oris plurima eſt ſaliua, & in naribus oculiſq́; pituita frequens: omnes motus hebetes ſunt. Tales præſentia recordatur & nuperrimè geſta: dudum verò facta, aut nequaquam aut difficile recordantur: nam humiditatis cerebri eſt facile admittere & dimittere quaslibet impreſſiones.

Siccitate dominante, quæ humiditati contraria eſt, ex contrarijs ſignis indicatur: adſunt enim capitis vigiliæ, leuitates, & rariſſima illarum ſuperfluitatum emanatio, quæ à naſo, palato, & oculis expelli ſolet: oculi ſunt caui: citò calui fiũt: aurium tum abundabit cerumẽ. Quantum verò ad memoriam ſpectat, præſentia difficilius inſcribũtur, & inſcripta diutius tenentur: inde fit, vt quę antea geſta ſint, facilius memorentur & reddantur, quàm quę nuperrimè geruntur. Exemplo ſint ſenes, qui geſta ab ineunte ætate recitant ordinatim, præſentia verò non recordãtur aut confundunt. Hoc etiam cōtingit ſenibus: quia ex frequentatis actibus fit habitus: hinc fit vt decrepiti bene recordentur antiqua, quoniam ſæpius circa illa vel illis ſimilia conſiderauerunt: male autem noua, quòd illis impreſſio non facile fiat ob duriciam ſenſorij.

Si

Si dominatur frigiditas, his facies albet, lumina, languent, venæ inconſpicabiles fiunt, ſomnolenti ſunt, partes ad caput attinentes parum calidæ erunt, nec rubicundæ: mens erit ſtupida, vertigineque grauatum caput, & tardæ rememorationis. Hæc qualitas, vt prædiximus, valde officit, & animi facultates imminuit, inertesque efficit: nam vt calidi eſt mouere, ita frigidi econtrario facere: ſcias tamen in vniuerſum, viuentis cerebrum calidius eſſe aere æſtiuo, vt Galenus habet in De vſu partium.

At cùm viget in cerebro caliditas, his notis facile innoteſcet: nam quæ circa caput ſunt, calida magis ac rubicunda ſentiuntur: oculos cernes verſatiles, eorumque venas magis apparentes: Capilli in lucem editis ſtatim oriuntur nigri, robuſti, criſpique fiunt: breuibus ſomnis nec profundis contenti ſunt: motuum velocitas & recordationis ineſt. Si verò auctior ſit & facta innaturalis caliditas, vigiles erunt. Hic nimius calor animales ſpiritus excoquit, infumosque ac fuligines diripit, & ſuccos generandis ſpiritibus aptos torrefacit. Qua de re felici vel tuta memoria deſtituuntur.

Si verò duæ qualitates adiungantur, ſigna earum tanta proportione cognoſces, quanta iſtæ qualitates aut intendentur, aut remittentur: nec difficile fuerit iudicium ex præmiſſis, vt ſi fuerit caliditas & ſiccitas extra temperiem, aderit permixtio ſenſus, vel phrenitis iuxta intenſiorem gradum qualitatum.

Quo ad curandi rationem, victus primo pro cauſarum varietate mutatur, vt infra dicemus. Annotandum verò prius eſt, obliuionem a natura reportatam, non facilè remoueri poſſe, nec quæ à cauſa calida & ſicca fuerit, ſano in cæteris corpore. Hoc etiam interdum euenit, vt præter conſuetudinem ſit diminuta vel abolita memoria: tunc timendum eſt de peiori ægritudine, niſi ocyus ſuccurratur, ſcilicet Lethargia, Epilepſia, Apoplexia, Paralyſi, cæterisque id genus quæ à phlegmate in cerebro fieri ſolent, pro quibus ad medicos confugias. Si etiam ob extremam ſenectam memoria perierit, fruſtra laborādum admouen-

mouendis scilicet remediis, non est: sed tantum conueniente victus ratione contentos esse oportet, denturque cibaria & linctuaria humectantia & restaurantia siccitatemque arcentia.

Si propter vehementes purgationes cæterasque immodicas inanitiones, vel a siccitate, memoriæ noxa superuenerit, victu tantum reficiente succurrere oportet, corroborato siquidem corpore, collectisque, memoria reparatur. Cibi conferent igitur succulenti & boni succi, qui facile concoquantur in ventriculo: vinum sit rubrũ, naturum, dilutum: exercitia moderata & citra fatigationem: caput clementer fricetur: prolixe dormiant: molliter cubent: tepidæ aquæ balneis vtantur: sudationes vitent: capiti abraso epithemata infundantur, vel fomentationes, ex decocto florum chamæmeli, meliloti, seminis lini, ordei decorticati: aut ex lacte recens mulcto: inungatur oleo susino, amigdalino, dialtea, butyro non salito. Sumant conseruam boraginis, buglossi, cortices citrei conditas, & similia.

Si a frigida cerebri intemperie sola sine materia malum ortum fuerit, opponatur caliditas frigiditati, & pariter humiditati siccitas, cum temperamento tamen? in caliditate enim & siccitate naturali omnis æqualitatis debet esse proportio, vt ne quid nimis. non enim omnis caliditas bonam memoriam facit, nec omnis siccitas: sed quæ proportione respondet temperamento, nec fluat in intemperiem immoderatam, cuius vis est actum propriæ virtutis tollere. Cauendum est ergo ne nimis cerebrum calefaciamus, aut exsiccemus nimis. Et qui temperato est capite, caueat ne medelas apponat. Qui igitur corruptionem memoriæ patiuntur ex immenso calido & sicco, quã coniunctionem plerunque phrenitides & deliria sequuntur, iis oxyrhodinum capiti infundatur, & curatio reliqua cum his quæ refrigerant & humectant, pulchrè complebitur. Quòd si ex nimia frigiditate adnixa intensæ siccitati fuerit, quod accidere consueuit aut propter longos morbos, aut vehementes corporis labores, aut acres valde ani-

de animi affectiones, quibus naturæ vires fathiſcunt, & animales ſpiritus diſſipantur, humectantia & mediocriter calefaciendi ſimul vim habentia, haud mediocri erunt præſidio.

Cùm autẽ non ſolæ ac nudæ qualitates offenſioni erũt, ſed adfuerit ſimul humorũ copia, ab euacuatione incipiemus præmittendo concoctionem conuenientẽ, ſi opus erit. Sanguinis copia venæ poſtulat ſectionem, quæ cum medici docti conſilio fiat, incidatur autẽ humeraria, quã cephalicam vocant, ſi caput ſolum degrauatur: ſi corpus totum, aut interna, aut media. Si bilis flaua abundauerit, conſulto medico, cum educentibus bilẽ purgetur, vt cum rhabarbaro, mãna, caſia, ſucco roſarũ, electario roſato: ſyrupo roſato ſolutiuo: tamarindis, vel aureis vocatis pilulis, & ſimilibus. Si atra bilis, præſidiis itidem conuenıẽtibus à peritis medicis traditis, educatur, vt ſenæ infuſione, epithimi, veratri in fortioribus: dyaſene, pilulis indis, &c.

Quòd ſi fuerit cauſa quæ penè ſemper contingit, frigida & humida, hi modi in curando ſeruẽtur: Et primo quo ad victũ, moram trahat quantum poterit, in aere luminoſo non ventoſo, nam venti plurimum obſunt. Euitẽt quæ phlegma multiplicant, omniaque frigida, ſimiliter & vaporoſa, vt cepe, & ſuper omnia repletio & ſatietas aut cruditas, multus potus, multa fructuũ comeſtio vitetur, cibi grauis concoctionis, ablutio cum nimis calida vel frigida aqua, potatio eius nimia vel vini. Conferent igitur cibi bene nutrientes, calidum & ſpirituoſum ſanguinẽ gignentes: veruecina, hædina, capi, phaſiani, perdices, quorum oua ſingulari poteſtate in hoc pollent, pipiones, turtures, paſſerculi, galeritæ, turdi, merulæ: parentur cum hyſſopo, ſatureia, thymo, ſampſuco, rore marino, garyophyllis, macere, zinzibere, pipere, cinamomo, granis iuniperi, præſertim hyeme. Animalia fugiant nuper edita, quòd mucoſam ac viſcidã habeant carnem: animantis cerebrũ vt pituitoſum incommodat, niſi ſit gallinæ, quod peculiariter & ſummè laudatur. Similiter fugiant medullas, gruinas

gruinas carnes, pisces præsertim viscidos & lacunales, olera frigida, lac, caseũ, præcipue multũ, aut prauũ: fructus humidos & horarios: acriora interdũ, hyeme præsertim, exhibeantur, vt allium, puleium, capparis remota salsedine, sinapi à Pythagora laudatum: parcè epulentur præsertim cœnantes, vinum bibant album, aut vermiculũ subrubrumue: aquã nisi sit cum melle vel cinnamomo aut alio cum aromate decocta, non gustent. Prolixum somnum diurnumque auersentur, nec super nucham, vel super nimia repletione fiat: a superflua quoque vigilia caueant: debilitat enim spiritum, ipsumque resoluit ac caput replet. Exercitium fiat deambulando, & cibos præcedat, cum fricatione etiam partium capitis (facta tamen prius conuenienti purgatione) cum pannis asperis, & pedum & manuum, sed moderatum: circa lacus, flumina & vliginosa loca non versentur, austrinos flatus & pluuiosas cõstitutiones declinent, lucidam & altam domum inhabitent, caput oleis conuenientibus (vt etiam infra dicetur) vngatur. a multo vel frequenti coitu omnibusque cerebrum debilitantibus caueant: nam principali debilitato, nocentur & orta ab eo: corpus seruetur mundum à superfluitatibus. Si igitur pituita lenta ac crassa fuerit, fiet illius attenuatio, & cõcoctio, & præparatio ad eductionẽ, cum oxymelle composito vel scyllitico vel de quinque radicibus, de stichade, de raphani radicibus facto, melle rosato prout opus fuerit, & aquis seu decoctis conuenientibus. Ad educendã verò præparatã materiam exhibeantur pilulæ vel cochiæ, vel ex hiera Galeni addito modico castorei & nucis myristicæ, addatur etiã præparata colocynthis secũdum medici præsentis prudentiã: vel detur hiera magna cum nuce moschata: vel hiera Ruffi, de qua Ætius libro tertio: conueniet etiam yeralogadii, & alia quæ conueniunt dolori capitis ex phlegmate, deinde fiant etiam gargarismata, fomentationes, vnctiones, sacculi, & huiuscemodi: clystere etiam si opus fuerit fiat ex respicientibus caput: sternutationes fiant, vt cum pipere, struthio, seu condisi, elleboro albo, iride, & similibus.

bus. Conferunt præterea si pituita vlterius exundat, quæ saliuam mouent seu apophlegmatismi, odoramenta: cubebe masticatæ seu commansæ, modis omnibus auxiliantur: auribus indatur oleum castorei, lauandulæ, spicæ. rursus pro purgatione conferent hæ pilulæ etiam à proprietate: Recipe thuris masculi mirrhæ electæ, zinziberis ana drach. 1. med. pulueris capitis vpupæ drach. duas, acori scrupulos duos, hieræ maioris drach 1. med. castorei, colocynthidis ana scrupu. med. confice cum bona terebentina vel cum serapio de stichade, & fiat pasta, denturque pilulæ numero paucæ, sed crassæ, supra leuem cœnam in lectum descendenti: possunt etiam auferri ea quæ soluunt, vt tantum confortent: hæ ferunt principatum hac in causa, & præ cæteris conferunt memoriæ. Item ad corroborandum, fiat eclicma vel linctuarium tale, vel similem in modum: Rec. conseruæ anthos, melissophylli, ana vnciam vnam, inulæ conditæ, zinziberis viridis vel conditi, ana vnc. med. corticis citrei conditæ drach. 6. dia trionpipereon, diambaris, ana vnc. med. cum modico aquæ vitæ in vasis vitreis semel distillatæ ex vino bono, vel cum aqua mellissæ, aut florum lilij conuallij: commisce: sumat horis duabus ante cibum in mane drachmam vnam aut alteram, & semi drachmam hora somni.

Notandum autem quòd nucha est cerebro frigidior, ideoque calida magis patitur & tolerat, frigida deterius: meminisse igitur oportet, ne frigefacientia quæ forinsecus inducuntur, in occiput cadant. Calefactoria itaque medicamenta tam extra quàm intra corpus adhibenda: Extrinsecus autem inunctiones capiti ex oleo calido, idq; æstate adhibendæ, vt rutaceo, anetino &c. hyeme verò irinum in quo incoctum sit serpillum vel calamentum, piper, baccæ lauri, addendo aceti modicum ad penetrationem. Vtile erit & castoreum cum oleo illitum occipiti: vel tale vnguentum: Rec olei de lateribus, de castoreo ana vnc. med. radicis acori, phu seu Valerianæ, ana scrup. 1. pyretri, rutæ ana scrup med cum cera quantum sufficiat. fiat vnguentum, quo rasum occipitium inungatur: & subinde sac-

e sacculus imponatur, qui recipit florum rosmarini, hellisso phylli, lauandulæ, singulorum manipulum med. orum sambuci manip. vnum, stichadis drach. 3. nucis nóschatæ, ligni aloes, maceris ana scrup. 1. contusa in seri- um demittantur formeturq; sacculus.

Linimentum aliud conferens diminutioni memoriæ t obliuioni: Recipe olei sambucini vnc. vnam, olei de een vnc. duas, olei euforbii, castorei ana vn. med. aceti rach. 3. misce, inungaturque locus. Item oleum philoso- horum vocatum a Mesue, occipitio inuncto, memo- iam mirabiliter reparat.

Alia inunctio. Recipe radicis rutæ, buglossi, phu cum adicibus ana vnc. 4. castorei duorum vel trium annorũ, uis quam semen fraxini vocant, ana drac. duas: redigan- ur in puluerem & misceantur: pòst Rec. succi eufragiæ, or- nini quam sclaream vocant, verbenæ ana vnc. 4. medul- æ anacardi vnciam vnam, axungiæ vrsi, quantum satis sit, iat vnguentum liquidum, & ponatur in vase cupri vel tanni, vt stet liquidum, nam aliter haud valeret, vngatur- que occiput.

Emplastrum quoque de sinapi Mesue secunda descri- ptione Antidotarii valebit in affectu frigidiori: vel oleum le sinapi. Superiora conferunt etiam absque præuia pur- gatione, vt & sequentia, his qui frigiditate sola absque no- abili humiditate laborant. Intrinsecus quoque præter upra narrata conferunt, verus acorus conditus (quem calamum aromaticum credo, vel galangam) saccharum, lorum betonicæ, roris marini, lauandulæ, spicæ nardi, melisso phylli, adiectis longo pipere, garyophyllis, cinna- nomo, nuce moschata, & id genus aliis odoratis. Valde etiam iuuat zinziber conditum ad auellanæ quantitatẽ, præsertim in ventriculo frigido & humido, vti ferè est in omnibus vel pluribus tali causa & affectu laborantibus: nam reparat memoriam sumptum mane in temporibus non calidis, horis quatuor ante cibum.

Confert non parum & hoc: Rec. thuris, cyperi, piperis longi, croci, mirrhæ, ana, cõfice cum melle, & ex eo omni

die sumatur drachma vna horis supradictis præsertim mane.

Aliud ad idē præcipue senibus valens. Rec. mellis anacardini, thuris albi, cyperi, acori veri ana partes duas, rotundi piperis & longi ana partē vnam, myrobalanorū cepulorum, cæruleorū ana partes duas, cymini partem vnā, mellis quantum sufficit. datio sit drach. 2. singulo mane diambar etiam conuenit.

Prodest & confectio anacardina si probe cōficiatur, ac post sex mēses ea vtaris. hæc enim acuit ingeniū & sensum & intellectū clarificat, mentē reuocat sopitā, lethargiā curat & artheticos: confertq; dolori ventriculi & alui a frigiditate, &c. sic verò fit: Recipe myrobalanorū empeliticorū, belezicorū, piperis albi & longi ana drachmas duodecim, zingiberis, mellis anacardici ana vnc. vnam, castorei, styracis, garyophyllorū ana drach. quinque, florū camameli, baccarū lauri, cyperi ana drach. tres, mellis quantū sufficit, misce in modū electarij. Dat̃ in sero admodū paruæ nucis siue auellanæ, id est drachm. 1. s. cum vino calido decoctionis seminū anisi & feniculi. potest & mane sumi. Caueat verò sumens à frigiditate, à cibis phlegmaticis, ab ira, coitu & ebrietate. Anacardi autem antequā in aliquibus medicinis ponantur compositis, debent in hunc qui sequitur modum præparari.

Rec. anacardos ac eos tere optime in mortario, atq; in aceto fortissimo ponantur per dies septē, pòst lento igne in eodem aceto coquantur, quoad aceti pars tertia remaneat: tum percola fecem illam quæ in fundo vasis remanserit, prius aceto leuiter extra colato, eamque colo transmissam fecem, in medicinis pone: neq; enim anacardorū fructus medicinis per os assumendis immiscētur, nisi prius hoc modo vel simili præparentur.

Quod si mel anacardinum facere volueris, pone cum ipsis anacardis eo modo in aceto coctis, tantundē mellis despumati, ac simul ambo bulliant ad spissitudinē, & mel habebis anacardinum, quod in prænarratis affectibus operatur mirabiliter, si ex eo des drachmas duas in aurora.

In

In Sicilia dum recentes sunt anacardi ponũtur in melle prius liquefacto, & diu morantur in eo, taleq́; vocatur mel anacardinum, & habetur vsui absq; anacardis, & inmittur linctuarijs. Si eo ex melle dentur drachmæ duæ, recuperat memoriam ex proprietate sua.

Expertus est & acorus nutritus ac coctus in melle & reseruatus, vt condiuntur nuces ac radices: similiter piper longum nutritum coctumq́ue in melle & asseruatum, nam seruant & augent memoriam: dosis communis drach. I.

Aliud expertum in forma pulueris. Recipe thuris drahcm. vnam, cyperi, piperis, croci, myrrhæ ana drachm. duas: terantur subtiliter, & per cribrum ducito, & fiat puluis, de quo omni mane dum surgit detur drach. I. vel serò in ingressu lecti.

Aliud expertum. Recipe cimini, piperis ana drach. duas, sacchari albi drach. tres: terantur & fiat puluis, cape drach. vnam omni die mane. Aliud itidem expertum. Recipe thuris albi drach. vnã, piperis longi vel albi scrup. vnum, fiat puluis, qui mane totus pro vna dationebitur per plures auroras cum vnciis tribus aquæ mellis, vel decocti cinamomi modici & garyophyllorum.

Aliud æquè bonum ac certum, Recipe cimini drach. quinque, piperis noui drac. vnam, acori veri vel galangæ, cyperi, mirobalanorum nigrorum ana drach. duas, mellis anacardi (de quo supra) drac. vnam, mellis communis vnc. ʒ. s. terenda terantur, & cum melle prius despumato incorporentur, & fiat conditum in pixide. datio in omni mane drach. 2.

Caput tertium, quomodocunque nocentia memoriæ præcipua ostendit.

CAVERE oportet in vniuersum cruditates, tanquam rationi infestissimas, & toti corpori.

Plurima vini præſertim potentis potio peſſima eſt: vehementer enim humectat caput, ac ferè nihil æquè obliuionem inducit, quàm ſuperflua humiditas.

Exterior excedens frigiditas lædit memoriam, præcipue nocturna propter malam capitis coopercuram.

Caliditas intenſa valde quandoque perturbat rationem & memoriam lædit.

Ciborum fumoſorum comeſtio & potus, vt alliorum, porrorum, ceparum, item caſei & leguminum vitetur.

Potus poſt comeſtionem dum cibi fit concoctio eam interrumpens præſertim à cœna, memoriæ cerebroque valde nocet.

Quies ſuperflua calorem debilitat: ſuperfluitates retinet & aggrauat, ideoq; lædit memoriam.

Somnus cibo propinquo, antequam ſcilicet deſcenderit cibus ad ventriculi fundum, infeſtiſſimus.

Dormire calciatis pedibus, præcipue cum ſotularibus memoriam impedit, ob vaporum reflexum.

Crudæ herbæ comeſtæ, multum nocent memoriæ, v plurimum.

Videre vel audire non placentia animo: & huiuſcemodi animi ſymptomata.

Metus perimit memoriam, vel triſtitia perſeuerans.

Somnus immoderatus, & vomitus laborioſus, & frequens coitus.

Acetum & acetoſa omnia. Sunt qui dicant gallorum oſſa exucta, veternum ad ducere.

Caput quartum, iuuantia particularia præcipua enumerat.

FRuctuum ſtipticorum ex natura vel arte poſt comeſtionem moderata ſumptio, prohibendo fumos eleuari, memoriam iuuat valde.

Temperatorum ciborum & potus, ſicut gallinarum & perdicum præcipue cerebellorum eorum temperata refectio,

ri,non tantum memoriam, ſed & totum corpus confor-
tat.

Ante cibum moderatè & conuenienter exerceri, non tantum memoriæ, ſed & cæteris functionibus prodeſt.

Superfluitatum per inteſtina, per nares, per palatum per os, aures, per vrinam, per capitis frictionem cum pectine conueniens & debita expulſio, confert plurimum virtuti memoratiuæ, ſi poſt ſomnum & ante exercitium fiat.

Viſorum auditorumue frequens recordatio, memoriam corroborat & confirmat: nam nihil æquè aut cura augetur, aut negligentia intercidit, ac ipſa memoria: quia niſi excolas & iugi meditatione exerceas, inertia ſituque corrumpitur.

Gaudium temperatum & honeſta delectatio non ſolum memoriam, ſed virtutem intellectiuam cæteraſque virtutes corporis etiam augmentat.

Sæpe lauare pedes in aqua calida in qua bullierint meliſſophyllon folia lauri, chamæmelon, & ſimilia, memoriæ, capiti, oculiſque valde confert.

Abluere caput decimo quoque die cum lixiuio in quo parum bullierint chamæmelon vel aſſarum, meliſſophyllon, ſaluia, amaracus, ſiue ſampſucus, lauri folia, vel ſimilia, additis in æſtate roſis, memoriam corroborat & confirmat, vt in capite etiam ſequenti latius dicetur.

Stare pedes poſt comeſtionem, vel ſuauiter deambulare, quo cibus ad fundum deſcendat ventriculi, multum expedit & confert, ob bonam ciborum concoctionem.

Coriandri bene præparati & ſaccharo inducti poſt cibum aſſumptio, prohibendo fumos ad caput aſcendere, memoriam iuuat: id præſtat & Diacotoneon.

Maſticatio maſticis cum modico zingibere facta ieiuno ſtomacho, ab humiditate phlegmatica ſine moleſtia caput purgat, indeque præpedita confortatur memoria.

Recipe thus albiſſimum, tere in puluerem, pone in pura & ſimplici frigida aqua, bibe in augmento lunæ in ortu diei, in meridie, & ſolis occaſu, facit bonam memoriā,

acutum ſenſum, exſiccans cerebrum & ventriculum.

Tradit Symeon Sethi, fel perdicis arteriis temporum illitum, vt penetret, ſemel in menſe, ad memoriam confirmandam prodeſſe plurimum.

Meliſſophyllon confirmat eam, & ingenium acuit: hominemq; quocunque modo comedatur herba facit induſtrium: quod etiam naſturtium in frigidioribus & ſegnioribus efficere poteſt, vnde natum eſt in ſegnem adagium, Ede naſturtiũ. Meliſſa præter hæc, animi tranquillitatem præſtat ſoporem capiti iucundum in ducendo.

Gallinæ cerebrum ingenium & memoriam iuuat, adeò vt aliquos qui delirare cœperant, reſipiſcere fecerit.

Semen ormini ſeu ſchlareæ domeſticæ fertur ad recuperandam memoriam mirabile, ſi in puluere ſumatur cum aliquo potu, aut cibo. Item eboris limatura conducit obliuioni, ſi parum de ea in vino modico ſumitur mane.

Item granum vnum thuris albi cum lectum petis, maxime conducit ſolum transglutitum: nam capitis humidatem exſiccat & ventriculi, ac ita memoriæ confert. facito hoc poſt purgationem bis terue in hebdomada, ſi multa adſit humiditas.

Pleresarchoticum confectio, duarum drachmarum pondere hora ſomni aſſumpta, vel myrobalanus cepulus conditus ſumptus in aurora horis quatuor ante cibum beneque manſus ſemel in hebdomada, memoriam reſtaurant ab humido læſam præſertim. nam roborant intellectum, & iuuentutem ferè conſeruant myrobalani cepuli conditi. ita paſſulæ, &c.

Memineris in materia humida prius fieri euacuationes. nam materia humida plerunque eſt debilitatis memoriæ cauſa, vt ſuperius dictum eſt.

Caput quintum, nonnulla probatiora selectaq; medica remedia composita seruantia continet, multumq; augentia memoriam.

ANTIDOTVM mirabiliter conferens memoriæ, lethargiæque vel obliuioni: ventriculum confortat, & omnia debilitata membra ex phlegmate & frigore. Recipe zingiberis, galangæ, masticis, cimini, origani ana drach. sex, nucis moschatæ, calami aromatici, assari, carpesiorum, id est, cubebarum, ligni aloes, maceris, seminis apii, ammeos ana drac. 2. thuris albi, garyophillorum, cardamomi, zedoariæ, piretri, castorei, piperis longi & nigri, costi, cyperi, ana drach. tres: mētæ siccæ vnc. med. terantur & puluerizentur omnia, ac cum penidiarum & mellis despumati quantitate sufficienti fiat eclicma. Cuius modus vsus, vt reliquorum sit, præsertim tempore frigido vel non calido multum: & per interualla.

Pilulæ quæ languenti cerebro conueniunt, præsertim senioribus ac frigidis Rec. succini odorati seu ambræ delectæ drach. vnam, ligni aloes scrup. s. cubebarum scrup. duos: cum vino meracissimo pilulas confice quindecim, da binas ante cœnam.

Pomum odorandum pro memoria: Rec. radicum iridis drac. 1 med. seminis seseli, id est, sileris montani, stichadis ana drach. duas, nucis moschatæ drachm. med. mentæ drach. vnam, ambari (vulgo ambræ) thuris, calamenti, styracis, ligni aloes ana drach. med. ladani quantum sufficit: fiat pomum secundum artem.

Probatissimū experimentum ad ingenium & memoriā, quod ferunt esse Aristotelis. Re. vrsi pinguedinē quam habet in humero seu spatula dextra, eamq; repone in vesica ipsius vrsi simul cum eius vrina, & simul stent octo diebus: tum extrahe, & accipe succū ormini siue schlareæ domesticæ, eufragiæ, berbenæ, buglossi, phu seu Valerianæ, aloes, omnium ęqualiter, & simul misce cum prædicta pinguedine super ignē cum lignea spatula agitando, quoad fiat vnguentum spissum, ex quo cum volueris accipe

quantitatem paruæ fabæ. & vnge frontem & tempora fri-
cando aliquantiſper, & audita recordaberis.

Lixiuium pro ablutione capitis humidi frigidiq́ue cō-
fortatiuum, & memoriæ conferens, debet autem eſſe e
cinere ſarmentorum vel quercus, poſtea intus hæc bul-
liant. Rec. acori veri, ſtichadis, foliorum lauri, roris mari-
ni, iuæ, ſaluiæ, ana manip. vnum. ex iſto lauato caput: poſt
verò ablutionem aquæ vitæ modico ſinciput madefaci-
to, & ſequenti puluere aſpergito. Rec. pulegii, calamenti,
garyophyllorum, ſandaracæ, macis, ſtichados, mentæ ſic-
cæ, maioranæ, ana drach. quinq; : miſce & fiat puluis ſub-
tilis, & poſt inſperſionem ſuperpone ſtupam canabis. aliis
quoque diebus ingrediens lectum pone ſuper capitis
bregmate ex puluere illo etiam illoto capite, nam ſic-
cat, &c.

Aliud lixiuium ad ad confortandum caput & memo-
riam. Rec. hederam muralem, rosmarinum, laurum, ſti-
chadem, marrubium aut betonicam, & bulliant in lixi-
uio, quo caput laua. Idem ferè operantur cupreſſi nuces,
frequenti vſu.

Aliud in humido capite, quo bis vel ſemel in hebdo-
made vtendum. Rec. ſenæ, roſarum, florum chamęmeli,
acori, ſtichadis, foliorum lauri, nucum cipreſſi, ſaluię iuæ,
baccarum hederæ partes æquales, hæc in hyeme bulliant
in lixiuio pro lotione capitis. at in æſtate remoue ſticha-
dem, & roſas adde, ac aliqua myrti grana, & minus calido
vtere.

Optimum remedium aliud, ſed longe difficilius para-
tu. Rec. florum citrullorum ſiccorum, bugloſſi, rorisma-
rini ana drac. duas, chamæmeli, violarum, roſarum ana
drach. 1. med. ſeſeli drach. duas, ſeminis viticis, rutæ cam-
peſtris ana ſcrup. 4. foliorum lauri viridium, maioranæ,
ſtichadis, ſaluiæ, florum ſambuci, artimiſię ana drach. tres.
contundantur optime & infundantur in lib. 3. aquæ vitæ
optimæ, & vnc. 6. aceti albi ſcyllitici fortiſſimi, ac ſimul
quieſcant duobus diebus in vaſe vitreo bene cooperto, &
poſtea deſtilla ad cineres cum ſuaui igne: deinde Rec. olei
de te-

le terebintina destillati optimi vnc. octodecim, olei de been destillati vnc.octo, prædictæ aquæ destillatæ vnc. vigintiquatuor loco olei de been potes accipere olei destillati de adipe vrsino, sed melius si de vtroque acceperis partem mediam: si verò neutrum repereris, recipe oleũ sambucinum: adde prædictis rebus capillos hominis bene adustos, nam à proprietate euigilare faciunt, & excitant lethargicos: misceantur & destillentur in vase vitreo vsque ad extractionem totius aquæ, & aquam ipsam seorsum serua: deinde recipe euforbii drach. quatuor, piperis longi drach. 3. med. cumini drach. tres, thuris masculi clari vnc. duas, & drach. duas, masticis, myrrhæ electæ ana vnc. vnam, anacardorum bene contusorum vnc. 1. drach. 2. carpobalsami drach. quatuor, pulpæ castorei drach. med. myrobalanorum empeliticorum drach. 4. med. opopanacis vnc, tres, serici crudi minutimq́ue incisi drach. 1. med. costi, radicum pæoniæ fœminæ, cyperi electi ana scrup. quatuor, ladani drachmas tres, sanguinis draconis, id est, gummi ita ob similitudinẽ dicti drach. 2. med. bdellii clari drach. 6. puluerizanda puluerizentur optime, & omnia infundantur in prædicto oleo toto, & sic quiescant in balneo temperato, simul in vase vitreo bene obturato diebus quinque, sed singulo die arundine sicca commoueantur miscendo, postea colentur, & optime exprimantur cum panno rudi prius infuso in aqua & bene expresso: Et oleũ postea taliter expressum destilletur, vel fiat sicut in destillatione olei de ladano fit. videlicet, primò incipe cũ igne carbonum leui ad fornacem, donec leuiter ebulliẽdo incipiat communiter destillare, dehinc procede cum leui & pauca flamma, & quandoque interpolata, donec liquidum & subtile destilletur quasi totum ex appositis oleis, id ꝙ scire poteris ex visu, sed melius ex pondere olei destillati: postea procede cum igne carbonũ mediocri, omittẽdo omnino flammam: & destillatũ seruetur in vase vitreo bene clauso. Demum recipe galliæ moschatæ, garyophyllorum, macis, cubebarum, nucum moschatarum, cardamomi, ana scrup. quatuor, spicæ, calami aromatici, corti-

cum citrei exteriorum ana scrup. duos, ligni aloes bon drach. 2. med. ambari electi drach. 3. med. moschi optim drach. 1. med. puluerizentur omnia subtiliter, & misceantur cum toto prædicto oleo destillato, sicque simul quiescant duobus vel tribus diebus in calore temperato, & postea iterum destillentur arte sua, & ad subtilem substātiam reducantur, seruenturque in vase vitreo forti bene clauso cum cera, & est optimum. Vtendi modus talis est, vt prius si oportet facta purgatione totius vel capitis, eo vtaris incipiendo mense Nouembri per dies quinquaginta continuos, postea semel omnibus octo diebus, postea solum quando vis memorari, capiendo illum in sero precedenti ante mane quo vis recitare vel concionari.

Vnguentum ad idem. Recipe adipis vrsi, capi, gallinæ, vaccæ, & gummi hederæ, ana pondus æquale, omniaque alembico vitreo destilla suaui igne, quo oleo vnge tempora & pulsus manuum ter in hebdomada, & rem optimam senties.

Vnguentum quo tempora vnges mediocriter in tempore frigido tantummodo. Recipe talpæ pinguedinem, vrsi, mustelæ castoreique ana, succi betonicæ & roris marini ana: ex omnibus confice vnguentum, quo vtebatur, vt fertur, Aristoteles.

Vt profundè memoria teneas & perpetuò, vtq; velociter apprehendas: hoc vsi sunt multi magni viri. Recip. radicum linguæ bouinæ, radicū valerianæ, ana vncias quatuor, radicum rutæ vnc. duas: fac inde pulueres subtilissimos. postea recipe succum eufragiæ, schlareæ siue ormini, berbenæq; ana vncias quatuor: coletur bene succus per pannum, postea misce succos simul, ambo tamen separatim, postea recipe medullam anacardorū vnc. vnius pondere, & fac puluerē vt supra. Item recipe linguæ auis id est, semen fraxini, & fac puluerem subtilissimum, postea misce omnia prædicta simul scilicet succos & pulueres, & accipe sartaginem terream vitreatam, & pone ad ignē, intusque pone ex vrsi pinguedine, & funde seu liquefac paulatim, & intus proiice dictos pulueres cum succis miscendo

[...]endo semper, apponendo de dicta pinguedine quousque fiat vnguentum subtilissimum, quo vnge tempora & partem memoriæ & frontem & verticis partem versus nucham: hocque ter vel quater in anno facies, & continuabis sic vngendo, etiam prout magis aut minus oportebit. hoc enim in virtute excedit superstitiosam artem notoriam.

Ad idem Rec. octo calices aquæ communis, foliorum hederæ, stichadis ana li. I. med. ponantur simul in aqua ad bulliendum ferè ad consumptionem aquæ, postea coletur beneq; exprimatur, & intus pone modicum terebentinæ lotæ cum rosacea, postea caput laua cum bono lixinio, & post exsiccationem vnge cum prædicto liquore tempora & occiput.

Pomum odoriferum ad confortationem cerebri frigidi Recipe ladani, ligni aloes, styracis, ana drach. vnam, garyophylloram, nucis moschatæ, seminis ozimi ana drach. med. cum aqua rosacea, in qua nonnihil moschi & ambari dissolutum sit, fiat pomum.

Ad habendam profundam memoriã, vel si quis eam ex debilitate vel infirmitate amisisset: valet etiam vertigini. Rec. roris marini, id est, libanotidis, boraginis, chamæmeli, violarum, rosarum ana vnc. vnam, stichadis, foliorũ lauri, maioranæ, saluiæ ana vnc. duas: omnia incide & pone in optimo vino, & post diem destilla per alembicum vitreum aut vitreatum, & destillatum serua, in quo pone terebentinæ odoratæ lib. vnam, thuris albi vncias octo, masticis, myrrhæ, bdellii, anacardorũ ana vnc. quatuor: omnia tere, & dimitte sic stare per dies quinque cum destillatione cooperta, postea destilla in tantum cum igne fortiori, donec ex eis oleum habeas, quod serua bene clausum in ampulla vitrea bene cum cera & pergameno obturata. modus vsus talis est, Recipe ex eo quãtum caperet cortex auellanæ per os, & vnge etiam partes memoriæ, scilicet occiput & quasuis partes iam dictas, optimum experieris.

Possem hic plura etiam vtilia remedia aggregare sed

hæc ſufficient, & viam ſtruent aliis pro occaſione parandis: nam breuitati ſtudui, & meliora ex bonis ſelegi, nec penes me, vt nec Chriſtianum decet, latere volui. plura & non ſpernenda compoſita reperiet quicunque apud Antonium Fumanellum medicum Veronenſem, in opere ſuo De compoſitione medicamentorum, &c. Hic ea non tranſcripſi, ne actum agerē, quamuis meis aliqua ex parte conſonent illius nonnulla. eligat quiſque quod ſibi conueniens ſit: & qui neſcit, medicum conſulat doctum, memineritque nihil ſine labore fieri aut parari dignum laude. nam omnia propoſuit labori Deus: nec ſunt ſpernenda media illi qui finem aſſequi deſiderat: cum nec iuxta phyſicos, ex extremo ad extremum perueniatur ſine medio conuenienti.

Caput ſextum, philoſophica conſilia, canones, & reminiſcentiæ præcepta narrabit.

VT Ariſtoteli placet, duo ſunt memorationis actus, memoria ſcilicet & reminiſcentia: quanquam reminiſcentia reſpiciat ea quorum ſumus obliti, ſitque extimatiuæ ſeu cogitatiuæ virtutis officium, non principaliter memoratiuæ, vt Auerrhous & Albertus in ſuis tractatulis voluere: vel dicas facultatem illam reminiſcendi eſſe mentem & intellectum, vt Themiſtius voluit: quoniam nulla facultas videtur diſcurrere, niſi intellectus. hæc autem ſine obiecti præſentia in homine ſolo eſt: nam cum obiecti præſentia etiam in brutis reperitur, vt Ariſtoteles innuit, & in cane venatico ſatis patet: diciturq; ſenſus phantaſticus.

" Memoria verò eſt retentio imaginum prius ab anima
" perceptarum, quæ tamen neque vtilis eſt niſi & omnes
" retineat, & eo ordine quo eas concepit, reddat. non eſt autem præſentium neque futurorum, ſed præteritorū tantum, vt inquit Ariſtoteles. Memoria rurſus & reminiſcentia, quamuis eidem ſubiecto generi competant, differunt tamen aptitudine, quoniam bene reminiſcentes, com-

munites

munitermale memorari cõſueuerint. tempore item memoria ſemper reminiſcentiam præcedit: non enim quis reminiſci poteſt niſi ex his, quorum habet memoriam. hæc etiam multis aliis animalibus conceſſa eſt, illa verò ſolis hominibus: nam cum reminiſci ſit velut ſyllogizare, id eſt, ex notis ad ignota deuenire, hoc verò proprium ſit hominis, inde fit & reminiſcentiam hominis eſſe munus, vt ſuperius innui.

Ad memorandum quatuor motus concurrunt: primus eſt motus ſpirituum qui à cogitatiua ad memoratiuam figuras aut ſpecies tranſportant. Secundus eſt pictura fixioque figurarum in ipſa memoria. Tertius eſt reportatio à ſpiritibus à memoratiua ad cogitatiuam ſeu ratiocinatiuam. Quartus eſt illa actio quæ cogitatiua recognoſcit, quæ propriè eſt memorari. Dicimus etiam quòd actus memoriæ vel reminiſcentiæ ſupra tres res quaſi tria obiecta per ſe cadit, videlicet ſupra rem alias apprehenſam, ſupra actum quo illa res alias apprehenſa fuit, & ſupra tempus determinatum vel indeterminatum in quo apprehenſio illa fuit.

Ad cuiuslibet harum rerum defectum neceſſe eſt deficere etiam memorationem. Quapropter etiam bene memoria ſic definietur, quòd ſit apprehenſio in anima exiſtentium ſpecierum, cum indagatione & inquiſitione: ſed de his in primo capite iam dictum. Nunc de artificioſa memoria dicere inſtituentes, quæ oporteat de ſe præſtare volentem memorari, preſcribemus. Erunt autem pro nũc præcepta viginti, ſed breuibus verbis complexa.

Primum iudicato (hoc & ſimilia ſint dicta iunioribus ſtudioſis) ſtudia quæ ſequeris omnium præſtantiſſima: & te felicem ſi conſequeris ſapientiam, & ſapientem audias præceptorem, quem etiam cogaris admirari: plurimum enim memoriæ conducit, ſi quæ aut leguntur, aut audiũtur, cum admiratione ac voluptate incidant.

2 Eam ſcientiam iudicato difficilem & perpaucis bene cognitam: quia inde oportet ingenium aſſurgere: & id vtile eſt memoriæ.

Attentè

3 Attentè & accuratè audias præceptores: similiter si legeris facias, ad studium omnes animi vires congregando: ille enim est docilis auditor qui attentè paratus est audire: nam ex diligenti attentione maior fit motus, ac impressio firmior. Vnde Terentius: Vbi intenderis ingenium valet.

4 Cum multa sis collecturus, quantum fieri potest ad paucitatem breuitatemque reduces: aliter enim addiscés, aliter memoraturus procedit: nam qui addiscit, genus in species secat vsq; ad specialissima: qui verò vult memorari, multitudinem in vnum, vel saltem in pauca redigit.

5 Ordo ante omnia diligatur in diuisione corporis in membra: sic tractatus in capita in conclusiones secabis.

6 Singula sæpe repetenda, ita vt cum vnum caput & sequens pariter didiceris, & primum & secundum rursus animo repetes: & cum tertium didiceris, rursus à primo inchoandum erit, & sic successiuè.

7 Complexurus multa, membratim secabis: ne diffusa multitudo memoriam confundat. Vnde poeta ille: Scire si vis hanc rem, tota sit separata minutim.

8 Sit tibi frequens & diuturna de eadē re cogitatio, vel cum aliis disputatio, vel alteri declaratio. ex frequentatis enim actibus generatur habitus, qui est memoria. Nec te à disputatione deterreat erroris timor: nam tenacius retinebis ꝙ didiceris cum rubore. vnde Senec: Memoria nihil perdidit, nisi quod sæpe non respicit.

9 Conare vt intelligas quæ volueris memorari: neq; ita curandum est vt multa legas, quā vt multa intelligas: aut pauca multum legas, eorum præsertim qui non nugis chartas implent.

10 Caue ne obsint memoriæ literæ, ne scilicet illa q̄ scripseris in memorabilium libello, ea veluti certa & alligata tenens, custodire desinas, & ipsa securitate fidens, è mente dimittas. Clarū est in hoc Antisthenis Atheniensis exemplū, q amico cuidā deploranti quòd commentarios suos perdidisset: oportuit, inq̄t, ista potius animo q̄ chartis inscribere: sentiēs librorū fiduciam esse causam, quo minus memoriam exerceamus.

Procu-

11 Procuranda est cibi concoctio, & quæ obsunt memoriæ fugienda sunt, & sint in vsu quæ illi conferunt, vt supra cap. tertio & quarto dictum est.

12 Liberandus est animus ab aliis cogitationibus, ab his scilicet quæ studium non respiciunt: nam pluribus intentus, &c.

13 Non audienda tantum, sed etiam videnda sunt quæ volueris memorari: nam semel videntes magis memorãtur quàm identidem sæpe sæpius audientes.

14 De quibus interrogatus fueris, confestim ne respondeas, id est, absq; meditatione: nam subita responsio semper inconsulta est.

15 Metiri debes vires ingenii tui tuæq; memoriæ, ne ingeras illi plus quàm semel capere possit aut tenere: exemplum à stomacho sumendum, quia si supra vires oneretur, inualidior fit, non enim concoquit: nec impinguatur corpus gulosi: ita quicquid addiscitur, nisi retineatur, parum prodest: ideo si quantum oporteret retinere non poteris, numerum multiplicabis, & continuam imminues quantitatem.

16 Certas horas studio constitues, illas præsertim quibus a cibo stomachus seu ventriculus erit vacuus: tunc enim ingenium vaporibus non obtenebratur. horæ conuenientes erunt conticinia & matutini galli cantus: curabisque ne aliqua ratione fortunæ, deseras tempora studio decreta.

17 Vesperi quotidie quid discendo lucratus fueris repetes, imitatione Catonis, qui quicquid die fecisset, legisset & dixisset, in crepusculo commemorabat.

18 Memoria est à teneris exercenda, vt & in iuuene & viro promptior sit & paratior: Quo fuerit imbuta recens, seruabit odorem Testa diu. Omnia enim pueris noua sunt: noua autem & admirabilia fortem faciunt in memoria impressionem.

19 Ad animi recreationem viriumque reparationem, non ad obscœna confugies, sed mutato id facies studio: remittere enim animũ quàm amittere, melius est. Sed &

ludicra

ludicra Christianorum debent esse seria. Post studia igitur seria vel grauia, ad leuiora confugiēdum, vt ad historiam vel exercitia musicalia: nam vires reparat alitque tempestiua quies, ac etiam maior est post ocia virtus. Sunt qui ludere malint, quod quidem conceditur, si ludus sit ludus, & non res seria: sitque breuis, honestus, sine dolo vel damno aut cupiditate. Mouet ingenium ludus duodecim scruporum, quem moderni scaccorum nominant, sed in eo nimis sæpe adhibetur temporis & studii, quod præstaret melius collocare. Paruæ pilæ ludus, etiam toti corpori proderit: deambulatio, præcipuè capiti. Hæc animi recreatio non sit diuturna neque frequens, & præsertim horis studio non agatur. Reuolandum est statim ingenio confirmato ad studia literarum, ne tempus depereat, quo nihil carius, agendumque vt quod deperditum est, auido studio recuperetur.

20 Ne discedas à præceptoribus antequam deceat: plures enim scientia in summos euaderent viros, nisi prius esse discipulos puderet, quàm sapere valeant. Proderit & alios docere, dictare, declarare, interrogare, ac respondere: dubitare de nonnullis bonum est, modo id sine ratione non fiat.

Vltimò, inter infelices dies illum computabis, quo aliquid non profeceris didicerisue quod tuum esse possit: vt nulla dies sit (vt in adagio est) sine linea.

PRÆCEPTA REMINISCENTIÆ.

PRIMVM præceptum est, ex ordine & reminiscibilium consequētia: cùm enim didicerimus ordinatim aliqua, connexione & dependentia quadam ordinata, & de illorum aliquo obliti fuerimus, id facile reminiscemur ordine repetito: cognito enim antecedente, facile in consequens deducemur, & deperditum inueniemus. Rectè igitur dicit philosophus. Quæ bene inuicem ordinata sunt, bene reminiscibilia sunt: quæ verò malè, diffi-

[...]ulter in memoriam reuocantur. Facile enim gesta re[...]ensemus, cum eo ordine in oratione collocantur quo fa[...]ta sunt: quoniam sicut se habent res gestæ ad inuicem, ita [...] habent & in mouendo animam.

2 Secundum, vt vno simili in consimile prouehamur: vt, [...] Homeri non recordamur, Latinorum poetarum prin[...]ipem Virgilium memoramur: ex quo facile in Home[...]um Græcorum vatum primarium descendemus.

Tertium est, vt aliquando contraria recogitemus: qui [...]nim memor erit Hectoris, reminiscetur & Achillis.

Quartum est, loci ac temporis recordatio in quo res [...]ractata est: locus enim & tempus facile rem adducit me[...]oriæ. Sunt etiam tres argumentorum sedes, à similibus, [...] contrariis, à propinquis.

Quintum est, res omnes à proprietate repetere: vt si sa[...]inati memoriam habere velimus, ad Dionysium Syracu[...]anum descendamus vel recogitemus: qui, vt autor est Iu[...]tinus, præ sagina visum perdidit.

LIBER SECVNDVS DE LOCALI VEL ARTIFICIOSA MEMORIA.

ARTIFICIOSA memoria, vt inquit Cicero secundo ad Herennium, ex locis veluti ex cera aut tabella, & imaginibus veluti figuris literarum constat. Sic enim fieri solet, vt quæ accepimus quasi legentes reddamus: neque multum intersit an à vertice an à calce incipiamus. Locos ipsos ordinatos esse oportet: nam si in eis confusio fit, confundantur omnia necesse est. Multos etiam eos esse decet, vt multa locari eadem exercitatione possint. Cicero centum eos esse debere iudicat. Thomas Aquinas plures habendos consuluit. Hos multi variis artibus quæsiere. Metrodorus in signis duodecim per quæ sol meat, trecenos & sexagenos inuenit locos: quòd tot gradibus apud astrologos secari soleat. Cicero familiarem domum fin-

xit,locis discretam multis. placuitq; illi, vt inter locorum quinaria,vel manum auream, vel aliud quid discrimen figuremus,quo alter ab altero secernatur: in eisque immobilem ordinem haberi, vt semper dextra ingrediamur & egrediamur. Quidam non ignauus autor, ex animalibus locos fingebat, & eorum ordinem ex alphabeto Latino deduxit,vt à singula litera vnius animalis nomen inchoaretur:perinde ac si nomina hæc essent:Asinus, Basiliscus, Canis,Draco,Elephas,Faunus,Gryfus, Hircus,iuuencus, Leo,Mulus,Noctua, Ouis,Panthera, Qualea,Rhinoceron,Simia,Taurus,Vrsus,Xystus philosophus (qui de his scripsit)Hyena, Zachæus. Hæc singula in quinque locos diuidebat, in caput, in anteriores pedes, in ventrem,in posteriores pedes,& caudam:nam hunc ordinem ipsa natura porrexit,neq; confundi in eis enumerãdis ingenium potest. Sic itaq; centum & quindecim locos nactus, in eis rerum memorabilium imagines sculpebat,ac etiam in loquentis facie multa ingenio scribi præcipiebat, in capillis,in fronte,in oculis,sicque deorsum ad pedes descendi. Mihi verò facillimum videtur non modò centum, sed propemodum infinitos locos reddere & effingere: cùm neminem lateat ciuitatis originalis situs vel in qua diu habitauit. Igitur cùm per portam mens ingreditur,dum secantes se ad diuersas regiones vias considerat, dumque amicorum domos,ædes publicas, prætoria publica repetit.miram locorum quantitatem assequetur. Accedet ad hoc potestas atria effingendi, in quibus quantum libeat, numerum locorum faciet, vt inscribi quæcunque voluerit possint. Et quia breuis atq; efficax est doctrina per exempla,hinc exempla ponã, vt res facilius intelligatur,de decem ponam exemplũ, & consequenter ex proportione habebitur vel de mille. Capio igitur domum magnam & vacuam,ad quam non frequenter sed rarò ire debes, & statue primum locũ qui est apud ostium distans ab ostio per tres pedes. Secundus locus sit ab isto distans per duodecim vel quindecim pedes: vt,verbi gratia, sit angulus vnus. Tertius locus sit à secundo distans per totidem

pedes

edes, vel duodecim:& erit fortè alter angelus, vel me-
ium inter angulum primum & secundum. Quartus, erit
ngulus. Quintus, erit angulus distans per tantũdem. Sex-
us consimiliter, & finita sala, intrabis vnam cameram,
tque intra ostium immediatè signabis septimum, dein-
e in primo angulo cameræ octauum, & in secundo an-
ulo nonum, & in tertio decimum cum sua distantia. Si
is plura loca, exeas cameram, & signa sic alias cameras
roportionabiliter. Nota tamen, quòd distantia data
nediocris est & conueniens, sed si tanta distantia non in-
eniatur, sed minor vsq; ad octo vel ad minus quinq; pe-
les, adhuc tolerabile foret. De templo scito tale esse de-
ere quod non multum sit frequentatum etiam à te, ne
nultitudine imaginum confundaris. Ista loca debent esse
igna memorabilia & manuductibilia, loci enim nõ sunt
nguli, sed fixæ imagines in angulis situatæ: super quibus
icut super charta aliæ pinguntur imagines delebiles, sic-
it literæ. Vt, verbi causa, primus locus signatur per vrina-
e, ponendo in eius loco vrinale. Secundus signabitur per
pixidem. Tertius per mortarium. Quartus signabitur
per pistillum ponendo illud ibi. Quintus per pugilla-
e. Sextus per pedem leporis. Septimus per cribrum. O-
ctauus per sacculum ponendo similiter sacculum. No-
nus per panem cereum. Decimus per cannas cassiæ, &c.
Et ista nomina oportet mente semper tenere, & loca de
quinto in quintum, vt quinarii loci menti semper habe-
antur. de distantia satis dictum. Scio tamen, quòd vsq; ad
vigintiquinque licet transire, nec vltra: ne fiat negatio in
imaginibus. Et consimiliter dicatur de quantitate quan-
tum ad altitudinem, ne sint multæ altitudinis, sed à quin-
que vsq; ad duodecim pedes. Et notetur quilibet quintus,
vt dictum est de ordine. de qualitate autem vt non nimis
lucidæ, nec nimis obscuræ, nec nimium frequentes. Tran-
seamus ad imagines, quæ sunt res collocandæ: debent ita
imagines nobis notæ in istis locis collocari cum motibus
talibus, vt per eas valeamus memorari. Verbi gratia, volo
memorari de viginti nominibus, sic faciã: in primo loco

imaginem Petri mihi notiſſimi locabo, cum vrinali in manu pleno vrina quam fundet ſuper Iacobum mihi notiſſimum: & ex iſto actu notabili, horum duorum memorabor: & ſic duorum nominum memoriam mihi fecero. In ſecundo loco ponam Martinum mihi notiſſimū (nam oportet imagines iſtas eſſe notiſſimas, vt cito in memoriam recurrant) qui ponet digitum ſuum in pyxide & extrahet vnguentum, quo cum digito orificium vnget ani Henrici mihi notiſſimi. In tertio ponam Andream mihi itidem notum, qui cum manu ex mortario extrahet emplaſtrum quod ponet ſuper faciem Franciſci, vel alios ridiculos actus fabricando, ex quibus memoria de talibus nominibus confirmetur. Et ita pariformiter procedatur in aliis.

Similiter ſi recordari voluero alicuius cum ſuo actu, illum imaginabor cum re illius actus: vt, ſi recordari velim alicuius comedentis ficus, tunc imaginabor quòd cum ficu aliquid ſolatioſum faciat vel ſtupendum.

Si argumenta recordari vis, capias ſubſtantiam argumenti, & ipſam tantum locabis, quia totum argumentum haud poſſet locari, ſicque de aliis rebus ſuo modo.

Rurſus de figuris etiamnum diſſeramus his quinque præceptis.

Primum eſt, vt aut riſum moueat figura, aut miſericordiam, aut admirationē: facile enim inuenitur figura quæ affectum animæ conuertit. Exemplum huius eſt, ſi in ore aſini rabidi caput Antonij conſtituam morſibus ferè cōfringi, cruorem effluere, auxilia petere, ac paſſis palmis vociferare: nam fieri non poterit, vt cum voluero, non videam hunc oculis mentis meæ, & reddere Antonium neſciam repetenti.

Alterum eſt, vt aut ſimile per ſimile, aut per contrariū figuremus, aut per proprietatem. Primi exemplum eſt, vt ſi nomen Galeni ſim locaturus, alicuius illuſtris medici nomē ſcribā, cuius quoad fieri poteſt, aut par ſit, aut paulo debilior autoritas. Secundi exemplum eſt, ſi idem per indocti

indocti medici nomen conſcripſero : ſi Therſitem per Achillem, & bonum pro malo : informem per formoſum annotauero. Exemplum tertij eſt, ſi Ouidium Naſonem, per magnum naſum: Platonem per humerorum latitudinem: Criſpum per anulatos capillos : Ciceronem per Geminum ſculpſero.

Tertium eſt, vt à tenellis annis aſſueſcamus locare, & cum quotidiana exercitatione creſcamus: quanquam etiam adultis prodeſſe poſſit ipſa doctrina. Efficacior ſit habitus, ſi quæcunque aut dicturi aut facturi ſunt ſic locent: quæcunque etiam inter fabulandum audiant: Sic pingant mores, geſtus, temporaque ſculpant : Sic enim breui tempore fient exercitatiſſimi. Ludere etiam prodeſt alterum cum altero, illum vincere qui plura clarius, ordinatius, velociusque retulerit.

Quartum eſt, vt omni quinario rerum ſignandarum repetamus à principio quæcunque ſignata: ſolet enim repetitio valde conferre.

Quintum eſt, vt quæ non ſunt ſimplicia ea per componentium ſimilitudines ſtatuamus, verbi cauſa: qui memorari voluerit huius enunciationis, Cicero cum Hortenſio diſputat, Cicer legumẽ in horto finget, qui de horti ſterilitate conqueratur: ſic enim & cicer Ciceronem, & hortus Hortenſium, & querela diſputationem repræſentat. Sic autem ſeruari ſolent & legum capita, vt ſi locanda illa lex ſit, Publicati teſtamenti fides, effingamus dicam teſtamentalem patentem, cui quiſpiã cœnum iniecerit: & eius fides aboletur. Ecce publicati ſemel teſtamenti fides relegi poterit. Verùm hæc facilius fient, ſi adſit doctrina & rerum memorandarũ cognitio, neque deſit conſummata & inuicta exercitatio, cùm exercitatio poſſit omnia: ita & medicus medicinalia, & iure conſultus plebiſcita facilius recordatur.

Locus igitur tabulis (in quibus antiquitus multa ſcribebantur) comparatur: imago autẽ ſcripturæ : nominum recitatio, lectionis aut rerũ lectarũ recitationi. Locus eſt pars vicaria memoriæ & inſtar illius capax. multiplicatur-

que per antrorsum & retrorsum, per dextrorsum ac sinistrorsum, per sursum atque deorsum, aliquid addendo vel diminuendo: multiplicatur etiam mensurando longum, transuersum & medium. Locorum regula breuiter & hac ordine est, vt primò sit locorum inuentio (de qua superius dictum est) deinde ordinatio, meditatio, distantia, fictio, solitudo, mediocris lux, dissimilitudo, quãtitas, loci quinti signatio per manũ auream vel alterius metalli, illiusque variatio, ne similitudo confusionẽ pariat. Imagines sunt similitudines rerum in mente conceptarum, siue simulachrum simile ex toto vel ex parte rei cuius recordari volumus, imò pro ipsis rebus collocandis accipitur. Sunt verò in duplici genere, scilicet aut notæ aut ignotæ: notarum quędã animatæ, alię inanimatæ: & tam animatarũ quàm inanimatarum aliæ simplices, aliæ compositæ. Illud rursus non obliuiscaris, quòd in collocandis imaginibus super locis, semper res locanda est cum actu ridiculoso, vel admiratiuo, vel crudeli, vel alio modo inconsueto: nam ridiculosa, crudelia, iniuriosa, admiratiua, excellenter pulchra, vel turpia, immutant sensus ac melius excitant memoriã, cum anima circa talia multũ aduertat. Variantur quoq; imagines per trãspositionẽ literarum, & per transsumptionẽ: vt si velim Romam recordari, ponã Deum amoris, qui vocatur amor: & pro tyranno lupum rapacem. Sufficit itaq; nos methodũ ostẽdisse, quam qui sequetur, haud difficilè, modò exercitatio accedat, multorũ ac variorũ sibi pro occasione debita, recordationẽ certã parabit: ignaui autẽ & ociosi torpeant, quib. omnia infensa sunt.

Vltimò, epilogi vice ac veluti colophonẽ addam quæ scribit Erasmus Roterodamus lib. 3. Eccles. Ad natiuæ memoriæ vim natura felicẽ, accedat intelligentia, cura, exercitatio, & ordo. ad memoriam confirmandam nonnihil opis pollicentur & medici, & secundum hos Marsilius Ficinus: sed præter ea quæ diximus, plurimum confert perpetua vitæ sobrietas: nam crapula & ebrietas, vt ingenium hebetant, ita memoriam prorsus obruunt: officit etiam curarum varietas, & turba negociorum. officit & tumul-

tuari a

naria diuersorum voluminum lectio. Hanc præcipuam arbitror causam cur senectus sit obliuiosa: quod ea vis animi multitudine rerum obruitur. officit memoriæ pudor immodicus, auditorum nouitas, & anxia cura: pudor & nouitas vincitur assuetudine. Anxium studium officit id, hoc ipsum quod impendio affectat. Alibi sic inquit: Optima memoriæ ars est, penitus intelligere, intellecta in ordinem redigere, postremò subinde repetere quod meminisse velis. Hactenus Erasmus. Si vis igitur rerum bonarum pollere memoria, diligenter curato, vt eius quod ediscendum est, certam intelligas rationem. Ratio enim est indissolubile veritatis & memoriç vinculum. Ob hoc forsitan Plato inquit, quod bene intellectum est semel, obliuioni omnino tradi nunquam posse. Ea quoq; memoriæ tradenda sunt, quæ non solum vtilia sunt, sed & iucunda. nam alimenta quæ suauissimum saporem afferunt, facilius in naturam nostram transeunt atq; conuertuntur: & quo auidius quid haustum est, eo diutius retinetur. Adde quod obseruandum omnino Aristot. & Simonides arbitrantur, vt certus quidam in ediscendis ordo vel insit, vel saltem excogitetur. Ordo in proportione quadam & connexione consistit. In his autem quæ ordinata serie digesta sunt, siquid vnum acceperis, reliqua continuò necessaria quadam vel naturæ vel artis continuatione sequuntur. Obseruandum insuper, vt sæpenumerò, quæ didicimus, meditemur: sic enim alimenta animi concoquuntur, & quasi conuertuntur in animum. Confert etiam quamplurimũ siquis eleganti oratione cantuq; suaui, quæ memoriæ mandauit sçpe recenseat, vt dictum suprà est. Voluptas enim rerum condimentum est, amoris esca, incitamentũ ingenii, voluntatis pabulum, roburque memoriæ. Purgãda est etiam anima à malis, vt impleatur bonis: orationeque ad Deum fideli petendus est spiritus sapientiæ & sciẽtiæ per dominum nostrum Iesum Christum, cui cum patre & sancto spiritu sit honor, laus & gloria semper.

DE PRÆDICTION[E] MORVM NATVRARVMQVE HO-MINVM FACILI, CVM EX INSPE-ctione vultus, aliarumq; corporis partium, tum aliis modis.

Opuſculum in 23. capita diuiſum.

AVTORE GVLIELMO GRATARO-lo medico Bergomate.

De phyſiognomia in vniuerſali. *Cap. I.*

OMNIBVS animalibus commune eſt a[-]gere vel pati ab inclinatione naturali[,] quæ vt in brutis impetus, ita in homini[-]bus propenſio dicitur: vt in cholerico eſt ad iram inclinatio, in melancholico ad metum, in ſanguineo ad iucundita[-]tem, in phlegmatico ad ſegniciam. Inclinationes ergo iſt[æ] in hominibus morum atque affectuum ſemina dicuntur, quoniam ratione regulari poſſunt: in brutis verò mores & affectus, quoniam ſenſibus & appetitu viuunt. Ex qui-bus patet Phyſiognomiam ſcientiam eſſe neceſſariã, quo per ipſam prædicimus aptitudines naturales ad affectus vel mores: quo verò per ipſam prædicimus affectus vel mores actuales, nec eſt ſcientia neceſſaria, nec firma: ve-rùm quia homines plerunque viuunt ſenſu, & non niſi ſa-pientes viuunt ratione, ideo phyſiognomia eſt ſcientia prædicendi mores actuales & affectus vt in pluribus, quo-niam plures appetitu & ſenſu viuunt quàm ratione. quam etiam ob cauſam Bias Prienæus dicebat plures eſſe malos quàm bonos: quoniã plures appetitu quàm ratione mo-uentur: atque, vt inquit Ariſtoteles, à medio pluribus mo-dis delinquitur, acceditur verò non niſi vno modo. Duo autem

autem sunt signorum genera: aliqua quæ à qualitate elementaria sumpta, animi affectiones significant, vt thoracis pilositas, quæ iracundiæ est indicium, ex corde calido. Quædam à proprietate, vt capitis in dextrum declinatio, quæ signum est cynædi, nec ex causa calida aut frigida, sed proprietate colligitur. Peripatetici verò (vt Aristoteles secundo Priorum) supponunt nulli homini inesse aliquam affectionem, aut aliquem morem à natura, quin illum in corpore comitetur signum per quod illa passio aut mos possit significari. Ac licet anima quo ad intellectum sit à corpore eleuata, quo ad alias tamen partes & potentias est à corpore comprehensa. Quamuis quoque hominum aspectus non differant specie essentiali, differunt tamen specie accidentali. Sufficit autem pro differentia morum, accidentalis aspectuum differentia. Si quis autem illud Ioannis septimo obiiciat, Nolite iudicare super faciem (seu aspectum) sed rectum iudicium iudicate. Respondeo dictum illud à Domino esse in illos qui ex prauis affectibus arrepti, non ex re & causa iudicium faciunt, sed ex personarum acceptione, hominumue odio vel contemptu alienantur à rei veritate: quod fugiendum est tum alias, tum maxime vbi de cælesti doctrina agitur. Hoc etiam est super faciem (vt suprà dictum) iudicare ac falli, si quis vultispex aliquem ex natura hilarem, quẽ aliquando contingat casu aliquo vitam tristem ducere, sic eum natura tristẽ censeat, qui tamen natura hilaris est. vel ecõuerso. Sciendũ etiam duplices fore passiones, videlicet naturales & accidẽtales: accidẽtales sunt q̃ animæ insunt, & ex eo quòd animæ insunt, nulla fit in corpore mutatio, vt artis & scientiæ, & hæ per signa in corpore non indicãtur. Naturales verò, quæ cùm in nobis insunt, aliqua mutatio apparet in corpore, vt ira, metus, &c. de quibus tractatur. Est enim physiognomia cognitio affectuũ & morum animæ: mores autem & affectus sunt in parte sensitiua, quæ dianœa appellata est, animalibusq; & hominibus communis.

De capitis iudicio, super magnitudinem, figuram & dispositionem. Cap. II.

CVM caput inter reliquas humani corporis parte[s] omnium maxime conspicuum sit intuētibus, hau[d] ab re etiam Hippocrates ex eius potissimū figur[a] de totius corporis constitutione iudicare docet in sext[o] Epidemion: quod enim iusto plus magnū aut paruū fue-rit, id vitiosum existit: & qui eo præditi sunt, iis quę ad in-tellectū attinent, euidenter læsa ac impedita esse apparēt. Vt autem caput paruum perpetuò vitiosum, ita magnum interdum bonum, interdum etiam malignū existit. Opti-mum verò caput id est, quod exactè rotundum, & vtrin-que paulatim depressum existit. Veluti si sphæram exactè rotundā ex cera constructā, paulatim vtrinq; depressam excogitares: nam rotundum, vt geometræ asserunt, est ca-pacissimum. Caput ergo melius, in magnitudine mode-ratum existit, & habet decentem rotunditatem quæ ante & retro eminet, parua compressione temperatum. Causa paruitatis capitis est paucitas materiæ: causa magnitudi-nis capitis est materiæ, scilicet spermaticæ, multitudo. Ce-rebrum sequitur formam cranei: paruum namq; si fuerit craneum, paruum erit cerebrum, & econtra. Cranei figu-ra si corrumpitur, corrumpitur & cerebri forma. Caput hominis inter cætera animalia proportionaliter plurimū cerebri habet. Mares plus cerebri habent quàm fœminæ: licet effectus aliquando contrarium indicet: sed de his q̄ rarò fiunt, vel per accidens, non est ars vel scientia. Caput hominis iuncturas plures habet quàm cæterorum ani-mantium, & maris plures quàm fœminæ. Caput debitæ formæ habet formam mallei, in qua pars anterior & po-sterior eminent. Forma medii ventriculi debet esse leuiter compressa, & ita nobilior est cogitatiua. Forma anterior si depressa est, iudicium abest. Si posterior depressa est, ab-est memoria, & inest imbecillitas motus neruorū, & per consequens totius corporis: nam ex cerebri fortitudine ostenditur fortitudo colli & neruorum: similiter spatula-

rum amplitudo, pectoris, hippocondriorum & ossium. Caput non vltra condignam formam & rationem, adauget sensum virtutemque, & denotat in homine magnificentiam. Caput paruum & indebitum, oppositum arguit. Cùm enim caput fuerit magnum, cerebrũ erit magnum: & cùm cerebrum sit omnium sensuum principium, caput si magnum sit, erit multi sensus, & econtra.

Maximum ergo habenti caput non vltra formam, formositas & conditio bona denotatur,

Caput magnum cum figura diuersa, & subtilitate neruorum, ac viuido collo, & subtili, ossibusque subtilibus, signum est maliciæ formæ cerebri.

Caput habentes magnum præter formæ debitum, fatui sunt & stolidi, & indociles.

Caput magnum & collum paruum, malum est: deficit enim virtus formatiua, & materia est inobediens: inde stoliditas & fatuitas.

Caput magnum corpori proportionatum, præsertim collo, ita quòd collũ sit forte & mediocriter grossum cum fortibus neruis & grossis, non extra laudem bonum est.

Caput pineatum in formã piramidis, ita quòd pars inferior sit grossa & rotunda, pars verò superior acuta & pineata, inuerecundiam arguit, rapacitatem, & audaciam temerariã: hoc ex caliditate & siccitate cerebri est. Ianuenses vt plurimum talis sunt figuræ & naturæ, & plurimi cucullati quos religiosos vocant, præsertim Bigotti & hypocritæ: Phoxi etiam dicuntur à Græcis, acuminata capita habentes, vt Thersites Iliados B. Quo non deterior alter venerat ad Troiam.

Caput magnum, cæteris signis ingenium denotantibus, est bonarum artium receptaculum: secus est cum caput magnum est, non respondentibus cæteris membris.

Caput forma decens est cum ventriculo anteriori bonæ formæ & satis humido, quia apprehensio specierum fit ab humido: retentio fit à sicco, in postrema parte.

Caput cum ventriculo medio aliqualiter compresso circa latera, denotat virtutem cogitatiuam in componẽdo esse

do esse

do esse promptam, & in diuidendo quod apprehensum est, propter vnitatem spirituum in loco.

Caput sphæricum, mobilitatem, instabilitatem, obliuionem, exiguamque discretionem, paruamque denotat sapientiam: motus enim spirituum nunquã pausat: quod in plurimis annotatum est Gallis, Vasconibus, & aliquibus Teutonicis. Si enim forma capitis sphærica est, ventriculus medius amplus est, & spiritus eò tendentes dum amplum locum inueniunt, non bene vniuntur: & sic extimatiua debilitatur, quia in girum spiritus obuoluuntur. Talis capitis homines multa pollicentur & attendunt parum: sunt importuni, auari, inuidi, de præsenti tantum cogitantes. Nihil confidas his hominibus, præsertim si corpus est cholericum aut melancholicum. Hi si dominium habent, crudeles sunt & tyranni, deprædatores & homicidæ, nisi pii sint ac Deum timentes.

Caput paruum de necessitate malum: ideo & faciliter ægrotat, & intus est paruum cerebrum, & angustia ventriculorum: in quibus spiritus angustiantes non operantur debitum: conculcantur enim, inflammantur, & suffocantur: ideo non imaginantur bene, non disponunt, non memorantur, Tales sunt irascibiles, timidi, & iram retinentes propter cerebri siccitatem & calidam temperiem. Sunt quoque exigui iudicii & intellectus, nec possunt recte discernere: tractant falsa, maledicunt, & sunt bilingues, à quibus fugiendum est, tanquam ab hoste: ab omnibus excipe sanctos.

Caput ineptè prolixum, obliquum in organis, impudicitiam refert, & impudentiam.

Caput humile & planum, insolentiæ & dissolutionis vitium signat.

Caput in priori parte eminens, insolentiam testatur.

Caput in anteriori parte vallatum, depressum & concauum, iracundum ac dolosum significat. at qui occipitis caua demissa habuerint, pauidorum nota erit.

Caput magnum cum frontis latitudine & vultu quasi gigantis, tardũ, mansuetũ, fortẽ & indocilẽ denotat: refer ad boues.

Caput

Caput longum aliqualiter protenſum ad mallei formam, prouidum & circumſpectum arguit, quales vtplurimum ſunt Thuſci.

Caput rectum, in medio lene & ferè planum, mediaque magnitudine, ſenſibus ingentem & magnanimum facit.

Caput ad omnia menſuratum, ingenio excellentē notat, & perſpicacem liberalemque.

Caput eſſe paruum vel magnum, intelligitur iuxta corporis dimenſionem.

Caput breue, ſine ſenſu, ſine ſapientia eſt.

Caput ex poſteriore parte concauum, doloſum & iracundum indicat.

In quibus tempora caua vtrinq, inſpicies, doloſos truceſque iudicabis.

Ex colore corporis iudicium. *Cap. III.*

NIGREDO in homine vt cornu lucens, aduſtionis ſignum eſt: tàm in membris quàm etiam in capillis.

Color niger, imbellem, timidum, verſutum indicat, refertur ad eos qui in meridiana plaga inhabitant: & etiam quia tales ſunt melancholici, quorum proprietas eſt timiditas. Ægyptii verò Æthiopes ex innato calore debili & ab extraneo reſoluto, debiles ſunt.

Flauus & albicans furoris & iracundiæ ſignum eſt.

Color medius inter album & nigrum fortitudinis eſt, quæ virtus media eſt audaciæ & timoris.

Color viridis obſcurus aut niger, pronos ad iram indicat.

Ruffus corporis color, pernicioſi hominis ac variis moribus præditi, argumentum eſt.

Rubei valde, homines aſtuti ſunt: refer ad vulpes. Rarò vidi breues humiles, rubeoſq; fideles. ſed pios excipio.

Homines ſupertabeſcentes facie, ita tamen vt rubedo maior in fronte, & oculi demiſſi ſint, verecundi omnino dicuntur. refer ad paſſionem.

Color

Color albus subrubeus, fortes & animosos indicat: re-fertur ad septentrionales.

Color vehementer albus, virtuti est contrarius, ignauiæque indicium: nam phlegmatici ac frigidi sunt, & ideo etiam timidi.

Color qui pallore deformatur, imbellem, timidum, eundemq; tergiuersatorē significat, si nō ægritudo sit studiumue causa palloris. Cum fuscior color pallori permixtus est, voracē, loquacē, intemperatę iræ atque linguæ denunciat. Color igitur ad insaniā vergit. Aristoteles ad Alexandum inquit, Albedo liuida vel flaua, hominis deceptiui magnum signū est: quòd si cum hoc accidat monstruositas, erit & natura & anima diminutus: fuge ergo inquit. eodem loco, Caue, inquit, ab homine omni qui aliquo membro diminutus ac mancus est, veluti ab inimico: quoniam turpes ac manci temerarii sunt, loquaces, & sine iudicio omnia proferentes.

Homines rubore simplici cum labiorū titillatione & narium ampliatione, signantur animosi & iracundi: referuntur ad passiones.

Color trāquillè & moderatè rubeus, docile ingenium, veloxque declarat.

Homo cui ea quæ sunt circa pectus & faciem rubore flammeo ardent, inflammatur ira, maniacus facilè fit ac rabiosus.

Habentes colorèm flammeum vel circa, diu iram tenent, implacabiles sunt, delatores, & difficiles ad regendū dum sunt irati. Refer ad morem in iratis apparentem.

Dixit Loxus experientia se obseruasse hominem cuius nasus & maxillæ natura hepatico colore rubēt, esse omni vitio horrendo affectum, vt libidine, vinolentiæ, crudelitate, & cæteris talibus.

Cùm venæ ceruicis & temporum extant, & sanguinei sunt oculi, iracundum animū & vehementem ostendunt, nonnunquam & insanum.

Cùm vultus rubet, aut verecundū, aut vinolentū declarat. Discernes igitur hunc ruborem oculorū indiciis, & eius consuetudine.

Ca-

Capillorum iudicium ex substantia. Cap. IIII.

Capilli plani, suaues, mansuetudinẽ & frigiditatem notant & humiditatem.

Calor hominis superiora petens, & passim penetrans, capitis cutẽ perforat, & humorẽ per foramina educit, ac subtilior pars humoris euanescit, crassior verò residet & cogitur in capillum cute duriorem extraneo frigore, & capillus fit tam latus quàm foramen, tam longus quam impetus exeundi.

Qui tarde nascuntur, humidam indicant complexionem, nec sanguineam.

Si festinant capilli, corpus ad siccitatem declinabit potius quàm ad humidum: & cùm caliditas & siccitas coniunguntur, capilli citius nascuntur, & grossiores.

Multitudo caliditatem arguit, & grossicies multa fumositatem: ideo amplius in iuuene quam in puero: in puero enim materiæ vaporosæ sunt potius quàm humorosæ: in iuuene verò secus: ideo contraria sequuntur ipsorum contraria.

In puero multi pili, docent crescentem complexionem eius ad melancholiam tendere.

Crispitudo in extremitate, caliditatem & siccitatem notat, vt in leone.

Grossicies, ex vapore grosso & abundanti. Grossi & nigri capilli Saturno referuntur.

Capillatura compta nimis & ornata seu prolixa tã ab arte quàm à natura, arguit homines venereos & solares. Qui ferũt capillos positicios gratia ornatus, omnino sunt venerei. Nam sicut mulier sua natura induens ornamẽta virilia, thoraces, trilices, & alia id genus armorum, est de natura viri, id est, masculina: modo simili viros muliebri ornamento gaudentes, effœminatos appellamus, id est, libidinosos & pusillanimes.

Capilli in capite erecti, & pili similiter in reliquo corpore, timidos arguunt.

Directi ferum vel spissi capilli. rari, insidiosum, molles, effœminatum.

Capil-

Capillorum criſpitudo ſurſum eleuata, calidæ eſt complexionis.

Polemon Græcus autor inquit capillos criſpos (id ego de omnino criſpis intelligo, vt in Æthiopibus) hominem admodum pauidum abominabilemque denotare: rectos (hoc alias haud eſt) inutilem & ſtolidum, mediam autem inter hæc qualitatem, optimam hominis naturam teſtari.

Capilli compreſſi, fronti eminentes, animum fortem & brutalem oſtendunt. refer ad vrſos & feras.

Capillorum aſperitas, aſperos vel ferinos mores denotat.

Capilli compreſſi, ſupra mediam frontem reſupinati reflectentes in cerebrum, calidum, minus ſapientẽ in bonis virum notant. refer ad barbaros.

Capillus ex vtraque parte depreſſus in frontem deſcendens, naturæ ſignum eſt equinæ.

Capilli iuxta tempora tenues & rari, frigidum & ſine viribus hominem annunciant: ratio, quia ibi arteriæ magnæ: & ille locus deberet naturaliter eſſe calidus, ergo & pilorum generatio, quia fit à calido: ergo quãdo tibi ſunt rari & tenues, deeſt caliditas: refer ad mulieres ibi penuriam pilorum habentes.

Capilli iuxta tempora rari ſed rigidi, timidum frigidumque profitentur.

Capilli denſi circa tempora & aures, calidũ hominem & libidinoſum notant.

Capilli ibidẽ ſi fuerint ſtabiles, nigri, lutei, violentum indicant animum. refer ad apros.

Capilli ibidem ſi fuerint groſſi & albiores, arguunt mores indociles & indomitos. refer ad Friſones.

Capilli molles & rari vtraque menſura tenues, fœmininum animum & ſanguine depauperatum arguunt: ſimiliter hebetem & pigrum. Et quando fuerint rariores magis, ſubdolum & aſperum & lucri cupidũ innuunt. refer timiditati barbarorum, & Aſſyriorum auaritiæ. Aſſyrii enim extra menſuram auari.

Ca pilli

Capilli multi grossi atque depressi cum pilositate reliqui corporis, in puero testantur melancholiam futuram, & est maniam incursurum.

Quando augentur in ætate capilli, repræsentant multam adustionem per naturam, quæ causat ægritudinem fatuitatis.

Linea vltima capillorum si à fronte recedat, callidum & parui intellectus arguit.

Linea vltima capillorum si fronti imminet, animosum notat ac semiferum hominem.

Linea vltima si post sinciput ad quod terminantur origines capillorum descendit versus ceruicem, in nequitijs callidum, in bonis verò insipidum ac luxuriosum arguit.

Linea talis ex priori parte cum longè superior à ceruice est, tardum, timidum, fœmineumque animum profitetur, & iracundum.

Mulieres non caluent, quoniam earum natura similis est naturæ puerorum.

Spadones nō caluescunt, quoniam in fœmineam mutantur naturam.

Capilli in tactu crispi corrugationi piperis similes, debilitatem notant digestiuæ, & citam senectam.

Coloris capillorum iudicium, & pilorum vbicunq;. Cap. V.

Significatio coloris pilorum non verificatur pro maiori parte, nisi in temperatis climatibus. Aliquid tamē potest comprehendi in quolibet climate comparando ipsis homines illius climatis: vtputa in Teutonicis & Æthiopibus. Æthiopes enim nigri sunt, & eorum capilli crispi vltima tortuositate: non propter hoc eorum complexio erit calida, sed hic calor & hæc crispitudo extrinseco calore nascitur, nam potius frigidi sunt vaporante calore. Teutonici verò & Sclaui, id est illyrii, frigidas regiones incolentes, albi sunt, & eorum capilli flaui & plani: nec propter hoc generatim dicendum est quòd sint fri-

gidi, imò potius eorum complexio est calida valde, qu
calor clauditur intrinsecus, vt accidit in hyeme, &c.

Albedo significat aut frigiditatem vehementem, sic
canicies: aut fortem siccitatē, sicut accidit vegetabilib
cum siccātur, quę ex sua nigredine aut viriditate transe
in albedinem. Et hoc quidem non accidit hominibus n
in fine ægritudinum exsiccantium.

Albus capillus est complexionis frigidæ. Colores c
pillorum præcipui sunt quatuor, scilicet nigredo, rubo
glaucedo, & canicies. Regiones & aer operationem h
bent in capillis.

Canicies capillorum oritur defectu caloris naturali
vel ex putrido phlegmate: & aliquando venereos mor
indicant.

Niger capillus est ex cholera incensa superabundant
vel ex combusto sanguine.

Capilli subnigri si sint moderatè tenues, bonos mor
indicant, & bonā complexionem hominis præ se ferun

Capilli valde nigri non plani sed asperi, calorē arguū

Capillus rubeus a natiuitate, caloris non adusti sign
sunt enim diminutę, caliditatis capilli rubei, & cōplex
taliū hominum minoris est caliditatis quā nigrorum c
pillorum, cùm rubedo sit proxima & affinis nigredini.

Capilli rubei cum intensione rubedinis, insidiatore
amentem, cholericum, iracundum, furiosumq; absq; r
tione ostendunt, rubei subalbidi, auaros mores.

Capilli colore castaneo, rectum, iustū, dilectū arguun

Aureus flauus est diminutæ frigiditatis.

Aureus ex flauo & rubeo mixtus, signum est temper
tæ complexionis.

Capilli subflaui moderate tenues, Solis & Mercurij n
turam notant.

Flauitas & albedo capillorum arguit frigiditatem, se
diminutam in flauo.

Capilli flaui longi solares sunt, id est animo regali ex
stentium.

Capilli blondi aut flaui, dominio frigiditatis subsunt,
calo

alor in humido sopitur: refer ad pueros. Septemtriona-
es tamen habent propter regionem: vnde notandum est,
uoniam hæc solent physiognomum decipere.

Nigredo capillorum sicut cornu lucidum cum asperi-
ate quadam & tortuositate, caliditatem complexionis
rguit. Nigri simpliciter, timidum & auarũ signant. Nam
mnis timidus ferè est etiam auarus.

Color ut lucidum cornu naturæ Martis assimilatur:
ihilominus capilli non sunt grossi, sed aliquantulũ sub-
iles, subtilitate humorũ, & nigrificãtur intensa calidita-
e: patet in pane sup prunas adusto, quia fugit humiditas.

Crura satis admodum densis pilis oblongisque obsi-
a, ruditati atq; agrestiori naturæ adscribe.

Cùm in residuo corporis autem est nimia pilositas, ibi
Martis & Saturni sidus vim operatur suam. Tales videmus
eprædatores viarum, præsertim quando cilia sunt valde
ilosa, cùm solum pectus pilos præfert, calidum & animo-
um significant.

Cùm omne corpus contectum est pilis asperis & den-
s, animum quadrupedis potius quàm hominis indicant.
Cùm ceruix à capite capillosa est, fortem & animosum in-
icant: refertur enim ad leonem.

Frontis iudicium. Cap. VI.

FAcies, pars ea tantum quę caluę subiecta est, & in ho-
mine tantum.

Frons faciei pars est inter sinciput & oculos.

Latitudo frontis incipit à naso vbi terminantur cilia
ersus commissuram coronalem.

Longitudo frontis intelligitur per latitudinem corpo-
is, vt villi ac nerui incedunt.

Per rotundam frontem intelliges quandã sphæricam
minentiam & promptuariam ad exteriora, & talem for-
nam necesse est deficere in longitudine frontis.

Frons quibus magna, segnes: comparãtur bubus. Frons
uibus parua, mobiles.

Frons quibus lata, idonei ad mouendam mentem: si

valde lata, stulti: parua discretione, & ingenio rigidi. Lat-
tam intellige cum debita quantitate longitudinis & lati-
tudinis.

Frons quibus rotunda, iracundi, præsertim si pro-
ptuaria, & insensibiles: refer ad asinos.

Frons quibus parua & angusta, stolidi, indociles, e-
quinati, voraces: refer ad sues.

Quibus oblonga, valent sensibus, & dociles sunt, &
vehementes aliquantulum, refer ad canes.

Frons quibus est quadrata moderatæ magnitudinis
consona capiti, tales virtuosi, sapientes, magnanimi: refer
ad leones.

Quibus est frons plana & continua sine rugis, infle-
biles sunt & insensibiles, contumeliosi, & valde irascibiles,
id est, pertinaces in ira obstinati & litigiosi.

Qui mediam frontem simul cum superciliis contrahit
est vili lucro intentus.

Quibus est protensa, adulatores sunt: referuntur
passiones & est frons protensa æqualis, quasi vltra ter-
dicitur etiam collecta frons, id est, tensa vel tranquilla
in canibus patet & hominibus blandientibus.

Quibus est obnubilosa, audaces & terribiles: referun-
tur ad tauros & leones.

Frons quasi cacumen quiddã habens & fossulas qui-
dam, callidi & perfidi indicium.

Medius habitus frontis inter hos decenter congruit
bonus est.

Frons quibus tristis est, mœsti sunt: & referuntur
passionem.

Demissa & obscura, planctui promptos facit: refer
pauones.

Frons magna semper cum grossicie carnis, & contra
frons parua, cum subtilitate.

Frons parua & subtilitas pellis denotat spiritus sub-
les & mobiles: & econtra. Spiritus autem est corpus sub-
le ex vaporibus sanguinis causatum: estque spiritus lat-
virtutum animæ in membra spiritualia: atque ideo v-

t humorum groſſicies, ibi non poteſt eſſe bonum ingenium.

Frons rugoſa nimis, ſignum eſt inuerecundi. & rugoſitas cauſatur ex nimia humiditate, licet aliquando etiam ſiccitate, & iſta non occupat totam frontem, & declarat iracundiam & iraſcibilitatem, retinet iram & odium ſq; cauſa, & ſunt tales litigioſi.

Habentes curtam frontem, tempora & maxillas compreſſas, amplis mandibulis, ſtrumas contrahunt.

Quibus tenſa eſt & lucida, adulatores ſunt & doloſi, vt ſupra dictum.

Frons in longum rugoſa, præſertim in radice naſi, arguit cogitationes melancholiæ.

Frons laxa, diffuſa vel aſpera concaua in medio cum tranquillitate cutis arridenti, verſutos notat & auaros ac fortaſſe plenos inſcitia.

Frons valde diſtorta, ſecordem ac ſtupidum.

Cui velut nebula in riuum frontis eſt, vel in medium nquam obſtricta, iracundus vocatur: refer tauro vel leoni.

Frons demiſſa & triſtis, animũ lugubrem, iracundiam & triſtitiam notat.

Frons alta, lata & longa, auget bona. Humilis frons, vilis haud eſt.

Frons in temporibus quaſi inflata groſſitudine carnis, maxillis plenis carne, multum animum arguit, iracundiã, ſuperbiam, & ingenij groſſiciem.

Curua frons eademque alta & rotunda, ſtoliditatis indicium eſt & impudentiæ.

Superciliorum iudicium. Cap. VII.

SVpercilia in oſſium compage poſita ſunt: quamobrem compluribus ſenibus creſcunt.

Supercilia valde piloſa oſtendunt ineptos ad loquendum, quia arguunt multam & aduſtam materiam: item oſtendunt ineptitudinem morum & maleficorum:

quia intellectus & morigeratio à temperamento tantum causatur, non ab adustione & fumorum copia. Ex magna namque adustione semper cerebrum calescit, & per consequens est garrulitatis causa & furibundi moris, nulli discursu.

Supercilia densa cum multitudine pilorũ coniunctorum ad nasi principium, signant adustionem intensam: & habentes sunt melancholici, & prauæ naturæ, impij & aliquando fures & omnino deceptores, homicidæ, ac lenones, & omnia mala complectuntur.

Supercilia ad superius eleuata si ad originem nasi descendunt, & superius eleuantur ad tempora, signant dominium calidi & sicci, & sunt callidi & malefici.

Polemon ait, Si frontis pili ad nasi medium densi demittantur, ad partes verò quæ vtrinque existunt minime, magnanimitatis & maximæ virtutis animi argumentum esse. Ibidem rectos pilos, timidum & dolis præditum notare.

Supercilia multorum pilorum, multam arguunt cogitationem, & multæ tristitiæ, cum loquela plena & crassa: tale signum aliquãdo reperitur in deprædatoribus viarum, homicidis & furibus.

Supercilia si descendunt inferius à parte nasi, & superius eleuantur à parte temporum, inuerecundos & hebetes demonstrant, & hoc propter caliditatem furiosam.

Supercilia rara mensuratæ magnitudinis, arguũt temperamentum, humorum bonitatem: talia habentes, ingeniosi sunt & secreta indagantes.

Supercilia longa, arrogantiam & inuerecundiam notant. Longa multorum pilorum signant virum magna meditantem.

Supercilia quando panduntur ad tempora, immunditiam signant, & derisorem simulatoremq;.

Supercilia inferius à parte nasi descendentia, & superius versus tempora eleuata, & sic vtrinque diuulsa, inuerecundiam, inuidum, stolidum, insatiabilem, & porcis similem.

Super-

Supercilia quæ descendunt per incuruationem à par- nasi, ingeniosum in nefandis arguunt: & quando incur- antur ad lacrymale siluestre, signant ioculatorem.

Supercilia si fuerint directa lineata & prolixa, malum, ibecillem, & fœmineum animum significant: refer ad ulieres.

Supercilia densa cum coeunt, tristem maxime homi- em, sed & parum sapientem significant.

Supercilia dependentia vel oculis imminentia, inuidū, uruata paruam & angustam mentem.

Supercilia arcuata adeò vt penè naso adiungātur, sub- lem & ingeniosum ac studiosum.

Supercilia rara, diametro commensurata & magna, tellectum.

Supercilia arcuata, si coniungātur ad conum nasi, sub- lem & studiosum notant: si autem conuexunt ibidem, istem & parum sapientem. Si arcuositas declinat ad tem ora & ad gibbositatē genarum, negligentem & fatuum.

De superciliis male dixit Michael Scotus, quem Ioan- es Picus dicit esse scriptorem nullius ponderis, multæ erò superstitionis.

Ciliorum seu palpebrarum iudicium. Cap. VIII.

Cilia tegmina sunt oculorum opertoria, venularum clausulis summis innituntur ex vapore crassiuscu- lo. Causa paruitatis, est materia parua.

Subtilitas pilorum arguit subtilitatē materiæ, id est hu norum, & dominium choleræ: & tales sunt maliciosi, vi- iosi, malefici: & cæteras bilis passiones tu notabis. Et cum a nosior ille locus fuerit, vt miluorum oculi, astutia & nala caliditas indicatur. Miluorum natura est calida & apax, & est species aquilæ ratione caliditatis, & est ani- nal cholericum: caue igitur a cholericis non regeneratis x spiritu sancto.

Lacrymale domesticum cum est modicum, significat stutum. vt tenet Auicenna.

Cilium superius eminens inflatum magis quàm ple-

num, parum supra oculum declinans, insolentem & quasi visum alligatum notat.

Cilia autem si declinant ad inferius, plenum & crassabundum ostendunt, maxime cum sunt rubore obducta: potatorem ruinosum denunciant. Et expertus sum in pluribus tabernas frequentantibus. ratio est, quia significat debilitatem oculorum, ergo & cerebri, ergo timent vinum.

Quod si subtile retractum inferius fuerit, in tantum vt oculi obtegatur album, denotant humorum siccitatem: quod si contingit in acuta aliqua passione, mortem denunciant.

Quando pili palpebrarum (à palpitando dictæ sunt palpebræ) curuantur inferius, vel naturaliter ad vnam partem torquentur, mendacem significant & callidum.

Qui maiorem & grossiorem habet palpebram, longius videt: quia conseruat lumen à calido & frigido extrinseco.

Anguli oculorum quando sunt dilatati signant oculorum ægritudinem: & si habent aliquam eminentiam carnosam ebriositatem notant, & præcipue quando oculi eminent, tunicis eorum exiccatis.

Palpebræ oculorum superiores palpebras inferiores cooperientes, longam vitam notant.

Crebra palpebrarum palpitatio, meticulosos arguit & maniacos.

Tenues palpebræ & in sanitate optimæ sunt, & mentem Deo proximam indicant.

Oculorum iudicium. Cap. IX.

EX oculorum indiciis Physiognomones sententias suas confirmant. quoniam signa quæ in oculis cernuntur, idola affectionum cordis sunt.

Oculorum complexio humida est, & septem tunicis formantur cum tribus humoribus.

Oculis passiones animæ maxime indicantur, tribulatio, hilaritas, amor, & odium, & cæt.

Oculo-

Oculorum colores præcipui quatuor, niger, ſubalbidus, varius, & glaucus.

Oculorum forma rotunda, mobilior & perfectior & incorruptibilior, propter carentiam angulorum. Oculi quaſi occulti dicuntur.

Angulati oculi, ſuperfluitates ſæpe ſæpius in angulis habent.

Rectus oculorum ſtatus, probi viri indicium habetur.

Oculi groſſi, timiditatem & puſillanimitatem arguũt, quia cauſantur à magna copia humiditatis cerebri, in qua eſt frigiditas quæ diffunditur per membra, & extinguit ſanguinem. Ideo, quemadmodum ſpiritus ſanguinis facit audacem, ita humida & frigida complexio, timidum.

Eminentes oculi timidos arguunt: refer ad lepores, cuniculos & ranas.

Extenſi oculi in anteriori, ſtultum: profundi, malitiam ſubtilitatem.

Lati oculi in latitudinem corporis tendentes, porcorum oculis ſimiles, arguunt corporis humiditatem.

Eleuatos & eminentes oculos habentes, parum vident: quia elongantur à cerebro eorum fonte: & tales ſunt loquaces.

Oculi in caput preſſi, acutius vident.

Oculus profundus, ſignum eſt malorum morum.

Mobilitas oculorum a caliditate eſt, & iracundiam notat, luxuriem & audaciam: refer ad accipitres & aſtures.

Immobilitas oculorum a frigido eſt, & timiditatem ac modeſtiam ſignat.

Qui cum oculis palpebras motitant, imbelles, infirmique animi exiſtimat Polemon.

Oculi qui clauduntur, ac denuo recluduntur, proditorem hominem, paruumq; denotant.

Si verò in ipſis humor inerit, accuratum, artiumq, ſtudioſum dixeris.

Oculi qui difformiter mouentur, vt nunc currant

quie cant, ad facinora omnia faciunt, & cogitationẽ sceleru̅ notant: ideo tales homines pessimi moris sunt.

Cuius oculi mouentur velociter cum acuitate visus, sunt latrones, infideles, & fraudulenti. Et multos notaui etiam à pueris, qui demum suspensi fuere propter latrocinia: hi tamen habent ingenium subtile, sed ad malum promptius.

Intuitus fixus, ex nimia & fixa cogitatione est, & desiderio sæpius ad decipiendum.

Qui habent intuitum vt mulieres, luxuriosi sunt & inuerecundi: nam hæc dispositio a simili complexione venit.

Quando quis intuetur ac si puer esset, ita vt & facies & oculi quasi rideant, hic læta & diuturna potitur vita.

Oculi quasi ridentes cum residuo faciei, adulatores, luxuriosos, & detractores notant.

Oculi crocei crudelitatem notant & deceptionem, vt expertum est in lenonibus, & homicidis. hic color à cholera fit prædominante & adusta.

Hominem cæsios habentem oculos concretos, ac tenebricosos, fuge quantum licet. Cæsius in siccis oculis color, impiorum est.

Oculorum color qui oleæ colorem repræsentat, fortem virum testatur.

Flauescens color oculorum, fortem & magnanimum.

Quos plurima nigredo infecerit, difficilis naturæ & fraudulentis iudicato.

Oculi parui, malum & stultum denotant & pusillanimem: refer ad simias.

Profunditas oculorum est ex siccitate musculos & ligamenta siccante, vnde sequitur contractio ad interiora & cerebrum exhaustum.

Paucitas materiæ oculorum, significat in humido proportionato dominium siccitatis & melancholiæ adustæ, aut siccitatem adustiuam. Et ob hoc sunt timidi & fraudulenti vt simiæ sunt, & notat experientia.

Oculi

Oculi in longum ſituati, inuidum, callidum & decetorem notant.

Naturaliter in ſpecie humana oculi ſituati ſunt, ſecundum latitudinem corporis.

Oculi itaque ſituati ſecundum longitudinem corporis monſtruoſi ſunt, id eſt, præter naturam. Et vnum tantum vidi Venetiis hominem malum & crudelem: huius cauſa eſt caliditas aduſta, ex quo ſequitur deceptio, inuidia, & deſiderium malum.

Quando igitur oculi ſecundum longitudinem corporis poſiti ſunt, callidum & deceptorem demonſtrabunt.

Caprini oculi, id eſt aliquantulum varii & turbulenti in pupilla, ſtolidos & fatuos arguunt.

Vaccini oculi, id eſt ſimiles oculis vaccarum, craſſum intellectum, dementiam, & ſimplicitatem notant.

Oculi parui & eminentes vt oculi cancrorum, ſtoliditatem & ſuas ſequentes voluptates arguunt.

Eminentia oculorum multa obiecta repræſentat, vnde ſequitur ineptus diſcurſus ex confuſione obiectorum.

Surſum tendentes oculi vt boum, qui & cum hoc rubei videntur & maximi, peſſimum hominem, ſtolidum, ſtultum, bibacem, ebrioſum notant: hoc autem eſt ex debilitate cerebri valde humidi & diſcraſiati.

Oculi ſurſum directi, tremuli, & pallore infecti, ſæui inhumaniq́ue ingenii, inuidentiſq; naturæ, & homicidæ notant.

Si quis natura oculos ſurſum ductos habet, is natura libidinoſus eſt. Refertur ad apparentem morem in morientibus & coeuntibus, vt inquit Ariſt. in Prob.

Eleuatio oculorum per accidens eſt: nam cauſatur à nimia caliditate, cuius ſignum eſt color rubeus, ex qua eſt perturbatio animæ rationalis: vt videmus in intenſa iraſcibilitate hominum.

Oculi retorti, ſi ad dexteram tendunt, fatuitatem: ſi ad læuam, incontinentiam indicare dicit Polemon.

Si oculi venter infra protenditur, vinoſum ſomnolentum.

lentumque denotat. si sursum tantum vergat, similiter.

Extensi oculi cum vultus extensione, notant homines maliciosos & nequam: ratio, quia siccitas est in causa, similiter & caliditas: & anima calida maligna est vtplurimum.

Asinini oculi, insipientes & duræ naturæ notant homines: sunt enim siccæ & frigidæ complexionis.

Oculi in capite quasi absconsi, id est intus concaui vident longius, & arguunt suspiciosum, maliciosum, pessimæ iræ, peruersi moris hominem: aut valde memorem, præsertim iniuriarum; audacem, crudelem, fallacem, mēdacem, vitiosum, luxuriosum, & cæt.

Oculi mouentes se in girum vniformiter, malos mores indicant, & homines sceleratos, facinorosos, & venenatores domesticæ familiæ ac pollutores: qualis Thiestis & Thereus & Medea, quorum filii etiam laniati sunt manibus parentum. Cùm autem modò inuoluuntur, modò recursant oculi, modò interquiescunt, ab his nondū perpetrata sunt huiusmodi facinora: verùm in animo & in cogitatione versantur.

Oculi habent tantas colorum varietates, quia diaphani sunt & raræ substantiæ: & hoc ex aqueis humoribus est, ex quibus constant oculi: ideo spiritus visiui ostendunt suas qualitates in oculo: vt mulier menstruosa maculat speculum, & puerulos in cunis inficit, & oculis sanis interdum nocet.

Maculæ multæ circa pupillam in oculo apparentes, malum significant hominem, & deterior erit oculus maculosus si varius.

Oculorum varietas non procedit nisi à calido eleuante vapores ad oculos, & quanto maior est varietas, tanto maior est caliditas.

Quanto maculæ sunt magis variæ, adustio est maior spiritus eleuati, vnde & morum varietates, & vitiorum caterua procedit: & ex magna varietate deterioratur iudicium honestum & laudabile.

Qui

Qui oculos lucentes habent, ij sunt libidinosi. refer ad gallos & coruos.

Oculi in rubore prunæ, pessimos & obstinatos arguũt: igneo enim colore bilis intensa notatur.

Qui habet oculos mediocres declinantes ad cælestem colorem vel subnigredinem, talis homo est penetrabilis intellectus, fidelis & curialis. Dicit Auicenna oculos similes antimonio.

Almansor dicit oculos meliores esse inter nigros & varios, si non sint radiosi, nec rubedo aut citrinitas appareat. Oculi isti demonstrant discretionem & ingenium: ratio est, quia priuati sunt bile & melancholia adusta.

Color oculorum cælestis & niger aut charopus, præsertim vbi non sunt maculæ, ab humoribus humidis & temperatis sine adustione causatur: ex quo sequitur spiritus similis naturæ, & inde ingenium & speculatio. Charopum Latinè fuluum potes interpretari, vt fuluum aurum, fuluus leo, vel flauus luteusue.

Varius color fit ex clariore spiritu visibili: vnde tales sunt bene nati & indagatores scientiarum.

Deteriores oculi habent maculas albas vel nigras vel rubeas vel cuiuscunque coloris: & talis homo deterior est omnibus, & mage reprobus: excipe tamen eos qui suffusione laborant, ex quibus probissimos & pios cognoui.

Oculi varii, magni & glauci, si fuerint cum guttulis rubeis maxime puluerulentis, qui color cyaneus dicitur, nigro corrupto assimilatur, in gyro ordinatè moti, turbatũ animo hominem ac vitiosum disignant, verùm audacem & ingeniosum.

Per oculos non semper totum, sed nigrum intellige: nigrum enim est quod enarrat.

Quibus igitur nigri oculorum superrubescunt, ij adeò irascibiles sunt, vt ob iram stupeant & alienentur.

Obseruauimus etiam in albo oculorum venulas oculorum sanguine plenas rubescentesque, iracundos valde indicasse.

Cùm altera pupilla plus est maior, altera minor, iniquitatem significant.

Guttulæ rubentes in oculis, sed non valde, ac potius in nigredinem vergentes, ita vt intuentibus nigrescere videantur, generosi animi, iusti, probi, & ingeniosi sunt notulæ.

Oculi qui tanquam guttulis nitoris intus relucent, nitidos, compositos, gratiososque valde notant.

Oculi guttulis rubicundis omnino, non tamen rotundis sed quadratis, ac vt ignis micantibus intrinsecus & inferius, & aliæ post ipsas sint pallidæ, & aliæ glaucescentes, & circuli forinsecus pupillas claudentes sint sanguinolenti, sitq; oculi magnitudo, & palpebræ & pupillę moueantur, significant animum atrocem vltra mentis cogitationem, & domestici sanguinis effusorem, nefanda omnia perpetrantem, & dolo ac versutia omnia subuertentem. Tales erant oculi Ezelini tyranni.

Huiusmodi guttulæ quanto fuerint rubicundæ & minutæ, tanto maiorem iram & scelus facinorosum testantur. Maiores quidem & obscuriores hæc nefanda minuũt, sed minime tollunt. patet hoc in notulis serpentum.

Nigræ guttæ aut sanguineæ in nigris aut fuscis pupillis, maleficum & venenarium testantur. Pallidæ guttæ, dolos, fraudes, malignitates obscuras notant.

Nota quod quanto guttularum colores sunt vehemẽtiores, tanto sunt efficaciores.

Oculi habentes maculas albas aut nigras vel sanguineas circumquaque, notant deteriores homines, proditores nefarios & reprobos, nisi suffusio fuerit.

Sunt tamen oculi vt iris colorati, qui si sicci sunt, insaniam arguunt: si verò humidi, magnificentiam & sapientiam significant, tamen cum iracundia & venere turpi. Oculi humidi vt aqua fulgentes, hominem bonis moribus denotant.

Pupilla si nigra fuerit & claudatur ante dicta citrinitate, vel si deaurata appareat, vt dicunt medici, sanguinis fluxum præsignat per inferiora.

Oculi

Oculi magni & ſupercilia longa, breuem vitam notãt, ut in pluribus iudicatum eſt.

Oculi longi cum ſuperciliis longis, erit doctus, ſed breuis vitæ.

Qui habet albedinem ſubnigram in oculo, ſignificat magnum hominem in honore viuentem.

Oculi parui & rotundi, ad malum iterantes ſignificãt, dummodo ſit facies obducta pallore.

Oculi valde mobiles & parui & palpitantes, peſſimum indicant, ex caliditate.

Oculi bene mobiles & acuti, ſignant furem: refer ad accipitres.

Venoſi & ſicci oculi, maniam futuram vel præſentem notant.

Obſiti caligine oculi, homines malis artibus imbutos arguunt & infideles ac intemperantes.

Oculi prædictis contrarii, boni: videlicet perlucidi, nullo ſigno malo impugnati: vt erant oculi imperatoris Hadriani, referente Polemone.

Oculi lucidi magni luminis coruſcique etiã cum glaucedine & ſanguineitate, temeritatẽ & inſaniã arguunt: ſi verò ſtatũ detinent menſuratũ, bonum mentis habitum ſignant.

Oculorum mediocritas inter nigrũ & variũ laudatur, etiam inter alios prædictos modos, niſi multum exiſtant radioſi, aut valde citrini vel rubei. At ſanguine infecti, inconſultos, & ocyſſime quæ propoſuerant efficientes arguunt.

Oculi magni pellucidiq; nitore, iuſtũ, docilem, prouidum & admonitorẽ ſignant, quales erant Socratis.

Oculi nimiũ præeminentes rubicundi & parui, mentẽ & linguã effrenatã, ac inſtabilem animum denunciant.

Oculi præeminentes & micantes, trementes & ſalientes, quos Græci pantomimos appellant, prauos, doloſos & verſutos teſtantur.

Oculus tremulus leuitatem, id eſt animi inſtabilitatem ſignificat.

Oculi

Oculi trementes, glauci, ſine pudore, ſine fide, ſine iuſtitia ſunt.

Menſuratæ magnitudinis oculi humidi atque perlucidi, magnanimum & magna cogitantem ac perficientem ſignificant: aliquando indicant iracundiam, vino deditum, latronem & cupidum extra modum: & tales erant oculi Alexandri.

Riſiui & maximi oculi, hebetem, luxurioſum & improuidum notant.

In Scythia fœminæ Bithiæ vocatæ in oculis pupillas geminas habentes, & viſu perimentes ſi quem fortè irati aſpexerint: hæ ſunt & in Sardinia.

Caui oculi arridentes, velut inſidiis conſtituti reputentur: præſertim ſi genæ ſupercilia & labra vnà moueantur infandas cogitationes ac dolos, præſertim ſi interdum palpebræ coeant & interdum ſe tangant: cogitationem nequiſſimam demonſtrant etiam.

Et triſtes oculi non ſunt omnino timendi: humidores enim in cogitatione ſunt dediti, & optimarum artiū denotant ſtudia. Quod ſi horum ſupercilia & frons ſint latiora cum tranquillitate conuenientes & palpebræ laudabiles, ingenium teſtantur fidum, benignum ac graue.

Oculi humidiuſculi horrendum intuentes, in iram propenſos, acres, furioſos, ſermone & actionibus properos, temerarios ad dicendum teſtantur & nequiſſimos. Aridi verò oculi prauos impioſque, cum huiuſmodi exigui & concaui fuerint, deteriores ſupradictis.

Triſtes oculi ſed ſicci cum aſperitate frontis, & intenſione aciei, & palpebrarum ſubiectione, nocentem ferum, nihilque inauſum indicant relinquentem aſſignare.

Aridi oculi & triſtioris intuitus, ſummæ beneuolentiæ hominis argumenta teſtantur, inquit Polemon.

Quibus ab oculis pendēt tanquam lippitudines, amatores vini ſunt, & caluantur, & tali diſpoſitioni ineſt cerebri humiditas & laſſitudo.

Quibus autem ante oculos tāquam lippitudines eminent, ſunt amatores ſomni.

Lippitu-

Lippitudo fit ex grosso sanguine ac melancholico humore ad palpebras affluente.

Lippitudines oculorum, inspecta dispositione, bibacẽ ebriumque notant, & quando fuerint cum demissione oculorum, somni amatorem significant.

Oculi magni tardos signant: refer ad boues.

Oculus medius inter paruum & magnum, bonus.

Oculi mediocritas bonitatem puritatemque innuit.

Oculus concauus malitiosi est: oculus eminens, fatui.

Oculi valde concaui, nulla prorsus laude digni: quos autem concauos sed magnos videris, non vituperabis.

Oculi concaui & exigui, dolosos hominis mores testãtur, ac proditorem, inuidiaq; ac æmulatione tabescentem denotant, quique maiori æmulatione flagret, incredulũ & sacrilegum.

Concaui risum prę se ferentes, malũ cogitantẽ denotãt.

Oculi parum concaui, magnanimes sunt: refer ad leones, amplius verò, mansueti: refer ad boues.

Pupilla nigra, pigrum nunciat & hebetem. Pupilla in circuitu cuius apparent margaritę, hominem signat inuidum, verbosum, timidum, & pessimum, inquit Rasis. Latas pupillas, prauorum morum fore dixit Polemon.

Paruas etiam, prauorũ & peruersorum. Quibus circulos qui circa pupillas sunt inæquales inspexeris, hi stolidi habendi sunt.

Obliqui oculi cum febre acuta, signum sunt mortis.

Si diu oculi remanserint aperti signum erit stoliditatis & inuerecundiæ.

Oculi valde nigri timidos arguunt: & nunquam fallit. Etiam ad lucrum auidos notant.

Nigri oculi ignauum moribus hominem, pauidum & infidum testantur. Color enim niger timorem arguit.

Oculi pallescentes, ad dolum propensos denotant.

Non valde nigri, sed ad flauum declinantes, boni animi signa sunt & fortis.

Glauci aut albi oculi, timidi signa sunt, & de albo non fallit.

Nigri oculi, ſplendore notabiles, prauos, doloſos, & valde maleficos teſtantur, qui autem nigros & leniter ſub ridentes habuerint, in omnem turpitudinem coguntur.

Non valde glauci ſed charopi, boni animi notam faciunt: refer ad leonem & aquilam.

Glaucus color eſt proprie noctuarum (quas ideo γλαῦκας Græci vocant) oculorum color: vulgo Italicè gazoli nuncupantur à colore picarum, quas gazas vocant, quæ alas eo colore variegatas habent.

Venoſi oculi, maniacos teſtantur: refer ad capras. Venoſi autem dicuntur illi oculi qui pleni ſunt paruis & minutis tractibus ad modum minutarum venarum: ex quibus color oculorum diuerſificatur. Tales ergo ſunt diminutæ phantaſiæ quæ ſeruit intellectui, refer ad oues.

Ignei oculi, inuerecundi ſunt refer ad canes: rapaces etiam & litigioſi. Oculi ignei ſunt, quando ad modum ignis rutilant, flammant & ſcintillant: ſunt enim accenſi ira, & ſi vnum vident, duo apparent. Auerrois in De ſenſu & ſenſato, docet cauſſas. Præcipuum ſignum iracundię eſt naturalis rubedo in uenis oculorum.

Diſcolorati oculi, timidos arguunt, refer ad paſſ. nam qui timent, pallent, & ſunt coloris inæqualis.

Oculi læti, luxuriam notāt: refer ad gallos, coruos, &c.

Oculi & genæ ſuperrubentes, ebrios ſignant & amatores vini.

Oculi rubentes ſicci, animoſi ſunt, & in iram veloces.

Glauci aut turbidi oculi, timoroſos arguunt, relati ouibus & capris.

Oculi mediocres & demiſſi, verecundos & honeſtos demonſtrant.

Oculi inſtantes, ſubrubentes, libidinoſum & voracem nunciant.

Oculi, ſtantes, breues, vel parui & prominuli, auarum lucrorum vehementes cupidum, apperentemque declarant. Si autem etiam frontem cum ſupercilijs ad medium contrahat, multo eſt auarior, ac lucrorum ſtudioſior.

Lupus animal eſt rapax, iracundum, inſidioſum, audax, violen-

violentum. Qui ad huius animalis speciem referuntur homines, ita erunt: naribus obuncis, deorsum detractis, supercilijs coniunctis, hispidis, oculis paruis, clausis, subcauis, capite paruo, rotundo, hispido corpore, protensis capillis, reductis ac restrictis cruribus, huiusmodi homines pallidi, impij, gaudentes sanguine, ad iracũdiam faciles.

Faciei & vultus iudicium. *Cap. X.*

FAcies eorum qui bene nati sunt talis est, scilicet mediocris in genis & temporibus, vergens ad pinguedinem, talis est verax, amans, intelligens.

Cùm Iacob ex facie Laban eius in se odium deprehenderet, ad vxores suas conuersus dixit: Cognoui ex facie patris vestri, non esse amplius in me qualis heri fuerat. Nam vultus, sermo quidam tacitus mentis est.

Faciei lætificatio est ex læto corde, & e contra.

Facies sæpe capitur & simpliciter de naturali aspectu, vultus verò de qualitatibus animorum. Deformis aspect⁹ est ratæ felicitatis.

Facies quibus carnosa, rathymi sunt, id est faciliter cõcupiscibiles: refer ad boues.

Quibus facies natura rubra est, ij & verecundi, & hilares sunt, quibus pallida, ij sunt natura timidi.

Macilenta facies, arguit sollicitos: & aliquando proditorem.

Carnosa facies, timidos notat: refer ad ceruos & asinos Timiditas soror est tenacitatis.

Magna facies tardos signat, sunt enim irregulatæ materiæ phlegmaticæ: vt boues asinique.

Valde ossosa facies, laboriosos, pauidos, ac frigidæ naturæ homines indicat.

Forma media, nec magna, nec parua, vtique conueniẽs.

Paruifica facies, illiberales notat.

Carnosa valde, pigriciem, stultitiam, & grande desiderium: ideo vana desiderat & impossibilia: & tales sunt creduli, studentq; in cõtendendo, bibẽdo & luxuriãdo si alia correspondentia fuerint annexa, scilicet magnitudo duorum ventrium.

Carnosus in facie, est minus sapiés, importunus & m[...]
dax atque vorax.

Gracilis facies facit circumspectum in operibus, & a[...]
guit intellectum penetrantem.

Equi & homines quorum facies rugosa est, ex decrep[...]
tis parentibus sunt nati. Vis enim cordis vbi hebetata e[...]
cutim cõtrahit. estq; indicium debilium membrorũ prin[...]
cipalium.

Subtilis facies notat hominẽ multarum cogitation[...]

Faciem habens vt ebriosi, facile inebriatur & ebrius e[...]

Modestam et verecundam habens, pares habet mor[...]

Iracunda facies iracundiam denotat: & sic de alijs.

Rotunda stultitiam notat. Magna valde, pigricien[...]

Parua valde, malum, callidum, adulatorem, illibera[...]
& timidum signat.

Deformis facies rarò arguit bonos mores Distortu[...]
vultum sequitur distantia morum.

Longa, inuerecundũ, iniuriosum, scilicet ex caliditat[...]

Inflata tempora venis & arterijs magnis, iracundiam
& irascibilitatem assignant.

Carnosa si squalida est, significat timidum & amentẽ[...]

Grossa cum maxillis amplis & rusticosa, hebetem r[...]
demq; naturam signat.

Facies per se rubicunda, asperos & truces hominis m[...]
res testatur: si verò malę tantummodò huiusmodi colo[...]
inficientur, ebriosum hominem iudicato.

Parua colore croceo, vitiosum, deceptorem, ebriosu[...]
signat, & hoc persæpe annotatum.

In homine facies manet vultus mutatur: nam à vole[...]
do dicitur.

Trux vultus ex conditione labiorum, genarum, front[...]
& rictus, stultum & insanientem.

Lætus & arridés vultus, iucundũ arguit & libidinosum

Tristis vultus denotat tristitiam, deductus, cogitat[...]
rem, subdolum, dimidum, astutumq; adseuerat.

Sudans sæpe facies etiam facili motu, caliditatẽ nota[...]
luxuriam, gulam, ac magnam commestionem; & inde i[...]
conc[...]

[i]ncoctionem ac futuras ægritudines.

Vallata facies plus macra quàm pinguis, iniuriosum, li[b]idum, mendacem, rixosum, crudelem, homicidam, præ[se]rtim si adusto sit colore, vel liuido vel croceo.

Facies bene disposita carne, colore & suis connexis, vi[ta]m laudabilem arguit, & virtutum copiam. Omnis vul[tu]s, cùm est plenus & crassus, ignauum significat, & vo[lu]ptatibus deditum.

Concaua facies à principio frõtis vsq; ad finem menti [vt] sit nasus & os in valle malos mores arguit præsertim [cu]m liuido & adusto colore. Vidimus istos esse interfecto[re]s, loquaces, prædones, fures.

Multos ego vidi propinquos infortunio, quorũ aspe[ct]us celabant infortunium prius, demum ad id deformes [fa]cti fuerunt, videlicet facies eorum facta est turpis plus [so]lito contractis cilijs, obliquatis oculis, & id genus effe[c]tibus rarijs.

Caue ne decipiaris iudicio in leprosis, quia rotundan[t]ur oculi & eminent venæ.

Vultus paruus, paruum & angustum ingenium: enor[m]is, stultitiæ & ignauiæ testatur.

Nasi nariumq; iudicium. Cap. XI.

Hæc pars prę cęteris hominis faciẽ formosam deformémque maximè reddit.

Nasus porrectus vsque ad os cũ decenti magni[t]udine, cartilaginem & carnositatem arguit ex calida cõ[p]lexione, & est signum probitatis & audacię.

Nares magnæ & amplæ, magnos arguunt testiculos, & [h]ominem luxuriosum, proditorem, falsum, audacem, mẽ[d]acem, inuidum, cupidum, tenacem, & parum timidum, [a]c grossi ingenij.

Nasus complexionem cordis arguit, & ex magno naso [i]rascibilitas assignatur.

Nasus magnus & paruus, arguit verenda maris & mu[l]ieris qualia sint. Veretrum magnum est ex grossa materia [&] calido intenso.

Pes tamen mulieris est signum vuluæ.

Pes lõgus, strictus & macer, eãdẽ uuluã arguit, & ecõtra.

Mensura medij pedis nudi, est mensura longitudinis vuluæ, in quacunque.

Labia quoq; grossa, grossam pellẽ vel labiũ vuluę grossum testantur, & econtra. Et præsertim in virgine.

Nares sunt nasi latiores partes, vbi respirandi foramina vidẽtur. Græcè ῥῖνες à ῥεῖν quod fluere denotat: nam humor à cerebro per ipsos defluit.

Nares nasi, signant testiculos, hoc modo: grossę & latę signant grossos & latos: subtiles verò, strictos & paruos. Vnde regula non fallit nisi per accidens, vtputa per ægritudines, & per tractationes, vt cinædi faciunt: operatio enim auget membrum. Ita in pluribus dextera est maior sinistra, quia frequentius venit in opus.

Aquilinus nasus est magnanimitatis nota, similiter crudelitatis, rapacitatis & audaciæ: hoc à calido est, inde irascibiles, & vindicatiui, & facientes illicita.

Aquilinus nasus in corpore valde cholerico, id est citrino seu liuido adusto deterior est.

Aquilinus verò in corpore sanguineo vel huiusmodi tendente ad choleram, non ita malus.

Aquilinus articulatus in fronte, signat magnanimos, refer ad aquilam. Articulatus in fronte intelligitur, quòd habeat eminentiam versus frontem: Dicuntur tales esse rapaces, fit à calido & sicco, signat irascibiles, impetuosos cholericos.

Simus nasus, impetuosos & luxuriosos arguit, pusillanimes tamen, quia a phlegmate & humido.

Qui breui naso ac simo sunt, fures & lasciuos iudicato.

Nasus cursus, os paruum, dentes, curti & grossi, sunt ab humido & frigido.

Nasi acuitas, collum longum, epiglottis, & vox acuta & pulchra, sunt temporata turæ cholericæ,

Nasus latus in medio ad summum declinans, verbosum, mendacem, irascibilemque significat: & tales notaui esse

se cum excellentia vitiorum, præsertim circa mendacia.

Nasus in extremitate acutus, mendacis est nota, litis & iracundiæ signum. Est enim à cholera.

Nasus extremus grossus rachimos notat, id est concupiscentes & abiectos: refer ad boues. Tales præsertim in re venerea concupiscunt quicquid vident: sunt etiam irascibiles.

Nares latæ luxuriosum annotant.

Nasus in extremitate grossus insensibiles, inuerecundos, indisciplinabiles denotat, vel segnes: refer ad boues.

Nasus in extremo acutus, irascibiles notat: refer ad canes.

Qui naso plus nimium breui fuerit præditus, accusatorem esse, ac delatorem censeas.

Valde retortus nasus, magna ex parte tum mores tum mentis propositum retortum peruersumque denotat.

Nasus obtusus rotundus in extremo, magnanimi signum est, refer ad leones.

Nasus in extremo subtilis auicularis, par rostro auium destinos, leues & stultos arguit, idem longus & subtilis.

Nasus à fronte in os curuus & ductus, facit inuerecundos, refer ad coruos, & etiam fures.

Nasus concauus cum fronte rotunda sursum eminẽte, luxuriosos notat: vt galli, grandis nasus, probi indicium.

Nasus in extremo grossus fœda grossitie, insensibiles significat: refer ad sues.

Nasus in superiore depressus, animi imbecillitatem & stultitiam signat: estque signum fœmineæ leuitatis.

Nasus à fronte si mox curuus producitur, inuerecundos signat, vt coruos.

Curuæ nares, quas Græci γρύπας vocant, magnanimis attribuuntur.

Aduncus nasus, præclara mente & ingenio præditum indicat.

Nasus declinans in partes hominis laterales, si ad vnam tantum positionis partem declinat, à cingulo versus partem extremalẽ, læsionẽ notat, si vero fuerit diuisus, in

vtraq; parte poſitionis, ægritudinem ſiue percuſſione ostendit: & hoc vel à cauſa primitiua vel antecedente.

Naſus in origine ſua propè ſimus, liberalem oſtendi vt leo.

Naſus rubeus cum baſi atque foramine & latitudin trahens ad tumefactionem ad modum fragorum, vinole tiam & ebrietatem oſtendit: & tales vt plurimum ſunt hu midi luxurioſique, maxime ſi tale ſignum in corporibu paruæ dimenſionis reperiatur, & hoc notum fuit expe rientia.

Nares apertę iracundos ſignant, & quanto magis aper tæ ſunt, tanto maiorem iracundiam notant.

Obſtructas nares habentes, fatui cenſendi ſunt.

Tenues & valde apertæ nares, ferocitatem & menten indignatam ſignant.

Tenues & lõgę nares mobilitatis & leuitatis dãt ſignũ

Tenues & acutæ, quærulum.

Narium pars admixta fronti, & à fronte depoſita ho neſte & ſeiuncta compoſitione bona, vt neq; alta neq; hu milis ſit, & aliqua linea deſcendat, virilitatem indicat & conſtantiam, & prudentiam notat.

Nares in altitudine directè eleuatæ & cõtinuę, intem peramentum ſignant: & hæ ſunt quæ in extremitate in teriori cartilaginis eleuantur ad lineam, & deſcendunt ad naſum. Cùm directæ ſunt, linguæ intemperantiã produt.

Nares maiores, ſimpliciter minoribus ſunt meliores.

Nares minores naturaliter ſeruilibus ingenijs, furibus, & tergiuerſatoribus adſcribuntur.

Patulæ nares, alacritatis & fortitudinis indiciũ produt

Nares peranguſtæ, obtuſæ rotundæ, concluſæ, ſtultitiã proclamant.

Narium amplitudo, & in maxillis carnium multitudo & paucitas pilorũ in genis, humidã conplexionem ſignifi- cat.

Valde obtuſæ nares, inſipidos arguunt. Paruæ, mentem peruerſam demonſtrant.

Pili qui intra nares, hominis naſcuntur, ſi quando den-

& multi & caſſi ſunt, immobilem animum & durum o-
ndunt. Si pauci & molles, facilem ac docilē animū nū-
it, vipreſſi dicūtur, quòd cùm euellātur, vibretur caput

Aurium iudicium. Cap. XII.

AVres magnæ generantur ex multa materia à virtute forti: & tales habentes, frequentius ſunt collo breui. & ſatis formoſo, & ſanguinei tendentes ad cholerim ex groſſo ſanguinei aliqualiter aduſto, & hoc frequētius: & ſunt impatientes, & cito iraſcuntur.

Magnæ aures & erectæ vltra modum, indicant ſtultitiā loquacitatem.

Magnæ aures aſininæ ſunt, cum ſtoliditate & tarditate intellectus.

Magnæ aures, ſtolidum, & longæ vitæ hominem notāt plurimum.

Magnæ & deorſum flexæ, diuitias arguunt.

Subtiles & ſiccæ aures, arguunt, quòd habentes non habebunt bonum, & notant magnam inſtabilitatem.

Auriculæ magnæ fatuos indicant, tamen bonæ intentionis & memoriæ.

Valde paruæ aures, ſtolidos, latrones, & luxurioſos indicant: refer ad ſimias.

Paruæ aures ſimiales ſunt, cū malignitate & dolo.

Valde paruæ aures ſunt ex parua materia cholerica & virtute imbecilli cerebri, inde ſubtilis ſpiritus, ideo ſignāt ingenium in operibus malis, fures, & omnia deſiderantes, &c.

Anguſtæ & oblongæ aures, ſignum inuidiæ. Aures oblongæ inuidum.

Paruæ aures, paruam dant vitam.

Rotundæ nimium aures, indocilem arguunt.

Aures excauatæ, prudentem denotant virum.

Mediocres aures habent notam morum optimorum: ut quadratæ.

Optimę & moderatę aures, ad morem canis, fideles arguunt & bonos, iraſcibiles tamen ſi irritentur.

Equinæ aures, principatum & dominium testantur saltem futurum.

Si prima pulpa aurium iungitur cum carne faucis, id est mandibulæ, stultum & vanum notat.

Flexibiles aures ostendunt proportionem calidi & humidi.

Erectæ & cartilaginosæ aures, ostendunt siccitatis dominium.

Aures proeminentes valde magnæ, auiditatem, stoliditatem, garrulitatem & imprudentiam notant.

Aures semicirculares, mediocres, connexæ lineæ, & in medio aliquantulum compressæ versus centrum, capiti adhærentes, mediocriter pilosæ, bonitatem præstant naturæ.

Aures iacentes super caput applicatæ, hebetes & segnes notant.

Aures latentes, & capiti recto modo fixæ, pigriciam indicant.

Pilosæ aures, longam vitã assignant, & bonum auditũ.

Aures inter has species mediocres bonæ sunt, & bonitatis signum.

Pili qui intra aures sunt, si plures sunt & spissi & longi, multum calidum animum libidinis appetentem indicant.

Maxillarum siue genarum iudicium. Cap. XIII.

MAlæ sunt eminentes sub oculis partes, maxillæ per diminutiuum à malis.

Mandibulæ sunt maxillarum partes, ex quibus barba.

Maxillæ accipiuntur sæpe pro mandibulis.

Maxillæ potissimum ostendunt hominis complexionem.

Maxillæ, id est mandibulæ eminentes ex parte superiori oris cum longitudine maxillarum ex parte compositionis, maliciosos assignant, præsertim in illicitis ac incongruis: & assimilantur ex parte maxillarũ bubus & asinis.

Maxillæ curtæ & eminentes ex parte superiori oris, mali-

maliciam, detractionem, violentiam, inuidiam aſſignant, præſertim quando ibi non eſt præſentia carnis.

Maxillę rubicundę cum temperamento albedinis non nimis craſſæ, ſed mediocriter carnoſæ, calidæ & humidæ complexionis cum temperamento donant iudicium.

Maxillæ ſubſtantia macilentæ & tenues, colore fuſcæ aut citrinæ, complexionē calidā & ſiccam demonſtrant.

Maxillæ quaſi liuidæ cum ſubſtantia à carnibus depurata, ſignificant exceſſum ſiccitatis & frigiditatis, vt patet in melancholico.

Maxillarum caro groſſa, naturam teſtatur groſſam, ignauiam & vinolentiam: interdum & violentiam.

Maxillæ nimium tenues, malignitatem arguunt. Lenes malæ & prolixæ, importunam loquacitatem deſignant.

Malæ oblongæ, nugacis hominis, & vana loquentis ſigna ſunt.

Genæ ſic dictæ, quòd in iis dentes piliq; gignantur

Genæ plenæ cum temporibus inflatis dant ſignum iracundiæ vehementis.

Genæ paruæ ſituatæ vt ab oculis conſpiciantur abſciſſæ, plenitudinem humorum grauantium arguunt.

Rotunditas genarū oſtendit inuidiā & mores doloſos.

Craſſarum genarum, ignaui & vinolenti ſunt.

Genæ leues male diſpoſitæ, prolixam linguam, importunitatem & loquacitatem arguunt.

Genæ ſupererubeſcentes, ebrios, vini amatores aſſignant.

Oris natura, & menti. Cap. XIV.

OS latum, bellicoſos aſſignat: & eſt à calido, vnde magna membra procedunt.

Exiguum os, fœmineæ eſt naturæ.

Os magnum, latum, irā, audaciam & prælium arguit: & tales etiam ſunt guloſi.

Os dilatatum vltra menſuram ac ſi reciſum eſſet & diductum, voracem, immitem, impium, bellicoſum, crudelem aſſignant, belluis marinis comparatū. Sunt etiam ta-

les

les multi sermonis, iactatores, garruli, inuidi, mendaces & valde insipientes.

Os cum parua clausura & apertione, timidum, pacificum, infidelem tamen assignat.

Os longè prominens & rotundum cum spissitudine labiorum, & quæ sunt sursum exterius retracta habuerit, porcis comparatur: & significat immundum, stultum, ferocem.

Os in situ quantitatem habens cum paruis labijs & parua clausura & oculis risiuis cum residuo faciei, libidinosum, cynædum, mendacemque significat.

Exiguum os exterius prominens, prauos hominis mores, & proditores indicat.

Os in loquendo cum torquetur, ex catharrali vitio infestatur: vt expertum est.

Mentum cum prolixum est, minus iracundum, & minus perturbatis moribus esse manifestat: aliquando tamen loquacem, aliquando sui iactantem ostendit.

Qui paruum habent mentum, vitandi sunt: nam præter cætera immites, insidiosi sunt. referuntur ad serpentes

Si in rotundum desinat mentum, muliebres mores indicat. nam & signum fœmininum est. Virile autem mentum propè quadratum esse debet.

Qui menti figuram decentis magnitudinis sortietur, ad venerea propensum esse & gratias sibi arridere iudicato. Debet autem mentum esse non nimis rotundum nec acutum, sed mediocre.

Qui nimium protensum mentum habuerint, nequissimi homines, atque importuna loquentes, susurratoresque sunt.

Mentum in extrema parte diuisum, sic vt bifidam exprimat formam, si talis figura immodica appareat, dolosis moribus adscribenda est.

Labiorum iudicium. Cap. XV.

Labia facta sunt ex carne molli, motu bono propter loquelam. Labium superius, inferius labrum: multi dicunt

dicunt labia hominum, labra mulierum: confunduntur tamen hæc.

Magna labia sunt stultorum & hebetum.

Labiorum color rubeus versus aperturam oris, est propter multas venas ibi adductas.

Labiorum naturalis color in extremitatibus est rubicundus, propter cutis subtilitatem, & signatur puritas complexionis, & impermixtionis turbati sanguinis in forti virtute.

Liuiditas labiorum significat contrarium, deficit enim virtus sanguinis & naturalis calor, talia habentes labia ægrotant.

Labium inferius laxum valde rubicundum, in fœmina maximam libidinem & impudicitiam arguit: & hoc in pluribus annotaui. in pueris significat catamitos vel futuros, præsertim si vultus & oculi eorum sunt risiui.

Laxa labia, lunam habent planetam.

Magna labia multam arguunt materiam attractam caliditate: & grossicies arguit humores grossos & spiritus, ex quibus sequitur hebetudo ingenii.

Si erecta sunt atque spissa, id est firma & compacta, Mars eorum planeta est: pariter quando os est magnum.

Labia blanda, parumper ridentia, lætis vultibus contingentia, libidinem arguunt. aliqui tamē sunt etiam deceptores, fures, dolosi.

Homo cuius labia intrinsecus non rubent, ægrotat vel cito ægrotabit.

Labia oris valde grossa, laxa vel nimium reuoluta foris, simplicem notant & cito ridentem, grossique ingenii: asinis comparatur, & phlegma prædominatur.

Subtilia labia laxa in extremitatibus, demissaue, ita quòd superius labium ad inferius portendatur ad coniunctionem labiorum referunt magnanimitatem. Refer ad leones: hoc etiam videbis in fortibus canibus.

Subtilia & dura labia circa dentes caninos eminentia, arguunt intellectum belluinum & indocilitatem.

Inferius labium superiore maius, stolidos notat.

Inferius

Inferius labium ad caninos dentes intumeſcens, veneno plenos indicat.

Labia groſſa ſuperius, ad inferiora propendentia, fatuos arguunt:refer ad aſinos.

Labium ſuperius proeminens gingiuis, amatores contumeliarum arguit, & verſantes in litibus & controuerſiis:refer ad canes.

Parua labia & ſubtilia,& paruum os,imbecillitatem animi & verſutiam teſtantur.

Optimus labiorum & oris ſtatus eſt, quando non nimis humidus:nam humiditas oris & labiorum timiditatem & malignitatem arguit.

Labiorum præeminentia,ſtoliditatem, loquacitatem, & audaciam teſtantur.

Labia conuenienter,id eſt non multum ſubtilia, & aliqualiter foris retorta,ſecretum,ſagacem, iraccundum, & multi ingenii hominem ſignant.

Labia cum gingiuis ſuper dentes præeminentia, maledicum,clamoſum,iracundum, & ad iniurias inclinatum indicant,refer ad canes.

Labia bene colorata,plus ſubtilia quam groſſa, hominem bene conditionatum & cito conuertibilem in vtrumque,ſed potius ad virtutes,ibi Iupiter eſt.

Labia non bene æquata,vt vnum ſit maius altero, plus ſimplicem quàm ſapientem & variæ fortunæ atteſtantur hominem.

Labia ſuperiora parua, aliquantulum eleuata, verboſum notant,inuidum valde & accuſatorem.

Labia ſuperius eleuata, inferius verò ſubmiſſa,teſtantur vitæ miſeriam & mores indebitos.

Labia ſuperius ſubtilia & euerſa decliuia, furem & deceptorem notant.

Labia non iudicentur de Æthiopibus, niſi ab his qui inter Æthiopes verſati ſunt, & eorum qualitates annotauerint. Nos autem iudicare poſſumus de regionibus noſtris.

De

De dentibus. Cap. XVI.

DEntes canini si longi sunt & firmi, ad exteriora expositi, gulosum, irascibilem & malum arguunt, similiter & lasciuum: refer ad apros & canes. Cognoui istos esse maximos lurcones, bibaces, deceptores, lenones, homicidas: præsertim si aliqua est correspondentia portionum.

Dentes debiles rari & minuti, totum corpus debile arguunt, ac vitæ debilitatem ac breuitatem, & econtra.

Sonus à dentibus factus, maniam denotat: quod interdum infantibus dormientibus accidit, cum indicio lumbricorum.

Grossi latique dentes siue intus siue foris declinent, signant hominem vanum, lasciuum, simplicem: & ingenium bonum arguunt. alii dicũt arguere spiritus grossos, ab humoribus grossis.

Dentes siccissimi omnino humiditate priuati, aridíque omnino, in ægroto mortem notant, in sano futuram & citam ægrotationem: ostenditur enim humidum radicale consumptum, & corpora eorum sunt sicut lucerna sine oleo.

Dentes rheumate pleni, signant vitium capitis aut stomachi communitate capitis & pulmonis, causantium corizam, branchum, tussim, synanchiam, & apostemata faucium.

Animalia habentia dentes serratos bibunt lambendo: habentia verò continuos bibunt sorbendo.

De lingua. Cap. XVII.

LIngua ad inferius conuersa traulizans aut balbizans, diarrhœam ventris arguit: vt habet Hippocrates trigesimosecundo Aphor. sextæ sect.

Lingua ad sapores percipiendos & literas ac voces proferendas facta est.

Diarrhœi fiunt blæsi aut balbi propter materiam descendẽtem a capite, quæ etiã ingreditur spongiositatẽ linguæ ac lacertos. Vnde ingrossatur, dilatatur & abbreuiatur:

ideo

ideo traulizant, id eſt balbutiunt: alii etiam à natura fi-unt, de quibus Ætius.

Lingua anterius ligata, non recte profert S literam, & blæſos facit.

Lingua poſterius ligata, non bene profert R vel T.

Qui male proferunt R, τραυλοὶ vocantur vel blæſi, & loco eius vtuntur. L. Ætius Ancylogloſſos vocat libro octauo, capite trigeſimoſexto.

Qui male proferunt S, Syali dicuntur, & vice illius ponunt C.

Blæſi ſæpe timent vinum & inebriantur: inde eſt quòd ebrii balbutiunt, & male proferunt trentatri.

Linguæ grauitas in iuuentute, ſignat poſt leuitatem eius ſubitam mortem.

Groſſa & lata lingua, arguit ingenium rude, & humores phlegmaticos.

Traulizans & anteriorem ſyllabam repetens, paratus ad melancholiam.

Lingua motu contacta veloci, & corruptione verborum repetentiam cauſans, ſtultum, impetuoſum & iracundum notat, propter mobilitatem ſpirituum & caliditatem feſtinantem prolationem abſque conſideratione.

Lingua cùm velut lapis fuerit penè immobilis, pigritiem notat.

Lingua ſubtilis, ingenium notat ſubtile, & aliquando bilioſam temperaturam.

Lingua longa rubea, ſapientis indicium eſt: denunciat enim laudabiles humores.

Lingua alba paupertatem & miſeriam teſtatur, vt Ptolemæus ait.

Lingua innaturali colore infecta, diſcraſiam & malam diſpoſitionem notat, præſertim ventris & pectoris. Hæc Conciliator.

Lingua longa groſſa & rotunda ita vt cum ipſa poſſit quis naſum abſtergere, bouinam arguit naturam.

Lingua imbibita humoribus quibuſdam, corrumpit guſtum.

Balbi omnes, elati, superbi & corpore rigidi: Græci ϱαυλοὺς vocant.

De voce. Cap. XVIII.

QVi tardum & grauem vocis edunt sonum, tranquilli sunt, affabiles, & iucundi. horum & iusti mores sunt.

Grauis & distensa vox, fortem notat. nam à copia caloris fit. intelligo vocem grossam quasi tubalem.

Grauis, sed corruptæ admodum vocis sonus, dementis, iniuriosi, & gulonis indicium est.

Fortitudo vocis sequitur largitatem venarum & spirituum multitudinem, quæ omnia fiunt à calido.

Valde magnæ vocis homines, grauiter vociferantes, apti sunt ferre iniurias: referuntur ad asinos.

Vocantes grauiter magnum non perplexum, fortes: refer ad fortes canes.

Qui à graui incipientes finiunt in acutum, sonum, iij iracundi sunt & simul lamentabundi: referuntur ad boues ita clamantes: vt infra.

Vocem grossam & sonoram habens, est bellicosus & eloquens.

Acuta & remissa vox, timidum & inuidum signat: per remissam intelligo gracilem vel debilem, non grossam.

Acuta mollis & rupta, timiditatem notat muliebrem: estque effœminati.

Acuta & fortis iracundos arguit: refer ad capras.

Tarda vox, inertem, præcipitem, impudẽtem declarat.

Debilis vox signat stricturas arteriarum & paucitatem spirituum: quæ fiunt à frigido.

Mollis sine tensione vox, mansuetos notat: refer ad oues. nam referenda etiam vox, sicut cætera, ad similitudinem animalium.

Anteuocantes, id est incipientes in grauem, & finientes in acutam, iracundi sunt, & asperis moribus.

Vox mediocris in sonoritate & grossicie, sapientem, prouidum,

prouidum, veracem & iustum ostendis. Quorum sonus ingratus est, stultitiam indicat.

Cuiusque vocis sonus breuis est, desidem pauidumque censebis.

Velox in verbis, præcipue si sit vocis gracilis, improbus, stolidus, importunus & mendax est. Si vero vox fuerit grossa, erit iracundus & malæ naturæ.

Dulcem habens vocem, inuidus est & suspiciosus.

Qui mouetur frequenter, & loquitur motu manuum, est immundus, eloquens, deceptor. Qui vero est abstinens à motu manuum, hic est perfecti intellectus, bonæ dispositionis, & sani consilij.

Quorum vox incurrit in nares, ita vt resonent nares, mendaces, maleuoli, inuidique sunt.

Gentium aliquarum vniuersalis cognitio Cap. XIX.

GEntium vel prouinciarum mores vt plurimum tales sunt Ægyptij sunt callidi, dociles, leues, temerarij, in Venerē proni, auari. Thraces autem sunt iniqui, pigri, temulenti. Celtæ vt plurimum indociles, fortes, feri. Nam quemadmodum regione, non sunt similes, sic nec hominum mores: nam (vt Maternus inquit) Scythæ crudeles sunt. Itali regali nobilitate præfulgidi, Galli stolidi & inconsulti (quāuis, iu dito Materno, nonnulli etiam sapientes & consultissimi sunt, præsertim qui Euangelium bene nouerunt: sed maior pars vincit meliorem) Græci leues. Afri subdoli. Syri auari. Siculi acuti. Asiani Venerei, ac semper voluptatibus occupati. Hispani elata iactantiæ animositate præpositi. Ægiptij sapientes. Babylonij prudentes, &c. Alia differentia sumi potest respectu quatuor mundi partium, vt habet Ptolomæus libro secundo De iudicijs capite secundo. Aliud discrimen à natura loci sumitur, vt ab Hippocrate colligi potest in libello De aere & aquis: nam campestres sunt molliores, mitiores, & minus robusti habitatoribus montium, magisque diuites & compti artiumque cultores. Terra item arenosa facit

robustiores homines, sanos & industriosos: argillacea verò opulentiores, sed infirmiores: vbi verò opulentia, ibi mores sunt mansuetiores, & cultus artium viget propter præmia, & omnia sunt magis ornata. Differentia est & à situ quo ad montes: si enim montes sunt à parte orientis & septemtrionis, erunt morbosi, imbecilles & effœminati: si verò regio ab his partibus patuerit, montes autem sint ab occidente & meridie, erunt incolumes, viribus firmi, armis dediti, feroces, artium minutarum contemptores. Possem & alias differentias respectu aquarum adducere, quæ parum etiam doctus ex se potest excogitare ac scite, ne hic ego frustra sim longior. Qui mari vicini sunt ferè omnes sunt mercatores, aliquando piratæ, magis longæui & magis firmi, periti natandi & nauigandi. Rursus in planicie magis sunt equites, in montibus agiliores & firmiores. Ex his deduci posset & alia magis particulari. Possunt ex astrorum etiam natura de his coniectura sumi: exempli gratia, Britannia, Gallia Braccata siue Narbonensis, Germania, Bastarnæ (populi Europæ latè patentes) propriè subsunt arieti & marti: itaque harum incolæ sunt communiter feroces, peruicaces, truces. at Italia, Apulia, Gallia togata siue Cisalpina, Sicilia, leoni subiectæ sunt & soli: præstantiæ, benignitati, amicitiæque student. Tyrrheni verò, qui & Hetrusci vel Tusci dicuntur, Celtæ siue Celtiberi, Hispanique, sagittario & Ioui: libertatis, simplicitatis, & mundiciæ sunt amatores Maritima minoris Asiæ loca, Cyclades insulæ, ac Cyprus, tauro ac Veneri: ideoque ferme voluptatibus, mundiciæ, corporique seruiunt. At Græci, Achiui, Cretéses, subditi virgini & Mercurio: ingeniosiores, doctiores, & animorum cultores euaserunt. Macedones autem, Thraces & Illyrij cum subijciantur capricorno & Saturno: in re quidem paranda non inertes, sed à mansuetudine morum & coniunctionibus alieni. Parthia, Media, Persia, Ioui ac Veneri: qua de re harum regionum incolæ florido vestitu vtuntur, seque totos illo præter pectora operiunt, delicatoque victui ac mundiciæ dant operam. Virginis & Mercurij est

Babylon, Mesopotamia, Assyrij: quibus ideo & exim[ia] mathematicarum disciplinarum cognitio & obseruati[o] siderum contigit. Saturno verò cedit propriè India, Ari[a]na, Gedrosia: habentque eam ob rem cultores in forme[s], fœdos, immanes. Cœlesyria, Iudæa, Idumea, magis sco[r]pionis & arietis Martisque propria: ob eam rem incol[as] habent ferè audaces, impios, insidiosos: Phœnices, Chal[]dæi, sub leone & sole sunt: quod simplices, humanos, [si]derum obseruatores, solisque in primis veneratores re[d]dit: Arabia felix subest sagittario & Ioui: vnde extitit i[l]la consentanea appellationi feracitas & aromatum copi[a], hominumque dexteritas & liberalitas vitæ contractuum[que] negociorum. Hyrcani, Armeni, Matiani propriè referun[]tur ad geminos & Mercurium: itaque & sunt nobiliore[s] ac subimprobi. Bactrianæ gentes & Caspiæ vnà cum Scy[]this libræ parent & Veneri: ideoque diuitias congerun[t], musicæ, delitijsque indulgent. At Sauromatica, Oxian[a] vel Oxolæ, sogdianæ, subijciuntur aquario & Saturno: ha[]bentq; homines immanes, tetricos, feros. Phryges, Bithy[]ni, Colchi pertinent magis ad cancrum & lunam: quo f[it] vt viri ferè leues sint, morigerique mulieribus. Qui Sy[]riam tenent et Comagenem, & Cappadociam, subduntu[r] scorpioni & Marti itaque multum audent, improbi sun[t], insidiosi, laboriosi. At Lydi, Cilices, Pamphilij, cedunt pi[s]cibus & Ioui: suntque in re paranda attentiores, commer[]cia & mercaturas faciunt: liberales, faciles in contracti[]bus. Numidæ, Carthaginenses, Afri debentur cancro & lu[]næ: & hac de causa à coniunctionibus commertijsque n[on] alieni sunt, inque omnium rerum affluentia degunt. Qu[i] incolunt Metagonitida, Mauritaniam, Getuliam, scor[]pio Martique obediunt: immanes, bellicosi, carniuori, di[]scriminibus obuij, neglectores vitæ, inq; sese mutuo inua[]dentes. Phizani, Natamones, Geramantes, subiecti pis[]cibus & Ioui: liberalibus & simplicibus sunt moribus, o[]pus faciunt, concilijs valent, sordiumque fugientes [&] propter Iouem Ammonis, id est Iouis in forma arietis ve[]neratores. Cyrenarum, Marmaricæ, in primisque inferio[]

s Ægipti incolæ adſcribuntur propriè Geminis & Mercurio: ideoque ſunt cogitantes, prudentes, intelligẽtes rerum omnium, ſed maxime ſapientiæ & diuinitatis, magicanorum initiorum inſtitutores, in mathematicis planè excellentes. Qui Thebaidã tenent, Oaſſim Ægypti ciuitatem, Troglodyticen, libræ ſunt ac Veneris: vnde ſolida natura eſt illorum, & mobilis, & in abundantia degunt. Arabes, Azani, Medi, Æthiopes dantur aquario & Saturno: ſuntque carniuori & piſciuori & paſtores, agrestem & feris ſimilem degunt vitam. Cor ſcorpij nunc afficit Hiſpaniam & Celticam Galliam, vbi eſt Lutetia & Normanni & Neuſtrij & quos vocant Britannos Galliæ; facitque rapaces ac ſubdolos, qui alioquin antiquo tempore erant boni ſocij, qui erant ſub ſagittario. Sed qui de his plura cognoſcere optat, videat apud aſtronomos, præcipue Ptolemeum in ſecundo libro De iudicijs, & Cardani commentaria. Rurſus Hiſpania mediocres circa robur homines gignit: ſed circa rerum agibilium copiam cæteras orbis gentes facile ſuperant. Et plurimi inter eos ſunt, qui & iactu & pernicitate non vnico ſed pluribus in modis maxime excellent.

In Luſitania, quæ Portugallia dicitur, homines melancholicos ſanguineos magna ex parte naſci cõpertum eſt: eorum plurimi ſatis amplis viribus abundant, quamuis ingenij perſpicacitate non præſtẽnt.

Siculi cholerici melancholici ſunt, quorum patria homines & corpore & robore bono procreare ſolita eſt. Palæſtram exercent, & leues ſunt in giris peragendis.

In italia, magna ex parte debiles ſunt. Nonnulli ex ijs (quanquam rariſſimi) plurimo robore præſtant, & imitando potius quam inueniendo, præſtare ſunt ſoliti: inter proceres & mediocres ſtatura & graciles ſunt.

Germania multos phlegmaticos gignit: qui ſuæ complexionis naturam aperte oſtendunt, quos poſt phlegma cholera magna in parte conſequi ſolet: eoſdem etiam magnos atque corpulentos eſſe ſenſus indicat: inter quos vel robore Præſtantes, vel ad arduas actiones mul-

tum habiles viros vix inuenies, quamuis in rebus quæ manibus effici debent, ingeniosi sint.

Galli phlegmate ac cholera proportionari sunt solit lenti ac debiles nimia ex parte sunt: sed & aliqui eorum singulares, sed valde pauci, longo interuallo reliquos superant: & virium copiam possident, sed illis recte vti rare & pauci sciunt. Inuenies igitur vt plurimum ad regionis naturam sequi corpora moresque hominum. Particulatim autem cibus ac potus varius aliquos quidem posse sobrios alios prodigos magis operari, & hos quidem continentiores, aut audaciores, timidos, mansuetos, mites vel litigiosos & rixosos, & huiusmodi, vt apud Hippocratem & Galenum vid re est, præsertim in libello Quod animi mores sequantur corporis temperaturam.

Colli & aliquarum corporis partium iudicium. Cap. XX.

Collum gracile & longum habens, est sonorosus & stolidus, timidus etiam & malignus.

Breue collum habens, valde est callidus & defraudator: refer ad mores apparentes, vt in catto mures capiente, &c.

Collũ grossum habẽs, est stolidus & cõmestor magnus.

Qui vertebram ceruicis asperam continent, hos morum asperitate præ cæteris natura notauit. Ac totum asperum collum habentes, rudis ingenij vsque quaque censendi sunt.

Ceruix obesa in summitate, indocilem hominem, nec non ad iniuriam inferendã propensum denotat.

Collum concretum & accliue, improbi, temerarij ac indocilis hominis habetur.

Sursum erectum collum flagitiosi, dementis, stultæ de seipso persuasionis, nisi ob id molliciem agat.

Incuruatum autem collum, fatui hominis, parci, praui, neque simplicis, atque animi rectitudinem habentis indicium est.

Collum in dextram aspiciens, prudentis & ornati ac proui-

prouidi hominis: ad sinistrá vero, incōsiderati, ac insipiētis.

Collum tum crassitudine, tum longitudine mediocritatem habens, fortis naturæ, docilis, præclarique ingenij iudicato: nonnunquam vafro ingenio ac fraudulento adscribitur.

Venæ circa collum à lateribus, & venæ circa tempora, si amplæ & turgidæ sunt naturæ, notāt habentes malæ iræ foreque pessimę, refer ad passionē in iratis quib⁹ sic hęc fiūt.

Vasta ceruix cum prolixitate, animosum, iactantem, superbum asseuerat.

Humorum eleuationes, signum sunt asperitatis naturę & fidelitatis.

Brachia quando erecto corpore intantum protenduntur quod manus perueniant ad genua, signant habiles operi audaciam, & probitatem cum largitate, quando verò decurtantur brachia, signum est amantis discordiam, ac ignorantis ac inuidi.

Palmæ longæ cum digitis longis, significāt bene dispositum ad multas artes, præcipuè mechanicas, & sapientem in operibus: signum est enim boni regiminis.

Digitorum grossicies, signat stoliditatem & insipientiam magnumque epar.

Metiendum quoque est spacium ab umbilico vsque ad pectoris finem, & vsque ad originem colli: si major pars pectoris fuerit, prudentiam indicat. Si quod intra pectus est vsque ad vmbilicum maius fuerit, voracem hominem declarat. Latius vide infra capite 23.

Venter si nimiò recessus est, tanquam inanis, timidum malignum & voracem indicat.

Venter aliquanto mollior atque impressior, virtutem animi & magnificentiam monstrat

Latera tenuia, & angusta, & pressa, timiditatis arguunt at quæ referta sunt carnibus, & dura, indociles homines ostendunt, quæ autem rotunda sunt tanquam tumentia, loquacitatem inanem declarant, nam refertur ad ranas.

Dorsum latum, solidum virile est: & contrarium muliebre: quorū dorsum incuruū est, si in molli corpore fuerit

non tam malum accipiendum est, quam cũ inspisso & solido corpore fuerit.

Dorsum conuexum & humeri ad pectus imminentes prauum esse hominem & inuidum arguunt. Si verò ad hæc & corpus accliue fuerit, impudenter prauum, inuidum, auarum, & tenacem dixeris. Si gibbositas à natiuitate sit, scis prouerbium, Caue à signatis à deo.

Spinæ pars inferior, quæ ὀσφὺς Græcè dicitur, si late iaceat, & nimia sit, & molli carne circumdata, fœminarum est, quæ prolixa est, & in acutum desinit, intemperãtiam libidinis, & timiditatem ostẽdit. Virilis ergo est, quæ claro ossibus & moderata ac solita est.

Ischia solida & dura, discreta ossibus, fortem & bellatorem hominem ostendunt. si vasta & carne plexa, muliebre ingenium designant. Quæ autem nimium exesa sunt rugosa& tenui cute circumdata, simiarum malignitatem indicant. Coxã etiãintellige, quæ est basis nostri corporis.

Genicula cum inter se conuersa sunt, atque concidunt, ad fœmineam speciem referuntur.

Qui crassos malleolos tibiasque crassas natura sui habuerint, hi insaniunt maiori ex parte, ac in ecstasim rapiuntur, fanaticique sunt,

Crurum partes imæ, talis proximæ, & calcanea, & pedes imi, cum vasta sunt, & referta carnibus, stultum hominem indicant vel insanum: & eo magis si & humiles digitos, & κνήμας vastas in ijsdem pedibus esse contingat.

Effœminati, impudici, impuri existimandi, qui tibias quà ad malleolos descenditur, crassas habuerint.

Pedes imi, discreti neruis, articulis, clarum, generosum & virile ingenium indicant.

Pedes mutili crassique, ferini animi signa sunt.

Molles & amplexa carne circumdati, molle ingenium ac fœmininum ostendunt

Nimium prolixiores, inuigilantem dolis hominem, multis perniciem cogitantem demonstrant, vel malorum artificẽ.

Pertenues & breues, malignum vafrumque produnt.

dunt. Curui pedes, & qui plantam longè cauam ac reductam habent, improbandi sunt: nam praui signa sunt hominis.

De incessu, de ceruice, manibus, vnguibus, &c. Capc XXI.

QVi longis passibus & tardis incedunt, consulti sunt & efficaces. Parui autem & restricti passus, paruæ mentis sunt. Dolorum artifices, & obscuræ mentis, distorti passus.

Gressus tardus & breuis, consultus, inefficax est. Longus veloxque, efficax & inconsultus. Velox breuis, inconsultus & efficax. ratio horum est, quoniam longus est efficax, tardus, consultus: velox, inconsultus: breuis, inefficax.

Celeritas motus cùm est erecto corpore & honesto atque claro, hominem indicat qui adgrediatur res agendas, magnasque perficiendas. Si autem celeriter quid mouetur, submittit autem oculos, & se comprimit, & vultum deducit, atque omne corpus implicat & colligit, nimium parcum, timidum, versutum, minus liberalem indicat.

Qui breues passus habet, eosdemque accelerat, malignus & plusquam timidus & imbecillus habendus est.

Breuis ceruix, re atque exemplis cognita est, quòd sit indicium hominis cum timiditate audacis, qui Græcè θράσυλ☉ dicitur.

Ceruix dura, indocilem hominem ostendit, vnde natum prouerbium, Homo duræ ceruicis.

Ceruix superius retorta, insolentem, immitem, stultum & inanem indicat.

Cùm inflexa est ceruix ad pectoris partes, potest cogitationibus occupatum animum ostendere: potest ad parsimoniam vel ad malignitatem pertinere, prout cætera signa congruerint.

Ceruix in sinistram partem declinata, stultitiam aliquatenus, & mollem magis significat.

Aristoteles etiam ad dextram partem inclinationem capitis, mollibus attribuit ex pauco colore.

Guttur asperum, leuitatem mentis, loquacemq; significat: refertur ad aues.

In quo eminet clauicula, illum ignauum iudica,

Qui autem illam recte dispositam habuerint, prudentia præditos, viriles, ac fortes viros denotat.

Scapulæ latæ, fortem virum, ac nobilis ingenuiq; animi denotant: in forma ab hac diuersa, diuersa indicabis.

Humeri tenues, & qui in acutum erecti sunt, insidiosum hominem indicant.

Humeri crassi, haud laudabilis naturæ arguméta sunt.

Tenues cubiti, imbecilles: pleni nimium, indociles ostendunt. Cùm ergo mediæ soliditatis sunt & articulis, & musculis insignes, fortem animum & nobile corpus ostendunt.

Digiti cum molles sunt, leuesque manus & molles, docilem hominem significant, cum duri, fortem seu indocilem demonstrant.

Breues manus & digiti fortes, opportuni sunt. Admodum breues manus, dementem notant.

Crassæ manus & exiguæ, si digitos vltra modum breues habeant, tergiuersatorem, insidiosum, & furem indicant. Manus tenues & intortæ, loquacem hominem demonstrant.

Vngues albi, lati, subrubentes, optimi ingenii dant indicium. Angusti autem curuiq; & oblongi, stoliditatis & feritatis indices sunt. Qui inflexi nimium & curui sunt, impudentes & rapaces sunt: refertur ad aues & feras quæ violentæ sunt.

De maculis albis vnguium quid significent, vide Cardanum De subtilitate, ex impressione Basiliensi.

Vngues qui impressi sunt, & nimium adcorporati, magis feri, & magis stolidi sunt.

Nimium breues vngues & nigri, malignum hominem declarant. hoc idem significant pallidi & nigri & asperi.

Vngues

Vngues qui perrotundi ſunt, in Venerẽ prompti ſunt, inceſtuoſumque teſtantur.

Hæc ſigna quæ vnguibus attributa ſunt, per ſemetipſa non ſatis idonea. Verùm coniuncta potioribus, nonnullam habent efficaciam.

Digiti cum coniuncti ſunt, & cohærent, immundum hominem ſignificant. Qui coniecti ſunt & conglobati, malignum & auarum indicant. Parui & tenues, ſtultum.

Parui & craſſi digiti, inuidum, audacem, ferumque hominem declarant.

Valde verò parui ſubtilesque digiti de mentis naturæ nugacisq; ac remiſſi animi hominem teſtantur.

Nimiũ prolixi & nimiũ tenues, longè à ſapientia ſunt.

Qui immoderato ſpacio inter ſe diſtant leues & loquaces oſtendunt. Qui autem moderatæ magnitudinis ſunt, & honeſtæ ſpeciei, & mores optimos indicant.

Tenue pectus, & inualidum eſt, & animi imbecillitatem ſignificat. Quod autem congeſtum eſt carnibus, indociles & ignauos indicat.

Quibus mamillarum partes inertes pependerint, & totum pectoris ſpacium vaſtum carnoſumq; & laxum fuerit, tales omni dubio procul mœchos, nimioq; vino gaudentes iudicato.

Quibus mamillæ dependent, & molli carne circundatum pectus eſt, vinolentiam & intemperantiam Veneris aſſignat.

Qui humeros commouet, dirigit tamen collum atque erigit, ſuperbus atq; inſolens rectiſſimè iudicabitur: eſt enim talis equorum inceſſus. figura etiam erectus, iracundus eſt.

Qui autem omni corpore mouentur, manifeſte atque euidenter effœminati ſunt. Ex his tolerabiliores ſunt, qui cum mouentur, corpus inclinant ad dextram partem. ſtultiores autem ſunt, qui corpus declinant ad partem ſiniſtram.

De anhelitu, & aliis nonnullis. Cap. XXII.

CVm quietus est spiritus, ita vt nullũ, aut pertenuem præbeat sensum, incurrens ac recurrens, in cogitatione constitutum hominem declarat: has cogitationes fere & oculi indicabunt. Cum spiritus interdum conquiescit, longo autem pòst interuallo nimius trahitur, in magna tristitia indicat hominem constitutum. Cum autem etiam caput quatit, & ingemiscit, precium rei à se male gestæ, & male dictæ continet. Spiritus cum mugit & granditer concitatur atque editur, feritatem & vinolentiam indicat.

Spiritus qui quasi per interualla fertur, sine strepitu procedens, optimam hominis fortitudinem indicat.

Quorum anhelitus ita perturbatus ac spissus est, sicut post cursum esse homini solet, inconsulti & iracundi sunt, quibus omne fit actu atque dictu facile & satis promptum.

Spiritus quibus concitatus tanquam astmatici agitatur, hos consilio carentes, peruerso animo, omnium rerum cupidos, verbosissimosque censebis.

Hæc in omnibus signis tenenda est regula, vt nimietatem ad malam partem accipias, medietatem ac temperamentum optimum iudices.

Aristoteles dicit, eos qui cum ambulant calcaneis introrsum, pedibus autem forinsecus conuersis incedunt, posteriora sectari. Inuidos etiam, qui sinistras partes maiores habent, & quibus supercilia ad genas detracta sunt.

Idem dicit, suras cum retractæ sunt ad genua vel suffragines, indicare hominem qui ad coitum facilis sit & velox. Cum hispida nimium sunt femina, & curua, pronos in Venerem ostendere. refertur hoc ad capros.

Idem dicit, nates sicciores viriles esse, nates amplis carnibus, effœminatum ostendere. Nates tanquam abscissas, malignitatis esse signa: refertur hoc ad vrsum & simiam.

Impudens homo ita esse debet. Oculis motu concitato patentibus, lucidis: supercilia extensa crassaque, palpebris

plurimum

plurimum ſeperatis, craſſis pedibus & manibus contra intuentes altius ſe erigens. rubicundus vel fuluo colore, vocis acutæ. huiuſmodi impudens iniurioſusq; eſt.

Diſſimulatoris ac contraria conſulentis indicia. In diſſimulatione oculi imbecilles viſuntur, aſpectu elegãti eſt: vocem ſubmiſſam edit: verſatili inceſſu vtitur, ac ſemper ſeſe concinno motu adaptat.

Indicia auari hominis: Hominem pecuniæ ſtudioſum & auarum ex his ſignis deprehendes (niſi citius ex effectu & tuo damno cognoueris) Qui membris paruis, facie exigua, atque oculis modicis fuerit præditus. qui greſſu concitato fertur, qui dorſi recurui eſt, celeri ſermone, & acuta voce vtens, colore ſubruffo, dicax, ebrioſa facie, denſas comas, barbam protenſam, labia denſis obſita pilis, tempora denſa, oculos ſupplices, nitentes, atque vndantes oſtendit, comam nutriens, ac vino deditus.

Quò fatuum ac improbum agnoſcere queas (quem etiam ex ſermone ac moribus non difficile eſt cognoſcere) hæc ſigna ſunt. Is capillos extenſos habet, caput rigidum, obliquum: aures prægrandes, languidum collum ac ceruicem, malleolos in pedibus rotundos, frontem duram & aſperam: oculos tenebricoſos, paruos, ſiccos, concauos, intentè viſum dirigentes: genas anguſtas, oblongasque, mentum longum: ore loquaci & ſoluto eſt, patenti, quaſi bifido: facie oblonga quaſi corrupta: incuruus, ventricoſus, craſſis cruribus manuum pedumque articulis oblongis, aſperiſue colore ſubuiridi, ſic vt a ſomno vel crapula excitatus videatur, vocem balantem, turpem, exiguam, inſolentem edit.

Simulatoris eſt cuius ea quæ ſunt circa faciem pinguia ſunt, vt maxillæ & cætera. Et quæ circa oculos rugoſa, vt palpebræ, & facies ſomniculoſa.

Philodori, id eſt munerum amatores, inquit Ariſtoteles, ſunt quibus labium ſuperius ſurſum eleuatur, ita vt dentes & gingiuæ appareant, vt in canibus: & qui figura & vultu ſunt immodeſti, & ſuperrubicundi.

Homo hirſutus, capillis nigris, directis, hirſuto ore ac

mento

meto & temporibus, oculis pinguibus relucentibus, furiosus erit, pronus in libidinem, studiosus pantomimorum, & maledicus.

Sic inquit libro duodecimo De subtilitate egregius Cardanus Mediolanẽsis medicus & philosophus, vt nõ omnes mutili improbi sunt, ita nõ omnes qui corpore sunt non vitiati, integris sunt moribus: nam plus exigitur ad formandum absq; culpa animũ quàm corpus. Itaq; pessimi sunt omnium gibbi (nisi passio hæc ob membrorũ humorem proueniat) cum error sit circa cor principium totius corporis: pòst cæci strabiq;, quòd circa cerebrum natura deliquerit. Inde muti surdiq;, nam in minus nobili cerebri parte natura defecit. Inde claudi hos sequũtur, qui in magno membro sunt vitiati, post quos sedigiti, & qui digitos habent iunctos: nam in minus necessariis aberrauit. Vltimus locus est verrucis ac vestigiis quæ cicatrices æmulantur.

Idem alibi dicit, præcipuum signum dignoscendi gemellos esse, quòd caui sunt dorso, osq; sacrum intus sit retractum. Septimestres autem cognosci, quòd vngues habeant imperfectos, cutimq; haud expolitam.

Reliquarum partum iudicium, & iudicandi modus. Cap. XXIII.

PEctoris latitudo, & humerorum grossicies & tergi, probitatem & audaciam significant cum retentione intellectus & sapientiæ.

Tergi verò subtilitas significat discordãtis naturæ hominem. Pectoris mediocritas & tergi æqualitas signum est optimum & appropriatum. Laxi humeri infirmitatem animi & timiditatem ostendunt.

Ventrem habens magnum, est indiscretus, stolidus, superbus, amans coitum.

Quibus spacium ab vmbilico ad pectinem maius est quàm ab vmbilico ad pectus, hi breuis vitæ sunt.

Quicunque autem maius habent id quod ab vmbilico ad pe-

[...]d pectoris imum est, quàm quod ab imo pectoris ad col[...]um, voraces sunt & insensitiui.

Ventris mediocritas & strictura pectoris, significant altitudinem intellectus & bonum consilium, vide cap. xx.

Pedes carnosi grossique signant fatuitatem & amorem iniuriæ.

Tibias habens articulatas, neruosas & robustas, est animo fortis. habentes tibias graciles neruosas, sunt venerei. Tibias valde carnosas ac superfluas, quasi admodum diruptas habentes, sunt odiosi & inuerecundi.

Multitudo carnis in genubus signat debilitatẽ & mollitiem virtutis, cynædosq;.

Cuius passus lati sunt & tardi, vt plurimum prosperabitur in operibus suis & factis. Cuius verò passus breues, est impetuosus & impotens, & in operib. malæ voluntatis.

Quod autem ad totũ corpus breuiter spectat, Plinius & Solinus terminos longitudinis ac latitudinis humani corporis nondum descriptos esse testantur. Verùm physici longitudinẽ humani corporis naturalem septẽ pedum esse asserunt: quòd Hercules intra hunc terminum esset compertus. latitudinem autem totidem: nam quantus manibus expansis inter longissimos digitos modus est, tantum esse constat inter calceum & verticem. hac ratione etiam hominem mundum paruũ appellarunt, quòd si circulus fieret, esset perfectè sphæricus: quare qui hanc longitudinem excellit, hic longus corpore dicitur: qui verò ab hac deficit, paruus est. Cuius autem longitudo ac latitudo non sunt æquales, is incompositus est. Semper igitur partium vel totius quantitatem respectu medii, & ad totius mensuram referre oportet.

Ille deniq; est bonæ memoriæ beneque compositus in natura qui carnes habet molles, humidas, mediocres inter asperitatem & lenitatem: non nimis longus nec nimis breuis, albus declinans ad rubedinem, vel non ad nigredinem multũ: mitis aspectu: capilli plani mediocres: magnorum oculorum declinantium ad rotunditatem: mediocris & mensurati capitis cum magnitudine colli bene

dispositi-

dispositi æqualiter: cuius humeri parum bene declinant: carens in cruribus, & genubus nimia carne, claræ voci temperata subtilitate: modici risus, & non deridens: cuius aspectus est quasi commixtus ex lætitia & iucunditate.

Non tamen oportet te præcipitare sententiam, & iudicium tuum in vno istorum signorum, sed collige testimonium vniuersorum: & cum tibi dant diuersa signa & ad diuersa, declina semper ad meliorem & probabiliorem partem. nam complexio totius ex complexione partium resultat. Tunc etiam per vnum signum possumus arguere affectum, quando in eodem homine non inuenitur contrarium æquale. Signa verò propria in eodem contraria inueniri est impossibile. de communibus autem alia ratio. At tunc maiora minoraque de quopiam ventura fore prænunciabis, quanto cuiuspiam facta moresque latius certiusque noueris, hac via videlicet obseruata: verbi causa: Eos qui perniciose viuunt, truculenta pœna mulctari vel saltem tum ob fauorem, tum ob infortunium aliquod torqueri, incarcerari affligiue debere: cùm maxima ex parte id eueniat. Si quis item (exempli causa) iracundi nota signatur, & si tunc ira minime ipsum occupet, iræ tamen illum passionibus premi credendum est: idem & in aliis iudicii erit. Hoc etiam vt axioma hac in arte habeto, membri cuiusque bonam & idoneam formationem, signum esse bonæ formatiuæ & roboris. intellige membrũ paruum vel magnum respectu sui corporis. Formæ bene constitutæ, virtus, male verò ordinatæ, vitium conuenit.

Manifestiora verò signa sunt quæ in principalissimis locis fiunt: principalissimus autem locus est qui circa oculos, & frontem, & caput, & faciem est. Secundus autem qui circa pectus & humeros, deinde circa crura & pedes: vltima, quæ circa aluum. Vniuersa verò difficultas ex iudicio pendet, vt etiam in astronomia, & medica facultate. Animaduertendum (vt supra etiam innuimus) signa bifariam esse, alia propria, quæ cum passionibus indicatis cõuertuntur, à quouis sumãtur loco, vt magna extrema habere

ere ſignum proprium eſt fortitudinis: quædam autem on propria, quæ accipiuntur ab apparenti paſſione vel à ontrario, & cæteris huiuſmodi, nec conuertũtur cum paſionibus, vt in pluribus tamen illas oſtendunt. Galenus . De temperamentis Phyſiognomones errare aſſerit circa iudicium ob multas cauſas: primo quia vni ſignorum dem præbent, quod fatuum eſt, niſi fuerit proprium, vt upradictum. Vnum enim ſignum ab vna corporis particula ſumitur, ex natura autem vnius particulæ non reſultat natura vniuerſi hominis. Secundò quia ad naturæ ac ætatis permutationem aliquando non ſpectant: nam ſigna interdum naturam præteritam denũciant, non præſentem: vt ſi ſexagenarius piloſus ſit, non præſentem libidinem, ſed præteritam denunciat. Tertiò, quod excremẽta membri arbitrantur ſemper arguere membri naturam, cùm tamen contingat membri naturam eſſe cholericam, cuius excrementa erunt phlegmatica, vt docet experientia. Quartò quòd quæ fortia, quæve debilia ſint, non diſcernunt. Sint igitur de electione, reſidua hæc præcepta: Primum, ſigna quæ mores ſignificant non per qualitates, ſed per proprietates, potiora ſunt, & primo loco habenda: vt ſi ponamus Socratem ex ſignis à qualitatibus ſumptis eſſe liberalem, vtpote colorem rubrum, & per alia ſanguinis ſigna: ſignis verò ſumptis à proprietate, eſſe auarum, vt quia eius humeri difficulter ſoluti ſint, vel quia eius facies paruifica ſit, iudico per ſigna quæ à proprietate ſumũtur Socratem eſſe illiberalem, quoniam potiora ſunt, cùm ſequantur materiam, quæ eſt cauſa neceſſaria, & quidem magis quam forma. Secundum, ſigna quæ accipiuntur à capite vel ab eius partibus, potiſſimum, ab oculis, potiora ſunt his quæ ab alijs accipiuntur: vnde Apuleius, totus homo in capite vultuque eſt, quoniam ibi ratio: potiſſimum vero ab oculis, qui vt inquit Galenus, ſunt cerebri pars, aut de eius ſubſtantià producti: poſtea ſucceſſiuè pari ratione de alijs. Dixere etiam nonnulli, ſigna quæ ab anteriori corporis parte accipiunrur, ſemper potiora his eſſe quæ à poſteriori colliguntur: vnde & Hippocrates primò in-

firmi faciem notat. Alij signa potiora esse dixerunt quæ accipiuntur ab his membris per quæ exercetur passio, v signa quæ ex pectore & costis ad iram signandam, quæ in corde exercetur intra partes eas sito. Rursus quia per coxas, pedes, brachia & humeros exercetur fortitudo, ideo signa pro fortitudine ab his accepta, potiora sunt. Ita de alijs pari ratione & modo.

BREVISSIMA TABVLA SIGNORVM ET NATVRARVM, QVÆ in libro fusius ac distinctissimè tractantur.

CAPVT

Magnum. Hebetes, ad asinos refer. Minutulum. Fatui Canes. Mediocre, boni sensus, naturale. Acutum pineatumque, inuerecundi, iactatores, vnguicurui. Breue globosum, insipientes, immemores. Pressum in superficie planum, omni vitio pleni. Oblongum vt malleus, prudentes, sagaces. In anteriori parte concauitas, dolosi, iracundi.

AVRES

Paruæ, scurriles, simiæ. Magnæ, Hebetes, asini. Flaccæ, stolidi, asini. Moderatæ, boni sensus, naturale. Rotundæ indisciplinabiles. Longæ angustæ, inuidi. Valde capiti hærentes, maleuoli. Pilosæ, bene audientes.

FRONS

Valde parua, indociles, mobiles, sues. Valde magna, tardi, boues. Rotunda hebetes, insensati, iracundi, asini. Aliquanto minus plana, sagaces, canes. Quadrata formata, magnanimi, leones. Tensa lucida, adulatores, canes, blandientes. Nebulosa, audaces, leones, tauri. Demissa, tristes, passio. Lõga adulatores, canes. Eleuata liberales, leones. Nimis rugosa, inuerecundi. In temporib. inflata, superbi, iracundi, ingenio rudes.

OCVLI

Parui, pusillanimi, simia, Magni, pigri, mansueti, boues.

pores. Concaui, malefici, inuidi, simiæ. Eminentes, fatui, asini. parum concaui, magnanimi, leones. Grandiusculi, parum eminentes, mansueti, boues. Valde aperti, impudentes. Anguli iusto longiores, malefici. Anguli carnosi narib. iuncti, malitiosi. Oblongi oculi, callidi, deceptores. Magni tremuli, mulierum cupidi, passio. Parui tremuli pudentes, amatores, tamen. Quanto maior, tanto minor malicia, stuititiaque maior. Obliqui, contorti, fallaces, tenaces, iracundi. Crassi, stolidi. timidi, pusillanimi, inuerecundi. Difformiter moti, nunc currentes, nunc quiescentes, temerarij, cogitabundi, pessimi, subtractores. Palpebrizantes, timidi, passio. Oculi velociter moti cũ visu acuto fraudulẽti, latrones infideles. Fixè intuẽtes cogitabũdi & deceptiui. Secundum longum situati, monstrosi, deceptores, inuidi. Vesiculæ ab oculis exeuntes, vinolenti, passio. Vesiculæ ante oculos eminentes, somnnolenti, passio.

NASVS

Extremitates nasi crassæ, concupiscentes, boues. Extremitates crassæ, euersæ, insensitiui, segnes, sues. Extremitates acutę, sæuæ iræ, canes. Rotundus extremitatibus obtusis, magnanimi, leo. Rotundus extremitatibus gracilibus, mobiles aues. Incuruus à fronte ductus, inuerecundi, leues coruus. Curuus in fronte dearticulatus, aquilinus, magnanimi, aquilæ. Simus libidinosi, cerui. Patens apertus, iracundi, passio. Longus ad os protensus, probi, audaces.

LABIA

Gracilia relaxata, magnanimi, leones. Gracilia dura, iracundi, sues. Gracilia mollia, magnanimi, leones. Crassa, superius propendulum, fatui, asini. Superius euersum gingiuis discoopertis, contumeliosi, canes.

FACIES

Carnosa, pigri, boues. Macilenta, curiosi, à contrario. Magna carnosi, timidi, asini, cerui. Faciei tergus paruum, pusillanimi, elurus, simia, Magna facies, tardi bo-

ues, asini. Paruifica, illiberales, superapparentia. Deor-sum spectans, hypocritæ, maligni. Plane sine tumore. ri-xosi. Vultui ebrij, superapparentia. Similis vultui irati ira-cundi, superapparētia. Similis vultui verecundi, verecundi superapparentia. Deformis & obtorta, male morati, su-perapparentia. Longa, inuerecundi. Ex leui causa su-dans, astuti, libidinosi, edaces. Valde minuta rotunda simplices, Longa macilenta, audaces. Valde curua longa macilenta, malitiosi, vtiles. à fronte ad maxilla ad mentum angustior, inuidi, rixosi.

MENTVM

Acutum, fideles canes. Paruum breue, inuidi, immi-tes, serpentes. Quadratum, virtuti apti. Longum ver-sus deorsum acutum, versipelles. Rotundum, molles fœ-minæ. Caro sub mentum versus gulam. libidinosi. Men-tum cum fouea vel duplex, libidinosi.

BARBA

Mulier barbata, luxuriosa. Mulier cum barba val-de nuda, bene morata. Barba nimis pilosa, melancholi-ci. Bene formata, benæ naturæ, causa naturalis. In-formis, malæ naturæ, per contrarium.

COLOR OCVLORVM

Superrubescens, iracundi, passio Per nigri, timidi, co-loris proprietas. Nigri flauentes, boni animi, decentia. Glauci aut albi, timidi, coloris proprietas Fului, boni animi, leones. Ignei, inuerecundi, iucundi, canes, Di-scolores, timidi, passio. Lucentes, luxuriosi, galli, cor-ui.

COLOR FACIEI

Superrubescens, verecundi, passio, Genæ superrube-scens, amatores vini, passio. Genæ & nasus rubore epa-tico, obscœnissimi.

COLOR PECTORIS

Flammeus, iracundi, passio.

COLOR TOTIVS.

Valde niger, timidi, Æthiopes. Per albus, timidi, mu-lieres. Fiscus, fortes, mediocre. Flauus, boni anmi

...ones, Valde rubeus vel rufus, astuti, ingeniosi, vulpes. ...a...dus, turbatus nisi ex ægritudine, timidi, passio. ...llinus, tardi, causa naturalis. Flammeus, maniaci, a...erti, iracundi, passio. Pallidus non ob studia bona, vi...losus, malignus.

COLLVM

Crassum, frontes, masculi. Gracile, debiles, fœminę. Crassum carnosum iracundi, tauri. Moderatum, ma...nanimi, leones. Longum gracile, timidi, cerui. Per...breue, dolosi, lupi, catti. Quæ circa colli clauem bene ...oluta, sensitiui naturalis causa. Confusa, insensitiui, ...nat, causa,

PECTVS

Magnum formatum, fortes, masculi. Amplum com...pactum, fortes, leones. Cum pilo, instabiles, animosi, ...aues. Sine pilo, inuerecundi aut timidi, fœminæ. Car...nosum valde, indisciplinabiles, ignaui. Interstitium à ...iugulo ad ventriculum maius quam ab imo pectoris ad ...umbilicum prudentes. Mammæ pingues deorsum pen...dentes in viris, molles, effœminati, In pectoris sinistro ca...ro crassa eleuata cum porro aut neruo cum vno aut plu...ribus pilis, honoris diuitiarumque argumentum, vt inquit ...Ptolomæus.

METAPHRENVM

Magnum non carnosum formatum, fortes, mas. Par...uum non carnosum informe, molles, fœminæ. Curuum ...cum humeris ad pectus, mali moris. Supinum molles, de...mentes, equi.

HVMERI

Formati magni, fortes, masculi. Pari informes, molles, fœminæ. Bene soluti, liberales, super apparentia. Non be...ne soluti, conuulsi illiberales super apparentia. In acuto e...leuati insidiosi. Lati, fortes, intellectiui. Graciles, insẽsitiui.

MANVS

Copulati digiti, immundi, sues. Curti & crassi, temera...rij, immanes.

VNGVES DIGITORVM MANVS

Lati albi ſubruſi. Viriles. Auguſti oblongi feri Obliqui, impudentes, rapaces, rapaces aues. Exigui, veteratores. Plani, albi, molles, ſubtiles, ſubrubei, lucidi, ingenio apti, cauſa naturalis. Aſperi rotundi. Venerei, ad proprietatem. Parui, curui, rapaces. Puncta alba vnguium, bene nati cauſa naturalis. Puncta nigra inuidi, ad cauſam naturalem.

VNGVES ET PEDVM DIGITI

Digiti pedum & vngues curui, inuerecundi, aues. Subtiles vngues bene colerati, bene nati, naturale. Coniuncti digiti, pauidi, coturnices.

PEDES

Neruoſi magni articulati, fortes, mares. Stricti parui molles, fœminæ. Pars interior plantæ non concaua, ſed implena vt terram toto veſtigio tangat, verſuti, cauſa nat. Ariſt. in 1. Hiſt. Craſſi atque carnoſi, fatui, cauſa nat. Craſſi & breues imbecilles, cauſa nat. Graciles breues, maligni, cauſa nat. Nimium prolixi, doloſi, cauſa nat. Carnoſi duri, hebetes, cauſa nat. Parui pulchri, fornicatores, proprietas ſigni.

TALVS

Neruoſus articulatus, fortes, mares. Carnoſus informis molles, fœminæ. Latus, fortes, cauſa nat. Tali partes longæ carnoſæ, ſtulti, proprietas. Calcanea gracilia, timidi, proprietas.

CRVRA

Neruoſa craſſa articulata, fortes, mas. Neruoſa ſubtilia libidinoſi, ad aues. Craſſia informia, inuerecundi ad ſuperap. Tibiarum ſuræ craſſæ, intemparati. Tibiarum ventres molles, effœminatiſſimi. Tibiæ graciles, ignari, fallit in doctis multis. Suræ pleniuſculæ veluti grauidæ, ſordidi. Moderatæ magnæ formatæ, ingenioſi.

GENVA

Genu craſſi, cynædi, ad ſuperapparentiam. Genua ſubtilia, timidi, ad ſuperap. Genua arcuata in anteriori, effœminati, mulieres. Pinguia, timidi, liberales. Macra, fortes, audaces.

CO-

COXAE

Neruosæ, fortes, ad marem. Carnosæ molles, ad fœminas.

PECTEN

Pilosum valde, libidinosi & fœcundi, naturalis causa. Pilis ferè nudum, casti, ad causam naturalem.

NATES

Acutæ osseæ, fortes, ad marem. Carnosæ pingues, molles, ad fœminam. Carne exsiccatæ, mali moris, ad simias.

LVMBI

Lumbosi, ferarum amatores, leones, canes.

ILIA

Ilia vel hypocōdria gracilia & pressa, timidi, ranæ. Carnosa, indisciplinabiles.

ANCHAE

Ossa prominentia extra fortes, masculi. Gracilia, timidi, debiles, mulieres.

VENTRICVLVS

Quæ circa ventriculum pinguia, fortes mares. Non pinguia molles, mulieres. Venter magnus prominens extra edaces. Paruus formatus, mente dextri. Pilosus valde vmbilico infra, loquaces, aues.

DORSVM

Angustum informē, molles, fœminæ Magnum formatum, fortes, masculi. Amplum fortes, arrogantes, irreuerentes. Curuum, immorati. Æquale formatum, commensura, naturale.

COSTAE

Bene costati fortes, masculi. Angusti & non costati molles fœminæ. Costati circumtumidi, vt inflati, loquaces, stultiloqui, boues, ranæ.

VMBILICVS

A pectore imo ad vmbilicum interstitium longum, in sensibiles, voraces, ad naturalem causam. Æquale, laudabiles, naturale. ventriculus ab vmbilico ad pectus carnosus,

nosus, maleuoli. Palemon. Mollis & compressus, magnanimi, magnifici.

DENTES

Canini, longi, firmi, gulosi, irascibiles, mali, canes, apri. Crassi lati, vani, lasciui, simplices, boues ignari, hebetes, asini.

PILOSITAS PARTIVM

Tibiæ pilosæ. Venerei, hircus. Pectus & aluus valde pilosæ, mobiles in opinionibus, aues. Pilosi humeri, in opinionibus mobiles, aues. Dorsum valde pilosum, asperi belluæ. Ceruix siue collum à tergo pilosum, liberales, leones. Supercilia coniuncta, tristes, passio. Supercilia ante nasum demissa, ad tempora extensa, fatui, sues. Erecti capilli, timidi passio. Valde crispi, timidi, Æthiopes. Crispi in extremis, fortes, leones, in superiori parte frõtis eleuati, liberales, leo. Plani capilli, simplices. Capilli multi & densi praui.

INCESSVS ET MOTVS

Tardus longus, consulti & efficaces. Tardus breuis, cõsulti in efficaces. Longus velox efficaces inconsulti. Breuis velox, inconsulti inefficaces. Humeris incuruatis ambulantes, animo elati, leo, Pedib, & crurib. conuersis ambulantes, molles, fœminæ. Corporibus se circontorquentes atque fricantes, adulatores, passio. Inclinati ad dextram ambulantes, cynædi, super app. Oculi satis mobiles, acuti raptores, accipitres. Oculi frequenter moti cum corporis fixione, intellectiui, passio.

VOX

Magna grauis, iniuriosi passiuè, asini. A graui incipiens in acutum desinens, iracundi lugent, boues. Acuta mollis rupta, cynædi, mulieres superapp. Grauis alta, valde iracũdi, validi canes. Mollis sine contentione, mansueti, oues, Acuta fortis insani, capræ,

STATVRA.

Parui, veloces, nat. causa. Arist. Valde magni, tardi, nat. causa. Parui calidæ ac siccæ naturæ. nihil proficientes, natur, causa. Parui frig. naturæ perfectiui, causa nat.

Magni

Magni frig. nat. nihil perficientes, nat. causa Magni calidę nat. perfectiui, sensitiui. nat. causa. Incommensurati & informes, astuti & praui. passio. Commensurati boni & sensitiui naturale.

Illud autem inuniuersum memineris, hæc potissimum valere in hominibus animalibus, videlicet non regeneratis ex Dei spiritu & gratia: nam in talibus verum est illud de natura in Adam deprauata, quòd naturæ sequitur semina quisque suæ. Qui verò ex spiritu sancto regenerati sunt, carnem suam mortificant cum vitiis & concupiscentiis, quamuis cōcupiscentiæ & peccati fomes remaneat, ac in plurimis ad actum deueniat heu nimium sæpe.

TEMPORVM MVTATIONES CERTÆ EX PRÆDICTIONE RERVM QVÆ IN AERE, TERRA, AVT AQVA SVNT AVT fiunt, breuiter & clarè, ordineque alphabetico descriptæ, per Gulielmum Gratarolum Bergomatem medicum physicum.

A

ANIMANTES omnes natura mutationes temporum sentiunt, quoniam naturali quodam instinctu ex impressione corporum cælestium producto, mouentur pro ratione dispositionis aeris ad temporum cognitionem, vt necessarium est suis naturis, super illud Hieremiæ capite octauo: Miluus in cælo cognouit tempus suum, turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Animalia enim minus occupata, & corpore imbecilliora, mutationes temporum præsentiunt.

Aues paruæ in hyemis initio, magna in multitudine congregatæ, in campo cibum quærentes, signum dant

magni frigoris, gelu, & validarum tempestatum.

Aues marinæ si alas in littore maris non expandant, signum est serenitatis: & si à pelago aues fugerint, hyemem significat.

Aues mundantes pennas suas rostris, signant pluuiam.

Aues colētes arbores, si ad nidos fugiant, pluuiā signāt.

Aues aquas dulces colentes, si lauent se & in aqua ludant agitando alas, pluuiam notant.

Aues communiter cùm strepitum faciunt alis maiorem quàm soleant, futuram pluuiam ostendunt.

Aues fluuiatiles relictis vndis prata quærētes, pluuiam denotant.

Aues albæ non consuetę apparentes, tempestatem magnam arguunt: quemadmodum & nigræ, si multæ apparuerint, signum dant aquæ.

Aues terrestres cùm clamorem dant circa aquam, vltra solitum se balneantes, pluuiam significant: quia earum complexio delectatur aqua, & gaudent præcognitione elementi mutati ad pluuiam.

Anseres continuo clangore vociferantes & volantes, tempestatem signant.

Ardea auis, quæ & erodios Græcè, Germanicè reyer, Gallicè heron, altius volans, serenitatem denotat: & in mediis aruis tristis manens, pluuiam.

Anas domestica si subsistens quatiat pennas, aquā portendit: simpliciter quatientes, ventum prædicunt.

Aquatica volatilia, vt anates, & alia, si in principio gelu quærāt aquas magnas incongelabiles iuxta mare, signum magnæ durationis gelu extat.

Apes quando non volant longè, sed in eodem in serenitate conuolant, tempestatem futuram notant.

Arietes vltra solitum salientes, si capitibus concutiant se, tempestates demonstrant.

Aselli se vertentes fricando ad terram dorsa sua, indicant magnas pluuiæ guttas.

Asinus quatiens aures, tempestatem indicat.

Aranearum telæ multæ, latæ, ventum aut tempestatem

em significant : cùm per aerem feruntur, ventum nunciant.

Aquam quæcunque significant, & tempestatẽ ducunt: si autem non aquam niuem & tempestatem.

Aqua pluuialis quæ ceciderit, si citò desiccetur vltra solitum absq; vento, pluuiam indicat magnam.

Aqua stagnans si vltra solitum calidior fuerit, absente sole magnam pluuiam notat.

Aqua si alicubi scaturiat, vbi non solebat aut vberius solito, pluuiam grandem indicat.

Aquæ hyemales si vt frequenter fiant, ver vtplurimum fit siccum si autem sicca hyems, aquosum erit ver.

Arcus seu iris apparens aere existente sereno, pluuias portendit: cùm verò arcus extulerit se temporibus pluuialibus, serenitatẽ significat, vt Ptolemæus inquit: habet enim nonnihil calidi & frigidi pluuiosi, calidũ in sereno signat eleuari, & econtra in pluuioso. fit enim arcus à nube rorida sparsa. In diuersis tamen locis diuersa significat: à meridie enim ortus, magnã aquarum vim vehit, notat siquidẽ magnam aquarum vim esse in aere, quæ in meridie dominari possit. Si circa occasum refulserit, tonabit & leuiter pluet: si ab ortu circa vesperũ surrexerit, serena promittit. Quo magis arcus fuerit viridis, tanto magis pluuias portendit: si verò magis rubens, ventorũ indicat flatus: qui à tranquillo aere apparuerit, pluuias & ventos indicat: Sin autẽ hyemale aere apparuerit, per ventos & pluuias breues, aeris claritatẽ indicat. Iris circa lunã aut lucernã apparens, australes significat aquas: & si duæ perpendiculares irides fiant, & vna quidẽ ab Austro, altera à Borea, & halo similiter, aquam significant.

Iride apparente, nõ potest esse diluuium vniuersale vsque ad magnũ tempus. Est enim fœdus (vt Moses Ge. nono scribit) quo apparente Deus homini promittit non futurũ vniuersale diluuiũ. Poetæ hoc haud ignorarũt, cum iridẽ fingunt Deorũ nunciam. Virgilius: Irim de cœlo misit Saturnia Iuno: nã ab εἴρειν venit, quod nunciare significat. In iride. n. duo sunt colores, rubeus & viridis: Rubeus ex humi

do in-

do inflammato fit, significatq; aqueum elementum non omnino prævalere igneo, cum ignea natura in iride non-nihil sui habeat, Viridis autem color causatur ex aqueo incocto, ac ideo signat naturam igneam non omnino aquæ prævalere simili ex causa: quare apparente iride, nec conflagratio nec diluuium, nisi multo pòst tempore, fieri potest, videlicet cum altera natura alteri prævalebit penitus: quamobrem tradũt nonnulli sacri scriptores, quadraginta annis ante iudicium non visum iri arcum, ratione in D. litera inserius scribenda: sed hic physicè loquor: nam secus, credo diem illum & annum palàm haud futurum, vt simus parati, &c.

B

BOues contra pilum se lambentes, pluuiam indicant. Incipiente pluuia, si boues fortiter comedant, pluuię durationem signant. Bos anteriorem pedem mordens, tempestatem aut aquam significat: si autem in cælum respiciens olfacit, aquam portendit. Boues magis solito comedentes, & in dextram iacentes, tempestatem indicant. Bos in sinistram coxam iacens, serenitatem indicat.

Buffones vel rubetæ, extra cauernas proprias vespere gradientes, magni in quantitate corporum, & multi numero, pluuiam monstrant.

C

CAtus seu felis, pedum priorum illinctu, caput cum interscapulio pectinantis in modum & abluentis, si diu palpauerit, pluuias ingruere non ineptè commonstrabit.

Corui stantes contra solem, si rostra aperiant, calorem significant. Corui singultu quodam si latrent, rumoremq; in exercitu volantes faciant, quatientes alis propriis plus solito, pluuiæ signum dant. Coruus si depediculetur se super oliuam, aquam significat.

Coturnices, referente Solino, austro flante, nunquam exeunt, flatum humidiorem timentes: aquiloni se credunt, cuius siccitate ac vehementia facilius prouehuntur.

Coruus

Coruus si in serenitate non consuetam vocem habuerit, & superuociferauerit, aquam significat.

Corui siue monedulæ si sursum volent & clament vt accipiter, aquam signant.

Cornix, krahe germanicè, balneans se in aqua, & maxime in hyeme, & vltra solitum vociferans si spacietur in sicca arena, signum est pluuiæ, vt inquit Virg.

Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce,
Et sola in sicca secum spaciatur arena.

Cornix super petram cantans, quam inundatio submergit, aquam significat.

Cornix si velociter bis aut ter clamet, tempestatem arguit: si mane clamauerit, serenitatem arguit: in vespere autem tempestatem, quietè cantans.

Cygnus in auspiciis semper lætissimus ales:
Hunc optant nautæ, quia non se mergit in vndis.

Canum intestina si murmurauerint, pluuiam significant. Canis volutans se in terra, venti magnitudinem significat, in dextram coxam procumbens, tempestatem arguit.

Columbæ si vespere ad columbare tardius accedant quàm soleant, signum est pluuiæ.

Cicadæ multæ factæ, morbiferum annum significant.

Caligo post pluuias, serenitatem.

Campanarum sonus longius auditus quàm soleat, significat pluuiam, nisi sit ventorum causa.

Coopercula vasorum ligneorum strictiora solito, pluuiam significant.

Calor in æstate intensior & magis pungitiuus quàm solebat, pluuiam citam significat. Æstate si minus tonat quàm coruscet, pluuiam ostendit.

Calor inferius ad nostras regiones expulsus, futuræ niuis extat indicium: & ideo cùm ningere debet, aer offuscatur quadam alba tenebrositate: cùm verò futura pluuia est, nigra quadam tenebrositate aer conturbatur.

Calor temperatus eleuat vapores.

Coruscatio est pars aeris ex impetu aeris ignita & splēdens.

dens.Fit autem post tonitruum, quia visus in instanti fit, auditus in tempore.

Coruscátio ab aquilone tantum, in posteram diem aquam portendit,& ab ea parte ventum validum.

Coruscatio ab Austro vel Fauonio nocte serena, ventum & imbrem ab his partibus indicat.

Coruscatio aere existente sereno, significat calorem. Coruscatio iuxta horizontem absque tonitruo, serenitatem ostendit.

Æstate vespertinæ coruscationes,aquam ante tres dies indicant.

Coruscationes quietant ventos, & quanto tonitrua & coruscationes fiunt validiores, tãto magis venti quietantur:vere autem & hyeme minus,si eadem signa.

Coruscationum magnarum tempore capiuntur anguillæ quàm plurimæ:quia tũc aquæ cauernarum in quibus illæ latitabant,redduntur amaræ, & nutrimento illarum inconuenientes, ac lutosæ subuersæque propter descensum exhalationum ad illas, & sic fugientes capiuntur.Flores etiam & herbæ ea de causa arescunt.

Cælum cùm plusquam solito plenum stellis videtur, vapores iam aerem ascendisse significat, & ideo pluuias effundet. Cùm multa ignium iacula in aere apparent ad modum stellarũ cursus, qui sunt vapores igniti currentes & micantes stellarũ luminibus, relinquentes post se caudam,ventorum flatum portendunt. quòd si fuerint tales vapores ex multis mundi partibus currentes, diuersos demonstrant ventos, tonitrua & fulgura ex partibus à quibus vapores ignitæq; trabes fluunt.

Serò rubens cælum,manè indicat esse serenum: cùm manè rubescit,ventus vel pluuia crescit. Cælo sereno existente, nebula parua ventum procellosum dabit: facta pluuia,cessant venti celerius.

Cometes secundum Aristotelem, non est stella: sed creatur & fit ex exhalatione calida & sicca. Accenduntur autem vapores ita collecti in magnam molem, à motu sphærarũ cælestium,mediocri igneo principio, ita vt nec

cito

cito conflagrent, nec perpetuo ardeant, affluentibus etiam aliis vaporibus ex terra Cæterùm quòd æstum faciãt cometæ, facilè est iudicare, cùm tã ingens multitudo & vis exhalationũ in aere ardeat, per sex integros menses aliquando, vt Seneca testatur: breuissimum verò durationis tempus (inquit Plinius) septẽ dierum annotatũ est, maximum octuaginta. Cardanus dicit horum naturã mediam esse inter corpoream & imaginariam, ac in cælo fieri. Significat autem secundum ipsum Aristotelem, tempestatem ventorumq; intemperantiam. nam siue vno siue pluribus apparentibus cometis, ventus magnus semper emergit aut duratione, aut magnitudine. Quod autẽ portendit vredines & siccitates, testantur historiæ, & ratio persuadet. Cumque siccitatem in aere magnã significet, nil mirum si etiam quæcunque sunt consequentia portendat: sunt verò hæc, penuria, sterilitas & fames: est enim siccitas nouerca fructuum terraque nascentium, aliquorum magis, aliquorum minus, vt rusticis quoq; notũ. Ex his sequitur pestis. Quoniam autẽ ab humore sicco cùm in aere abundet siccitas, sequitur melancholię incrementum, ideo etiam manias, dæmoniacos morbos, rabiẽ canum, luporum & vulpium, & morbos ex cholera & melancholia: denique vt habet Aphorismus 7. tertiæ sect. Hipp. in siccitatibus febres acutæ fiunt: & si annus magna ex parte talis fuerit, qualẽ fecerit constitutionẽ, tales plurimũ morbos oportet expectare. Licet autẽ cometes mala homini significet, Deus tamẽ bona inde elicit: nam si moritur rex vnus, fiet fortasse alter melior: si succedit pestis, renouatur mundus, vel corrigitur. Est item signum corruptionis aeris & destructionis terræ nascentiũ ob æstum, quo etiã accensa bile & aliis corporum humoribus, facile ad iram homines prouocantur, & ad rixas & contẽtiones. Virgilius describens ciuiles motus secutos mortem Iulii Cæsaris, inquit:

Non aliàs cælo ceciderunt plura sereno
Fulgura, nec diri toties arsere cometæ.

Est quoque signum terræ motus, bellorũ, mutationis

regni,

regni,& etiam mortis communis hominũ, & animalium
viuentium in calido& humido,& maxime regum,& prin-
cipum, diuitumq; magis quàm pauperum in illo climate
vbi apparet,ob victus ratione diuersam, &c. Arguit enim
penuriam & defectum leguminum & segetum. Cometæ
apparitio,totum annum reddit suspectum,non autem so-
lum tempus suæ apparitionis & durationis : potissimum
verò minatur illi parti versus quam radios suos dirigit, &
omnibus habentibus signum pro ascendente,in quo talis
cometa apparet.Si scire vlterius velis vbi detrimenta futu-
ra sint,locum ad quem tendunt:ibi enim prælia, seditio-
nes,venti,sterilitates,& morbi acuti erunt:atque si hæc in
eclipsibus contigerint, proculdubio naturaliter eueniũt:
vbi autem præter illas,non ita, nisi magnæ & crebræ fue-
rint.quid verò magis ex supradictis euenturum sit, ex co-
metarum ratione dicendum.De generatione illarum,va-
rietate,duratione,ac locis, &c. potes videre apud Carda-
num in Commentario 53. lib. 2. De iudiciis Ptolemæi: in
nocte videntur pulcherrimè sub crepusculis : non ita in
die,nisi potenti modo.Locus cometes facile dignosci po-
test planisphærio:nam si in ariete , erit in Germania vel
Britannia:& inspiciendo quò tendat cauda, hac poterunt
distingui.Si diu fulgent,diuturnus erit effectus : Si matu-
tinæ,celer:si parum,breuis.Non dico tamen cometam es-
se prædictorum causam necessariam,sed inclinantem. Fre-
quentius autem circa septemtrionem apparent:nec sunt
vnius & eiusdem formæ,sed multi & varii ac dispares ma-
gnitudine,dissimilesq; colore.

Cardui echinus spinosus ex agris,vbi habitior factus est
domum comportatus & in ædium tabulatis, camino vel
contignatione , aut alibi appensus , horrentes aculeis, &
patentes suas alas si clauserit, seque veluti in nouum ha-
bitum pro tempore composuerit, venientis pluuiæ signũ
renouabit,vt in Prouincia omnibus notum est.

D

DElphines , mehrschuuein Germanicè , tranquillo
mari lasciuientes,flatum ventorum ex ea parte qua
veniunt,

[...]niunt, significant: sed quando mare est turbatum, aquã [...]sparserint, signant tranquillitatem, inquit Aristot. Del[...]in super mare natans & super eleuans se & immergens [...]quenter, aquam aut tempestatem denotat.

[...] Diluuij signa recensitus, à remotis prius incipiam. A[...]scentia igitur & siccitas humidorum corporum signum [...]t romotum futuræ pluuiæ: nam significant vapores hu[...]idos, qui sunt antecedentes pluuiarum causæ, eleuatos [...]se, ac continuo eleuari, donec vapores (sunt enim de na[...]ra aquæ) absentibus stellis calidis frigescant ac inspis[...]mur, & in causas pluuiarum coniunctas transeant. Se[...]uitur hinc ex mente Theophrasti, nunquam fore diluuiũ [...]niuersale nec particulare, quin in eadem regione vel sibi [...]onterminа ad minus per annum pluuiæ omnino abfue[...]int: quoniam magnum effectum oportet causam ma[...]nam antecedere, non enim potest diluuium esse, nisi va[...]pores multi & magni veluti antecedentes causę pręcesse[...]int. Secundum signum & valdius est, si cum antecedentę [...]redine ac siccitate fuerit naturalium fontium siccitas: [...]quònamque plurium fontium hęc siccitas fuerit, eò futu[...]us imbrium excessus erit maior. Tertium adhuc maius [...]i cum siccitate naturalium fontium, fuerit fluuiorum a[...]liquorum, vel plutiũ deperditio, in ea regione in qua hæc [...]euenerint, diluuium esse futurum significãt, vel in sibi cõ[...]termina. Quartum adhuc efficacissimum, si cum fontium [...]ac fluuiorum arescentia verit maris alicuius aut aliquo[...]rum, aut ex parte, aut ex toto diminutio, diluuium signi[...]ficat regionis, vel plusquam prouinciale. Declarauit siqui[...]dem Aristoteles, maria noua fieri ex reliquijs magnorum diluuiorum: arescere vero denuo per generationẽ nouo[...]rum diluuiorum: per hunc enim modum probauit, quod nunc est mare, olim fuisse terram: & quod nunc terra est, multoties fuisse mare. Quintum si in æstate apparuerint iacula, trabes, dolia, cometæ plerumque magnæ, quo nã[...]que plures maioresque fuerint, hyemem significabunt di[...]luuiosam, vel magnis pluuijs & imbribus abundantẽ, vel si nõ hyemem (ob propinquitatem) saltẽ ver tale fore de-

monſtrabunt. Huius ſignum fuere igneæ acies ſanguinem emittentes, quæ anno Chriſti 570. apparuere: nam post has pluribus diebus, continuis imbribus tanta aquę vi auctus eſt Romæ Tyberis fluuius, vt magna populi ſtrage humiliora loca ſubmergeret: ac ſimiliter alijs quibuſdam in ciuitatibus & locis contigit. Sextum, ſi æſtate in cælo aut etiam in terra hiatus, quos Græci chaſmata vocant, frequenter pluribuſque in locis apparuerint, hyeme ſequente vel vere in ea regione diluuium portendunt, nam magnam vaporum copiam exhalationumque ad cælum aſcendiſſe portendunt: quæ demum in aquam vertuntur. Septimum, ſi in cælo voces, ſoni, armorum ſtrepitus, tubæ, aut ſub terra vel è terra mugitus vt boum auditi fuerint (vt in paludibus contingere poſſe Ariſtoteles probauit in Problematibus) in proxima hyeme diluuiu præſagiunt, tanto quidem maius, quanto hæc pluries & pluribus in locis audientur: quoniam hæc vapores multos & magnos eleuatos eſſe ad cælum, eleuarique continuo, deſignant, qui pluuiarum & illuuionum cauſę ſunt. Proxima verò ſigna & coniunctæ cauſæ plures ſunt, de quibus in libro hoc particulatim diximus quæ ſcilicet pluuiam indicant, vt halo, iris ſeu arcus cæleſtis prope orientem, luna vel ſole occidente: & ſi nocte dieque pluries. Aliud ſignum ſunt duo ſoles vel duæ lunæ licet rariſſime viſi ſint, cum tamen in auſtro ſpectantur, diluuium ſignant in die ſoles, in nocte lunæ. Significant enim vaporum ingentem multitudinem imò ingentiſſimam eſſe in nubes pluuiales cõuerſam. Ex animalibus etiam veriſſima colliguntur ſigna, ac ferè impoſſibile eſt naturaliter fieri diluuium, niſi noua quadam animalia, quæ aut ſub terra, aut in ſyluis, aut in aquis degebãt, præapparuerint, vaporum motu perterrita: quæ vero ab aquis victum quærunt, ex magna ſiccitate aquarumque inopia regionatim mouebuntur, vt aquas quærant. Vnde fit vt terreſtria è ſyluis montibusque ipſis ad plana cultaque ipſa loca veniant, vocibusque horridis ac varijs pro diluuij futuri metu langueant: vt de lapius alijsque notum eſt. Sciendum tamẽ naturaliter vniuerſale

diluui-

[di]luuium fieri non posse: non enim fit nisi propter excessum imbrium in tota terra, modò sol nec per se nec vi alterius stellæ potest habere æqualem vim in tota terra, vt talem excessum faciat, nec potest esse vniuersale, nisi vniuersaliter nubes colligantur supra totam terram: at sub torrida zona non colliguntur, ergo vniuersale esse non potest: oporteret enim vt sol absens esset ab omni regione. Noeticum diluuium fuit penitus supernaturale. Idem de vniuersali conflagratione dico.

Desiccatio rerum in tempore hyemali & pluuioso subito facta, vt papyri & marmoris, signum est gelu.

E

ERinaceus, echinus Grece, igel Germanice, vulgo ericius terrestris, facit duo foramina vbi habitat, vnum versus Boream, aliud versus austrum: quodcunq; horum obstruerit, ea ex parte ventum significat: si autem vtrumque, venti arguit magnitudinem.

F

FOrmicæ concursantes si ante oua gradiantur, signãt pluuiam. Formicæ in concauo loco existentes si oua extulerint ex centro ad circumferentiam, seu ex intus ad extra, aquã significãt: si autẽ deorsũ tulerint, serenitat.

Fulica (Græce dicitur κέπφος, vulgo Italico follata siue follega) & anates tam syluestres quam domesticæ quatientes alas, aquam significant: submergentes vero se, & alas quatientes, ventum præ se ferunt.

Fauillæ ex lucerna, ventum significant aut aquam.

Fuligo cadens ab euaporatijs magis quam soleat, pluuiam significat.

Falx nigra quæ secuit herbas, pluuiam indicat.

Fumus albus si eleuetur (ante solis ortum & post solis occasum) supra aquas & paludes ac prata, calorem & serenitatem diei proximæ significat: si mane, ea die: si nocte, diem crastinam calidam indicat.

Fulmen est pars aeris collisione aliqua vsque ad obstaculum cũ impetu veniens: vel est exhalatio calida & sicca a nubis lateribus violenter extrusa cũ impetu vel incẽdio.

Non est ergo fulmē semper lapidea substantia, vt quidam asserunt: si enim lapidea substantia esset, non huc & illuc discurreret, nec rursum reuerteretur: cumque aliquod corpus feriret, carnem diuideret, ossa confringeret. Est autem materia crassa, terrestris, viscosa, valde decocta & exusta, & sæpius in nigrum vel rubrum lapidem vertitur, aut lapideum fulmen: eius vero forma est vt sit acutus altera parte propterea quòd ad eam vapor primò inclinabat cum decoqueretur: hic vero cadens à nube muros & arbores penetrat, nedum animalia, vt notum est. Si ergo exhalatio illa, quę est fulmen, sit plus calida quam impetuosa, partes superficiales alterat sine interiorum partium læsione, quoniam propter modicum impetum moram sufficientem in superficialibus partibus efficit, atque ita caliditas sine penetratione cōburit pilos totius corporis sine vulnere. Sin autē fuerit valde impetuosa, sed crassa & mixta, ac corpora quib. occurrit fuerint dura, illa frangit in minutas partes: aliqua percutit cum vulnere, ruina, fissuris, vt in arborib. cernere est at vbi hæc exhalatio fuerit æqualis quo ad impetum & caliditatem, vtrūque facit, quoniam alterat & vulnerat. Plinius libro 2. cap. 53. fulminum plura genera facit: quę sicca veniunt, non adurunt, sed dissipant: quæ humida, non vrunt sed infuscant: tertiū quod clarum vocant, mirificæ est maxime naturæ. Ideo autem citius fulmen alta sternit, quia cum ab alto obliquando descendat, citius alta repetit. Sola vero exhalatio ea facit fulmen lædens, quæ crassa est, ideoque resolutioni resistit adeo vt in terram cadat antequam resoluatur. Cuius autem exhalatio est tenuis, non pertingit ad terram. Effectus vero fulminum circa ea quæ contingunt, potius sunt admirandi, quam causa inde quærenda. Quis enim dignam inueniat causam quomodo fulmen integris & illæsis loculis aliquando conflat argentum: manēte vagina, gladium liquefacit: circa lignum dilatatū ferrum, distillat: quod facit, nec vltra triduum ille rigor durat? Vinum quoque fulmine gelatum, cum ad priorem redit habitum, potatum aut exanimat, aut dementes facit. Sed cum physicus sim

cona

nabor effectuum causas proprias immediatasque red-
re. Vnus est igitur effectus quod in casu magni tonitrui
igneque coruscationis, vina in doliis corrumpuntur at-
e subuertuntur: imo (vt Plinius inquit,) doli exhauriun-
r intactis operimentis, nulloque alio vestigio derelicto
ius autem causa est, quod putrefactio est extraneatio
æ dam propriæ atq; innatæ calidita is: cum vero exha-
tio sit calida & sicca, subtilis multum ac penetrans, ma-
noque impetu descendens, magna cũ violentia per dolij
ros transit ad vini substantiam, alteram eius propriam
innatam caliditatem, demumque illud corrumpit; imo
iam, vt dictum est, aliquãdo dolium fulmine percussum
angitur, & tamen adhuc stat vinum, nec effunditur: cu-
s causa est, quoniam exhalatio illa quę cadit cum fulmi-
e ignea est, ideo in vino circumcirca crustam inducit ad
ellis modum, quæ durans per tempus retinet vinum ne
ffundatur: simili ratione de alijs liquoribus. Secundus ef-
ctus est, quod omne fulminatum redditur venenosum,
t vinum, vel animal, aut quoduis: nã exhalatio illa sicca
tque vsta vrens multas vini partes, vel animalis humidi-
ates per viam suffocationis aut prohibitæ transpirationis
a reddunt venenosa: & propterea sapore & odore sulfurea
iunt omnia. Tertius est, quod bibens vinum fulminatum
(vt supra dixi) vel animal fulminatum comedens, aut su-
bito moritur, aut fit demens. Causa verò est, quia ex vene-
no derelicto hæc vis aquiritur, quæ vel necat, vel demen-
tem reddit. Qua etiam ratione fit, vt animalia venenosa si
fulminentur, in sua venenonositate corrigantur, (nam ve-
nenum veneno pellitur sæpius) quia propter coruscatio-
nis exhalationẽ humor venenosus extinguitur, paulatim
cum fulminis exhalatione euaporando. Quartus quod in
casu tonitrui & magnæ coruscationis oua gallinarum aut
franguntur, aut sterilia fiunt; causa vero, quoniam corus-
catio quæ est exhalatio cùm oua ferit, aut est crassa, & sic
illa frangit: aut est tenuis, & sic penetrans per poros, ouorũ
spiritum gignitiuum caloremque innatum in albumine
contentum dissoluit, sicque sterilia redduntur. Præterea

fulmen aliquando corporis pilos vrit, vt inguinis, axillarum, & femoris, non lædens corpus. Aliquando corporis colorem alterat, & nihil præterea aliud. Aliquando interficit, nullumque vstionis vel fulminis vestigium derelinquit. Aliquãdo etõtà in interfecto à fulmine apparet vstionis signum. Pręterea omne percussum fulmine, caput vertit contra fulminis impetum. Arbor insuper fulminata, fistulas euulsas contra fulmen erigit. Miraculum non paruum scribitur à multis, quòd cum tres homines deambularent, ex casu fulminis, is eorum qui prauior erat raptusque fuit ad secundam vsque aeris regionem. Multa quoque alia scribuntur, quorum causæ perspicuæ sunt ex his quæ diximus. Post hæc opportunum est, vt cùm medicus sim, etiam remedia contra fulmen describam. Ac primum quidem est murus aheneus, nil conscire sibi nulla palescere culpa: nam conscientia bona vitæque innocentia tutum apud Deum reddunt, sine cuius nutu nec folium cadit, ac propter peccata veniunt aduersa. Naturalia vero remedia sunt primo, vt inquit Plinius, laurus arbor, vnde antiqui fulmen timentes, lauri coronam suo capiti imponebant, vt Tyberium cælo tonante solitum esse, scribit Suetonius. Vitulos marinos fulmen non percutit, ideo tabernacula fiant pellibus eorũ. Antiqui corrigiam ferebant ex horum pellibus contra fulmen validam, naturali antipathia. Aquilam non ferit fulmen, hac ratione Principes per eorum castra solebant aquilas educare, quod à fulmine præseruarent, vt lib. 2. dicit Plinius cap. 57. Fulmen occæcat, & aspicienti ipsum facies intumescit: remedium est in fulminis ictu faciem oculos, totumque corpus operire, beneque integere aures etiam obturare, ne nimio sonitu dissoluantur. Valet à proprietate contra fulmen ferrum: vnde & ferentes ferri multum, è fulmine non læduntur, potissimum si tempore ictus ferrum multa aqua aspergatur. Narrant autores boni corallum cõtra fulmen valere. Ferunt lapidem qui cum fulmine cecidit (vt aliquando contingit) si in ostio suspendatur, domũ a fulmine præseruare. Fertur etiã dormiẽtes ac pręgnãtes nequaquam

nuaquam fulmine tāgi. Est & remedium vt (amota super-stitione) omnes vrbis campanæ sonentur imminente illo tempore: nam ui soni mouentis aerem sursum & ad late-ra, exhalationes ad tertiam aeris regionem expelluntur. Tempora & loca fulminum etiam referente Plinio libro hyeme & æstate rariora fulmina, contrarijs de causis fi-unt, quoniam hyeme densatus aer nubium crassiore super-ficie inspissatur, omnisque terrarum exhalatio rigens ac-gelida quicquid ignei vaporis accipit, extinguit. Vere au-tem & autumno crebriora fulmina sunt corruptis æstatis hyemisque causis. Crebriora spectantur cùm sol per sa-gittarium decurrit, & hanc ferè ob causam poetæ signum illud sagittarium appellarunt. Hac ratione nec Scythia nec Ægyptus fulgurant. Scythia enim prę nimio frigore exhalationem non habet: Ægyptus præ nimio calore il-las resoluit. qua de causa in Italia fulmina crebra sunt, quia mobilior aer mitiore hyeme, & æstate nimbosa semper quodammodo vernat, vel autumnat. In Campania hye-me & æstate fulgurat, quod non in alio situ cernitur: nam illic semper ver est. Quid autem portendant, breuibus ac-cipe: Quo in anno fulmen magna ædificia præcipue tem-pla elidit, frugum inopiam ac sterilitatem præsagit, & ma-xime fructuum sui temporis.

G

GAllinæ si vltra solitum se concutiant in aqua, vel se-gregentur plures earum in vno loco simul & in plu-uiæ principio quærant tecturam aliquam se prote-gentes à pluuia, signum est magnæ futuræ pluuiæ. Galli cantus in nocte citius quam soleat, mutationem aeris aut ventum ostendit, & paulo post occasum solis cantans, in-dubitatam pluuiã prædicit: modo nõ æstate fuerit: motũ enim vaporũ qui sursum petũt sentiẽs, expergesit & cantat.

Grues ab imis vallibus fugientes, pluuiam significant. Quando grues volant nec reflectuntur vel non reuertun-tur, serenitatem significant: non enim volant, nisi vtique volantes prius serenitatem viderint. Grues abeuntes, tem-pus hyemandi indicant.

Gelu primum quod anno quouis accidit, si dissoluatur cum pluuia, quodque gelu subsequens illo anno, cū pluuia pro maiori parte dissoluetur: si in principio gelu vēti fuerint durantes orientales, gelu duraturum significant.

H

HErodius, id est ardea, in matutinis clamans, aquam significat: super verò mare volans & vociferans, ventum præsignat.

Halos si æqualiter constituatur & appareat, serenitatem significat. Est autem corona quæ circa solem aut lunam congregatur: cum enim in nubem nigram finitur imbrem præsagit. eoque plus, quo sæpius aut continuatis diebus & noctibus apparet: nam etiam de illuuione timendum.

Hirundo circa aquam volitans, si sæpe percutiat aquam proprijs pennis, vel ventre paludes verberet, pluuiam indicat.

I

IGnis flamma si flexuòse voliter, aut cum luminaria ex se flammas elidunt, vel vix accendantur, aut sublatis olis ab igne eiusdem carbo ignitus adhæreat, aut cum ignis scintillas emittit, vel cum cinis in in igne concrescit, carbone ignitus vehementer pellucet: hæc omnia significant ventos, coruscationes & tonitrua: simul sunt futuræ pluuiæ signa.

Iuncturæ patientium podagras, & ossa fracta non bene curata, si doleant, pluuiam notant.

L

LVsciniæ domesticæ (præsertim mares) ineuntem brumam cantu admodum vocali tacentibus reliquis produnt.

Lampyridarum seu noctilucarum stellantes volatus, maturitatis ordei signum dant rusticis.

Lupus vlulās, tempestatem significat: lupus cùm ad laborata, id est culta uenit, & tempestatis tempus haud sit, tempestatem confestim significat.

In æstate, interlunio tempus est calidius, quia luna nobis proxima est: in plenilunio frigidius, quia cum sol sit

nobis

nobis proximus in æstate, luna illi opposita erit à nobis remota. in hyeme autem plenilunia faciunt tepidiores noctes, quia luna nobis proxima est: vt nouilunia frigidissimas, quia luna abest à nobis.

Lunam conspice tertia die ante coniunctionem, quando scilicet luna apparet cum cornibus subtilibus, aut post tres dies à solis coitu quando apparet in occidente cum cornibus: quæ namque luna apparuerit in talibus temporibus clara & nitida, & à nullo vapore circumdetur, aerem serenum significabit: sed si luna subtilis apparuerit & rubea, & illa pars lunæ quæ non est luminosa à sole apparuerit clara, & cum quadam agitatione, ventorum flatum portendet, qui ex illa mundi parte procedent, à qua colores veniunt & circa lunam recedunt. Si verò luna nigra in talibus prædictis temporibus apparuerit aut viridis & spissa, hyemalem aerem atque pluuias nunciabit. Ægyptii obseruarunt, si luna quarta exorta puro nitore fuerit, esse certum serenitatis signum: quod & Plin. lib. 2. cap. 46. Conuenit quoque vt lunam contempleris tertia die ante oppositionem, scilicet quando est plena, vel die post oppositionem: & sic etiam tertia die antequam luna sit media in lumine aut tertia die post dimidiationem sui luminis: quæ si clara sit & nitida, & à nullo circumdetur vapore, serenitatem significat. Si verò rubea fuerit, & pars non illuminata à sole clara apparuerit cum motu quodam scintillatiuo, flatus ventorum significat: vtque superius diximus, ab illa parte procedunt venti, ad quam ipsam declinat. Si verò nigra fuerit aut viridis & spissa, hyemalẽ aerem atq; pluuias nunciabit. Est & alius iudicandi modus, vt circulum respiciamus qui apparere solet circa lunam: qui si fuerit vnus & clarus, qui paulatim destruatur, significat aeris claritatem: si verò circa lunam duo apparuerint circuli aut tres, significant aerem hyemalem, quia vaporum abundantiam indicant & crassarum fumositatum. quòd si circuli tales fuerint clari, ad ruborem vergentes, & quasi abscissi, fumositates Martis naturam sapientes demonstrant: abscissi, motum fumositatum significant

gnificat, & ideo ventorum potentissimos flatus portendunt & aerem hyemalem. Si circuli tales fuerint liuidi, seu nigri, aut turbulenti, aerem hyemalem cum grandinibus significant. Circuli circa lunam abscissi, si ad nigram viriditatem declinauerint, significant aerem hyemalem pluuiosum cum grandinibus & ventis: & quanto plures fuerint, tanto magis multam demonstrant fumositatem & spissam. Circulus lunæ si dilapsus fuerit æqualiter, & in semetipsum euanuerit, significat futuram aeris tranquillitatem. Cùm verò in vnam partem quasi ruptus cesserit, illic ventus erit vnde scinditur: si pluribus locis ruptus fuerit, tempestatem in mari nautæ expectant.

Circa lunam plures halones, pluuiam nunciant.

Plena luna nigra, præsagit aquas.

Lunæ rectitudo quando inclinatur, borealis est mensis: quando autem fuerit deorsum, australis. Intelligo autem lunam primam post coitum, & per rectitudinem, cornua recta.

Luna rubens ventat, pallor pluit, alba serenat.

Lunæ motus per cæli quadras, magnum habet dominium super corpora humida: & ideo per suum lumen, & principalius per specialem eius influentiam, facit mare tumescere & detumescere, fluere & refluere secundum diuersos eius respectus ad ipsum, & secundũ quod fiunt in maiorib. aut minoribus fortificationib. suis. Hoc etiam fit quia luna habet proprietatẽ cum oceano non cum aliis. Vnde dum luna mouetur ab oriente in meridiẽ, facit ipsum mare tumescere, & ex consequenti fluere: cùm autem mouetur à meridie in occidentem, facit ipsum detumescere atq; refluere: & consimiliter dum luna mouetur ab occidente ad angulum noctis, mare iterũ fluit: & dum mouetur ab angulo noctis seu à septemtrione ad orientẽ, iterum refluit. Sunt tamen aliqua maria adeo crassa seu spissa, quòd talem effectum à luna recipere nequeunt, vt sunt maria mediterranea: & aliquod est mare in crassicie medio modo se habens, quod solùm semel in mense fluit & refluit. Flumina autẽ & stagna propter eorũ subtilitatẽ insen-

insensibiliter euaporant, ideo tumescentiam aut detumescentiam notabiliter non patiuntur.

Littora clamantia, ventosa sunt, & potissimùm si sublementur.

M

MOntes halitum densum & crassum vsq; adeo vt ne à sole quidem & vento dispici possit, perspirare visi, futuræ pluuiæ signa omnium oculis admouent.

Mons qui ante est, si sonuerit, ventosum est.

Milui, ludentes & spaciantes in aere, alter cum altero volando, signant calorem, siccitatem, aerisque serenitatem.

Muscæ paruæ, si parum ante solis occasum congregentur ante solis radios ad modum formæ pyramidalis & ludant, signum est caloris & serenitatis crastinæ diei.

Muscæ atrocius mordentes quàm soleant, petentes os aut oculos hominis, alteriusue animalis, pluuiam significant.

Maris tumor & agitatio significat tempestates, & pluuias. Mare subleuatum, & littora clamantia, ventosum. In mari si fiant pappi multi qui fiunt à spumis, ventum significant magnum.

Marina in tempestate canentia, serenitatem notant.

Mergorũ è flumine celer volatus & clamor, pluuiam & ventos significabunt.

Mare plus solito cæruleum apparens, Austros nunciare tradunt: atrum, Aquilones.

N

NOctua in imbre garrula vel sereno tempestatem indicat; quæ & vociferans in tempestate, serenitatem notat: & nocte, tempestatem, quiete cantans.

Nubes dum est integra, & spiritus intus discurrens, sonum æqualem & continuum atq; mugitibus similem reddit, huiusmodi tonitrua venturi imbris sunt prænuncia. Sed cùm nubes in modum vesicæ eliditur vel exploditur, fit sonus acutus, quo edocto concidunt homines & exanimantur, quos propriè Attonitos dicimus.

Nubes

Nubes cùm ſereno cælo in altum feruntur, ex quacunque mundi parte fiat, ventos emerſuros ab eadem mundi parte ſignificant. Si nubes globarentur, appropinquanteque ſole diſcutiantur, & hoc ab aquilone fiat, ventos demonſtrant.

Nubes parua, ſi poſt ſerenitatem factam apparuerit in aere diſtenſa & diuulſa, nondum ceſſat tempeſtas. Nubes apparentes in aere quæ aſſimilantur floccis lanæ, aliquãdo ſignificant pluuias cum frigore, ſed non multas: nam flocci vaporum craſſiciem oſtendunt.

Nubes quæ apparent gradatæ & ſiccæ ad modũ ouium gregis, ventos denunciant.

Nebuloſa tempora ſunt ſerenis calidiora, cæteris paribus: cauſa autem eſt, quia ſerena tempora ſunt exhalationum magis expertia: nebuloſa verò plena ſunt exhalationibus, quæ ſuo calore aerem calefaciunt.

Nubes nigræ in aere pluuias inducunt: albę verò grandines tempore æſtiuo: hyemali verò tempore, albæ nubes, niues demonſtrant.

Nubes in montium cacuminibus incidentes pluuias ſignificant.

Quædam eſt caligo ſeu nebula contingens tempore ſereno, quæ ſi ſurſum petat, per condenſationem tranſit in nubem, eſtque ſignum pluuiæ. Altera accidit in pluuia, & decidit ex nubibus vt eius excrementum, eſtque ſerenitatis ſignum.

Nebulæ igitur in aere apparentes, ſi cadant & non aſcendant ſuperius, aeris purgationem ſignificant, & ſerenitatem.

Nubes albæ cùm multæ apparuerint, & præcipuè in horizontis partę in veſpere per duos aut tres dies continuos tempore hyęmis, frigoris & niuis extat indicium. Turbatio aeris ad pluuiam, & nubes ſi ſint magis quàm ſoleant albæ, ſignificant niuem, & præcipue cùm poſt talem apparentiam, aer aliquantulum calefactus ſentitur, propter calidum quod de nube expellitur.

Nebula

Nebula maris, si terram petat vento sibi contrario, pluuiam significat.

Niues cadentes in principio gelu, si subtiles & minutæ fuerint, fortius gelu notant: si verò latæ partes cadentes niuis, signant citam gelu dissolutionem.

Nemorum fragor, & commotio foliorum, ventos & tempestates indicat.

O

OVes tenellas, si ante maturum tempus Venerem experiantur, futuræ pestis esse præsagium affirmant.

Oues præter solitum nimis pascentes pluuiam præsentiunt.

Olei scintillatio in lampadibus ardentibus, pluuiæ signum est.

Oues aut capræ quando coiuerint, tempestatem longè significant: oues si manè coeunt, mane temstpestatem indicant. Autumno si oues aut boues fodiunt & iaceant vniti ad inuicem habentes caput, hyemem tempestuosam portendunt: tardè coeuntes, serenitatem.

P

PLuuia aut nix quia rarò absque vento cessare abigiq; solet, idcirco vtraq; si insignis erit, flatuosum aerem non procul abesse testabitur.

Pluit rarò vel parum frigidissimis temporibus aut calidissimis: nam frigoris accessio nimia, vaporum eleuationem atque inde nubes prohibet, calor nimius citò nubes dissoluit, vel diuidit.

Pruina cadens in vere & autumno, serenitatem illius diei & caliditatem significat aliqualem, secundum anni tempora. Fit autem in locis & temporibus frigidis. fitque ex vapore qui immediatè vertitur in gelicidium: significat etiam cùm apparet in triduo futuram pluuiam, ob vapores maiores.

Pedes si sudauerint, australis est mutatio, idemque signum nebulæ.

Pruni si bene fructificauerint, tempestates multæ vehementer fient.

Porci

Porci seu sues manipulos fœni si dilacerent & abscondant, pluuiam ostendunt.

Passer clamans manè, tempestatem signat.

Pecora exultantia si indecora lasciuia ludant, pluuiam portendunt.

Pulices mordaciores existentes, pluuiam significant.

Pauones vltra solitum clamantes, pluuiam declarant.

Picus auis, Specht Germanicè, quæ & pluuiæ auis antiquis dicta est, validius quam pro more stridere si obseruabitur, certò imbres indicant.

Planetæ in suis stationibus maxime suas vires exerunt: Saturnus enim frigiditatem facit, Mars calorem, Iupiter temperamentum & serenitatem, Venus pluuias. Ingressus quoq; planetarum in signa sui casus, tempora mutant.

R

RAnæ plus solito suum prosequentes garritum, pluuiam significant.

Et veterem in limo ranæ cecinere querelam.

Ros si manè non apparuerit, dum tamen à vento non impediatur, pluuiam vel gelu significabit, secundum anni tempus.

Ros fit ex vapore qui immediate in aquam conuertitur. fitq; in temporibus & locis temperatis.

S

SAlamandra visa, signum pluuiæ est.

Starnes si manè volauerint coadunatæ, manè erit tempestas: si autem tardè, tardè & multo tempore erit tempestas: & si reuertantur volantes, tempestatem significant.

Sciurus, Germanicè eychhorn, tempestatem præuidet, obturatisq; qua spiraturus est ventus cauernis, ex alia parte fores aperit, vt inquit Plin. lib. 8. cap. 38.

Sol cùm oritur aut occidit clarus, ita quòd non tegatur ab aliquibus nubibus, serenitatem aeris in tali die significat. Si verò in eius ortu circulus aliquis circa solē apparens diuersorū colorum fuerit, vel ad igneū ruborē declinauerit, aut solis radii per nubes transeuntes rubei fuerint

[..]nt & protensi, ita quòd videantur eius radii tanquã iacu[..]i, & rubei extra circulũ separatim, talia accidentia significant ventos fortissimos: colores namq; rubei Martis naturã indicãt, quare fumos & siccos ventos demonstrãt.

Sol occidens ruber, ventosus est: quòd si post occasum solis in occidentali plaga nubes rubeæ vt carbones accen[..]i apparuerint, certum ventorum signum sunt.

Sol si ruber vel puniceus ante eius occasum videatur, præsertim per magnum tempus ante occasum, vel per totum diem, & in occasu appareat magnæ quantitatis, ventos sine dubio nunciat.

Sol cùm oritur aut occidit, si circa ipsum nubes fuerint nigræ aut virides, aut nigræ cum permixtione viriditatis, & circulus circa solem sic apparens, aut ascenderit cum nubibus nigris, aut viridibus, aut ad viriditatem tendentibus, aut ab ambabus partibus sol habuerit nubes extensas, pluuias & aerem hyemalem in tali die aut nocte significat: pro diurnis qualitatibus obseruatur in ortu, pro nocturnis in occasu.

Sol si magnus exoritur aut occidit, pluuiarum præco est. quia solis illa magnitudo apparet propter aerem crassiorem, atque ita significat vapores pluuiosos inter solem & nos interponi. Halo circa solẽ cum non celeriter resoluitur, nunciat pluuiam. Fit enim roridis & pluuiosis vaporibus interpositis. Parahalius circa solem vnus vel plures, est magnum pluuiæ signum, eadem causa. Sol concauus aut maculosus, vel sub nube oriens aut occidens, est pluuiosus: causa ex prædictis est.

Scillæ flos, vt Berytius scribit, virgata specie prosiliens, modo non celeriter emarcescat, largos frugum prouentus signat.

Sole descendente si substiterit nubes à qua fundantur radii, tempestatis est signum: & quando æstuose occidit aut oritur, si non fiat ventus, aquæ signum est.

Sol vbi nascentem maculis variauerit ortum,
Conditus in nubem, medioque refugerit orbe,
Suspecti tibi sint imbres. Virg.

Sol

Sol oriens calidus & non ſcintillans, ventoſum eſt ſignum: & ſi concauus videatur ſol, venti aut aquæ ſignum eſt. Et ſi multis diebus calidus, ſiccitatem & ventos diurnos ſignificat.

Signa in ſole & luna, nigra quidem aquæ, rubea autem venti. Sole occidente tempore hyemali, ſi clarior & rubicundior apparuerit quàm ſoleat, & tunc Boreas aut alius frigidus ventus flauerit, in ſequenti nocte gelu ſignificat.

Serenitatis ſignum eſt in pluuiis, cùm ſplendor apparet in ſeptemtrione: in auſtro verò tumoroſa nubes plerunque ſerenitatis ſignum eſt.

Senes & alii qui læſa oſſa habent, & quartanarii, cùm frigore læduntur, gelu ſignificant.

Salſæ carnes vberius ſi humectentur, & ſal in vaſe liqueſcens vltra ſolitum, ſigna ſunt pluuiæ.

Stellæ vndecunque videantur currere, ventus exinde „ erit: ſi autem vndique, ventos multos indicant: nam prius „ illic ventus eſt quàm apud nos, ab eoque feruntur. Stellæ „ ſi in hyeme clariores apparuerint, magni extat frigoris „ indicium. Stellæ ſcintillantes hyemali tempore, magnum „ frigus & gelu demonſtrant.

Stellæ ſi maiores apparent quàm conſueuerint & lumine & quantitate, ventum ſignificat.

Sterilitatis eſt ſignum, ſi in galla quercus naſcatur aranea: eſt enim aranea frigidum ac ſiccum animal, quæ qualitates generationi omni ac vitæ ſunt contrariæ.

Frugum ſemina cùm leuia fuerint aut corrupta, ſterilitatem in eo genere futuram nunciant.

In fructibus etiam illud fermè perpetuo verum eſt, vt maximam vbertatem maxima ſterilitas ſubſequatur, ſeu exhauſtis arborum viribus, ſeu quomodocunque læſis germinibus.

Sterilitatis etiam aut penuriæ ſignum, imò verò cauſa potius, ſunt horrida bella, per quorum deploratam licentiam, & penè dixerim fatalem tyrannidem, armenta arationi deſtinata paſſim abduci, horrea compilari, granaria incendi, aut ab auaris claudi, ſementes euerti, & colonos

partim

partim trucidari, partim captiuos agi: nemo sine lacrymis ... suorum proximorum iactura irreparabili audit, videt, ... peritur: qua etiam de re Psaltes inquit: Dissipa gentes quæ bella volunt.

Si in vere sint signa frigoris & siccitatis, in fine veris ca... et pruina iuxta plenilunium, & erunt paucissimi fructus ... o anno, vini fermè nihil. Si ver futurum sit siccum, pauci ... runt fructus & boni & penuria frumenti. Quod si ver fri... gidum, fructus erunt serotini.

Si ver & æstas humiditate superflua madebunt, aut ca... ligo vel pruina cum austris pluribus diebus (dum omnis ... parturit arbos, dum omnis floret ager) inualescere depre... hēdetur, fructuum inopiam illo anno, aut saltem corrup... telam valide formidabis, multique erunt morbi.

Si æstas sit siccior, erit penuria frumenti, fructus æstiui ... erunt salubres: pisces morientur: morbi acutissimi. Si verò ... calidior, erunt & morbi multi, & multa fructuum æstiuo... rum copia. Si frigidior, incolumis annus, fructus serotini. Autumnus humidior putrefacit vuas, vinaque facit quæ vere peruertuntur. Si sit vltima parte humidior, sequenti anno erit penuria frumenti. Si siccior in prima parte, erit eo anno milij penuria. Si calidior, erit morbosus atque o... mnino malus Si frigidior, autumnalium fructuum fiet iactura in quanto & quali. Hyems frigida & sicca laudabilis est: frigidissima occidit arbores, maxime quæ cælo calido gaudent, vt punicum malum, ficum, persicum, malū medicum, vt citria, arantia, limuniaque. Si magis sæuiat, vitem & oliuam, cerasa & chrysomela. Calida vero, & humida hyems, insalubris & segetibus inimica. Omnis denique immoderata intemperies, mala: & peruersio temporum etiam mala, vel æqualitas illorum. Ventorum quoq; multitudo noxia fructibus est, paucitas segetibus. Totius anni trāquillitas de pestilentia suspecta est. Vniuersalis tēporum diuisio est, hæc: Nostro tempore vernum æquinoctium est die decima Martij. Solstitium æstiuum vndecima Iunij. Æquinoctium autumnale decimatertia Septēbris Bruma, vndecima Decembris.

Niues permultæ anno quopiam è cælo peropportunè descendentes, frugum terræ (modo cætera consenserint) copiam (vt grandines inopiam) significant, nam cùm debitis temporibus nix accidit, herbas fœcundat, ac pabulat semine, materia enim niuis multum habet terrei calidi aerei commixti, quod paulatim egrediens bonum præbet seminibus pabulum, vnde gignitiuum spiritum ex calido illo augent, aluntur que terrestri parte cum humido mixta: fœcunditas enim tum ab humore, tum à calore solis fit vnde inutiles ferè & steriles in vmbrosis locis nascuntur plantæ. prob. 1651.

Virgilius primo Georg.

Sedulus obserua cum se nix plurima syluis
Induet in florem, & ramos curuabit olentes,
Si superant fœtus, pariter frumenta sequentur,
Magnaque cum magno veniet tritura calore
At si luxuria filiorum exuperat vmbra,
Nequicquam pingues paleæ teret area culmos.

Terræmotus & locustæ sæpe pestis, frequentius sterilitatis causæ manifestæ & efficaces fuerunt. Piscium abundantia sterilitatem nunciat. ab humidi enim copia fiunt pisces triticum autem ab humido temperato. Sic tritici vbertas ratione contraria, paucos pisces facit.

Eclipses solis presertim magnæ, si in florentem segetem inciderint, eo anno stipulæ absque granis colliguntur: & maxime fit illud si sol exoriens deliquium patiatur: causam vide si vis in Commentarijs Cardani in 2. De iudicijs Ptol. comm. 51.

Auium greges relictis insulis & nemoribus, agros, villas vel vrbes frequentare visi, & graculi turmatim syluis valedicere iridem conspecti: sterilitatem, ac triste nescio quid antiquis semper indicarunt.

T

TErræ motus est passio seu affectio, qua terra mouetur, facta à ventis seu vaporibus siccis in terra inclusis, & à calore solis calefactis atque impulsis. Fiũt magis in

gis in vere & autumno quàm in æstate aut hyeme, vt in ventis dicetur.

Terræmotus in posterum quoque dira portendit, & inprimis pestilentiam præsagit faméque & bella deinceps. At verius dixero nihil portendere futuri, sed illum ex naturæ necessitate suo tempore perfici, ac ob putridos exhalatos vapores aerem inficere & herbas & fructus, atque inde homines inficiuntur. Inter signa futuri motus est cælum silens, tempestates sopitæ, & in puteis aqua turbidior fœdique odoris, Est & in cælo signum præcedens futuro motu, tenuis scilicet linea nubis, in longum porrectę spacium. Existunt maximi motus in solis lunæque defectu sed in hac re solis defectus potentior est. Durat aliquando terræmotus duos annos aliquando ante quadraginta dies cessat: nam si secundo die accesserit, non desinet vsque ad 40. quos si transierit, ad vnum vel ad duos vsque annos accidet, vel etiam tres, vt inquit Auerr. Potentissimum aduersus hanc luem remedium est, degere in regionibus ad sepẽtrionem vergẽtibus, maximeque in his quæ climate siue segmento septimo continentur, vbi vel nulli vel rari motus existunt. Vis esse liber & tutus a terræ tremore, aliisque id genus casib. periculosissimis; sit tibi animus contemptor mortis, sit mens impauida leti. hoc vero assequeris viua in Christum dominum fide, quæ per dilectionem operatur. Media vero vel remedia vniuersalia sunt primo de loco fugere (si potes) vbi nõ fit terræmotus, vt supra dixi: particularia autem sunt sub terris cloacas cuniculosq; & crebros specus facere: pręconceptum enim spiritum exhalant. Tutissimi sunt ędificiorum fornices siue testudines anguli quoque parietum, pontes alterno pulsu renitente, parietes latericio lapide facti minore quatiũtur noxa. Remedium autem contra pestem est terræmotus tempore dormire in alto, non in terrenis, à quibus pestilẽtes exhalationes manant. Terræmotus vniuersalis in tota terra esset super naturalis, quoniam cùm non fiat nisi ex exhalationibus à sole congregatis in vno loco, nõ dispersim mouentur illæ, sed vnitim eo in loco, & circumuicino.

Tonitrua matutina & hyemalia, ventum ſignificant & aquas: meridiana, imbrem. Tonitrua nouiſſimæ horæ diei, ingentem maris tempeſtatem, vel iram cęleſtem demōſtraut, ęſtate ſi minus tonet quàm coruſcet, pluuiam ſignificat. Tonitrua æſtiua in meridie & veſpere, aquoſum ſignum.

Tonitruum eſt, partium aeris ſibi cum impetu concurrentium ſonus.

Hermes cœleſtium rerum obſeruator tradit. Si Ianuario tonauerit, eo anno in ea regione ventos validos portēdere, atque fertilitatem. Si Februario, multorum mortem, præcipue diuitum. Si Martio, ventos validos, fertilitatem, & popularia bella. Aprili vero bonum & iucundum annum. Maio autem famem & inopiam. Iunio fertilitatem. Iulio bonam & vtilem annonam. Auguſto reip. proſperitatem, ſed hominum varios morbos. September fertilitatem, ſed potentium cædes. October validum ventum, annonæ ac fructuum copiam. Nouember frumenti copiam, & annonæ iocunditatem. December denique ſi tonauerit, annonæ copiam, & in populo pacem præſagire aſſerit. Plinius: ſi in cubatu tonuerit, oua perire, ſed hoc vniuerſaliter negant mulieres.

Talpæ ſi plus ſolito in terrā operentur in minutis partibus fractam, pluuiam indicant.

V

VEſpertiliones ſi citius in veſpere & in maiori eorum quantitate volant quam ſolebant, ſignum eſt caloris & ſerenitatis futuræ proximæ diei. Et hoc etiam de crabronib. intellige, qui tamen ſi quaſi intrantes & ſe occultantes ſint foraminibus, tempeſtatem ſignificant.

Vermes terreni interrumpentes trifolia (nam ea communiter non ingrediuntur) ſignificant tempeſtatem.

Vermes exeuntes à terra, pluuiam ſignificant.

Vermes qui dicuntur centipedes, multi in numero reptantes, aquam indicant.

Ventus eſt exhalatio calida & ſicca, à ſole facta, quæ impetuoſe à frigiditate mediæ regionis aeris propellitur.

Auſter

Auster flat cùm oriuntur Vergiliæ, id est mense Maij. [A]quilo flat oriente Orione, quod fit die sequenti ad or[tu]m Caniculę Fauonius flat mense Februarij cum Fidicu[la] occidere incipit: confirmatur autem cingulo seu zona [O]rionis emergente, id est circa decimum Februarij inde [a]peritur terra pullulareque incipit.

Obseruarunt mathematici quoties Iupiter fuerit Lunę [c]oniunctus, nouos ventos nasci, quoties etiam luna can[ce]rum peragrat, mouere ventos. Quod si luna Iouem petit [i]n cancro, ventorum flatus exoriri sine dubio videbis. Prę[t]erea si sol (vt dicunt) fuerit in capricorno, & luna in scor[pi]o, vel capricorno, vel tauro, aut virgine, frigidissimos [v]entos concitat. Idem sol etiam efficit, si in aquario & Sa[t]urnus in opposito, luna alterum horum respiciente. Di[c]unt & Sat. in signo terreo retrogradum ventos sedare, [s]imiliter & Martem. sed hæc astrologis relinquo, & se[c]undum physicos assero nec temporibus maxime frigidis [n]ec maxime calidis spirare ventos, sed temporibus inter [h]æc medijs. Particulatim vero venti spirare solent mane & vespere: nam in meridie ob solis caliditatem majorem [c]essant, in media nocte propter maximam frigiditatem [e]xtinguntur. Si ab aurora flare incipiunt venti, durāt ma[g]is, auster non incipiens, sed desinēs, imbrem affert, quo[n]iā incipiēte adhuc aer calidus est, cū è loco calido spiret.

Rubedo circa solem & lunam, ventorum est signum. Æstate vbi corruscationes & tonitrua, inde ventus fortis spirat. Hyeme verò & autumno corruscationes sedant vē[n]tos: & quanto tonitrua & corruscationes fortiores sunt, [t]āto magis venti sedant. Somnium hominum si fuerit de auibus, proximo die certum ventorum signum esse di[c]unt.

Hyeme venti circa auroram spirant, æstate vero circa occasum. Hyeme à parte orientali, æstate à parte occiden[tis]. Si Etheſię, qui temporales boreę dicuntur, multo tem[po]re flauerint, & autumnus est ventosus, tranquillam hye[m]em nunciant, Sin autem autumnus est trāquillus, vēto[s]a hyēs erit. Auster Sirochus & Garbinus pluuias adducūt.

 Ob-

Obſeruarunt antiqui primam Ianuarij noctem: nam ſi ſerena erat ſine pluuia, & tranquilla ſine vento, annus futurus, plerunque bonus erat. Si cum vento orientali, pecoribus erat perniciosus. Si cum occidentali, regibus mortiferus erat. Si cum meridionali, populus moriebatur. Si autem nox illa cum ſeptemtrionali vento emergeret, futurus annus cenſebatur ſterilis. Nolo hic morborum prognoſtica ex quatuor anni temporibus adducere, quæ quilibet ex Hippocrate & Galeno tertia ſectione Aphoriſmorum ſcire facile poteſt, Aph. 11. 12. 13. & 14, atque alibi.

Si vnum anni tempus fuerit ſerenum, & ſiccum, oportet alterum eſſe pluuioſum: vt ſi autumnus eſt ſerenus & ſiccus, hyems eſt pluuioſa. Si præcedens annus eſt ſiccus (cum in ſiccitate eleuentur vapores) ſequens eſt humidus. Similiter contra, ſi vnum tempus fuerit pluuioſum, ſequens erit ſiccum: quia oportet humidum ſurſum ductum redire, aliter non ſeruaretur elementorum æqualitas, & humidum deorſum latum oportet ſurſum reuerti, vt ſeruetur (vt dixi) æqualitas & proportio.

Vnus & idem ventus contrarios effectus facere poteſt, & primarios & ſecundarios, & per ſe vnum, aliud per accidens: nam Eurus à principio quidem ſiccus eſt, finiens autem aquoſus. Boreas per ſe frigefacit, per accidens autem (calidum contrectando) calefacit.

Venti validi omnes refrigerant & exſiccant & ſerenitatem pariunt, imbecilles calefaciunt & humectant, pluuias item gignunt.

Venti incipiunt cum ſole & oriente luna. Si autem oriente ſole & luna ceſſent, diſtenduntur venti. Luna diminuta, fiũt magis vẽti. Diuturniores autẽ & fortiores vẽti fiunt, qui incipiunt in die quàm qui in nocte. Quando Boreas nubes multas mouet flans, magnã ſerenitatem ſignificat. Eurus ſolus flãs, ad ſe trahit nubes. Venti orientales ſunt ſicci, propter vaporum conbuſtionem à ſole factam, ideo ſiccitatem producunt. Occidentales humectant propter vapores craſſos à ſole relictos nocturno tempore

Pluuia

Pluuia cita prę ſcitur per magnam nubem orientem ab illa mundi parte à qua venti flant: & quanto intenſior ac maior fuerit nubes, tanto citius & certius futuræ & citæ pluuiæ ſignum eſt.

Auſter cum atrocius flauerit,& poſtmodum Boreas flare incipiat, ſignum eſt magnæ tempeſtatis, & maxime in mari.

Coruſcationes cum vento boreali, pluuiam ſignificãt.

Tonitrua cum orientali vento vel occidentali, pluuiam vel tempeſtatem validam oſtendunt.

Annus Borealis melior eſt auſtrali. ijdem venti præcedente aere ſicco faciunt pluuiam: præcedente humido pluuias.

Africo Euroque vento flante, tum magis, tum maiora monſtra præ cæteris temporibus ſomniare ſolemus, maxime ſi eò tunc humiditas in corpore modum excedit. Huiuſmodi tamen flatus ad plantarum auctionem nimium præſtant: pulicibus etiam & muſcis, reliquiſque iſtius generis animantibus naturæ noſtræ infeſtis, maximo adiumento ſunt. Purgationem quoque cum his ventis aſſumere, bonum eſt: tunc enim membra laxa ſunt, & medicinæ cedunt, quam Aquilo magnopere comprimit.

Vitreis corporibus ac parietibus perpolitis vel ligno & ferro vapidum neſcio quid, & veluti roridum hærere conſequentibus diebus aliquot, abſque manifeſta cauſa: ſi videbis, & lacrimabile quiddam, ſaltem de ſuperficie præ ſe ferre pluuiam intra breue tempus adfuturum, haud dubiè expectabis.

Vultur, Germanicè haſengeir, locum futuro bello ſeptem dies antequam pugna comittatur, præuidet, in eamque partem in qua alterutra pars ſuccumbet, reſpectat. Quamobrem reges olim ſpeculatores ſolebant præmittere, qui renunciarent ad quamnam partem vultures proſpicerent. Ait quoque Plinius lib. xl. Vultures cadauera futura & præſentia præſentire.

Vacca in cælum ſuſpiciens, & captans naribus auras, pluuiam præſagit.

Z

ZOnæ sericæ magis aridæ quam soleant, pluuiam significant.

Zonæ pelliceæ, corrigiæ item, & similes ligaturæ solito contractiores redditæ: adhæc musicorum instrumentorum subtensæ fidiculæ ruptim dissilientes, pluuiæ signa confirmabunt: nam ex præuia aeris humiditate intenduntur, ac ita facilius rumpuntur. Sed longissimum foret ac præter scopum, hic omnium effectuum velle causas reddere.

LECTORI.

MEminerit syncerus lector, quod vt omnis non fert omnia tellus, ita omne vbique nō dat mortalibus omnia cœlum. Erit itaque de constitutione aeris iudicium ad eum duntaxat horizontem referendum, in quo signa narrata apparebunt. Optimum insuper est, signum signo coniungere, & pluribus in vnum conspirantibus hærere.

Vbicunque in libello De memoria reperies lib. 1. med. intellige sesquilibram: ita per unc. 1. med. sesquiunciam: per drach. 1. med. sesquidrachmam.

VNDE-

VNDECIM SIGNA MOTVS TERRÆ EX ANTONIO MIZALDO, EADEM FERE CVM SVPERIVS DIctis a nobis.

I. *ECLIPSIS.*

REGIO ad quam vmbra eclipsis luminarium conuertitur, terræmotui obnoxia esse plerunque solet: idq; certius, si defectus ipse in cauda draconis contingit, qui quanto maior erit & vniuersalior, tanto motus validior experietur: quanto minor, contrà.

2 SOL

Ante terræmotum sol diebus aliquot sine nube obscurus, & summa sub auroram cum frigore tranquillitas, necnon post occasum (vigente serenitate) nubecula per aerem strictim ac longiuscule exporrecta, sæpenumero apparuit.

3 NVBES

Ignita nubes, columnæ speciem in aere præ se ferens, Callistheni philosopho trepidationis terræ signum verissimum exhibuit.

4 AQVÆ.

Puteorum & fontium aquas, ante terræ concussionem absque manifesta causa turbidas fieri, & salsugine fœtoréue aut alio ingrato minimeque naturali sapore infici, primus explorauit Pherecides, Pythagoræ doctor.

5 TRANQVILLITAS

Summam tranquillitatem, & ventorum silentium in regione terræ motui obnoxia, menses aliquot præcessisse, antiquis obseruatum est.

6 MARE

Nauigantes, futuros terræ motus coniectura non du-

bia ſentire certum eſt, ſine flatibus intumeſcente fluctu ſubito, aut quatiente. Contremiſcunt & in nauibus poſita, æquè quam in ædificiis, crepituq; motum ipſum prænunciant.

7 NVBECVLA

Nubecula in modum lineæ, occaſum verſus gracilis oblonga & alba, terræ agitationem præcedere plerunque eſt viſa: quo ſigno Anaximander ſuas hiſce de rebus prædictiones ſerio Lacedæmoniis aliquando confirmauit.

8 AVES ET QVADRVPEDES

Aues cum quadrupedibus pleriſque, loca ſuccuſſationi terræ peropportuna reliquiſſe, & nouas ſedes, quò ſe ab ingruente iniuria vindicarent, quæſiuiſſe, tam eſt obſeruationibus probatum quàm priſcorum libris teſtatum.

9 SOL ET LVNA

Terræmotu aduentante, ſol ac ſi delinqueret caliginoſus, & colore quadantenus cum Cynthia ſorore velut ſanguineo oblitus, à quamplurimis eſt conſpectus.

10 MARE ET CÆLVM

Nunquam intremiſcunt terræ niſi ſopito mari, cæloq; adeo tranquillo, vt volatus auiũ non pendeant, ſubtracto omni ſpiritu qui vehit: nec vnquã niſi poſt ventos, in venas terræ, & cauernas occulto afflatu conditos.

11 SONVS

Præcedit motum terræ, & plerunq; comitatur ſonus terribilis, murmuri, & mugitibus, aut clamori humano, armorumue pulſantium fragori perſimilis.

Addo ego duodecimum ſignum, quod eſt præapparens cometa: nullum tamen horũ ſignorum ad terræmotũ ſignificandum ſufficiens eſt: propterea ſi multa concurrunt ſignificatio certa eſt.

APPENDIX.

DEſinũt tremores cũ vẽtus emerſit: ſin vero durauere non ante quadraginta dies ſiſtũtur: plerunq; & tardius, vtpote cũ quidã annuo & biẽni ſpacio durauerint. Septies & quinquageſies vno anno fuit. poſt auſtros, præcipue noxij ſunt. Vna nocte in Aſia xij vrbes periere. Fun-

cæ Fundata in paluſtris, vix terræmotus neque terræ hiatus ſentiunt. Specus & cuniculi valent aduerſus hæc. Locris & Crotona neque peſtem neq; terræmotum habuit. Baſilæa, vtrumq; : nam tremuit olim peſſimè die decimoctaua Octobris anno domini 1356. vt videre eſt in Coſmographia vniuerſali Sebaſtiani Munſteri libro tertio pag. 408.

LIBROS PRÆSAGIA HAbentes, hîc indico.

Albategni.
Alex. Aphrodiſæum.
Ant. Mizaldum.
Aratum.
Ariſtotelem,
Auicennam.
Aug Niphum Sueſſ.
Bedam Angloſaxonem.
Cl. Ptolemæum.
Corn. Agrippam.
Corn. Celſum.
Columellam.
Diarium phyſicum.
Galenum.
Gu. Gratarolum.
Heſiodum.
Hippocratem.
Ioachimum Ring.
Macrobium.
Manilium.
M. Catonem.
Meſue.
Ouidium.
Platonem.
Plinium.
Proclum.
Raſin.
Themiſtium.
Theophraſtum.
Varronem.
Virgilium, &c.

Sic habes apud quos certas rerum futurarum prędictiones reperies, præſertim

Caloris,
Caliginis,
Corruptelæ,
Diluuii,
Niuis,
Peſtis,
Pluuiæ,
Pruinæ,
Fertilitatis:
Fulguris,
Fulminis,
Frigoris,
Penuriæ,
Roris,
Serenitatis,
Siccitatis,
Gelu,
Grandinis,
Inopiæ,
Nebularum,
Tempeſtatis,
Terrræmotus,
Tonitrui,
Ventorum.

Sed nullibi copioſius, certius, facilius, & ordinatius quàm hoc in libello.

PHY-

PHYSIOGNOMICI LIBRI COMPENdiosius index.

POM-

POMPONII GAVRICI NEAPOLITANI DE SCVLPTVRA.

Vbi agitur.

De Symmetriis. De Chimice.
De Lineamentis. De Ectyposi.
De Physiognomia. De Cælatura, eiusque speciebus.
De Perspectiua.

Præterea de cæteris speciebus Statuariæ.

De Plastice. De Tomice.
De Proplastice. De Colaptice.
De Paradigmatice. De claris Sculptoribus.

Ac plerisque aliis rebus scitu dignissimis.

VERE NOBILI ET ERVDITO VIRO IOANNI IARDANO AB HIRTZAIM Equiti Germano, Iac. Curio Hofemianus S. D.

DEDIT ad me Lucas Gauricus Pomponii fratris sui hunc de Symmetria & Statuaria librum, omnium sanè quos videre hac de re vnquam contigit præstantissimũ. Et eo quidem nomine dedit, vt si probaretur mihi, quem hactenus nemo Italorum non egregiè probat, nouis eum formulis darẽ in Germania excudendũ. Agnoui donantis humanitatem, mirumque, in modum ardore incendebar legendi aliquid de Statuaria, quæ nullos adhuc, quantum quidem ipse memini, scriptores inuenit. Nosse cupiebam auide quanta verborum dignitate vim ac po-

ac potestatem artis exequeretur, maxime verò, quid nam commodi ipsa aut voluptatis cognitori adferret, quæ esset explicatio, quæ gratia. Dici autem vix potest, quanta animum meum admiratione impleuerat, dum singulas artis viderem species tam apposite, tam dico & scite, eleganterq; pro varietate materiæ tractatas. Iures ad id artificii genus exercendum se vertisse totum, quando quod optimi cuiusq; artificis est, Affabrefactionem ex eo contendit omnem hic esse, quo singulæ inter se operis partes, sibi quàm aptissime respondeant, nihilq; omnino aut productũ habeant, aut subductũ magis, quàm ratio, quam natura, quàm res deniq; ipsa exposcat. Attingit pleraq; minime plebei, sed artis plena & seposita, quæq; non nisi ab ingeniosissimis, quos natura scilicet ad hęc ipsa formauit, cognoscantur. Physiognomiã, cuius quàm maximè peritum vult esse Statuarium, nõ prætermisit. Neq; his contentus, laudes artis quoque, & artificũ eorum, præsertim quos nouit insignes addit. Atq; omnia mehercle venuste hæc & grauiter, vnde rem me facturũ literatis quibusdam apud nos, non ingratã putaui, si Gaurici obsecutus consilio, tam impense a multis laudatã disputationẽ prælo demandarẽ. Adeoq; tuo illam ipsam etiam Iardane nomini renatã inscriberẽ. Quem enim idoneum magis iudicem & patronum dari huic, quàm te postulem? Qui non modo rerum harũ, quas liber hic tractat, valde es studiosus, verum aliàs tantum etiã ad fortunæ & ad summa ingenii ornamenta adiungis diligentiæ, quantũ in tuo hoc ordine vix quisquàm alius. Nam & historia nunquã tibi cadit è manibus. Et philosophiam ita amplexaris, vt dubiũ sit, vtrũ discendo cognitione, aut agendo, quæ præcipit, virtute & moribus plus iam profeceris. Neq; vero illud etiã non magnopere in te laudandum venit, quòd in his temporum anxietatibus & tædiis, pacem ac tranquillitatem mentis salutarium librorum lectione tuearis. Consueueras id quoq; facere, dum esses adhuc Alberti Cardinalis & Archiepiscopi Moguntini Principis nostri, cum generis antiquitate, tum summis & Heroicis animi dotibus illustrissimi,

ftriſſimi, Cubicularius, miniſtrorumq́, adeo omniũ proximus & intimus, vbi perſæpe animaduerti, qua aſſiduitate, non iam in vno quodam liberalis doctrinæ genere, ſed multiplici, verſaberis. Qua gratia etiam & fauore prudentiſſimus Princeps te complectebatur ob hoc, quòd videret te, quicquid ocii ſuppeteret, conſumere in ſtudiis vtilibus & amœnis, non indulgere vanis & inanibus oblectamentis, quemadmodum ſoliti tum fuerant tuæ conditionis iuuenes quidam alii, qui dum potitarent, luderentq́; alea, tu animi cauſa luſtrabas Bibliothecam, quam nunquam abſque honoris præfatione nominandus Princeps noſter locupletiſſimam inſtruxit. Vel etiam delaſſatum negotiis animum recreaturus ſpacioſam illam ingrediebaris Aulã, quam idem ille ornauit; tot quaſi ſpirantibus ſimulachrorum figmentis, Statuis, Automatis, Tertumatis, auro radiantibus Aulæis & periſtromatis. Inter quæ omnia partim ipſa nouitate, partim magnificentia & raritate viſenda opera & ſpectacula, dum nobis tu (qui non ſemel in penetralia te comitabamur) perite oſtenderes, quid quaq; in re excellens eſſet, quid naturale, quid pulchrum ac decens, quid item inſtruat ad componendos mores, quidue faciat ad paſcendos ſolum oculos. Multorum etiam opificum tranſcendere iudicium mihi videbare. Quare merito hunc in multa iam denuo propagatum exemplaria librum, Ioannes Iardane, accipies, nõ vt munus tamen aliquod à me te putes accipere: Pomponii enim eſt, non meum. Sed vt tuam, quod dixi, ſententiam de eo feras. Bene vale, ac Pomponium ingenii nobilitate præcellentem hunc, tuo patrocinio apud noſtros defende. Moguntiæ octauo Idus Aprilis, Anno M. D. XLII.

POM-

M. ANTONIVS PLACIDVS LAVRENTIO STROZÆ FLORENTINO S.

CVm ad nostras manus peruenisset, hic Pomponii Gaurici, de Sculptura non iam libellus, sed qualem Domitius Piso oportere esse aiebat, thesaurus, quod & ipse Romanæ Vrbis instaurator Bernhardus Oricellarius socer tuus iudicauit. Existimaui non paruã apud omneis homines aliquãdo me gratiam promeriturum, Si per me communis omnibus in publico locaretur. Atq; ea diligentia, Vt ne litera quidem aliter reponeretur, quam eius ipsius manu mihi scripta constaret. Verum enimuero, cum ille de me peculiarem sibi patronum aliquem exposceret, cuius tutelã in Vulgum illæsus prodiret, Patronum ego ei te dedi, Scilicet quem maxime is optare Videbatur. Vti Regia domo cæteros in toto terrarum orbe mortales antecellentem, Ita & cæteros in hac tua florentissima Vrbe iuuenes & morum & ingenii nobilitate præstantem. Nam quid rogo potuit fieri conuenientius? quàm elegantissimus libellus iuueni dicaretur elegantissimo, quàm noua ars ipsis addita liberalibus octaua, nouam adiret domum, & quæ quasi octauum haberetur in mundo miraculum, decoratam statuis, decoratam & picturis. Tu igitur munus hoc nostrum patrocinio tuo complectere, & quod te facturum scio, ne de tuis, ne de Philippi fratris tui optimarum literarum studiosissimi, manibus Vnquã temere cadat. Nam præterquàm quòd hæc sæpius legendo, Latinam linguam, quod ego in me expertus sum, efficietis exornatiorem, Et Vestram pulchritudinem relegetis, & Vehementius multo Vestri Palatii ornamenta diligetis Vale.

POM-

POMPONII GAVRICI NEAPOLITANI DE SCVLPTVRA, AD DIVVM HERCVLEM Ferrariæ Principem.

CVm sæpe mecum Princeps inuictiſs. pere gregias laudes tuas animo conſiderarem atq; ad clariſs. rerum tuarum ſplẽdorem, nominis quoq; rationem accommodatam eſſe intelligerem, Et Platonis noſtri Cratylum deamaui, Et te vnũ ex omnibus cognoui, quem vere noſtris temporibus Heroa vocare poſſimus & in quem diuinos conferre honores vnâ certatim omnes debeamus, Etenim ſi cũ comparatione cauſam expenderimus, multo id quidem rationabilius nos quam veteres olim feciſſe dijudicabimur. Nam quis erit vſque adeò rerum omnium imprudens ac ſtolidus, qui fateri audeat, non hunc Herculem Hercule tanto maiorem quanto animam corpore excellentiorem? niſi forte vipereos angueis elidere, feras quas ipſi nos interdum venatu perſequimur apros, ceruos, leones vincere, equos edomare, obſcœnis ſubinde libidinibus emancipari. Tantum nõ quinquaginta vt feſtiue Græcus ait, mulierculis admiſceri, ac poſtremo etiam in furorem adigi, pręſtabilius cuiquam videri poterit, quã ciuitates conſtituere, vrbes amplificare, populos regere, virtutes complexari, libidinem iracũdiam, ſuperbiam, auariciam frenare, ac nullis omnino denique vitijs obnoxium eſſe. Hoc erat Herculem agere, hoc erat Ioue naſci, & iam tandem cœlum mereri. Quo circa factum eſt diue ac ſancte Hercules, vt non minori ego te veneratione ſemper habuerim, quam priſci illi Iouis filium. Quod ipſum tibi ſignificare cum voluiſſem, nihil mihi quidem venire in mentem potuit, quod dignius putarem, vt ad te mitteretur, quam hic de Scul-

ptura libellus, Tum quòd nulli ante hoc tempus inuenti sunt qui de ea re perscribere potuerint. Tum etiam, quòd nihil ea arte visum nobilius, atque ad hanc immortalitatem tuam accomodatius. Cogitabam igitur perpetua dictione Sculptoriam tibi omnem artem explicare, sed quo minus id ita fecerim, Casus quidem ipse impedimento fuit. Nam cum superioribus diebus, proxima æstate Patauij essem, diuertissetque apud me Raphael Regius, Græce & Latine Rhetor exercitatiss. post multorum salutationes, vbi in varios, quod fieri inter familiares assolet, sermones exiuimus, Libuit Ciceronianum illud declamandi genus, multis iam seculis intermissum, paulisper retractare, Certis quibusdam horis, quibus ille ab negotijs, Ego à philosophiæ studijs vacare soliti eramus. Quodam vero die, cum in ἀγαλματοζυγίω, id enim domesticæ officinæ nomen, me conuenisset, ibique nescio quas expressas ære ac marmore effigies contemplatus esset, de Sculptura mox loqui occepimus. Qui sermo, quoniam varius ac multiplex fuit, sperauit operæprecium fore, si à me tibi recenseretur. Ille igitur, nihil te inquit vno mirius. Ast ego putabam te tantummodo literis operam dare, nunc minimum video tempus id esse, quod studijs impertitur. Equidem si quid erit alibi impendendum, laudo heic potius consumas, nimirum ars est, & inter cæteras nobilis & libero, mihi vt videtur, homine digna. Ego vero tum inquam, vsque adeò nobilissimam dignissimamque Regi semper hanc artem existimaui, vt ne ab liberalibus ipsis disciplinis separari posse crediderim. Quid? Ergo inquit ille, ὄγδοον σοφόν. An non satis visæ tibi sunt sorores septem, nisi & octauam adoptaueris. Non ita, tum ego inquam, verum si, postquam in hunc sermonem deuenimus, quanta sit huius dignitas artis, considerare paululum libuerit. Ingentissima certe vel ex hoc ipso patebit, quòd apud omneis omnium gentium ac seculorum populos, tanta ei semper habita fuerit, vt nihilo plus maiore apud eos

admira-

admiratione, quivis optimi Scriptores fuisse inueniantur, quàm optimi Sculptores. Nam quid, rogo, Praxitelia illa quam Gnydijs fecit. Venere decantatius? Quid Phidiaca illa, quam Athenis in arce locauit Minerua, & Olympio Ioue dignatius? Quid Lyndijs, Sicyonijsque colossis, Appellæisque tabulis, in toto iam terrarum orbe, vt nunc loquuntur, famigeratius? Illi quidem agunt verbis, at vero hi rebus: illi narrant, hi vero exprimunt, explicant. Illi fastidiosissimos aurium sensus non semper trahunt. At vero hi & oculis satisfaciunt, ac tanquam pulcherrimo spectaculo captos omneis homines tenent. Equidem ipse sic existimo, tanta inter sese, & similitudine & propinquitate coniunctos, vt seiungi se nullo modo patiantur. Et quid nos præterea separabimus eos, scilicet qui nec ipso nomine discerni possunt? Redeant age paululum prisca Demosthenis secula, cum illi γραφέας diceret. quos? Scriptores ne, an pictores potius sculptoresúe intelligemus? Cum rursus ἀγαθάρχου γραφὴν nunquid? Agatharchi scripturam potius, quàm picturam Agatharchi? Γράφειν quidem verbum commune hisce omnibus esse & antiquissima Ægyptiorum ratio docet Pingere ac sculpere eos oportebat, cum quid vel significare, vel monimentis demandare volebant. Et apud nos Poeta ipse noster comprobat, qui Dædali Cælaturam perlegisse Æneam facit. Alij aliter: Ego vero ita sentio, eam esse adiectam vtreisque necessitudinem, vt vix sine alteris alteri constare satis possint. Quam rem, si paulo diligentius perscrutari libuerit, vel in primis ipsa nobis natura significare videtur, quæ nos semper, cum quid ἐνεργητικώτερον volumus, impellit cogitque ad eam ipsam rem describendam. Tale quid erit è Troiano bello reuertentis, Hac ibat Simois, quæ est Sygeia tellus, Hic steterat Priami regia celsa senis. Ac rursus apud eundem, eloquens vir ille, Heic inquit Troia est, muros in littore fecit, Heic tibi sit Simois, hæc mea castra puta. Nam quorsum hæc? nisi vt intelligatur, parum recte, humana eos artione disiungi, quos natura tantopere coniunctos esse volu-

se voluerit, ac quodam, vt diximus, necessitudinis vinculo fecerit esse cognatos. Quin etiam viros esse nunquam eos censuerim, quos Sculptoria hæc ars non oblectarit. Nam cum ex animo & corpore constemus omnes, si quo modo spes est immortalitatis, ac non partim viuere, partim & emori optamus, Quid rogo ad vtriusque memoriam conseruandam, hac arte conuenientius? Quid & in hominum vita præstabilius, postquam ad aliquid peragendum nati omnes sumus, quam & disciplinis animum, & corpus huiuscemodi præclaris artibus exercere. Quando toga nos, & laurea nos, iam pridem deseruerunt. Equidem sic ego vitam à puero institui meam, vt nulla, quantum in me erit, eius vnquam pars sit ocio deperitura. Atque id temporis quod vel tessellis ludendo, vel vrbem totam peruagando conteritur ab alijs adolescentibus, decreui ad hæc ego sculpendi munera transferre, quæ mihi cæteris alijs artibus honestiora videntur, & his nostris (ni fallor) studijs accommodatiora. Nam quid rogo artem attracturo mihi aliquam, poterit honestius esse, ea illa, quam & Socrates, & ipsi etiam cum Socrate nostri Imperatores, non approbarunt modo, verumetiam diligentissime perexercuerunt? Nec vero censenda hæc Regi, qua cæteræ istæ Sellulariolæ, vt sic loquar, artulæ, sed qua potius deorumque hominumque, ac totius naturæ sapientissima imitatrix, quam qui non amat, quam qui non complectitur, vt Philostrati verbis vtar, veritatem non amat, sapientiam, quantacunque in Poetas cadere solet, omnem propulsat, ipsamque ab se reijcit Symmetriam, sine qua nullum quidem dictum aut factũ constare vnquam potest. Hæc ego cum dixissem, valde inquit Regius, institutum hoc tuum probo, tibique gratulor, nimirum ad sexcentos annos dicere primus Sculpturam cum literis coniunxisse. Sed perge, Valde quidem istæc me tua delectant, & iam dudum artem ipsam vehementius admiror. Quod si mea hoc ætas pateretur, profectò ei me totum dederem, longe enim inde mihi melius sperarem fore, quam ex Cicerone ac Quintiliano. Age igitur

[I]gitur Statuariam mihi amabo omnē ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους [e]xplica, vt cum Venetias postridie rediero, habeam quæ [P]yrgoteli respondere possim promptius. Hic cum sub-[r]idere me animaduertisset Regius. Quid inquit, rides: [R]ideo inquam τὸν βαρβαρικὸν τρόπον, vti istis videtur, te [V]enetias pronunciasse. Ast caue, ne dum Græcitatem [i]n omnibus sectandam putes, parum etiam Latinus vi-deare nostris Epyrotis. Tum ille, antiquum est inquit T literam suo ipsius sono proferri, sed perge satis qui-dem de hac re disputatum heri à nobis fuit. Vix hæc dixe-ramus, ecce tibi pulsatæ concrepuerunt fores, Nuncia-tum est venisse Nicolaum Leonum, virum sine contro-uersia doctiss. simul etiam Statuariæ iuxtaque nostri a-mantissimum, Peripateticæ is scholæ magister. Nec tamen ab Academia nostra dissentiens. Græcè philosophiam eam quæ, est de rerum natura, edocebat, tanta omnium mortalium existimatione, vt cum quolibet Græcorum Philosophorum comparandus merito videretur. Post-quam igitur ei repente occursum à me est, Oportune in-quam Magister, nam ad quo veneris scio, Putoque id me tibi iam perfecisse. LEO, Bellissime sed qui sermones e-rant, cum ego aduenissem, vestri. De Sculptura ego in-quam loquebamur. LEO, Pergite, nihil equidem mihi poterit esse iucundius, quam de hac ipsa re vos disserentes audire. REG, Id ita hodie euenisse vehementer gaudeo, Nam & ego in partem beneficij liberior accedam, & tu ti-bi semel duos perstringes. Hoc autem qui pernegare au-deas, Nunquid ego tum inquam, Regi iam dudum com-mutasti animum, & velis forsitan Rhetorica illa tua de-relinquere, atque ad Sculptoriam pertransire? Ille au-tem, Negabis igitur tu occasionem sequendam, ac si quod forte bonum acciderit, minime id captari oportere? At vero, si ita Ego inquam persuasum habes mi Regi, ab aliquo istorum, qui exerceant venditentque, exquiren-da tibi artis præcepta sunt non è me, qui nullum vnquam magistrum audierim, qui relaxare animos in ea sim soli-tus, ac non defatigare. Quomodo igitur, inquit ille, tan-

tum in hac arte profectum es consecutus, nullo doctore? Quod si tute tibimet πόμπος fueris, atque αὐτοδίδακτος, quemadmodum id scire cupio. Ego vero tum inquam, nihil tam arduum, tamque admirabile in humanis rebus esse existimo, quod hominum non possit industria confici. Illud idem heic mihi vsu venit Leonice, quod incunctis euenire artibus scripsit Aristoteles tuus, experientia vt adiutus ad id sola fuerim. Præclare quidem Polus hanc artis, in experientiam fortuiti euentus, dixit esse magistram, LEON. Agnosco iam verba Græca, scilicet inquam meo auspicatu, meo & ductu, ita enim in arcanis custoditur ars, vt non intimi modo ac familiares, sed ne germani quidem fratres, intro admittantur. REG. Sic sanè se res habeat, aggredere tu eam, & qualem ipse tibi confeceris explica. Neque enim te istorum esse similem putamus, qui sibi solis se natos existimant, inuidentque bona cæteris. Ego vero inquam lubentissime, nisi quid fortasse Leonicus. LEO. Istucipsum, quei postquam consedere, ita ego exorsus sum. Et si hæc mihi potius è vobis intelligenda essent, non dubitabo tamen, quoniam sic vos velle video potius quodcunque ineptitudinis obire periculum, quàm ullius ingratitudinis accusare. Equidem nihil vobis placere nunc ambigam. Liberius vobiscum agam, agam & familiariter. Ne autem ab nemore Pelio repetamus, satis quidem constare debet hoc omnibus, Sculptoriam artem, sicut & cæteras, varijs ac diuersis naturæ principijs originem habuisse. Nam siue casu aliquo, siue solertia cœperint homines, creta truncisue aut lapidibus, ex umbra similitudines imitando, naturam ipsam æmulari, disquisitione haud opus est, dum natura artificioque profecta ac perfecta omnia intelligantur. Statuarium quidem vsum priscis omnibus seculis fuisse, tum Græcorum, tum etiam Barbarorum historijs manifestissimum. Earum autem fingendarum rationem hinc plerique natam arbitrantur, vti scilicet eorum qui præclarum aliquod facinus peregissent, aut in vita quid vtile adinuenissent, memoria perduraret. Cæterique ad eos æmulandos

dos, eiusdem honoris, quo maius dari nihil posse videbatur, spe raperentur. Quæ causa Ciceroni fuit, vt Octauio Lepidoque statuas in foro decerneret: nonnulli vero ex mortuorum, aut eorum qui ab futuri erant desiderijs, vt pleraque omnia apud Ægyptios id primum cœpisse tradiderunt, vtcunque siue virtus, siue amor in causa fuerit, siue potius vtrumque. Certe nihil ab homine maius excogitari potuit aduersus mortalitatem suam, & aduersus inuidiam Deorum. Atqui quod egregiam ciuium virtutem significare poteſt, tantus Romæ Statuarum, & Priuatarum & Publicarum numerus, vt non minor fictus quam verus populus fuisse tradatur. Principes ipsi longo ordine suorum imagines, tanquam insigne nobilitatis vnicum, Pompa & Atrijs præferebant. Docti vero, atque eruditi, non minus & ipsi, Statuis signisque refertas Bibliothecas suas esse studebant, quam libris. Mihi pol quidem Cicero ipse videtur non tam Verrem accusare, quam præclaram illam tot egregiorum artificum & signorum rapinam inuidere. Sed nunquid priusquam de re ipsa dicere incipiamus, qualem velimus esse sculptorem, breuiter ac summatim recensebimus? LEO. Vt libet. REG. Perge igitur, ac sculptoris tui qualem velis imaginem nobis effinge. Tum ego sic, Primum quidem, vt ab summo capite incipiamus, nam supremo humili ne quis ortus loco recte agat, modo ille traditam dignitatem tueri studeat, hic partam adipisci, minime laborarim. Omnibus enim artibus quantum fieri poterit, instructum, ac planè literosum cuperem, qui scilicet quàm plurimarum rerum, & fabularum, & historiarum notitiam habeat, Laudis deinde ac gloriæ studiosissimum. Nihil enim video quid possit eruditio sine laudum cupiditate, Laudum ipsa cupiditas sine eruditione, ita alterum alterius præsidio semper innititur. Liberalem præterea ac minime sordidum, qualem superioribus annis Donatellum Florentium fuisse accepimus. Fertur enim ab ijs qui eum nouerunt, Pecuniolam omnem in Cistella semper habuisse, ita

ſe, ita ex officinæ tigno ſuſpenſam, vt quando vellet, & quantam quiſque vellet accipere, atque vti frui ſuo iure potuiſſet. Præclarum facinus, atque ipſo Donatello dignum. Prudentem etiam minimeque ineptum, qui ſcilicet certam quandam in omnibus rationem eſſe intelligat. Nam cum omnes verbi gratia Statuæ, pedeſtres fiant aut equeſtres, aut ſtantes, aut ſedentes, aut incumbentes, publicis in locis aut priuatis, togatorum hominum aut laureatorum, erit diligens in ſingulis adhibenda ratio, qui ornatus quidue rem quamque deceat. Etenim accommodanda ſunt omnia ad perſonarum, locorum, temporum, ac rei naturam. Nam quod in Græcorum prouerbio eſt, non omnia eodem modo omnibus, cum in eiſdem plerunque rebus diuerſiſſima eſſe ratio ſoleat. Alia enim in C, verbi gratia, Cæſare Imperatore, alia in Conſ. alia in eodem ipſo dictatore conuenient. Nec Herculem ipſum ſemper eadem decebunt, vel cum Anthæo luctantem, vel cœlum humeris ſuſtinentem, vel Deiauiræ amplexus petentem, vel Hylam quæritantem. Nam veluti hæc fieri eodem vno tempore non potuerunt, ita nec ſemel eidem poterunt conuenire. Non tamen quin ſingulæ interdum ſtatuę effici non poſſint, ita varijs inſignibus diſtinctæ, vt pleraque ſemel intelligantur. P. Scipio ante ætatem Conſ. cum Imperio Carthaginem miſſus, Haſdrubalem prælio ſuperauit, Carthaginem vicit, deuicta Carthagine triumphauit, Pacem P. R. adtulit P. Scipionis Statuam ita effingemus, vt & iuuenis & Conſ. & Imperat. & Bellator, & Victor, & Triumphator, atque etiam Pacificator dignoſci manifeſtiſſime valeat, cuiuſmodi fuiſſe Domitiani Statuam ex Papinij ſylua contemplamur, & Paridem ab illo factum, Paſtorem, Iudicem & Amatorem. Antiquarium quoque qui ſciat, cur verbi gratia Mars apud Romanos duplex, Gradiuus & Quirinus, Alter in campo olim extra, alter in foro intra vrbem colebatur. Cur & Venus apud Lacedæmonios armata, apud Archadas nigra, apud Cyprios barbata virili Sceptro, muliebrique ornatu. Cur in Ægyra pone fortunam Amalthiæ cornu præſe-

præferentem Alatus amor. Ac mille eiusmodi, quorum omnium causas Sculptor tenere debebit, vt cum quæratur, quid sibi velit, ille in Thessalia tres oculos habens Iupiter. Respondeat sic: Fertur id signum Laomedontis fuisse mox & Priami regis in medio Aulæ, sub diuo sacratum, Quod & noster Maro innuit, Ædibus in mediis nudoque sub ætheris axe Ingens ara fuit Ad hoc ipsum cum à Græcis Troia caperetur, cum Hecuba vxore, ac natis frustra confugerat. Nam à Pyrrho interfectus illic tamen est, mox deinde id signum à Stheleno Capanei Larissam translatum. Quod autem, quisquis ille fuerit artifex, tertium in fronte oculum fecerit, puto ob hanc causam, vt triplicem Iouis potestatem significaret, duobus terram & mare, altero cœlum spectat. Itidem rogatus, quid faciant in Lysimachi Regis fronte Cornua. Quid in C. Cæsaris vertice stella. In M. Bruti pileolus, ac duo pugiunculi. Rationem reddens dicat, Illum de Alexandri sacrificio, solutis vinculis elapsum taurum ambabus manibus comprehensum tenuisse. In alterius cæde Cometem apparuisse. In huius autem præclaro facinore Pileatam plebem, libertatis enim signum pileus, per vrbem excursitasse, visamque Bruti & Cassii Pugionibus libertatem restitutam fuisse. Sed enim cum Equestres potissimum ponantur Statuæ, si modo rusticano Equitatu Equitem deformare noluerit, Nonne optimum insessorem eum esse oportebit? aut saltem equitandi rationem ipsam tenere? Ea autem quando vix est & nostris militibus cognita duplex. Vtinam hæc mihi contigisset, interpretari potius quam edocere. Nam Sarmonis olim nihil, & si qua à Polluce tradita præcepta sunt, ad rem nostram nihil. Altera quidem, qua leuites vehimur, cuius ratio & cæteris qui equo vehuntur communis. Altera qua Scutati in prælium ducimur. In illa assidentis species est, in hac verò astantis, Curuabuntur illic poplites, hîc intendentur, Pedes illic planam habebunt firmitudinem, hîc digitorum extremitatem deflexam, qualis esse solet contra innitentium, ad equi aures directam, ne stimuli semper

sissibus admoueantur. Quod quidem facilius fiet, si illic ad equitis sesquicubitum, heic ad bicubitum protensis stationibus offirmati pede fuerint. Illic molliter supina ceruice pectus ostentatur: Hic fortiter declinato vertice sinister humerus præfertur. Illic leuem interdum virgam habere dextra solet, Hic hastam, ensem, aut clauam gestare, læuaque regendis nunquam cessabit habenis. Nam qua moderandus sit arte equus, cum iaculatur, quid cum Punctim Cesimue feritur obseruandum, vt sit Clogmo ad cursum sonipes excitandus. Interdum & Poppismo inhibendus, paulo remotiora. Nec plus id doctrina quàm exercitatione comparabitur. Nos vero ad nostrum Sculptorem, scilicet quàm maxime εὐφαντασίωτος esse debebit, qui videlicet dolentis, ridentis, ægrotantis, morientis, periclitantis, & eiusmodi infinitas animo species imaginetur, quod etiam Poetis ipsis & Oratoribus, quàm maxime necessarium. Nec tamen nisi quatenus ipsa rei natura patietur, ne velut ægri somnia vanæ fingantur species, dolentis illud, Excussi manibus radii reuolutaque pensa, Morientis hoc, Sternitur infœlix alieno vulnere, cœlumque Aspicit, & dulces moriens reminiscitur Argos. Vt reliqua omittamus, quorum exemplis refertissimus est idem Poeta. Quid? Nonne ipsos ante oculos vestros habere videmini, Consternatam audita morte filii mulierem, atque ipsam peregrini hominis moribundi mentem? Quid vero & illud? Pulchrosque per artus It cruor, inque humeros ceruix collapsa recumbit. Item, atque illi in partibus æquis huc caput atque illuc humero ex vtroque pependit, Corruit in vulnus gemitum super arma dedere, Sternitur infœlix Acron, & calcibus atram Tundit humum, expirans. Ac mille eiusmodi quæ apud hunc Poetam inuenias. Præterea & κατάληπτικος, hoc est, qui omnium quas exprimere voluerit rerum conceptas animo species contineat, reddatque. Sed nunquid rerum omnium concipiendæ Sculptoris animo species? Plane omnium, sed vt Philosopho rerum cunctarum cognitio datur, Vt hominem, seque

que cognoſcat, Medico ſuccorum vires, vt hominem ſa-
net. Ciuili Legum atque actionum ſcientia, vt hominem
in officio contineat. Ita Sculptori rerum omnium ſpecies
comprehendendæ, vt hominem ponat, quo tanquam
propoſitum tota eius & mens, & manus dirigenda, quan-
quam Satyriſcis, hydris, chimæris, monſtris denique, quæ
nuſquam vnquam viderint, fingendis ita præoccupant-
tur, vt nihil præterea reliquum eſſe videatur, Dii Deæ-
que omnes, neminem vnum eſſe, qui quo ſibi proficiſcen-
dum ſit videat, qui ad finem reſpiciat. Supreme parens
Iupiter, ita ne nos miſeros mortales in Cebetis tabulam
relegaſſe, vt qui ſanus inueniatur ſit nemo, vt qui ab A-
pate ebriacus factus huc illuc non rapiatur ſit nemo. Et
tamen ſibi quiſque ſapimus omnes. Nec vero ſolum no-
ſtri Sculptores, quibus iam ob ignauiam ignoſcendum,
ſpumantem ab illa pateram hausêre. Verum & iſti, quos
tu feſtiue gregarios appellare ſoles, Philoſophi tui Leo-
nice, ita ſeſe madidos proluêre, vt nulli mortalium deer-
rent magis. Nam cum omnia ἠθι τὸ τέλος dicant, il-
lum tamen quem ſequamur, ipſi finem non vident,
ſed eſto iam hoc noſtrum in parergis inſectandis parer-
gon, nos ad Sculptorem noſtrum reuertamur. Abeſſe
quidem ab eo omnis debet κολακεία, hoc eſt, ne quid for-
mæ ſupra veritatem adiiciatur. Quæ cum cæteris in
rebus improbe fiat, tum vero in Sculptura improbiſſi-
me, vt quæ non vnum ſemel eblandiens fallat, ſed fruſtre-
tur pepetuo cunctos. Ad ſummam, niſi quis præter de-
xteritatem ingenioſiſſimus ſit, ad Sculpturam venire ne-
minem permittamus. Nihil autem, vt ſæpius eodem re-
uoluamur, ſine literis, ſine eruditione, Literas vero atque
eruditionẽ cum dicimus, illarum potiſſimum diſciplina-
rum cognitionem intelligi volumus, quæ à Græcis μα-
θήματα dicuntur, Arithmeticam, Muſicen, & Geometri-
am ſine queis perfecti quidem eſſe nihil poteſt. Non ta-
men qui prorſus ego inficias ire audeam non inueniri, at-
que extare quamplurimos, qui & ſi illiterati, excellenter
tamen multa. Neq; enim idcirco quenquẽ vituperamus,
horta-

hortamur potius omnes, commonefacimus omnes, id quod certissimum, id quod & optimum sit sequantur. Noui equidem plures, quibus siqua supra adcessisset doctrina, haberemus sinè nunc quos cum antiquioribus ipsis comparare possemus, ita ad eam, de qua nunc agitur rem, aptissimi sunt visi. Neque vero ferenda hoc loco nonnullorum ignauia, qui cum in hunc sermonem mecum incidissent, non veriti sunt dicere, conferre quidem si adsint, sed non omnino necessarias Sculptori literas. Satis ei esse, vt aiunt, artificium, & quatenus licebit naturam sequi Recte id quidem, sed vbi rogo istud inuenietur artificium? Num quotidie in templis, in porticibus, in plateis, in foro stupescentes astare, in priuatis cerdonum ædibus versari. Refertas omnibus signis cellulas habere, gypso plenas arcas custodire, mirari, rursus spectare, in hiare, quod belli apparuerit imitari, in vestrum opus transferre. Dicemus id esse artificium? Dicemus id esse naturam sequi? Atque id quidem non multo secius est, quam si quis Poeta aut Orator foris futurus, hinc atque inde de Vergilio Ciceroneque verba suffuretur, ignarus quoq; quid tum agat. Sed non possum equidem non mirari, cur tamen ipsi sua ratione nequeant, quod olim Phidias, Polycletus, Lysippus, Chares, quodque nuper Donatellus. Nempe quia quibus illi excellebant, doctrina omni & eruditione carent, quia & Donatelli abacum non habent. Scitum quidem est, quod fertur de Donatelli abaco. Is cum rogaretur à M. Balbo nobili viro, inspiciẽdi sui abaci copiam faceret. Respondit, postridie mane domum ad se veniret, idque se quam lubentissime facturum. Ille vbi venit, prandioque susceptus est, præter hunc quem hic vides, inquit Donatellus, nullus est mihi Balbe alius abacus, nisi quem soli mihi contueri licet, quem nullis impedimentis, nulla sarcina mecum ipse semper porto. Si tamen videre quid cupias, afferte huc Pusiones cum stylo papyrum, Illicet depromptam abaco quancumque historiam dimirabere, siue Palliatos siue Togatos, siue & Nudos spectare libuerit. Sed prorsus iam valeant, qui nõ

censent oportere Sculptores literatos, hoc est ingeniosos esse. Etenim cum nihil plane quicquam effici possit, quod notione prius atque idæa cognitum non fuerit. Quo me melius feram, si quis à me Colossus effabricaretur, quàm ad Vergilij Poliphemum, illum quem mecum ipse vehementer mirari soleo, Monstrum, horrendum, informe, ingens, aut ad Homeri hunc;

> Καὶ γὰρ θαῦμ' ἐτέτυκτο πελώριον· οὐδὲ ἐῴκει
> Ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι
> Ὑψηλῶν ὀρέων, ὅτε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων.

Amâbo vos, numquid viuaciorem intelligitis ipsum Donatelli Equum, quo nihil quidem perfectius esse volunt? An hunc qui conterranei mei Poetæ versibus sic exprimitur?

> At Sonipes habitusque animosq; imitatus equestres,
> Acrius attollit vultus, cursumque minatur,
> Cui rigidis stant colla iubis, viuitque per annos
> Impetus, & tantis calcaribus ilia late
> Suffectura patent, vacuæ pro cespite terræ
> Ænea captiui crinem tegit vngula Rheni.

Age si quempiam fabricari equum velletis, propositis hisce duobus tanquam modulis, Vtrum potis imitandum Pomponio iuberetis? scilicet videbunt plus isti, quàm Deus ille Statuariorum Phidias, qui quum Olympicum Iouem perfecisset, fassus est, se non alio illic magistro vsum, quam his Homeri versibus.

> Ἢ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων·
> Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος
> Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο· μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.

Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum, quid maius vel dici, vel intelligi potuit? Nonne ipsum prope Iouis imperium Maiestatemque verbis ipsis effinxisse videtur? Habetis igitur, qualis esse debeat is, qui optimi Sculptoris nomen sit consecuturus, non quidem Platonis nostri ciuitatem, aut Ciceronis Oratorem, sed qui facillime & inueniri & extare possit. Si vero haud satis probabiliter à me dictum esse videbitur, expecto quid & vos sentia-

tis.

tis. Nihil etenim mihi certius videri poterit, quam quòd vobis placuisse cognouero. REG. Recte mihi quidem omnia. Et profectò simul tantum dignitatis atque auctoritatis adiecisti, vt quæ antea diligere videbar, nunc deamem. Sanè quidem sic res se habet, & tecum iam sentio, non modo Sculpturam sine literis, sed ne literas quidem sine Sculptura consistere posse. Atque vt necessariam Oratori Iuris Ciuilis scientiam Fabius, ita & ego cæteris scriptoribus necessariam γραφικὴν existimabo. Sed amâbo te inquit, quandoquidem multum ocii nobis hodie datur, atque huius nouæ artis auidi facti sumus. Sequere, satis quidem & laudata à te Sculptura est, & optimum Sculptorem effinxisti, qualem te esse & verbis, vt inquiunt, & rebus significasti. Aggredere igitur & reliqua, vt cum artem ipsam demonstraueris, nihil planè huic sermoni nostro defuisse videatur. Tum ego libēter inquam, ac postquam vltro non inuitati ad prandium nostrum venistis, faciam qualitercunque, vt nunquam hodie à me, nisi ad plenum exatiati recesseritis. Itaq; tum id illis expectantibus, iamque ad audiendum apparatioribus, cœpi ego sic. Fieri quidem Statuas ex diuersa, vti & nunc materia, semper consueuisse, notissimum. Ex ligno: Gens primum truncis ac duro robore nata. Ex Ebore, ex Argilla, ex Gypso, ex Lapidibus, & ex Metallis. Qui Ligno Eboreue Statuas conficient, Desectores vocentur. Qui Argilla Græco vocabulo πλάσται, à nobis Fictores nominabuntur, Qui Gypso si placeat γυψοχόοι, qui Lapidibus, quos video à quibusdam λιθοξόους appellari, Quoniam præcipuum ac peculiare magis marmor, Marmorarii, Itemque à Scalpendo Scalptores, qui Metallis γλύπται, à nobis Sculptores. Excussores enim ærarios quos Græci χαλκέας vocant, eos dicemus, quicunque vasa aut quid tale fabricantur, Statuariorum vero appellatione, quos ἀγαλματοποιοὺς illi appellant, generaliter omnes cō tinebuntur, qui quouis pacto Statuas effingent. Statuaria igitur omnis in quinque distincta species est. Cum Ligno Eboreue tractabitur, ab abscindendo τμικὴ dicetur.

Cum

Cum Argilla, quoniam figulorum est, πλαστικὴ nominabitur. Cum Gypso, quod eo typos imitamur, παραδειγματικὴν, nos Exemplariam appellare poterimus. Cum Lapidibus, vbi scapello vtimur, à percussione κολαπτικὴν, siue Sculpturam. Cum vero Metallis, γλυφικὴν, hoc est Sculpturam. Cuius quidem ratio duplex, Nam aut cera fabricantur, & à deducendo ἀγωγικὴν. Aut informantur, & à fundendo χυμικὴν enuncupabimus. Hæ autem ita inter sese omnes iunctæ connexæque sunt, vt cunctas nouisse videri poterit, qui vnam earum aliquam nouerit. Sola enim circa quam versantur materia differunt, arte vero ipsa atque intentione conueniunt. Ex quibus quoniam γλυφικὴ, vti subiecta materia, ita & artificio multiplicior est, eam expediamus. Ac primum περὶ ἀγωγικῆς. Neque vero expectetis à me, vt dicam quo in cera, quoue in creta sit temperamento vtendum, aut quam in omnibus diligentiam adhibendam. Non enim nunc τὰ πρὸς τὴν πρακτικὴν. Cum voletis autem ego vos ad officinam vocabo. Cera tamen ad id quod volumus medicabitur, quam cōmodissime πισσάσφαλτῳ, quam vulgo alii ex vocabulo Græcam, alii ex loco Hispanam Picem vocant, si prius oleo aut pauculum seuo colliquata fuerit, quarta portione. Medicabitur & cæteris Resinis, præcipue Terebinti, Piceæ, ac Lentisci. Nonnulli eam quæ deraditur è nauibus Picem probant, & qua ferrum vernicatur. Sed hoc non nisi in iis, quas manere voluerimus typos. Terebintina autem, Piceque & Armenio rectius, vsos eo plurimum in signis veteres animaduerti. Quod si duricies expetatur, in Sigillis, Cera Punica vbi delicuerit, cerussæ puluisculum bibat, fermè ad æquale pondus. Ea sic & niueum candorem æmulabitur, & marmoreum nitorem præstabit, sed hoc non erat propositum. Α᾿γωγικὴ igitur, quam nos Ductoriam vocemus, duabus hisce consumitur rebus, γραφικῇ & ψυχικῇ. Graphicen vero, quam nostri in scriptore descriptionem, in Pictore & Sculptore designationem vocauerunt. nam Lineationem quæ γραμμικὴ dicitur, Architecto damus. vsque adeò necessariam

riam Sculptori iudicauit Donatellus. Sic enim accepimus, vt plerunque discipulis dicere solitus fuerit, vno se verbo Sculptoriam artem eis omnem traditurum, cum dicebat, Designate, &c, Et profectò id est totius Sculpturæ caput ac fundamentum. Ea vero duabus etiam hisce rebus maxime constat, συμμετρία, quæ nondum sibi Romanum nomen inuenit, nisi fortasse Latinam linguam augentes, vt Cicero ait, Commensurationem dixerint. Et ὀπτική, quam Perspectiuam appellant. De Symmetria igitur nunc pauca dicamus. Qua in re, illud à tua Philosophia non alienum Leonice, considerandum, hominem ipsum quem præcipue dimetiendum suscepimus, materia constare & forma. Formam autem hic nunc eam intelligamus speciem, qua hunc ab illo discernimus. Materiam vero corpus ipsum. Corpus autem omne in treis dimensiones partiri, in longitudinem, amplitudinem, profunditatemque. Formam vero ipsam lineamentis compræhendi. Quare de corporis Symmetria primum, mox de lineamentis. Mensuram igitur, hoc enim nomine Symmetriam intelligamus, cum in cæteris omnibus quas natura progenuit rebus, tum vero in homine ipso admirabilissimam & contemplari & amare debebimus. Ita enim vndique exactissime dimetiatis partibus compositum est nostrum hoc corpus, vt nihil plane aliud quàm Harmonicum quoddam omnibus absolutissimum numeris instrumentum esse videatur. Sed age, Non enim de Timæo Platonis, qui & à Cicerone Latinis explicatus est literis, hominem ego vobis referam, quod ad nostrum hunc institutum sermonem attinet, eum longe aliter quàm Architectus, viuum stantemque dimetiamur, scilicet in nouem de longitudine portiones. Ita etenim hominem ipsum solers natura formauit, vt faciem hanc summo loco spectandam proponeret. Cæteræque totius corporis partes, commensum inde susciperent Constat autem ipsa tribus pariter dimensionibus, vna erit ab summo frontis, qua capilli nascuntur, hîc ad intercilia, Altera hinc ad imas nares, Vltima, ab naribus hîc ad mentum, Prima sa-

pientiæ,

pientiæ ſecunda pulchritudinis, tertia bonitatis ſedes. Hæ autem ipſæ per ſe, vt aiunt multiplicatæ, integram, quanta erit humani corporis ſtaturam reddent, nouem portiones. Prima erit facies ipſa. Secundam faciet portionem pectus. Ab ſummo ſtomacho ad vmbilicum tertia, Ab hoc ad imum femur, Quarta, duas continebunt coxendices ad poplitem, Totidemque ab hoc ad nodum crura. Pars autem hæc infima, quæ eſt à nodo ad imam plantam, Gutturque hoc quod eſt ab ſummo pectoris ad ſummum gulæ. Atq; hic ſemicirculi arcus, qui fit ab ſumma fronte ad ſummum verticem, vnam aliam conficient portionem. Nam horum iuncturæ nodi poplitesque tanquam interſinia nullis ſuam cedunt proprietatem. Conſtabit igitur humanę ſtaturæ longitudo, portionibus, vt dictum eſt, nouem. Quanquam alij octo, Alij quod rarius eſt, eſt enim tanquam in Muſice diſſonum ferme, ſeptem, Alij, quod & rarum etiam eſt, decem fecerint. Nos mediũ, & quod in pleriſque omnibus mortalibus frequẽtius erat, ſecuti ſumus. Ac de Adulto loquimur viro, non de putis infantibus, quorum in longitudinem menſura omnis niſi quatuor conſtat faciebus. Nam per ſingulas ætates Symmetria, quæ in prima, media, atque vltima pueritia, item adoleſcentia, iuuentute & ſenectute deprehendatur. Certi nihil nunc afferre poſſemus. Et iam cogitamus in puero, ſi quis mihi nepos ex ſorore naſcetur, eam omnem obſeruare, atque obſeruatam literarum monimentis demandare, vt aut beneficio mihi gratam poſteritatem deuinciam, aut certe ad aliquid ſemper quod expediat excogitandum exemplo excitem. Nonne ſumma ſtultitia eſt, hominem terraſque tractuſque maris, cœlumque profundum dimetiri, & ſuam menſuram ignorare? Brachiorum autem alterutri, pariter lacerti, ſeſquialteram continebunt portionem, manus vnam aliam Quanquam ſint qui metiantur ſic: Ab humeris extrinſecus ad iuncturas articulorum, Ab aſcellis vero intrinſecus ad confinia palmæ ac digitorum, facies tres, alterutri autem articuli, vna. Quomodocunque id parum refert, modo

brachiorum tota longitudo septem contineatur faciebus, vt dispessæ manus rectam ipsam corporis longitudinem definire inueniantur. Pedes autem ita ab extremis talis ad extremum vnguem producuntur, vt eandem bis ter & vno altero tribus ferè minus digitis commetiantur. Non enim hoc loco obscœni dei semipedalem fuscinam, aut deformem illum, vnde egressi omnes sumus hiatum, vt nonnulli dimetiendum curabimus, cum præsertim latêre semper nisi in pueris honestissime soleant. Considerandá vero & ipsa inter se partium ἀναλογία quam alibi proportionem, hic ni fallor, proprie commensum dixerimus. Quanta est longitudo ab intercilijs ad sumas nares, tanta erit productio menti ab iugulo. Quantaque est ab summis naribus ad mentum, tanta ab iugulo ad imam gulam. Hoc est semiportione, quantum est superioris labri interuallum ab ore hinc ad nares imas, tantundem erit summarum narium prominentia ab labro, tantundemque & oculorum ab intercilijs ad interiores angulos concauitas. Præterea in manibus, quod est extrinsecus ab summo vngue indice ad iuncturam hanc imam, continebitur semiportione, Ac rursus hinc ad eam qua brachio colligatur manus alia. Sic & intrinsecus ab summo vngue medio. Primus autem hic indicis articulus maior, correspondebit fronti. Secundus hic cum Onychio ad extremum vnguis naso. Primus item medij, huic quod est ab naribus ad mentum, eiusdem secundus, huic quod ab imo mento ad inferioris labij supremum, eiusdem Onychius huic quod est ab ore ad inferiora narium. Indicis eodem ab supremo labri superioris Maior pollicis articulus coæquabitur huic, quod est ab mento ad summum labij inferioris. Minor huic quod est ab nare ad eundem. Onychiorum autem articulorum omnium dimidiatam sibi partem occupabunt vngues. In latitudinem vero frons, ab hac media, quam & discriminatricem appellare possumus, linea, hinc inde ad prima, hic tempora definietur, sua bis longitudine. Ab intercilijs ad extremos oculo-

rum an-

rum angulos, atque hinc ad primas aures harumque longitudo, tantundem. Id vero ſpacium quod eſt inter vtranque extremitatem oculorum. Ex duabus iiſdem dimenſionibus, in treis partes diſtinctum, duas oculi, vnam ſibi intermedius naſus vendicauit. Oris latitudo ſi per ſummum labij metiamur, reſpondebit fronti, naſoue. Sin circino illi ſpacio, quod eſt pollicis articulo maiore definitum, ab labro ſuperiore ad mentum. Pectoris latitudo faciebus continebitur duabus, ſpacium inter vtranque mammillam vna. Earumque certus ſitus ab inferiore gula, eiuſdem dimenſus circino deprehendetur. Palmaris autem plantariſque latitudo definiri ſemper inuenietur ſemiportione. In altitudinem vero quæ ſola circumlatione comprehenditur, ex ſupradictis menſura captabitur, hoc modo: Capitis per medium frontem altitudo, portionum eſt trium. Item & ſummæ coxendicis, per occipitium à ſumma fronte ad ceruicem duarum. Itemque & infimæ coxendicis colli duarum. Pectoris per alas ad tergum quinque. Ventris per medium quatuor. Lacertorum coxarum, crurum, pollicis, cæterorumque articulorum ſumma circumferentia nunquam plus eorundem longitudine membrorum. Extremum brachij propter iuncturas manuum portione, propter nodum tibiæ etiam quarta. Altitudo autem hæc, quæ eſt ab imo talorum ad ſummum pedis, reſpondebit longitudini, quæ eſt iſtinc ab ſummo pedis ad extremum vnguem. Colli circumlatio ei parti quæ eſt ab ſummo pectoris ad vmbilicum. Corpus ne hoc quod tanto ſit commenſu fabricatum, an exactiſſimam potius Harmoniam eſſe dicemus? Qualem rogo Geometram? qualem & Muſicum fuiſſe exiſtimabimus eum, qui hominem ita formauit? Qualem vero eſſe oportere eum qui talem typum ſit imitaturus? Laudatur Iulius noſter, quod palladiam illam Mantenij noſtri turbam, Cæſareoſque triumphos tam belliſſime ſit imitatus. Num alius quiſpiam picturæ ignarus illud idem effeciſſet? Num aut Homerum, aut Demoſthenem ad Vergilij Ciceroniſque æmulationem imitabitur quis, qui

Poeticam Rhetoricamque nescierit: Nisi fortasse eum di-
xerimus, qui nuper ducta circino de Vergilij versibus men-
sura ad suos, deesse nihil aliud existimabat, planeque sic
tanti Poetæ videri etiam æmulus volebat. Equidem o-
mneis, qui nunc vulgo habentur Statuarij, haud multum
dissimiles ab illis scriptoribus existimarim, quos noster
Calpurnius dicere solitus est, casu quodam tesserali ver-
ba iacere, Nec nisi ipsos rerum successus expectare. Intel-
ligendum est autem eiusmodi Symmetriam, cunctis mor-
talibus, preterquam monstruoso, atque isti Pygmæo qui
in delicijs habetur populo conuenire, depræhendique in
omnibus non secius quam Enharmonicum concentum
in Musicis instrumentis. Vt enim in Cithara chordæ, si
protendantur, exacuetur accrescetque sonus. Sin contra
laxatæ fuerint remittetur, eritque nihil minus eadem nu-
merorum proportio. Ita & heic siue accrescat quantitas
siue decrescat, idem tamen ipse commensus extabit. Ne-
que enim paulo euidentiore exemplo agam, Andriō, Vin-
centius ac Vigetius Taruisianus à Petreio, Honorioque
Sophistis, Symmetria sed pineali differunt proceritate.
Nam quantum illi vniuersos totis humeris præcellunt
mortales, tantum hi à cæteris exuperantur mortalibus.
Sed de Symmetria iam satis, quanquam nihil de ea satis
dici potuerit, scilicet de Sculptorum parente, artificiorum
omnium nutrice, amica totius generis humani, ex qua
tantā iam laudem consecuti sunt, antiqui omnes & Sta-
tuarij & Pictores, & Architecti. Hinc est enim illud quod
mirum videri solet omnibus, cum dicitur Artifices xxv. di-
uersis & locis & temporibus ita statuam confecisse, vt ab
vno semel facta esse videretur. Ad mensuram videlicet eā-
dem conueniebant omnes, Eadem vtebantur proportio-
ne omnes. Hinc quoque est Illud Pythagoricum admi-
rabile, Herculis staturam ex olympico stadio adinuentam
hinc & mille alia, quæ cum dicuntur, miracula quidem
audiri mera putantur. Verum enimuero intelligendum
hoc loco quatuor prorsus esse ordinis Statuarum, pariles,
magnæ, maiores, maximæ. Pariles quidem fient, cum eius
qu

qui exprimitur Staturam vndique præsentabimus. Dantur hæ benemeritis ac sapientibus viris, Armodio & Aristogitoni, Homero, Soloni, Hippocrati, Gorgiæ, Beroso, Pythagoræ, Platoni. Ex nostris L. M. & D. Brutis, Q. Mutio, Cleriæ viragini, M. Catonibus, Q. Ennio, M. Varroni, P. Vergilio, M. T. Ciceroni. Nunc nisi capiciatis Magnæ fient, cum infra sesquialteram Statura continebitur, quæ & Augustæ dicuntur, quod Regibus Augustisque Imperatoribus dicarentur, Phoroneo, Lycurgo, Temisthocli, Zersæ, Alexandro. Ex nostris Romulo, Numæ, Tatio, Cn. Pompeio, C. Cæsari, Cn. Octauio, ac reliquis qui in Deorum numerum referrebantur Cæsaribus. Atque hinc arbitror illud quod moritura Dido sic queritur; Et nunc magna mei subterras ibit imago. Dolet enim abnegari sibi & Statuam & ἀποθέωσιν quæ minime dabantur ijs, qui sua sibi manu turpiter mortem consciuissent. Maiores dicentur, quando ad alteram excreuerint. Ponuntur autem hæ solis Heroibus, Libero patri, Herculi, Theseo, & eiusmodi. Maximæ vero fient, quando ter geminabitur humani corporis statura, itemque rursus ac rursus. Quæ quidem statuæ vel à specubus, vti ego opinor, vastaque intus inanitate: id enim est κοιλονόστον: vel vt alij ab noxia radiorum effusione, quæ fieri solet eiusmodi moles intuendo, vel ab authore ipso colossi sunt denominatæ. Non possum hoc loco Regi non ridere intolerabilem istorum Grammaticulorum inscitiam, qui ab eo ipso insigni Rhodios Colossenses dictos existimarunt, ad quos extent Pauli perbreues Epistolæ. Verum an Colossienses ij sint, non plane affirmarim. Stephanus tuus, nam cætero mancus mihi est. Coryssem Ephesiam schribit fuisse vrbem, à qua Coryssienses. Dicabantur autẽ eiusmodi Statuæ Dijs, Opt. Max. Ioui, Mineruæ, Apollini, Marti, atque id genus cæteris. Quanquam Romani & Barbari Reges eas ipsas sibi, veluti & Augustorem Actius vendicauerint. Extat etiam nunc Baroli, quod oppidum Apuliæ est, ad Cannas Heraclij Colossus. Mihi quidem æternum tristissimæ recorda-

cordationis ob acerbissimam patris memoriam. quintus nunc agitur annus, ex quo proxime illic eum sepulturæ demandauimus. Sed iam mentem ad id, quod nobis propositum est, reuocemus. Accidit autem sæpissime, vt rem ipsam, ex diuerso minorem faciamus. Hoc etiam erit diligenter considerandum. Nam aut erunt paruæ, aut minores, aut minimæ, hoc modo. Secetur, verbi gratia, quæ nouem consistat dimensionibus, Humana statura, hæc in has treis partes, hæ mox singulæ in trinas. Paruæ infra hanc portionem constabunt, quæ est ad sex, Minores, quæ est ad tria, Minimæ, quæ ad vnum. Respondebuntque inferiora hæc superioribus inter se, sic, Primum hoc minimæ partis spacium, Spacio quod est minoris, quarto, & quod est maioris septimo, secundum quinto & octauo, Tertium sexto ac nono. Horumque rursus partes partibus. Quod si identidem fiat, Quantamuis Colossæam vastitatem pedali iam mensu definiuerimus, hoc modo. Vtrunque vero siue maiorem siue minorem ipsam rem feceris, asseruata etiam qualitate, semel in hunc fiet modum Esto hoc Gymnicum Athletæ corpus, ducantur nunc lineæ hinc à planta indirectum huc vsque, vna dimensione, Item hucusque altera, item hucusque & altera. Ab summo autem, vertice ad huius extremum hæc Si igitur intra hoc primum spacium referri eandem oporteret, Sic, Quũ ab parilitate cadat, paruus dicetur. Si intra hoc secũdum, nam fermè ad medietatem vsque descituit minor. Si intra hoc tertiũ minimus, hoc videlicet spacio minutissima quęque finiuntur. Ducentur item ex diuerso in directum, ambæ ad eandem vnam dimensionem lineæ. Si proximiore hoc int⁹ adaugeretur spacio, magnus Si hoc altero maior, Sin & hoc postremo maximus dicetur. Pręterea ducatur ab inferiore hoc maioris spacio angulo per summũ apicẽ, triplici eiusdẽ in directũ mẽsu, sic tergeminabitur. Qua quidẽ ratione pueros adolescẽtes, senes quod antea mirum videri poterat. Eosdem ipsos magnos paruos, maiores, minores, maximos efficiemus. Huius autem diuersitatis ratio opinor hæc est, vt minores fierent, vel ino-

vel inopia vel transportandi commoditas effecit, vt vero in centum & amplius aliquando cubitos accrescerent, opulentia atque excellentior personæ dignitas. Æquum enim est, vt qui animo & auctoritate pręcellunt, corporis etiam dignitate cæteros præstare videantur. Quod ipsum innuere videtur Homerus, his ipsis carminibus, quibus Vlyssem facit ornari à Pallade. Olli multiplicem, ex humeris tritonia pallam Componens, auxit corpus, lætamque inuentam. Vnde paulo deheinc post tanquam aliquis de Cœlestium numero videretur. Sed ô certe diuinā Mantuani nostri fœlicitatem, qualis vero illa opstupescent, Reginæ admiratio. Tu ne ille Æneas? nonne ex superiore illa causa processerat, Os humerosque Deo similes. Cyrum quoque post præclaram illam de Assyrijs victoriam scribit Xenophon circa cultum maiestatemque corporis diligentissimum. Alexandrum Macedonem Curtius ob pusillitatem ab Amazonum Regina Talestri habitum contemptiorem. Eundemque mox in castris vbi fuisset, amplioris formæ monimenta in posteritatis miraculum relinqui iussisse. Quam etiam causam fuisse existimo, cur augustiores specie humana videantur imagines nostrorū. Neque enim id tam in causa erat vulgo, vt imperiti existimant, quod multum ex ea re diminutum iri videbatur, si stata magnitudine fuissent, cum de alto prospectandę ponerentur, quam quod excellens augustioris eius dignitatis ratio seruabatur. Illæ autem ipsæ Statuæ, quæ Dijs fiunt, siue adaucta, siue & retenta humani habitus æquabilitate Græcis εἴδωλα, proprie à nobis simulachra nominantur, Martis, Veneris, Minueruæ, Cupidinis, Fidei, Fortunæ ac cæterorum Deorum, qui corporeis omnino formis carent. Quæ Heroibus illi ξόανα Puto tamen initio sic vocatas omneis, maximeque numinum Ægyptiorum. Quæ Regibus ἀνδριάντας, Quæ sapientibus εἴκελα, Quæ autem benemerentibus viris βρέτεα vocarunt. Nam ἐκμαγεῖα, quemadmodum & in Pictura εἰκόνες, de vultu opinor sunt, deque membris ipsis expressæ similitudines, quas nos imagines appellamus, Nam in reliquis frustra ullam

niemus appellationem, nisi fortasse vnico vocabulo effigies dixerimus. Figura enim ea est, quæ in plano designatur linea, circulus, hominis atq; equi circumscriptio, quod ab illis σχῆμα nuncupatur. Α᾽γάλματα quidem olim Homeri temporibus dicebantur, quæuis templorum ornamenta, quæ spectantium animos afficerent, vnde & nomen quod vulgo etiam remansit, habuere. Posterius vero generaliter & ipsæ Statuæ, quod ex ijs potissimum eiusmodi ornamenta constarent, Quæ vero infra humani habitus staturam fient, vniuersæ omnes Signa vocantur, vnde & Sigilla, quæ intra minimam hanc erunt portionem, Cubitalis Palmarisue altitudinis, vel etiam quantum fieri poterunt Tantillæ, hoc est parua signa. Sed certe stultus ego, qui Grammaticam docere vos volui. Equidem nescio quomodo imprudens huc exierim. Detur tamen mihi nunc venia si & Cicero idem sæpe fecerit. REG. Placent nimirum hæc, Cum ita suo loco dicuntur. Nonne & summi quoque Philosophi interdum functi sunt munus Grammaticorum? Iuris autem Ciuilis cognitio num aliunde dependet? Equidem non Ciceroni modo, sed cuiuis γραμματικωτέρῳ liceret arbitror, triduo posse se Iurisconsultum profiteri. Perge. Tum ego sic, Postquam igitur de Symmetria diximus, dicendum nunc de Lineamentis. Lineamenta autem sunt rectæ congruarum linearum ductiones, ad vniuscuiusque speciem demonstrandam. Linearum vero aliæ extremæ, quæ & ambientes dicuntur, cum extrema conplectimur. Aliæ vero intermediæ, cum res medias significari, membrorumque iuncturas distingui volumus. Ambientium autem ducendarum ratio, ex actionum varietate multiplex ac penè infinita. Possem ego totum hunc æstiuum, quantus est, diem consumere demonstrando, vti isti arridiorem ex triangulo, pleniorem ex quadrãgulo faciem constare doceant, vti intra horum fines, reliquum omne corpus Sic intercludi oportere disputent. Recte quidem vt qui Platonis Timæum perdidicerint, Sed ab hac nostra docendi certissima serie aliquanto remotius. Compertum

pertum enim habemus Lineamenta omnia, ex ipsa corporum Symmetria, ex Optice, ex Physiognomonica sumi, De Symmetria dictum. Mox vero de reliquis. Si prius ducendorum Lineamentorum rationem à me pridie in picturis excogitatam commonstrauero. Corporum quidem omnium latitudinem, nam longitudo fit semper. Altitudo autem vmbris luminibusque significatur, si depressa sint, vt pectus, tergum, liber sua descriptione, Sic, si rotunda vt caput, collum, brachia, coxæ, crura, digiti, columnulæ, & eiusmodi, ex tertia suæ in circumferentiam dimensionis parte finiri, hoc vt videtis pacto. Nam quemadmodum in chartarum typis noctu atque interdiu ex lucernæ solisque vmbra circumscriptiones fieri possent, ostendere inertissimum. Nunc igitur de Physiognomonica, nam de Optice, quæ multiplicior est, posterius disseremus. Estisque interdum ad minus amatiores epulas reuocandi. Ea autem est certa quædam obseruatio, qua ex iis, quæ corpori insunt signis, animorum etiam qualitates denotamus. Solent enim, vt in prouerbio est, artificem instrumenta, dominum qualis sit domus ostendere. Id autem quoniam ἀντίστροφον est, commutationemque patitur. Erit quidem Sculptori quàmmaxime necessarium, Namque vel ex viuentium corporibus effigies imitabimur, quod à nobis in Calpurnio factum vidistis. Vel mortuorum præsentias ex notissimis eorum moribus imaginabimur, Vt si ex Zopyri quis iudicatu Socratem effingat caluum, simum, ventrosum, & eiusmodi. Quemadmodum à Veronensibus in Catullo, Vitruuio, Marco, Celso, Plinioque, quos sibi ciues vendicant, factitatum, ipsi nos nuper festiue spectauimus. Vix iam certe verbis explicari posset, quantum Statuario vsum præstet Physignomonia, nec Statuariis modo, sed & omni generi humano. Miretur quidem suo iure Plinius seuerissimum, vt ipse ait, authorem Trogum Cumque Trogo miretur & Aristotelem, Ex quo illa ea transtulit. Spernat quantumlibet vulgus, dum nobis in Socraticæ Pythagoricæque philosophiæ arcanis sanctissime custodiatur. Hæc nos tu-

to huic depositum credere, Hæc nos illi fidere, coniugiũ facere, pueros disciplinis tradere, cum honestis conuersari, turpes atque obscœnos effugere, non temere societates & amicitias deligere, scelestorum improbitatem absq; vllo experimento deuitare, Hæc eadem prudentes fortunatos, & quasi προφήτας videri & esse nos facit. Apud Statuarios vero tanti erit, vt nobis illum ipsum qui tantopere desideratur Homerum, Ipsosque Græciæ sapientes Cleobulum, Periandrum, Solonem, Thalem, Chilonem, Pittacum, Biantem, atq; è nostris vtrunq; Catonem, ipsissimos præsentare faciliter possint. Dicerem equidem ex Aristotele atq; Adamantio, nam Polemonis, qui de eadem re perscripsit omnia, desiderantur, nisi longioris esset instituti, viderer que vti in prouerbio est, Mineruas docere. Verum enim vero quæ scire oportebit Sculptorem, hæc ferè sunt. Sed vultis quando hæc ipsa nuper à me scripta sunt, quemadmodum in Theæteto facit Euclides, de ἀναγνωσει, audiamus? REG. Quàmmaxime, tu interim resipisces. LEO. Nihil quidem fieri aptius poterit. POMPON. Heus tu puer, cape hunc libellum, ac lege. PVER. Naturæ morumq; inspiciendorum ratio. POMPON. Non inde. PVER, Spectantur? POMPON. Istinc.

DE PHYSIOGNOMIA TRACTATVS.

SPectantur homines ex natione patriaque, spectantur ex genere, spectantur ex se. Ex natione, vt cum Maurus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis, de quopiam quæritur, quod potissimum solet ornatu significari, vt illud, Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram. Debemus enim, vt idem Poeta ait: Varium cœli perdiscere morem, ac patrios omnes cultus habitusq; locorum. Et quid quæq; ferat regio, & quid ferre recuset. Arcto quicunque subiacent, corpore sunt quàm cæteri prolixiores, colore albi, comas flaui, capillis mollioribus, glauci, simi, crassiores, carnosiores, ventrosi, ac corpulentiores, iracundi, simplices, leuissimi consilii, animo præcipites, stolidi, atq; omnino disciplinis inhabiles. Galli videlicet Germaniq;.

Contra

Contra qui ſub meridie, nigris capillis criſpiſq; nigris & oculis,corpore humiliores,cruribus grandiores, fuſci atque arridiores, Diſciplinis & ipſi parum apti, plurimæ tamen cogitationis,leues,doloſi,mendaces,lucrabundi,furaces. At magis minuſq; alii aliis Quo diſtant acceduntq; ad arcton Borealem Auſtralemque, magis minuſq; alteri alterius. Sardi,Siculi,Mauritani,Arabes. Horum vero medii,mediam quoq; habent & qualitatem, Corpore ſunt mediocres,capilli eis nec criſpi nimis nec nimis porrecti, colore mellino,aſpectu iucundiore,apti ſtudiis,ingenioſi,miſericordes,modeſti ac graues. Itali videlicet Græciq;. Sed qua proximiores illis accedunt loco, accedunt etiam & moribus, vt Libes,Hiberis: Hiberi,Celtis, Quin & Libes Æthiopibus, & Celtæ, Gallis ſimiliores, Auſtrini quidem omnes ſicco dominantur & calido, Arctoi contra,humido & frigido. Nam & cæterorum quique ad Occidentem, quique ad Orientem ſpectant, eadem erit de duobus polis ratio. Plerunque tamen euenit, vt alii aliò transferãt ſedes,confundanturq; nationes,vt ſi Thraces commigrarint in Italiam,Itali in Thraciam, Perſæ in Aſſyriam,aſſyrii in Perſiam. Ex genere autem inſpiciuntur homines, non cum quibus quiſque ſit parentibus ortus,ſed cum Mas ſit quæritur, an Fœmina Ceneus. Plurima eſt horum diſſimilitudo, illud nobile, iuſtum, intrepidum, audax, æquabile, magnanimum,benignum, conſtans, animoſum, probum, liberale, magnificum. Hoc vile,iniurium,timidum,temerarium, intemperans, remiſſum,atrox,difficile, varium, ac mutabile ſemper, improbum, auarum, nequam. Fœmina omnis quam mas,eſt caput minor,corpore preſſior,capillos habet molliores,ngrowerque,vultum anguſtiorem, oculos vibrantiores ſplendidioreſque, collum gracilius,pectora imbecilliora,latera molliora, ilia coxaſque habitiores, ſuras carnoſiores,genuaque ob eam ipſam rationem collabantia,extrema pedum manuumq; tumidiora, omnem corporis aſpectũ delicatiorem negligentioremque,tactus eſt ei humidior,vox tenuior, greſſus tardior ac denſior,mẽbra

bra ſuccipleniora,motus lentior. Medium vero & quodammodo neutrum genus; laſciuientis videlicet naturæ luſiones,hermaphroditi,virorum ſpadones, fœminarum eunuchi. Quos tamen nihilominus quam caſtrati ſoleant equi,canes,tauriue ad bellum vtiles, docet Xenophontis Cyrus:vt vtriuſque ſunt ſexus participes, ita & vtroque nequiores,malæ mentis, mali animi, peſſimi & conſilii, crudeles,duri,doloſi,callidi,malefici, At aliis alii magis minuſue,naturæ ſexioniſue culpa. Ex ſe vero ſpectantur homines duplici ratione,ex iis quæ cohærent ſubſtantiæ, & ex iis quæ circumſtant atq; inducuntur. Cohærent ſubſtantiæ membrorum ac totius corporis habitus, ex facie, ætate,inceſſu,voce,ſpiritu. Circunſtant vero atque inducuntur,ornatus,nomen,locus,tempus,& eiuſmodi. Sunt & media vultus, & color, quæ omnia Æneas in matre, Pyrgo in cœleſti Beroe pernotarunt. Nunc age ipſam ex iis naturæ morumque inſpectionem conſideremus. Omnium quidem ſignorum præcipua, quæ in oculis aut plane iis proximiora, cuius generis ſunt pupillæ, palpebræ,frons,genæ,ſupercilia,naſus,labra,os,mentum, malæ,capilli,aures,ipſum caput Secundum ordinem tenent, quæ ſecundū pectus & ceruicem, Tertiū humeri,brachia, manus,ilia, pedes, Poſtremum venter,tergum, fœmina, coxendices ac ſuræ, de quibus ſingulis quam breuiſſime dicemus.

DE OCVLIS.

OCuli,hos natura tanquàm conſpecillares animorū noſtrorum feneſtras eſſe voluit Et quiſquam deinde quæretur,non feneſtratum homini pectus? plurimam habent varietatem. Statu quidem, magni,mediocres,parui, prominentes, conditi,tumentes, adæquati, concaui,mobiles,fixi,tremuli,rigidiores,cōniuentes, non conniuentes, nictantes & non nictantes, Contuitu autem,vibrantes,languidi,humentes,ſicci, ſplendeſcentes, tenebroſi,ridentes,mœſti,acuti,obtuſi, graues, ludibundi,

di,truces,blandi,atque id genus cæteri. Colore vero, nigri,glauci,ſcilicet iidem ac cęſii,quiq́ue de iis fiunt. Subnigri, qui ob gratioſam venuſtatem à Græcis χαρόποι, à nobis varii dicuntur. Et ſubglauci, qui ab illis αἰγώποι, à nobis vero caprini nominantur.Item ruffi,flaui,fului,vnde cognomina familiarum,pallidi,punicei,lucei, virides, rubicundi,ignei,flammei,ſanguinei,crocei,oſtrini,aurei, lactei,atque id genus reliqui. Harum autem omnium qualitates,quid ita ſignificent, longioris eſſet inſtituti recenſere, quid vero inter ſe mixtæ ſi fuerint, negocii quidem permaximi. Attingam tamen, potiſſimùm ea, quæ ad hanc ipſam rem magis pertinere videbuntur. Ac ne minutula forte fides habeatur, parum experto adoleſcenti,exiſtimes velim,huius rei authorem, non Pomponium,ſed grauiſſimos olim philoſophos Ariſtotelem atque Adamantium, quorum vterque rationem cur aut ita fiat adducere,cum vellet.Alter corpora animorum, viciſſimq́ue animos corporum affectiones ſequi argumentatatus eſt.Alter vero Promethеũ, principi Limi, deſectam vndiq; particulam addere coactum,appoſuiſſe nobis opinatur,vim leonis,aſtutiam vulpis, temeritatem apri,formidinem leporis, grauitatem bouis, faſtum equi,ſcurrilitatem ſimiæ,fatuitatem pecudis,ſtoliditatem hirci, voracitatem ſuis,ductatum pardalis,ferociam tygridis,imanitatem vrſorum,deſperationem elephantorum, rapacitatem luporum.Similiter & cæterorum reptilium, volucrum,atq; aquatilium naturam, magis minuſue vti,& libido ferebat,& limi natura patiebatur. Quem igitur,inquit,videris ſubnigros ac mediocriter concauos oculos habentem,Ex leone,qui talis eſt,animoſum eum fortemq́ue diiudicato. Quem conditos, Ex ſimia,ſimulatorem, fraudulentum,deluſorem,malicioſum. Quem ſtabiles firmoſq́ue,Ex boue, grauem ac frugi. Quem protenſos, ignauum,iniurium,contumelioſum,ac vere ex Aſello aſinum.Itaque rem ipſam noſtro more ſummatim expediamus.

DE OCVLIS.

Oculi magni, mobiles, lucidíque, si toruum contueantur, simul & supercilia porrigantur, agrestioris, crudi, rapacioris̓que animi hominem indicabunt. Tales enim sunt aprorum luporumq́ue. Aristoteles quidem nec magnos nec paruos ait oportere esse oculos qui probetur. Prominentes oculi, qui sese extra mittant, quibusq́ue in circuli species tumor circumducitur, aut contra, quos veluti castrorum fossa circumdederit, dolosum, stolidum, hominem ineptissimum significabunt. Qui si & mobiliores fuerint, voracem. Si petulci atque sanguinei, ebriolum. Si glauci, nec iusticiam, nec consuetudinem hominis vllam. Si vero & supercilia grauarint, certior erit eius amentia. Si tumentiores paruíque, parricidium ac veneficium declarabitur. Quibuscunque vero fuerint prominentiores, splendidi, grandiores, purum, humidumq́ue intuentes, insigni omnes iusticia & consuetudine præditi, disciplinis aptissimi, deamorosissimi, qualem ex Theæteto didicimus fuisse Socratem. Conditi nimis, quanquam acutissimi omnium intuendo, nisi fuerint & magni, nullo pacto probantur. Horum namque paruitas, dissimulatorem, inuidum, insidiatorem. Siccitas ad illa perfidiam, humiditas & amentiam augent. Laudatur vero status oculorum medius inter prominentem & conditum. Et qui nec tumidiores sint, nec concaui, sed mediocritatem quandam magnitudinis habeant castigatam. Mobiles oculi, turbatorem, suspiciosum, interpellatorem, infidum, ac curiosum, magis perficacem ostendunt. Si & palpebræ moueant, certe animam præpotentem. Sin minus, audacem, Ocyus circumuolubiles oculi, ganeonem. Tardioris motus, pigrum, inertemq́ue denotabunt. Tremuli oculi, si in dextram ierint, secordiam, insanitatem: Si in sinistram, adulterium: Si vero introrsum, quasi naso annuerint, gratiosum, Venereum, & amorosum declarabunt. Rigidiores nunquam boni: Nam si fuerint humidi, formidolosum: Si arridiores, vesanum: Si pallidiores, stolidum indicabunt. Si vero grandiores

diores fuerint ac subrubicundi, impotentis erunt & libidinis, & gulæ testimonium. Quod si quem videris, qui splendescentes huiusmodi oculos habeat, hunc tu ad coruos, vt nec tibi ciuem nec vicinum esse audias, vt qui malis tantum & calamitatibus gaudeat alienis. Oculi qui cum se claudunt, sursum attolluntur, libidinositatis, gulositatis, ac sacri morbi certissimum signum. Quod si & pallidi fuerint, impios atque homicidas. Si subrubescentes, nigricantesue, intemperatissimi oris, mulierosos, stolidos, aleatores demonstrabunt. Contra qui feruntur deorsum, contraria iis esse omnia. Oculi qui cum sese aperuerint perstant, vel cogitationem, vel certe alicuius rei pœnitentiam significabunt, quæ res scilicet ex superiorum omnium ratione captabitur, si magni, prominentes, conditi, mobiles, & eiusmodi, Vibrantes paruique oculi, dolosum, adulterionem. Magni vero, ineptum, rudem, gulosumque arguent. Quod si grandiusculi, splendidique humidius contueantur, ingentem commonstrabunt spiritum. Excelsam ac maximorum operum effectricem animam, iracundos tamen, ebriacosos, ac supra hominem gloriabundos, qualem fuisse aiunt Alexandrum Macedonem. Tenebricosi oculi, manifestum quidem iis inest incommodum. Si tamẽ sicciores fuerint, infidum. Si & minuti, bilinguem, dolosum, insidiatorem. Et cui grauissimas inimicitias profitetur Achilles, aliud pectore occultantem, aliud de ore promentem, animi multiplicis, pessimique. Si vero quales puerorum videri solent, humidi, grandiores, animosum, constantem, studiosum, prudentem, disciplinis habilem, timidum, ac prope auarum. Prælucidi autem modo contradixerit aliud nihil, optimi. Splendescentes oculi, tametsi vtiles, non tamen certę sunt probitatis indices. Iidem enim glauci sanguineiue, calliditatem arguunt, ac iam vesaniæ proximiorem audaciam. Sub nigri, timorẽ, formidinem, suspiciones. Nigri vero & adulterium. Qui si toruum contueantur, difficilitatis, molestiæ, ac morositatis indicium. Si & humidum fortitudinis, imprudentiæ, celeritatis, iracundiæ, secordiæ, inuenustatis.

ſtatis. Si & ſiccum, nequicioſiſſimæ ſceleroſitatis. Oculi in quibus voluptas quædam ac riſus, & vt ita dicam, inhabitant, diſſimulatores. Iidem vero conditi, inſidiatores. Sicci, aut quibus exteriora palpebræ ſupercilia, genæ, ac labra non ſteterint, reprobiſſimos indicabunt. Humidi vero, non malos quidem, ſed tamen vanos, rudes, omniq́ue animorum commotione carentes, pigros, intemperantesq́ue. At ſi horum inanes palpebræ non connictarint, fueritq́ue frons læta, & vtrinque ſimul vacua ſupercilia, hominem eum ſignificabunt, magnificum, iuſtum, ſuauem, pium, facilem, hoſpitalem, atq; optimæ conſultationis. Triſtes vero humidiq́ue, ſtudioſum, plurimarū-q́ue artium ſectatorem. Nam ſi & ſuperciliis obtegantur, affueritq́ue læta frons, æquabilem, fidum, frugi, prudentemq́ue monſtrabunt. Sicci vero ſi & vultus fuerit trucior. Item ſi frons aſpera, aſpectus immobilior, palpebræque rectè, ruſticaniſſimas voluntates, improbiſſimas & cogitationes, nec vllum vnquam iis eſſe intentatum imperfectumq́ue facinus. Acuti oculi tumultuatorum hominum ſunt atque rapacium. Oculi qui frequentius conniuent, id autem eſt cum immoto capite huc illud obliquantur, quod pro dubitare vſurparunt, formidoloſitatem coarguent. Si cum ſiccitate, fraudem, inſidias, occultumq́ue aliquod malum. Si cum tremore palleant, quopiam auertantur, fatuitatem. At vero quei contra non conniuerint robuſtiores inuictiq́ue. Quod ſi & grauedinoſum intueantur, nihil vnquam boni eſt id quod parant. Si lene atq; humidum, ſtudioſos, faciles, amoroſos. Si palleſcentes, puniceiue ſiccum, improbiſſimarum rerum memoriam, iracundiam, inuidentiam, aut quamuis aliam extremam maliciam denotabunt. Et ſi circumuoluantur, amentiam. Oculi quibuſcunque pernictant, inſidiatores, furaces. Si vero humidum, multarum artium ſtudioſos. Sin contremuerint palleſcantue, famelicos, & qui ad epilepſiam declinarint. Quibuſcunque vero non pernictarint, ſed ſi cum clauduntur defluant, verecundos. Si & mox attollantur, adulteros, voraces. Sin recti permanſerint, benignos,

gnos, bonos viros. Sin & ſicci, temerarios indicabunt, Quod ſi ad hæc frontem quis habuerit aſperiorem, ſupercilia conſtrata, palpebraſque duriores, agreſtiore animo, paratus ad audendum omnia quique laudibus & honoribus & donis facillimè capiatur. Horum autem omnium mediocris ſtatus præcipue laudatur.

DE PVPILLIS OCVLORVM ET CENCHRIS

OCulorum acies, quas & pupillas vocant, paruæ quibus fuerint, prauiſſimæ cogitationis eos eſſe neceſſe eſt, item & auaros ac puſilli animi, Serpentes enim Ichneumones, ſimiæ, vulpesque huiuſmodi. Contra quibus magnę, placidiſſimæ mentis, liberales, magnanimos, forteis. ouium enim ac boum tales. Quibus ſecundum rationem oculorum decentes fuerint, probi. Quibus contra, nefarii, impudentes, ſcelerosi. Quibus inæquales, non prorſus mali. Sunt autem interdum in oculis calculi quidam, quos Græci Cenchros vocant, ad ſimilitudinem Milij, candidiores, fului, pallidi, ſanguinei, quiq; admixtum habent pallidum fuluo, & ijs nigrum. In charopis oculis Cenchri qualescunque, agreſticitatis, iniuriæque nota. In nigris ſanguinei, veneficiorum. Pallentes, etiam magicorum carminum.

DE PALPEBRIS ET SVPERCILIIS

QVi rectas palpebras flexaque ſupercilia non habuerint, ſed cum tremore ſubmoueant aſpectum, hi ſemiuiri cum ſint, viri tamen eſſe coguntur. Quibus innuendo protenduntur palpebræ, fœminati. Qui alteram palpebrarum emittunt, & dum quopiam auerterint, humidum ac molle reſpiciunt, delicioſi, quei plurimum formæ fidant ac mœchi. Veſiculæ autem illæ, quæ ſolēt eſſe infra oculos, ebrioſorum, Quæ ſupra, ſomniculoſorum, Ambæ uero utrorumque. Anguli oculorum à temporibus parui, reprobos. A naribus carnoſi, reprobiſſimos denotant. Supercilia qui attollunt cum ſpiritu, crudæ ſunt mētis, prauique conſilij homines, vani obloquē-

tes, iracundi, sediciosi. Recta supercilia, mollem. Iuxta nasum, flexa, rigidum. Iuxta tempora, derisorem. Contracta inuidum. Demissa maleuolum indicabunt.

DE OCVLORVM COLORIBVS.

QVi glaucos oculos, minimasque acies habuerint, illiberales, auari, callidi. Qui eosdem aridos, incertis erunt moribus, agrestes. Qui humidos, dat enim hos Palladi Homerus. Splendescentes decenterque magnos, optimi atque animosi. Subpurpurei quibus fuerint oculi cum siccitate, iracundos. Cum humiditate, ebriacosos si dixeris, nihil aberrabis. Subalbidiores paucamque glaucitatem habentes, timiditatis atque impotentiæ signum. Cerulei, quia cæteris humidiores, propterea & meliores. Verum de oculis supra quàm constitueram satis, nunc & reliqua prosequamur.

DE NASO.

NAsi summum gracile si fuerit, facilem iracundiam. Crassum vero depressumque, conscelcratos mores denunciat. Plenum, solidum, obtusumque si videris, ex leonibus, mollossisque fortem ac iactabundum diiudicato. Nasus oblongus, gracilis rostratusque eius quoque generis mores dabit. Nasus adclinans, vitæ morumque honestatis signum. Nasus rectus linguæ significat intemperantiam. Acutus, iracundiam. Obtusus, molliciem. Aduncus qui & aquilinus, regalem animum, ac magnificentiam. Simus, immodestiam, scortationem. Minor, fraudem, rapacitatem. Adapertus animi vim roburque corporis. Angustus rotundior obstructusque, solitatem, secordiam, vesanitatem. Obliquus intortusque, mentis & animorum obliquitatem.

DE FRONTE.

FRons angusta, ruditatis. Plana, secordiæ. Magna segniciei. Parua mobilitatis stygmate inusta. Frons autem longa, docilitatem, atque optimos sensus ostendit. Depressa atque humilis, fœminatum. Rotunda, iracun

eundum. Gibbosa, insensatum. Circumducta, impudentem. Aspera, quæ quasi fossas habeat, infidum, callidum, & si cætera adfuerint, stolidum. Quadrata quæ scilicet suæ magnitudinis mensionem habuerit, euidentissima prudentiæ, fortitudinis intellectus, magnificentiæque index. Frons alta rectaque, contumaciam. Distenta securitatem. Rugosa, studium ac sollicitudinem ostendet.

DE GENIS ET MALIS.

Genæ malęque quibus carnosæ, segneis atque ebriacosos indicant. Graciliores, improbitatis. Pinguiores calliditati. Crassæ & ab oculis demissiores, inuidentiæ signum. Rotundæ, dolosorum. Prælargæ, vaniloquentiorum.

DE ORE ET LABRIS.

Os neque firmum, neque proteruum, audaciæ, nugacitatis, dementiæ nota. Os paruum prominensque, insidiarum, reprobitatis. Concauum ac fornicatum, vt si infremeret, inuidentiæ, scelerositatis. Humile ac depressum, formidinis & consiliorum instabilitatis. Oris autem sectio, vesanum, crudum, manduconem. Vastitas caninam denotabit exuricionem. Os paruum fœminas, maius viros decet. Labra in ore maiori tenuia, vt inferioribus adijciantur superiora, magnanimitatem significabunt, ac leoninam fortitudinem. In minori vero, ignauiam, in humanitatem, molestiam, impietatem, perfidiam. Quibus supra caninos attollũtur ex rictu labra, pessimorũ morũ, adclamatores, iniurij, conuiciatores, mordaces. Quibus totum os protenditur, labraque sunt de Chilonum Labeonumque cognomina, & moribus & operibus sunt suini. Quibus inferiori labro, superius labrum superadijcitur, prudẽtiores. Quibus contra labro labium prominebit magis, non prorsus mali, quanquam vani & stolidiores.

DE MENTO.

MEntum quibuſcũq; longius, non omnino reprobi, niſi quod præter modum loquaciores ac molliuſculi. Quibuscunque breuius, peſſimi, crudeles, diri, atque inſidiatores. Ex ſerpentibus qui tales ſunt. Quibus acutum, bonam habent hi omnes mentem. Quibus rotundiorem figuram circumſcripſerit, effœminati. Quibus quadratam, viriles. Quibus ſummo in loco tanquam in duos vertices diſſiluerit, modo ſciſſura ſit apparens, doloſi. Nam ſi leuis, Venerei potius gratioſique iudicabuntur.

DE CAPITE ET CAPILLIS.

CAput valde paruum, quiſquis habuerit, is ab omni erit ſenſu humanoque captu alienior. Qui modicũ, fortis, probe ſenſatus, magnanimusque. Qui permagnum, imbecillus, illiberalis, nullius aut certe rudiſſimi perceptus. Qui obliquum, inuerecundior. Qui altum, cõtumacior. Qui vtrinque conuexum, iracundior. Pars capitis poſterior depreſſa atque humilis formidoloſi, ac proruſus animo toto carentis. Caput voluntid ſenſibus cæteriſque rebus videri perfectum, quod mediocre fuerit, quod rectum, quod & intra menſum conſtiterit, ac ζ Græcæ literæ figuram habuerit. Capillos autem nihil ad hanc rationem conferre vult Adamantius. Sunt vero multiformes, porrecti, criſpi, leues, intorti, molles, duri, denſi, rariores, nigri, albi, glauci, rubei, ruffi, flaui, & eiuſmodi. Ariſtoteles tamen molliores capillos, facilioris vult eſſe ingenij ſignum, duros agreſtioris.

DE AVRIBVS.

AVrium multa varietas, quædam ſunt tenues, quædam craſſæ, aliæ magnæ, aliæ paruæ, extantes, preſſæ, atque earum mediæ. Item quadratæ, rotundæ, immobiles, & vnde flaccorum cognomina, languentes ac deciduæ. Tenues igitur minores ac veluti circumciſæ, fatuum

tuum denotabunt, callidum, maliciosum. Crassæ magnæque, surdastrum. Extantes præsentaneam hominis docilitatem, mansuetudinem, benignitatem. Pressæ, inscitiam, ruditatem. Quadratæ vero ac mediocriter magnæ in audiendo argutissimum.

DE FACIE AC VVLTV.

FAcies quibus est, Aristoteles inquit, magna, rudiores. Quibus parua, immoti. Quibus larga, stupidi. Quibus circumlata, animosi. Carnosa, inquit Adamantius, facies, deliciosi est hominis, lauti ac pubescentis. Macra, studiosi, deamatoris, insidiatoris. Parua facies paruos quoque redarguit mores. Permagna vero stolidiores. Iam vero ipse index obtrectorque conscientiæ nostræ, Vultus quam incertus, inconstans, varius, quia totus videlicet ex animorum perturbationibus confingitur, Quinetiam interdum earum simulator ac dissimulator. Quare haud temere ex eo omnibus horis dijudicandum, nisi cum ab eiusmodi motionibus animi deferbuisse videbuntur. Mille sunt eius varietates, mœstus, iucundus, facilis, seuerus, alacer tristis, clarus, tenebrosus nubilus, dolorosus, peruigil, somniculosus, securus, audax, meticulosus, & eiusmodi, quorum & animi tales. Alacer autem clarusque vultus, certissimus index adulterij, Erubescens hinc illud, salua res est, pudoris verecundiæ. Vultum qui perexprimere potuerit, is se sciat nō multum iam abesse a Lisyppo. Nunc vero deinceps & reliqua.

DE COLLO.

COllum quicunque habuerint oblongius, graciliusque timidiores sunt, atque egregiè malorum morum. Qui pinguidius prolixiusque, animosiores, iactabundi, contumaces. Qui & compactius, robusti, fortes atque ad disciplinas, idonei. Nam qui contra inanius habuerint, vafri, adulteriue. Collum quod neruis obtenditur, sinistri, ac si adsint & cætera fatui, inque dementiam delabantis. Collum pręcinguius, iracundi, ad disciplinas inhabiles, suini. Collum breuius præmultumq;, audacis. Col-

lum densius, nullam in partem cadens, sinistri, contumacis, inepti. Collum effractum, semiuiri. Collum in dextram adclinans, ornati, prudentis, studiosique. In sinistram adulteri, ac nullius prudentiæ. In vtranque vero aut in quamuis aliam, prauissimi animi ac mentis indicium. In nullam vero, moderationis, plurimæque & artis & exercitationis. Collum quibus longum, ijsdem erunt etiam crura longa.

DE CERVICE ET GVTTVRE.

CEruix quibuscunque aspera atque obliqua fuerit, ineptissimi. Quibus quæ sub ea sunt spondiles asperæ, collumque prominentius, sese humeris superessuderit, iniurij, prædurae mentis, ad disciplinas tanquam ad Musicen asinus apti. Guttur asperum, leuitatem arguit, proteruitatem linguæ atque arrogantiam. Quod si & spondilibus hæserit, solam ex ijs leuitatem, item hominē ebriosum, querulum, tristem, iracundum, cœnipetam, alioqui semper altiora cogitantem.

DE CLIDIBVS, PECTORE ET MAMILLIS.

CLeides, sic enim à Græcis vocantur, hi qui è summo pectore in imam gulam exeunt vertices, à clauium effectu simili. Obstructæ, nullam vim aut sensus, aut actionis ostendunt. Apertæ, molliorem fœminatumque. Mediocres vero, quæ ad nasi longitudinem dimensu inter se distarint, insignem hominis & prudentiam & virilitatem. Quibuscunque ab vmbilico ad cleidas, maior commensus quam sit circumlatio colli, hoc est, plus duabus faciebus, gulosi, exuriones. Pectus magnum ac dearticulatum, significat robustitatem, gracile atque imbecillum, animi pusillitatem. Carnosum vero, affectus dexteritatisque carentiam. Mamillæ quibus in obeso pectore dependent, scortatores, ebrioli, & ganeones indicabūtur. Nunc postremum ad reliqua.

DE HVMERIS, SCAPVLIS, LVMBO, ET TERGO.

PIngues humeri, nullo modo probantur. Robusti, robustos & mores significant. Vacui, fœminatorum sunt ac timidorum. Graciles erectiq; pessimorum. Inarticulati efformesque, stolidorum. Scapula quibus est robusta, robusti & ipsi. Quibus imbecilla & gracilis, timidi ac pusillanimes. Carnosa, sensuum indicat ægestatem. Angusta, etiam fatuitatem. Latior, mentis altitudinem. Rotundior, industriam, sagacitatem. Gibbosa curuaque scapula, humerique in pectus effracti, inuidentiam, prauitatem. Lumbus osseus, fortem significat, & virilem. Carnosus mollisque, mollem & effœminatum. Acutus vero, intemperantem ac timidum. Tergum latum, ac solidum, animositatis generositatisque signum. Angustum, contra & solutum, timiditatis, & illiberalitatis. Incuruus autem homo, nequaquam vnquam bonus, nisi membra humidiora cæteraque urbana affuerint signa. Sic tu eum succinctum ac venatorium iudicabis.

DE VLNIS BRACHIISQVE.

VLnæ si ita fuerint prolixiores, vt demissæ manus ad medias infra coxendices peruenerint, fortitudinis ac fœlicitatis signum. Breuiores vero, quorum capita cibo occurrunt, maleuolentiæ, inuidentiæque. Exiles, hominẽ effœminatum. Carnosiores vero disciplinis sensibusque carentium. Vlnas, brachia, cubitosque ipsos bene articulatos esse oportet, quos probari voluerimus.

DE MANIBVS, DIGITIS, VNGVIBVSQVE.

MAnus teneræ molliores que, optimi dicuntur esse ingenij argumentum. Duræ magnæque, fortem illum quidem significabunt, haud satis tamen disciplinis idoneum. Paruæ manus, callidũ. Perbreues ac mutilatæ, fatuum. Quæ si & pingues, nequissimum. Angustæ graciles q; manus, rapacitatis. Pleniores quæ oblõgos ha-

beant digitos, furacitatis. Graciles tortuosæque, nugacitatis voracitatisque indicium. Digitos quicunque habuerint compactos, nunquam boni. Qui constratos disiunctosque, callidi, auari, ac perditissimorum morum. Qui paruos gracilesque, paucissimi intellectus. Qui præmutilos crassosque, audaces, ferini. Qui oblongos gracilesque, minimæ rudiorisque mentis. Digiti qui commensu constiterint suo omnium optimi. Vngues lati colore albo subflauoque, naturæ bonitatem. Angusti, prolixiores, curuique, item & carnosi, improuidum, male sensatum. Obliqui, inuerecũdum ac rapacem commonstrabunt. Parui, pallidi, nigri, asperique vngues, & qui carni hæserint, calliditatis. Rotundiores, libidinositatis indiciũ. Vnguium illuciditas, nequaquam est hominis frugi. Ipsi tamen per se vngues infirmam habebunt rationem.

DE LATERIBVS, ILIBVS ET VENTRE.

LAtera graciliora, formidinem, debilitatem. Dura atque carnosa, indocibilitatem. Circumlata atque in speciem tumoris plena, nugacitatem nequitiamque redarguent. Ilia præpinguidiora mulierũ, ossea virorum. Gracilia, densa, sordida, & tanquam eliquata, callidissimorum hominum venter vacuus, & sanitatem & magnanimitatem ostendit. Macerrimus ac præter modum inanis, timiditatem, nequitiam, exuritionem. Carnosus si & mollis fuerit, prudensque sensuum hebetudinem, intemperantiam, ebriositatem. Si durus ceruiciqu e compactus calliditatem.

DE COXIS ET CRVRIBVS.

QVibus articulatæ solidæque fuerint coxendices & crura, egregiam naturæ aptitudinẽ præstabunt ac generositatem. Quibus contra inarticulatę ac molles, timidam imbecillitatem. Quibus prægraciles, improbitatem: quæ si etiam neruosæ, præter illa immodestissimam procacitatem. Crura vero ipsa suris prægnantia, in-

tia, intemperantes, inuerecundos, & abominabiles indicabunt. Genua quibuſcunque tanquam collabantia, mulieroſi, fœminatique.

DE PEDIBVS AC TALIS.

PEdes neruoſi, articulati, & generis & morum nobilitatis veſtigia imprimunt. Teneri, & quales Telemacho dat Homerus humiduli, molliorem ſignificant. Præmutili ac pingues, ferinos arguent mores. Oblongi, plurimæ cogitationis ſignum. Parui, calliditatis. Magni, mœchanicitatis. Qui adæquatas habuerint plantas, aut contra nimium conuexas, Item qui quaſi talis incedunt, improbi, aſtuti, callidique. Tali autem diſcreti, nobilem. Molles leuesque, effœminatum. Graciliores, timidum, intemperantemque demonſtrant. Calcaneorum craſſitudo plurimæ ſeruilitatis atque indocibilitatis indicium. Præpingues talos, aſperiora calcanea, carnoſos pedes, digitosque horum incuruos, & Suras prægnantes, qui habuerint, omnes, patrio vocabulo vtar, Cataces. Sic enim pueri appellare ſolebamus, fatuæ mentis hominem furioſum.

DE COLORE.

NVnc demum pauca quædam & de colore dicamus. Nam nomen ipſum & facta, baſis explicabit, Nulli vnquam artifices, vocem dabunt, inceſſum, vultum, ſpiritum, ætatem, ornatum, Statuæ cum fiunt ipſæ præſtabunt. Quibus igitur niger eſt color, adulteri, timidique. Albicans color, pigrum, intemperantem, fœminatum, incontinentem. Fuluus, doloſum ac multiformem. Subuiridis, quem obiiciens Piſoni Cicero, ſeruilem vocauit, niſi ex aliqua ægrotatione is fuerit prauum, timidum. Luteus, auarum, inuidum. Mellinus, iracundum, epulonem, nugigerulum, dicacem, meticuloſum. Flammeus in leuiter ſubrubeſcente corpore ſi perdurarit, naturæ boni-

tatem, aptitudinem, in disciplinis capessendis promptitudinem & egregiam animorum nobilitatem significabit. Albus sufflauusque, & animi & corporis vim promittet. Atque hæc generaliter. Pectus vero subrubicundum, excandescentem iram denunciat. Idemque erit, si quæ circa ventrem, quæq; in temporibus insunt venulæ, paulo apparentiores fuerint. Vultus ipse per rubicundus, verecundiam ostendit. Nam si genæ tantum erubuerint, vinositatem. De coloribus autem oculorum, quia iunctim dicendum de iis fuit, Satis quidem, vt arbitror, est supradictũ.

HÆc sunt tum ego inquam, quæ de Physiognomonica nuper nostro more interpretati sumus. Si quæ displicuerint monebitis. Nam ad Pistoriensem nostrum cogitamus dare, voloq; ei hæc probatum iri quàmmaxime. Sed nunquid rogo sentitis, quantum hæc Statuario intellecta conducant, quantumque sint vt intelligantur necessaria, an aut Deum aut hominum quenquam quis ponet, cui prius hæc cognita non fuerint? Miseret me fateor istorum Deorum, atque in primis Nazerini nostri Dierecti. Nam quis erit vnquam vir bonus, cui quidem honoris quàm vitæ sit ratio potior, qui non & alterum atque alterum malit Gaballum, quam se isto modo spectari, dissimulatorem, impudicum, furem, perperum, appetonem, tenebrionem, & eiusmodi? Verum & id quidem nimis, nunc ad Perspectiuam rationem pertranseamus, quæ & si fermè tota pictorum esse videatur, ad Sculptorium quoque munus transfertur quam commodissime. Ea vero duplex, Altera ad φυσιολογίαν, altera vero ad γραφικὴν pertinebit. Priore quidem illa rationes traduntur, cur inconspicuis ita perspectus afficiantur, ac quemadmodum triplex illa speciendi ratio fiat, ex directo, ex reflexione, ac refractione radiorum. Quæ quoniam plurimos nacta est, & Græcos & Latinos scriptores, estque aliquanto ab hac nostra remotior, non est mihi propositum eam vos edocere, qui alios soletis. Posterior autem hæc nostra duplex, namque vel ad totum opus

opus vel ad ſingulas pertinebit partes. Quæ ad totum opus pertinet, prior, ac viſu primum diiudicatur. Quæ vero ad partes, eas ſibi res tantummodo conſiderandas proponit, quæ perſpectioni occurrent. Prioris autem huius quæ ſeſe latius effundit ratiocinatio, ſumetur ſic. Omne corpus quocunque ſtatu conſtiterit, in aliquo quidem neceſſe eſt eſſe loco. Hoc cum ita ſit, quod prius erat, prius quoque & hic nobis conſiderandum. Atqui locus prior ſit neceſſe eſt quàm corpus locatum. Locus igitur primo deſignabitur, id quod Planum vocant. Facies autem quàm directiſſimum ſic. Ad perpendiculum mediam lilineam demittito, Hinc inde ſemicirculos circumducito, Per eorum interſectiones lineam ipſam æquoream trahito. Nequis vero fiat in collocandis deinde perſonis error, fieri oportere demonſtrant hoc modo. Eſto iam in hac quadrata, nam eiuſmodi potiſſimum vtimur, tabula hæc inquiunt linea. At quantum ab hac, plani definitrix diſtare debebit? Aut vbi corpora collocabimus? Qui proſpicit, niſi iam in pedes deſpexerit, proſpiciet à pedibus, vnica ſui ad minimum dimenſione. Ducatur itaque quot volueris pedum linea hæc. Mox deinde hic longius attollatur alia in humanam ſtaturam, Sic. Ex huius autem ipſius vertice ducatur ad extremum æquoreæ linea, ſic. Itidem ad omnium harum portionum angulos, Sic. Vbi igitur à media æquorea perpendicularis hæc, cum ea quæ ab vertice ad extremum ducta fuerat, ſe coniunxerit, plani finitricis lineæ terminus hic eſto, quod ſi ab æquorea ad hanc finitricem, ab laterali ad lateralem, abſque ipſarum angulis ad angulos, plurimas hoc modo perduxeris lineas, deſcriptum etiam collocandis perſonis locum habebis, nam & cohærere & diſtare vti oportuerit his ipſis debebunt interuallis. Atque ad hunc modum diſſeruerint. Nos noſtro more forſitan diſtinctius, Sculptoriæ Perſpectiuæ pars, quam ad totum opus pertinere diximus, triplex. Nam triplex omnino ſpeciendi legitimus ordo. In rectũ cum videlicet intra extremas haſce verticis ac pedum lineas viſus dirigitur, cuius ratio

propriè

proprie vti arbitror ὀπτικὴ nominata. In sursum, quod ad vsque medium horizonta supra caput attollitur, quæ ἀναπτικὴ dicta, Et deorsum cum infra pedes tantundem demittitur, quæ καθωπτικὴ nuncupata, in quibus omnibus quid oporteat diligenter considerandum. Ille etenim perspectus, qui fit in rectum, non nisi ad priores peruenire poterit personas, aut per interualla earum ad secundas, atq; interdum etiam ad tertias. Quoniam vero hoc ipso perspectu, quæ primo sese offerunt res, paulo plusquam ex dimidio prospectantibus occurrunt, itidem & istic in tabula extare primo loco debebunt, sic Contractius secundæ hoc celsiore, propter rationem distantiæ in plano, Sic. Contractius vero & tertiæ, vix summam hinc superficiem mittent, quod ipsum in vetustissimis plerisque monimentis obseruatum animaduertimus. Ea nanque oculorum lex est. Priora sese magis ostentent, longinquiora compressius videantur. Si igitur distarint hinc personæ, ab his qui in prima hic constiterint acie, prominebit exterius planum, Sic Sin cohærebunt hic à tergo posterioris nihil id ita oportebit. Cum vero suspicitur, atque in alto aliquid loco significare voluerimus, verbi gratia hominem hunc in summa specula, Nautam hic in summa turre mali, aut Dædalum etiam si libuerit cum Icaro volantem, considerandum qua distantia, quaue id altitudine ab hoc ipso suspectionis centro fuerit, & quantum illinc radiorum vnumquodque suscipiat. Nam hic propius, istic remotius, hoc maius, illud minus esse conueniet hoc pacto. Sed quid hoc est Leonice aciem nostram cum attollitur, superas etiam domos Deorum scandere, cum dirigitur 40. milia pass. vlterius non progredi, sed in conuexum terminari. cum vero demittitur, inferius pedes non transire, & tamen quæ sub pedibus sunt, nos terrena semper spectare? in quamcumque vero deferatur partem centesimo passu hebetari? Ascendimus enim Cremonensem & nos turrim, eo cum accessissem nuper ad Grammaticos salutandos, Lugarium, cuius cum gnato mihi familiaritas, & Caietanum vestrum, vt narrare solebat in Græcis literis

condi-

condiſcipulum,neque vero puteris vlla me re in tota illa prouincia delectatum magis quàm conſuetudine, quorum eſt feraciſſima Grammaticorum, quàm multos Brixiæ,Bergomi? Taberium Britannicum, hoſpitem in primis meum Clementem,qui claras facit ſuas videri,minutulas quaſdam vbi Grammaticã doceatur Athenas. Quid vero me Grammaticis non delectari Grammatico patre natum? Sed iam ad propoſitum. Sin itaque deſpicietur, quando is eſt frequentior multoque difficilior proſpectus,maiorem & curam & diligentiam adhibendum nobis erit. Tunc enim deſpiciendi hæc ratio tractabitur, quoties plurimam rem aliquam oſtenderimus,veluti magno in populo cum ſæpe cohorta eſt ſeditio,pugnas, prælia,vrbes,& eiuſmodi,quod ipſum fieri aliter non poteſt, quam deſpectu.Etenim in omni re tumultuoſa ſpectaturi,ſemper altum conſcendimus. Quare quoties multiplicem voluerimus rem vllam talem proſpectantium oculis ſubiicere, ad hanc ipſam deſpiciendi rationem decurretur.Ac quæ primo in quam velis partem ſe offerunt, proximiore hic loco ſtatuemus. Quæ deinde inter medio hic cõſpectiore,Quæ poſtremo hic celſiore, eum in modum, vt ſpaciis quæq; ſuis interdiſtincta, ſuo ſic ordine dignoſcantur,cuiuſmodi intelligitur illud, Videt Iliacas ex ordine pugnas, Bellaque iam fama totum vulgata per orbem,Atque ille vterque Vulcanius clypeus. Conſtat enim tota hæc in vniuerſum Perſpectiua,diſpoſitione, vt intelligamus quacunque ratione ſpectetur, quantum ab alio aliud diſtare aut cohærere debeat,quot neceſſariæ ſint ad illam rem ſignificandam perſonæ,ne aut numero confundantur,aut raritate deficiat intellectio.Dicerem equidem de hoc ipſo genere toto ſingulatim plura,niſi prudens artifex,quæ dici poſſent,ex ſupradictis facilime cuncta deprehenderet. Intelligendum eſt autem in recto perſpectu,tabulam ipſam pro pariete, in ſurſum pro æthere,in deorſum pro terra accipi oportere, Quanquam inter ſe vna ſemper egeat alterius, ex qua re ſola Perſpectiuæ rationis huius lex tota dignoſci poterat. Igitur animaduertite.

tite, liber vnico vobis exemplo rem omnem significare. Esto hic sagulatus Hannibal, hic purpurati Romanorum duces, Paulus & Varro, hic Romana manus, hic Carthaginensis, hac fluuius, hic & cædes. Dirigatur age nunc æquor in rectam oculorum aciem, Sic: certe non videtur: deprimatur hæc pars anterior, iam melius. Age adhuc, etiam melius. Age adhuc in perpendiculum apertius, ita semper oculus rem sibi subiectam quærit. Esto rursus hoc pulpitum cubitis age altum tribus, si res quæ in eo fient, videri debebunt, certe aut iis qui posterius sunt, ascendendum erit, aut certe quasi hic liber cum legimus attollendum pulpitum, ita nunquam & hic erit à natura recedendum. Hanc vero triplicem speciendi rationem à pictore quisquis ille fuerit, animaduertimus perbelle semel adseruatam. Ita enim is Danaem composuerat, vt si prospiceres auaram ipsam puellam, stupescentem videres. Sin suspiceres, Iouem iamiam è nubibus descensurum impluuio putares. Sin vero despiceres, proximas regiones aurea conspersas grandine mirarere. Sed de vniuersali Perspectiua hæc satis. Altera vero Perspectiuæ pars, quæ singulas considerat rerum paritiones, est quidem illa vulgaris, Pictorumque pueris vsitatissima, Sic tamen vt summam assecutus videri possit, quisquis eam recte tenuerit. Est autem nihil aliud hæc Perspectiua, nisi quædum in reddendis rerum omnium vtcunque paruerint similitudinibus versatur, quæ non ita sunt, ita tamen videri faciat. Id vero ex mentita potissimum longitudinis mensione, siue hominum, siue ædificiorum, aut cuiusuis alterius alicuius corporis, cum ab sua rectitudine prospectari desierit, siue rotundam, siue triangularem, quadrangularemue, aut quàmuis aliam lateralem habuerit formam. Nam continuo ad concisionum, quas decurtationes vocant, difficillimas rationes deueniendum, nostra tamen quantum fieri poterit demonstratione facillimas. Rotundas igitur omnes rerum omnium formas concisione præstabimus, Sic. Esto hic

circu-

circulus, hæc rota, hoc age potius ſpeculum. Efficiatur primum ex eo quadrangulus, Sic. Mox vndique de lateribus, & de angulis ducantur quæ interſecentur in centro lineæ, ſic. Deinde productis ab hoc vno latere duabus his lineis, eodem ſpacio circuli fiat hic triangulus, quo ex dimidia parte diſſecto, totidem rurſus ducantur & hic, quot in priore circulo lineæ, ſimili ratione. Qua igitur hic interſecantur, centrum erit huius alterius, hoc pacto. Eſto præterea, ſi voluerimus idem in latus ſpectari, ſic: Ducantur de iiſdem ambobus lateribus, diametri ſpacio, in directum lineæ, nam hic tanquam compreſſura cogetur, hoc modo. Similique etiam ratione ducantur per latera, perque angulos lineæ, quo quidem ſpacio videbitur anguſtari totum, ſic, centro adhuc in interſectione ſeruato. Triangulares autem, quadrangulares, lateralesque omnes, nam vna fermè omnium ratio, diuerſiores in hunc fient modum. Eſto hic liber, Homerus eſt, noſtræ deliciæ, quem nunquam temere à me longius abeſſe patior. Eſto vti apparet in pluteo rectus, recta enim primo eſſe omnia oportebit, quæcunque in aliam erunt ſtatus rationem tranſitura, Sic. Ducantur de omnibus quatuor angulis in longum paralleli lineæ, paulo & ſurſius & deorſius, vt libuerit, age ſic. Singuli autem & hic anguli ſuis contineantur lineis, ſic. Videtis vt iam reſupinarit. Spectetur idem & à tergo in hunc modum. Altitudo hæc, ipſaque latitudo, non enim dum ſic apparuerint, quicquam de iis comminuitur, erit huiuſmodi, æquabilis autem hæc ſuperior paginarum planicies, productis paululum ab latitudine lineis in ſurſum, Sic. Item & hæc inferior ad eandem rationem ſtatus, Sic. Nonne præſentata vobis ſpecies videtur? Quin & apertius vt hinc ſit Ilias, illinc Odyſſæa, Sic. Ducantur de ſingulis angulis in longum, eodem vt diximus paralleli modo, Sic. Suis mox vnuſquiſque deſcriptus finiatur lineis ſic, quam prope eadem oculis, in hanc alteram commutata nunc eſt forma illa prior. Sed iam altero contenti exemplo erimus. Eſto hic M. T. Ciceronis, vel C. Cæſaris facies ad

es ad perpendiculum discriminatrice linea nullam declinans in partem, sed porrectissimo contuitu perspiciens in hanc M.Antonij, vel M.Catonis, hoc modo, vt reliquum iam corpus, cuius hæc eadem est ratio, dimissum fecerimus. Punctus autem quo terminatur frons, Aristotelico more sit A, in interciliis oculorum hic sit B, in extremis hic naribus C, hic in mento sit D, vertex E, gula inferior G, mutetur inde prospectus, & ad mediũ vsq; horizonta tollatur, dirigaturq; acies in signũ hoc vbi sit litera S hoc modo. Ducatur nũc linea directa A B, ad S, sic: reliquæ itidem hæ suo interuallo similiter sic. En vt perpendicularis, q̃ modo fuerat, nunc obliqua, quin & cæteræ partes intra suas continebuntur lineas, sic. Simili etiam modo & hanc alteram M.Catonis in despectum, suspectum, aspectum, ex dimidio, Sesqui oculo, Vultuuè toto, diuerterimus in mille varietates. Sed rerum omnium similitudines, quemadmodum ex concisionibus reddendæ sint, in aliam diem transferemus. Est enim maximi, vt mihi quidem videtur, negocii, satis mihi nunc sit eam vobis breuiter significasse. Atque equidem videmini nescio quid aliud agere, vereorque ne iam permolestus esse occeperim. Sed quandoquidem cœpistis obdurate, mihi de Statu motuque pauca quædam hoc loco dicenda. Status igitur, vnde Statuæ dictæ, alii sunt recti, alii flexi, alii vero & obliqui. Recti status ii sunt, qui sui natura constabunt, nullamque omnino vergent in partem, vt cum astamus. Flexi sunt, qui primum à rectitudine declinauerint, vt cum proni supiniue accumbimus. Obliqui vero, cum aliquo facies auertetur, membraque ad actionem distorquentur. quorum omniũ certissima ratio his ipsis continebitur finibus, quos hic effectus comprobarit. Omne quidem corpus, nisi extrema sese vndique contineant librenturque ad centrum, collabatur ruatque necesse est. Stantibus itaque sic nobis pede in vno, si quo mutabit corpus, declinaritque à recta linea caput plus pede, necessum concidere, Quod in iis videri manifestissimum potest, quos Græci σχοινοβάτας, nostri haud minus inepte Funambulos dixere. Illorum

enim

enim corpora sic librantur, vt si quam in partem inclinarint, iamiam ecce casuros speramus. Sin vero vertatur in dextram facies, perpendicularem ipsam ab extremo narium lineam, dextri pedis quo semper inniti solemus exteriorem nodum non progredi. Aut si in sinistram, interiorem sinistri vix attingere. Sinistrum vero pedem non longius ab dextro ire quàm pedis vnius spacio. Motuū vero, neque enim quæ à principibus philosophiæ, ipsoque Platone nostro dicta de statu motuque sunt, repetenda nobis hoc ipso in loco duximus, Quidam sunt primi, vt cum incipitur moueri. Quidam medij, cum intra initium finemque versantur, Quidam vltimi, cum ad finem ferè peruenerint, nec dum firmantur. Si enim firmarentur status quidem dicendi essent, non motus. Quare & illi status laudantur, quei vel à motibus facti videbuntur, vel in motus transierint. Motus præterea aut sunt faciles, aut violenti. Faciles motus sunt, qui remissa nulloque fiunt conatu, veluti cum deambulatur. Violenti sunt, qui vires conatusque vehementiores exprimunt, veluti cum accurritur, Cum trahitur pelliturque huc versus & illuc. Eiusmodi sexcentæ sunt varietates. Alij fiunt huc illuc in rectum, alij in dextram, alij in sinistram, alij feruntur in sursum, alij in deorsum. Est autem vti status & motus, ita & ocium. Ocium vero alterum est liberale, illiberale alterum. Liberale, est veluti cum philosophos mortem commentantes, vti apud Aristophanem Socrates est, in cista suspenderimus. Illiberale vero iam dudum in omnium pictorum consuetudinem venit. Præcipueque solitum fieri a Mantenio nostro, vbi negligentes famuli modo accumbunt, modo dominorum imperia deoscitantes expectant, modo inertes, stupidique manent. Quod opportune factum si fuerit, iucunditatem simul atque ex varietate gratiam afferet. Sed enim superioris perspectiuæ species, quas tamen de Hermogene mutuabor Regi tuo, potissimum duæ. σαφήνεια cum scilicet spectantium oculi quadam afficiuntur perspicuitate, Sic In medio classes æratas actia bella cernere erat, totum-

que instructo Matre videres feruere Leucatem, auroque effulgere fluctus. Itemque illud, Namque videbat vti bellantes Pergama circum, Hac fugerent Graij, premeret Troiana iuuentus, Hac Phrygas instaret curru cristatus Achilles. Et εὐκρίνεια, cum videlicet ex ornatu quæque suo ac decore placent, Sic: Sæuit in medio certamine Mauors celatus ferro, tristesque ex æthere diuæ, & scissa gaudens vadit discordia Palla. Posterioris autem huius tres, ἐνάργεια, Quando scilicet ex ea re quodque præcesserit, quodque fit, euidentissime repræsentatur, Sic: Et versa puluis inscribitur hasta, leuique patens in pectore vulnus. ἔμφασις, cum quid ex ea ipsa re futurum iam sit commonstratur, Sic: Constitit in digitos extemplo arrectus vterque. Manet imperterritus ille, hostem magnanimum operiens, & mole sua stat. Ἀμφιβολία, Quoties dubium sit, quæ medio locata res est, huc potius an illuc referri oporteat, Sic: Lora tenens tamen, incertum enim videri posset, id ne sit quanquam hæreat curru resupinus inani, an quanquam ceruixque comæque trahantur per terram, scilicet inter illas, media. Vt enim altera manifestiorem quæ nondum acta est, rem facit. Altera futuram ostendit. Ita & hæc rem vtrinque dubiam proponit, quod in Polignoto Thasio pellaudarunt. Fertur is militem ita pinxisse, vt dijudicari haud vllo sanè pacto potuerit, conscendere mallet miles equum, an mallet equo descendere miles, quam rem & ipsi nos Sculptura nuper imitati sumus. An non Homericum illud glauci, Ante alios semper magnis excellere rebus, habere in animo semper debebimus? Item & νόημα, quoties plusquam fiat intelligitur, cuius generis fuisse aiunt picturas Protogenis sic, Trunca manum pinus regit, Demissum lapsi per funem, Indutus at olim Demolos cursu pallantes Troas agebat. Sed in omnibus hisce præterquam in Amphibolia unico hoc semel Poetæ, nam qui apud Sculptores nostros inueniasexemplo contenti erimus, Intex usque puer frondosa regius ida, Veloces iaculo ceruos cursuque fatigat Acer anhelanti similis, quem præpes apida Sublimem, rapuit

pedi-

pedibus Ionis armiger vncis, quæ rogo Enargia? Quid vero & hæc quæ sequitur Emphasis? Longæui palmas nequicquam ad sydera tollunt custodes. Quid vero & hoc postremum? Sæuitque canum latratus ad auras, quam multa ex eo intelligentur? Pueri certe speciosissimi patientiam, Intemperatissimi raptoris incontinentiã qui nec stragula quidem expectarit, sed iam de Graphice satis. Altera vero Ductoriæ pars, quam ψυχικὴν hoc est animationem vocauimus. Sola quidem μίμησι continebitur, hoc est imitatione, Cuius tanta, vt mihi videtur, vis est, vt vel solam eam posse Sculptori satis esse affirmarim. Ecquid tam multa? quàm angustissimis ecce terminis Sculpturam finiuimus, quam facilem ecce viam commõstrauimus? Certam, breuem, antiquissimam, & quæ sola Lysippum eousque perduxit, vt ab alio se effingi etiam edicto vetuerit Alexander. Credendum est enim ostensam hanc sibi ab Eupompo pictore, ac vere Eupompo viam tenuisse semper, neque ab ea vnquam diuertisse. Ille etenim quærenti Lysippo, quem potissimum artificem sequeretur commonstrata multitudine, respondisse fertur, naturam eam imitandam, non artificem. Nos quoque hortamur, admonefacimusque identidem omnes qui Corynthij, non Thuscanici esse cupiunt, vbi coporis circumscriptionem fecerint, remque ad gestus Symmetriamque perduxerint, naturam ipsam diligenter inspiciant, habeantque & elegantissima & pulcherrima corpora. Nam quod Zeusis Crotoniatas docuit, Perfectam in vno corpore pulchritatem haud facile inuenias. Si nudos inquam fecerint nuda, & quos voluerint gestus aptissime imitantia, vnde singulorum membrorum, iuncturarum, neruorum, venarum, rugarumq; paritionem ad suum opus deducere possint. Scio quid rideris, Argucisculi estis plusquàm speraram, Alia quidem apparent in Herculis, quoniam Hyle non licet tergo, lacertis, pectore, cruribus ac toto deniqȝ corpore, hydram conficientis, Alia cum Anthæo luctantis Alia tauro cornua dissipantis, Alia aliter agentis, Dulciter ta-

ter tamen, ac non vti ab eo factum est, qui Colconum ad Pauli nuper posuit. Ille enim ita, vt aiunt, cruditer equum imitatus est, vt non aliud quàm denudati equi facies videatur. Sed satis quidem vt arbitror à nobis dictum est, de ea parte quam maximam putauit Donatellus, designationem, ac rusticioribus verbis, Quæ tamen si pensitentur, dexteráque adijciatur, sanè quam pulcherrimum opus efficient. Nunc vero de altera parte dicendum esset, quam nos χημικὴν siue fusoriam nominauimus, quæ quoniam & fœda & caliginosa est, eam si v[illegible]ebitur, prætermittamus. Non enim cera, non buxus, sed creta, sed stercora, carbones follesque tractandi. Mouenda Liparensis officina, Exercitandi Steropesque, Pyracmonque, Ac satis dudum estis hoc sermone nostro defatigati. REG. Nisi tu dicendo, nos quidem nequaquam sumus audiendo, vt pro vtroque agam. LEO. Perage, nec iam causari occipias. Tum ego sic. Chimice vnde infamis illa omnibus vsitatissima seculis ars dicta, quæ circa metallorum exalterationem versatur, in duas à nobis diuidetur partes, in Formarum confectionem, & in metallorum Informationem. Formas autem nunc eas intelligimus, quæ speciem de cera suscipiant, contineantque, ac postremò tandem fideliter reddant, in omnibus cretæ potissimum natura consideranda, ne siet tenax, ne tertea, ne turpis. Mollitur deinde, subigiturque tomento vel ventre equino, pari portione, quoad neutrius discretio fiat, additis interdum cineribus lateritióue puluere. Desiccatur, eraditur, excribratur, rursus perfusa aqua lutescat, neque durius neque mollius. Dicerem quid prima, quid secunda quidúe tertia sit illinitione obseruandum, quemadmodum postremo ferreis vinculis cogendæ quemadmodum decoquendæ humandæque sint formæ, nisi consulto vos hæc ipsa videre quam audire malim. Atque equidem puto vos in officinis istorum, qui bellicas murorum machinas atque æra sonantia fundunt interfuisse. In metallis vero ipsis informandis diligentior prorsus erit ratio adhibenda, Ne chimistarum elogio, operam simul & carbones perdi-

perdidisse videamur, in qua quidem re summum erit, metallorum naturam cognoscere, atque vbi delicuerint ebullierintque informare. Neque vero est, quod Physiologica nunc adducam, vosque ego doceam quæ sit auri, argenti, æris, stagni, ac cæterorum natura. Quidue ex horum confiat permixtura. Equidem nolo noctuam Athenas, aut videri Chimice sciens. Intelligendum tamen æs temperari solere multis modis. Alia enim vtuntur temperatura campanarii, Alia & nos, Quæ scientia defuit Donatello. Nunquam fuit ipse campanariorum vsus opera semper. Illorum temperatura, vicenæ interdum, & ex qualitate æris, trigenæ libræ stagni in centenas æris. Nostra vero aut Statuaria, aut Tabularis, aut Sigillaria. Statuaria hæc, duodenæ stagni in centenas libras æris, tertia parte collectanei. Plumbum quidem ipsum æri non admiscetur. Additur tamen plerunque ad colorem, nigri plumbi portio decima. Argentarij vero, id enim est albo nigroque pariter mixtis, vicesima, colorem contrahet, quem dixerunt græcanicum. Plumbi nigri duodecima addita Cyprio purpureum. Tabularis hæc, denæ libræ stagni in centenas æris. Sigillaria vero hæc, funditur æs collectaneum longo vsu perdomitum, simul & orichalchus pari portione, in singulas libras additis interdum binis vncijs stagni, interdum si rutilus quæratur colos rutia. Nam si albus, Sic. Collectaneum æs depurgatum fundito, arsenici nitrique defumatorum ternas vncias in binas eius æris libras, frustillatim conijcito, obturatum in vase percoquito, postremum infundito, dealbescet sic in speciem argenti. Si post Noricas fornaces nobis ferrum eliquaretur, commodius plurima fieret colorum in ære diuersitas. Ac sci e quidem Aristonidas, qui cum vesani Athamantis filium præcipitare volentis, furorem, & mox præcipitato illo residentis pœnitentiam vellet exprimere, ferrum & æs miscuit, vt eius rubigine per nitorem æris relucente, rubor exprimeretur verecundiæ. Plerique tamen inuenti, quei affirmarent, Si ferri scobem subtilissime delimatam, arseni-

co pariter ſalique permixtam ardentiſſimis fornacibus diem totum calcinatam feceris, adeo permolliri, vt argento atque ære facilius colliquari poſſit, Rurſusque obdurari, ſi candens intingatur aqua frigida. Liquatum æs emendatur ſale tartaroque. Ebulliet, ipſoque in iactu depurgabitur à Scoria, iniectis lacinijs lini ceratis oleatisque, Ebullitionis autem præmaturæ ſignum non nulli dixerunt eſſe furfur iniectum, ſi paraccendi ſtatim non effumando videatur. Plerique dum Scoriam fecerint expectant, fruſtra vero ſperatis, vllo quos vis artificio, recte informari metallum poſſe, niſi iam dec[illegible]tiſſimæ prius formæ, ſuas vti, quotque oportebit ſpiramentorum emiſſuras habuerit, Sed hæc audiendo aut parum proſunt aut nihil. Igitur ad officinam, Ac ſi qua id ratione verbis explicari poſſet non de vllo melius quàm de poeta cognoſceretis, cum ſic ait: Striduntque cauernis, Stricturæ calybum, ac fornacibus ignis anhelat. Fluit æs riuis, aurique metallum. Vulnificusque calybs vaſta fornace liqueſcit, Ingentem clybeum informant. Sed quoniam ſæpius per imprudentiam euenit, medio vt iactu metalla defecerint, multum enim facit ne idipſum accidat ſi ſcierimus quota metalli cuiuſque portio correſpondeat Argillæ, ligno ac ceræ. Ponam hoc loco quę inueni ab alijs tradita. Singulis libris Argillæ correſpondebunt nouem æris, Ligni faginei XIIII. Ceræ vero VI. Æris albi VIII. vncia & ſemis, Cypri IX. drachmæ III. Orichalchi IX. vnciæ II. ac ſemis, Stagni VII. vnciæ X. drachmæ IIII. Argenti XI. vnciæ VI. Plumbi XII. vnciæ. IX. Auri XIX. vnciæque tres, vt drachmæ nouem efficiant vnciam vnam. Nonnulli in quadratas formas cubitalis vndique menſionis D I I. mill. pondo æris dixerunt infundi oportere. Sed quiſque ſibi homo prudens rem omnem certam faciet experimento, antequam fundat. Si tamen meminerimus, ſemper meliorem eſſe conditionem eorum, quibus res ſuperſunt, quam quibus deſunt, multoque ſemper oportunius hoc eſſe, vt demi poſſit, quàm vt addi oporteat. Nam quid ego dicam, de commiſſuris, Stultiſſimum

qui-

quidem existimo, vbi res semel integra fieri poterit, in frusta disiungere, vt iterum iungas, Si tamen ita necesse fuerit, Mihi quidem eis in triangulorum speciem fieri in hunc modum ∴ placeret, Nam & pertinacius hærebunt, & dissoluentur temere nunquam. Sed. REG. Sed, istud tuum memineris. Quæso cur antiquam & infamen feceris artem Chimiam? Operæprecium, Ego tum inquam Regi. Ferunt pellem illam Arietis auream, ad quam cum delectu Argiuum heroum manu, celeri prouectus est Iasoni ergo, non Pellem ipsam, vti ex hoc eo Poetæ finxerunt, Sed arietinis chartis fuisse librum, qui conficiendi auri & argenti rationem continuerit. Eius vero artis vti & cæterarum omnium innumeralibus pene seculis peritissimos dicunt fuisse Ægyptios, ac longo post tempore Diocletianum Cæsarem ob proximarum rerum in ea prouincia suspitionem, conquæsitos vndique artis illius libros omneis comburi iussisse, Nequa diuitias compararent, pecuniarumque copia fidentes, Romanis aliquando Ægyptij bellum inferre auderent, atque ex eo publice semper habitam flagitiosam, Sed si vnquam, nunc certe flagitiosissimam, quæ perfida pleros iam regnaturos, iam mendicare coegit. Nunc autem ad, Sed, illud nostrum reuertamus, iamque ad commotissimam Sculpturæ speciem Εκτυπωσιν, quæ dici à nobis efformatoria potest, pertranseamus. Nam de tota in vniuersum Sculpturæ materia satis iam dictum videri velim. Tractatur autem ea quadrifariam Siquidem Creta, Gypso, Cera, & puluisculo conformamus. Creta sic. Argillam ipsam fictilem accipito, in aquam colliquefacito, quod subsederit tenuius, ad solem, ad furnum arefacito, in puluerem redigito, Excribatum paulo durius impastato, mox quod volueris sigillum ea semel imprimito, & siccatum figlina concoquito, Ita căpillum etiam efformaueris. Gypso sic. Illud vero calcis species est, aiunt in Cypro & Thebis fodi, sed nil refert, dum Bononiensis Appenninus mirum quàm in ea vrbe Gypsum abundat, dum &

Alpes id nobis sufficiant. Eius autem triplex est species marmorosa, glebosa, & aluminosa. Marmorosa quidem, vtilior, nam & scalpitur ad Statuas, & suum morem decocta pertinacior. Mirabilem ea nobis vsum præstitit nuper ad lacum Sebinum, quem nunc accolæ ab oppido quod ab eius vti arbitror portorio nomen acceperat Gypseum, vti & ab Ardea Benacum, etiam corrupto vocant. At quanta me noua voluptate affecerunt illi lacus, illa eius prouinciæ quam quidem oppidulatim peragraram iucunda fœlicitas. In Ethruria adoque ex eo Gypso toreumata mirati sumus, Cum ex Alabastrite viderentur, tantus erat lapidis illius nitor, splendorque. Aluminosa vero si pelluxeris, ad id quod volumus, longe commodior, nam de altera nihil oportet, decoquitur furno lente calido, teritur pilis ligneis, excribraturque, statim vt tepescente aqua permaduerit, superinfunditur, vbi perаruerit, tolletur. Quod fieri salua re nunquam poterit, nisi prius oleo illitum aut plus semicirculo fuerit occupatum. Nam primum hoc deinde & illud efformabimus, quo ad integram rem habebimus, Continebunt autem sese frustula firmius, si quod erat prius, excauatum inueniatur a posteriore, vt in commissuris. Emendabitur autem huiusmodi formula ad ceream rursus plumbeamue effigiem hoc pacto. Desiccato rursus sed forno calidiore. Quoties oportuerit intepescentem aquam, si sis ceram immissurus immergito. Si cauitas placuerit, post paululum vbi infusa fuerit, effundito. Si vero plumbum proderit, eam optime desiccari, plumbumque ipsum nigrum albo quod Marchisitam vocant & Antimonio temperari, XII. portione, Ceram autem efformabimus, sic. Liquefiat primum, mox ad eam rationem quam diximus superfundatur, vel si commodius fiet, in eam ipsa re, commergatur emergaturque, donec amictu vestita fuerit crassiore, frequentius, desecetur acie tenuissima, adaperiatur, iungaturque. Ad soliditatem infunditur Gypsum, Ad cauitatē vero quæ sola in his admirationē habet, etiā vti docuimus cera, sed si prius illā humor cir-

mor circumfluxerit liquidus. Cuius quidem inuenti ratio, & ſi in vno Architecto quondam conſtiterit, iure tamen quando illius cum ipſo deperierat, mihi debebitur. Cauitas vero ipſa, vbi cretatum fuerit extrinſecus, accipito tanquam de Gn. Flauio rem ſecretiſſimam, replebitur Argilla, quam edocuimus tomento & equino ventre ſubacta, mixtis puluere lateritio, interdum molari, interdum vitreo, ſiue etiam aduſtarum formarum, calce viua, cineribusu . P lniſculus vero qui optimus ſit, diu quæritari à multis ſolitu[illegible]s autem aut natiuus eſt, aut factitius. Natiuus, qui per ſe naſcitur, qualem nos nuper in agro Cremonenſi deprehendimus. Factitius vero qui fit, fit autem de ea materia, quæ vim ignis omnem ſuſtinere ac pati poſſit. Quare non vnus habetur, alij enim ex pumice, alii ex oſſibus deuſtis, alij ex ſcobe ferri, alij ex colliquato in fornacibus latere, alii ex Smirillo, alij ex rebus aliis. Ego vero omnes modis omnibus expertus aptiſſime vtor, vel ferrugineo, vel lateritio. Ferrugineus fiet ſic: Accipitur Scoria, ſiue etiam ſcobes ferri, ſubtiliter delimata, purgatur, impubis pueri vrina acetoue ſemimenſtri ſpacio perfunditur, Aduritur fornacibus, teriturq; pilis. Itemque id rurſus ac rurſus, dum ad eam tenuitatem peruenerit, qua tactum effugiet, mox quando opus erit, humectatur aceto aquaue ſalſa. Lateritius autem ſic. Lateres ardentiſſimis colliquati fornacibus ſimili modo teruntur, ſimili etiam modo minutiſſimus puluis factus inebriatur Conformatur ſtationibus, admoueturque prunæ, vt nihil humoris permaneat, denique per igneſcat. Quod ſi puerilem tantum vrinam ebiberit, nullo ferè opus erit igni, vix paucųlo calore candenſque hoc naturæ miraculum conſiderate infuſum metallum non ampuleſcet. Non parum autem contuliſſe iudicabitur, antequam metalli iactus fiat candelę fumus ſubiectus, præſertim ſi res ita ſubtiliter celatæ fuerint, vt facile iniuriam pati poſſe videantur. Dicerem quidem hoc ſatis eſſe, niſi exornandus quoq; nobis eſſet & finis. Conſtat autem finis perfectione, perfectio ipſa omnis perficitur, extremorum dimotione, &

 pulchri-

pulchritudinis inductione, atqui extrema, vt in cæteris rebus sunt, excessus & carentia. Excessus scapello tolluntur & lima. Carentia vero medicabitur adijcione & adiũctione. Adijcione hoc modo. Terebratis crebro lateribus, inducatur, vti oportuerit, cera, crenetur deinde, mox & emissa cera, & Argilla decocta, infundatur sui generis metallum. Adiunctione vero, cum adglutinamus, Sic. colliquatur vt mos est fictili vase oricalchus, additurque singulis eius libr. vncia arsenici, teritur deinde in mortario æneo, qui puluis permixtus boraci, insper..tur commissuris, apponiturque igni ad eliquationem. Conglutinantur plerunque æra, stagno & pice, inductis ferro candenti. Pulchritudo autem omnis perfecta videbitur leuatura & coloratione. Leuatura cum delimationis asperitatem tollimus cælo, nitoremque superinducimus pumice, stylo calybeoue dente, quem bronitorium vocant. Coloratione vero cum suum cuique parti colorem damus. Ideoque vel iactu ipso ex scientia Chimices quam præmonstrauimus, vel post iactum, hoc modo. Albus color præcipuus, argento, sic. Deducitur argentum optimum in brachteolas tenuissimas, malagmaturque vino, Deinde cum aqua nitri & aluminis ferreo superinducitur stilo, mergitur oleo, feruescenti ad assationem, imponitur prunæ candenti. Ebullitur in aceto, sale, lotio, tartaroque, leuaturque rursus bronitorio. Aureus color ipse fit præcipuus auro, eadem ratione qua & albus argento, nisi quod in oleo per frigi non oportet. Id vero si temperatura caruerit stagno, aliter enim res agetur ipsorum brachteis. Fiunt & huiusmodi colores multis alijs modis, qui quoniã nec ita perpetui, nec meliores, ne curauerimus. Croceus autem prouenier in prætextis color. Si per extersum sigillum candenti superimponatur laminæ, quoad eum ipsum videbitur colorem contraxisse. Frigescatque paulatim. Viridis si perhumectetur aceto salso. Niger, aut ex liquidæ picis vernicatione, aut ex palearum, si prius emaduerit, suffumatione. Hi quidem nunc sat erunt, dum captabimus & reliquos. Nam ipsi oculorum ac pupillarum colores, de India

Mura-

Muranoque petendi. Sed de India sanè in sua illa Minerua Phidias, de Murano nos & commodius & fortasse etiam melius.

Sed nunquid Cælaturam ipsam præteribimus? Non quidem, vt eius rationes, quas omneis ostendimus, explicentur, Sed vt quid sit, cum cælaturam dicimus intelligatur Est aut Cælatura, vt vno verbo expediam, cum de plana superficie exculpimus effigiunculas excauando In quacunque id [illegible] Regi materia, quæ persistat eadem semper, neque imag[illegible] plusquam ex dimidio prominere videatur Potissimum t[illegible]en metallica, atque argento in Scypis ad similitudinem huius, quod circum supraque complexu terram continet caui cœli, quod à Pacuuio dictum, vti plemmyrium vndesum à Vergilio. Sed alterum ornatu dedit appellationem huic parti, alterum obtectu, Decultationi. Species eius: Anaglyphice, quando exculpitur, vt extent imagines. Diaglyphice, quando insculpitur ad impressuram. Encolaptice, quando laminæ cudendo efformantur, quæ maxime ad aurifices pertinent. Item & Toreutice, Cum vasa, fibulas, candelabra, & eiusmodi ancedimus, Latine vt video proprie dicta politura. Nam quũ nostri à τόρνῳ rotundũ fecissent, quẽadmodum ab ἅρπαγος rapacem, Et a μορφὰ formam. Cum deinde τορνεύειν vellet, non rotundare, quod ita oportebat aliam significationẽ habere. Sed ab ipsis verticibus in quib. circũuoluitur tornus, polire dixerunt. τορνεύειν ipsum reddentes, quod plerunque ad elegãtiam referri solitũ, idq; & posteriores tornare. In hac plerosque nobilissimos honestissime versatos scimus nam quantum hoc quam muscas Consectatos nostris principib⁹ præstitisset? ité & Εγκαυστική, quã inustoriã abpellabimus, quæcunq; ea olim fuerit pingẽdi ratio cera in parietibus postquam nec apud Græcos ipsos Grãmaticos satis constat, & iampridem exerceri desueuit, dehinc eam intelligamus quę ipso tractatur Encausto, quod Smalton vocant, visitatissimam, cum videlicet argentum, æs, vitrumque pingimus, id enim Pantochromaton hoc modo. Teritur subtilissime in puluerem, Superfunditur

ditur deinde aqua, ſtiloque in pingendam partem inducitur. Poſtremò ad eliquationem aduritur. Quid vero plura? Ventum ad ſupremum eſt, Diximus de affinitate quam habeat Sculptura cum literis, Aperuimus qualis eſſe deberet Sculptor. Recenſuimus, vnde, vbi, aut qua de cauſa cœpiſſe potuerit, Declarauimus materiam Statuarum oſtendimus quot eſſent Statuariæ ſpecies. Diximus de Symmetria, de Lineamentis, de Phyſiognomonia, de Perſpectiua, de Animatione, Chimice, Efform[illegible]toria, Exornatione, poſtremò & de Cælatura, Eq[illegible]dem nihil arbitror reſtat, cur non ſatis à me factum eſſe putetis, cum non Sculptorię modo vnius artis, ſed totius Statuariæ rationes omnes explicauerim, Nempe huc tendunt, huc referuntur & reliquæ, non aliter quam ſcientiæ & artes cæteræ ad ipſam philoſophiam. Plauſtice ſic. Fiunt de Argilla in eum quem diximus morem effigies, Areſcunt, figlina decoquuntur. Poſtremò quoniam id membratim con glutinantur colla è viua calce & albumine ouorum, continuo ſtatim, inducuntur & nouiſſime colores linaceo nuceoue oliuo, quanquam, nec Pictoribus debere cœperint in Ethruria Plaſtæ, Encauſto enim deuitrant. Proplaſtice autem dicitur, cum futuri operis formam Plaſtes creta finget, veluti cum Sculptor cera, protypus & Architectus ligno modulus, Maximo hæc olim in vſu, nihil fere moliebatur, niſi ex Proplaſtice, ex ea enim & futura depræhenduntur errata, & nullo priuſquam fiant incommodo caſtigantur, multoque aliter quam iſti noſtri opinantur, ipſa res citius expedietur propoſito iam exemplari quod imiteris. Tomice vero, ſimpliciſſima omnium ſpecies, vt quæ ipſa tantummodo ſectione Glutino & picturatione perficiatur. Glutinum autem eius Ichthiocolla, Item calx maſtice caſeusq; pari portione, ſimul omnibus contritis. Paradigmatice itidem, Exprimuntur creta ceraue liquenti effigies, Gypſum mox infunditur, Deinde calida aqua, vbi diſſolutum ſaponem feceris, ad marmorei nitoris gratiam inebriatur. Defectus autem Gypſo turſus addito caſtigatur. Colaptice itidem Scalpello perficitur

tur lima terebroq;, ad nitorem postremò ipsum lympha & pumice. Glutinum vero si quid forte acciderit hoc, mansam masticem, atque in ceræ modum perdomitam statim adapplicato. Item & si picem, armenium, ceram admisceto, & concalfactis frontibus admoueto. Sed quo res expeditior fiat, In Colaptice hæc obseruanda, lapidem, dimetiri i. longum septempeda, perpendiculari quam discriminatricem appellauimus linea medietatem definiri. Ex inte[illegible]u semicirculorū planū designari. Hinc atq; inde pedali [illegible]sione corpus in latū definiri. Circino & oris & oculorum [illegible]situram depræhendi, altero pede statuto in perpendiculari, & altero ad extrema perducto. Sed in Academiam hanc nostram ἀγεωμέτρητος nemo. Harum autem originem sanè quondam olim de Ægyptio sacerdote Solon acceperit, nobis quidem semper puellulis non licet. Plasticen tamen ipsam Chaldæus Moses antiquissimam est testatus, haud equidem inepte, cuius author Deus ipse primus extiterit, neque vero aliter videri debet, quàm optimum eum fuisse Plastam, qui hos tam admirabiliter mundos ita formauit. Tanta vero Plastices huius authoritas, vt eam nonnulli Sculpturæ matrem appellarint, Fertur & à Dibutade Sicyonio Corynthi ad inuenta, deamantis filiolæ beneficio. Floruerunt autem in ea Prometheus ob artis excellentiam dictus, raptum de cœlo vitalem igniculum limo immisisse. Rhætus, Ideochus, & qui primus inuenit ferrum fundere atque ex eo statuam facere Theodorus Samii. Plastices etiam inuentores existimati, Eucirapus, Eugrammus, Lysistratus Lysippi frater, Demophilus, Gorgasus, Calchostenes cuius officina ceramico vico nomen dedit, Possunius qui pisces finxisse dicitur, ita vt à veris non facile discerneres. Arcesilaus cuius Proplasticen pluris aiunt venijsse solitam, quàm cæterorum opera. In Italia laudatissimus quondam Turanius Fregellanus. Nostra ætate Vitus Mazon Mutinensis, quem nuper nobis Gallia cum plerisque rebus abstulit. Vxor etiam eius finxit & filia Lucas Rubius Florentinus ex aurifice Plastes, cuius inuentū, fictile opus

Encau-

Encausto pingi. Andreas eius ex sorore nepos, nullis quos ego viderim posterior, Naturam existimes ipsam fecisse quæ huius manus effinxit. Nam quid ego vobis commemorem, Nannum Miniatorem, Domitium Figulum, & Andream Crispum Patauinos? Ligno vel Vergiliano carmine notissimus Dædalus rudis quidem artifex, et qui à posterioribus longe fuerit superatus, Sed cuius opera cuncta diuinum quiddam habere videbantur, Clarus & in Samo Smilis Æginensis, quem Callimachus Scelmin appellauit, Dædali ipsius ætate, nec tamen & pari existimatione, non quod inferioris esset arte quam Dædalus, sed quod minus magnis rebus vsus, nullo facinore, nulla regum familiaritate, nullo errore, nullis & calamitatibus insignis. Atheniensis quidem ille sororis filium interfecit. In Cretam venit, Minoni & filiabus aliquamdiu iucundissimus fuit. Sed cognita mox eius à rege nequitia, in carcerem est detrusus. Inde cum filio simul effugiens, Inycum Siciliæ vrbem ad Cocalum applicuit, Siculi belli aduersus Cretenses causa fuit, scilicet eum Minone repetente & Cocalo per denegante, à Cocali filiabus in tantum amatus, vt de Minonis morte in eius gratiam deliberarint, Itaque per omnem Siciliam dispersa, in Italiam quoque ad nos eius fama peruenit. At vero hic Æginensis, angustiore patrimonio, nisi semel in Samum vectus, vix reor illic vbi egregiam illam Iunonis Samiæ Statuam fabricarat, notus. Ebore nunquam satis elaudatus Phidias, & si fabulæ credimus Pigmalon. Gypso autem ob tenue artificium, nullus. Marmore quidem innumerabiles, sed quorum mihi memoria potior, hic Attalus Atheniensis primus, vt putatur, in Græcia Statuarius, Sed certe constat initio multis antea seculis & templa & Statuas à Danao dedicatas, Dipœnus, Scylis, horumque discipulus Dorcylidas, Mædon Dorcylidæ frater. Theocles, cum Egylo patre Lacedæmonii, Dionysius Argiuus, Simo Æginensis, Cleon Sicyonius, Malas Chiu, cum Miciade filio, & Antermo nepote, Phidias ipse

ipse Atheniensis, Alcmam, & Agoracritus discipuli, Cersatides Calaber, & Bupalus, vti opinor, Pharæates templa Deorum Architectari & Statuas bonas effingere. Fortunæ simulachrum Smirnæis faciens, in vertice polum, in altera manu Amalthiæ cornu ab Græcis habentem fecit. Tantum eius Deæ vim & facta declarans, quantum non ipse Homerus intellexit, qui connumerans eam in Cereris hymno tanquam vnam filiarum Oceani, nihil præterea aliud addidit, quantum ne deinde vix Pindarus, qui alia multa in Fortunam dicens Pherepolin appellauit. Scopas, Timotheus, Bryax, Leocares, in Mausolæo cælando æmuli, Praxiteles infinitis prope operibus. Sed potissimum Venere Cupidineque deamatis clarissimis Archesitas Cleomenes, Mnestratus, Eutychides, Philiscus, Timarchides, Policarmus, Heliodorus, Lysias, Agesander, Polydorus, Athenodorus, Craterus, Pythodorus, Polidectes, Hermolaus, Artemon, Timomachus, cæterorumque innumera multitudo. Sed elegantissimo Græco Epigrammate celebratur Timomachi huius Medæa, quæ videlicet amore saucia, natorum sanguine patris iniuriam vlciscens, & seruare & occidere velle videbatur. Id autem opinor huiusmodi:

Quod natos feritura ferox Medæa moratur,
Præstitit hoc magni dextera Timomachi.
Tardat amor facinus strictum dolor incitat ensem,
Vult non vult, natos perderet ipsa suos.

In minimis autem operibus Myrmecides, & Callicrates admirandi, vlterius quadrigulam alis muscuæ coopertam, alterius formicarum pedes, ita subtilissime scalptos traditum est, vt vix intenta propius acie peruideri potuerint. Nostris vero temporibus scalpendo marmore insignes habiti, Ninus, cuias nescio, Nam semper hoc tantum vsus est inscriptionis titulo, Nini opus. Antonius Crispus, qui cum vobis fuit familiaritas, Petrus Insubres,

Tullius,

TVLLIVS, atque Antonius eius filii. Sed ne ego TVLLIVM præterierim illaudatum? Equidem ni vererer visum iri amicitiæ, non veræ laudi datum iudicium de illo meum, dicerem profectò sculptorum omnium quos vlla vnquam viderit ætas præstantissimum, neque indignis ornaretur honoribus, An quid non priora ingenia, priora & miracula rediere? Circumferebantur in pompæ morem Taruisii epistyliorum coronæ, quas ille iunior varijs intercælarat foliorum ornamentis, Aderat Crispus partim æmulatione quam cum patre TVLLIO gerebat, partim & tantæ nouitatis fama permotus. Cunctis igitur admirantibus, qui tanta varietate fieri potuerit? nunquam prius è marmore coronas factas fassus est, quam gladiolo id ita esse depræhenderit. Quod mirius miraculum huic comparari poterit? Prudentissimum artificem TVLLII cælatura deceptum, Nec vero & frater qui cum summa est artis æmulatio laude minor, Sed & iure optimo laudatur in Bois CHRISTOPHORVS Gobbius, in quo nisi vnum hoc damnant, quod assuetus Herculeos artus imitari, eo quidem sæpissime paulo temerius vtitur, Dignus & qui nominetur Brixiani prætorii Architectura & Cæsaribus CASPAR Mediolanensis, Clarus & ipse Mastigophoro illa sua Venere noster Pyrgoteles. Laudantur & in Thuscia magni quidem profectus, nisi admodum iuuenis perijsset, Betus Maianus, Michelangelus Bonarotus, etiam pictor, ANDREAS SOVINIVS FRANCISCVS RVSTICVS Ære qui sculptores claruerint prope innumerabiles, Colossorum autem molibus, ipse in primis Phidias ATHENIENSIS, qui & toreuticen adinuenit, Lysippus Sicyonius, Pyraxis Lysippi discipulus, Chares Lyndius, Romani Sp. CORNELIVS, & NERONIS principatu Zenodorus. In minoribus autem signis Polícletus, videlicet Argiuus, non vt alii existimarunt Sicyonius, Speciebus rerum concipiendis, quas phantasias vocant, summus, quod etiam Antiphilo pictori assignarunt. Alchamenes

Phidiæ

Phidiæ discipulus, Heglias, Critias, Nestocles, Policleti discipulus ARISTIDES, Cleon Sicyonius, discipulus Antiphanis de stirpe Policleti, Naucides, Leoncius, Cyclon, PYTHAGORAS Reginus. Item & SAMIVS, Myron Eleuteriensis, buccula nobilitatus, Butyreus Licius eius discipulus, Euphranor in omni genere laudatissimus. Thelephanes Phoceus, Praxiteles, nam & æra etiam fecit, Hyphicrates, Cephisiodorus, DEMETRIVS, Dyro[illegible]nes, Phradmon, Dædalus, Euclides, Calamis, Canacus, M[illegible]echius, qui libros de arte sua scripsit, Chereas, Glesilaus, Eutyclides, Pyromachus, Policles, Pyrrus, Syllanion, nullo mecum doctore nobilis, Naucerus, Niceratus, & qui etiam de sua arte scripsit XENOCRATES, nam Petillus nullum impietate sua nomen est meritus, Bedas, Phœnix, Stypax Cyprius, & Pentalesius ATHENIENSIS, cuius equidem opus fuisse existimo Ægireticam illam Mineruam, cuius & vultus & pedes ex ebore, Reliquum ex auro partim in superficiem ducto, partim ex arte Chimia facto. In minimis vero laudatissimi Pyreicus, & miræ subtilitatis artifex THEODORVS. Inuenio & Romæ laudatum BLESANVM Nouium, qui miris Statuis vrbem decorauit & orbem, sed marmorarium puto potius quam Sculptorem. Nostro quidem æuo multi, sed qui præcipue nominantur, LAVRENTIVS Cion, Fores in templo MARTIS FLORENTIÆ quæ ad Septentrionem, quæque ad orientem spectant, huius opus, Nam quæ ad Austrum, nescio cuius Vgolini. Desiderius qui NEAPOLI sculpsit fores nouæ arcis, Scalpsit etiam egregie marmora. Pisanus pictor in se cælando ambiciosissimus. Donatellus ipse Cionis, vt putatur, discipulus, ære, ligno marmore, laudatissimus. Plura huius vnius manu extant opera, quàm semel ab eo ad nos cæterorum omnium. ANDREAS ALVEROCHIVS DONATELLI, sed iam senis æmulus, discipulo CHRISTI latus pertentante nobilitatus, Cælatura

latura quoque eius & pictura magnopere commendatur. Postremò & ipse Aluerochii discipulus Leonhardus Vincius, Equo illo quem ei perficere non licuit, in Bois maximo, pictura SYMPOSII, nec minus & ARCHIMEDÆO ingenio notissimus. Florentini, ea nimirum vrbs semper fuit harum artium mater. Sed& DO[illegible]ATELLI discipulus BELLANVS tuus Leonice, inter h[illegible] quoque nomen habebit, quanquam ineptus artifex. [illegible]uin BELLANI vti volunt discipulus ANDREA[illegible] [illegible]mp[illegible]s familiaris meus, cuius inter Plastas quoque [illegible]ntionem fecimus, podagrarum beneficio ex aurifice Sculptor. Cælatura vero insignes olim habiti Mentor, Acragas, Boethus, Mys, Antipater, Zopyrus, Scopas, Tauricus Cizicenus, Ariston, & Onychus Mithylenæi, Lesbocles, Prodorus, Pythodichus, Polignotus, Scinus, Physidonius Ephesius, Ledas, Stratites, Teucer Crustarius, Pyrrheas, Stratonicus philosophus Canacus etiam Calamis, Tauriscus, Echateus, & præcipuam laudem gemmis consecuti, Pyrgoteles, Apo lonides, Cronius Discorides, & qui Romæ Cælatura Clodiana omnes euicit M. Canuleius Zosimus libertinæ conditionis. Passim quidem nunc omnes, sed pauci propter quod commemorentur egregio aliquo opere insignes, nisi duo aurifices Charodoxus Mediolanensis, & FRANCISCVS FVRNIVS Bononiensis. Nam Seuerum Rhauennatem ideo ad extremum distuli, vt plenius laudarem, qui miror ad me hodie cur non venerit. Is mihi quidem videtur Statuariæ numeros omneis adimplere, Sculptor, Scalptor, Cælator, Desector, Plastes, Pictorque egreg us. Nam si me hic nunc rogaretis, qualem SCVLPTOREM velim, talem nempe ipsum velim, qualem, modo literæ adessent, Seuer m esse nouimus. Erunt quidem & nostro fortassis beneficio multo complures, qui post me Statuariam omnem exornabunt. Interea vero danda sedulo nobis opera est, quando qua ratione Ligna, Lapides, Argillæ, Ceræ, Metalla, nobis simillima

lima

lima esse possint adinuenerimus, Ne quod SOCRATEM dixisse ferunt, eis potius nos similiores esse videamur. Hæc cum à me dicta essent, surreximus omnes, In ambulationem LEONICVS, Regius in quietem, ego vero ad Calpurnium.

FINIS.

Rubedo. ictum undulatū. venter sgiat.

In palatio Pragens. vetere.

Sydera corporib. ꝯsunt cœlestia nr̄is
Affixaq; regunt cuncta elemēta suos.
Sed nequeunt aīam ratiōe fruentem
Namq; sub imperio solius illa Dei e.

Anni Grisbanor et ☉ idem.
365: dier: hor. 6. M. 48.
mensis 12. hebd. 52.
Principii anni Solaris ab hor. ingressi
Grisbanor à Circumcisione Dni.

Ml Anno 1616. Dy 10 Januar. hor. 6 p Merid. ☿

Al A° — 1611 Dy 10 May. h. 5½ Antemerid. ♀

Albert. A° — 1611 Dy 1 April. h. 1 noct. inter h. ☉

Vxor Doct. — 1614 D 8 Aug. h 10 AMerid. D. Ant.

Elizabet. A° — 1624 Dy 27 No. h 6½ Antmer.

A° . 1613 Dy 26 No. h 4 PMerid. ♀

~~A° 1606 ... h 8 PM ...~~

Les fols mesprisent sapience
et Instruction. Prov. 1.

P. 1

Imaginari sibi rem ac si fieret
multu facit ad memoriam :
verba fluent sponte si qs in uerbis
lingua sit exercitatur. sic puto.

P. em

5 fl.